

**CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE
SİVİL TOPLUM DERNEĞİ**

Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansı Raporu

**21 - 23 Mart 2007
Ankara**

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Civil Society in the Penal System

Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansı Raporu (21 - 23 Mart 2007)

Birinci Basım: Haziran 2007

Yayına Hazırlayan: **Serap Güre**

Kapak Tasarımı: **Özgür Bolkan**

Görsel Yönetmen ve İç Tasarım: **Figen Çapan**

Baskı: **Matris Matbaacılık**

Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansı kitabımızın Sunuş yazısını yazan Prof. Dr. Turgut Tarhanlı'ya,

Konferansa hazırladıkları sunum ile bilgi ve deneyimlerini paylaşan Adalet Bakanlığı Müsteşarı Fahri Kasırga, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Kenan İpek, Hollanda Büyükelçisi Dr.P. Marcel Kurpershoek, Zafer Kırac, Prof.Dr. Turgut Tarhanlı, Prof. Dr. Gençay Gürsoy, Kürşat Hamurcu, Jan van den Brand, Dr. Mustafa Saldırım, Yar. Doç. Dr. Aşlı Akdaş, Türker Tok, Rifat Çulha, Warnder Speelman, Vehbi Kadri Kamer, Prof. Dr. James Sandham, Rolf Streng, Mustafa Doğru, Mihai Popescu, Erhan Polat, Prof. Dr. Zafer Öztek, Dr. Dumitru Laticevschi ve Bernhard Wydra'ya,

Konferans boyunca üstlendikleri yürütücülük sorumluluğu ile oturma ve atölyelerin iyi bir diyalog içinde yapılmasını sağlayan Selin Müderrisoğlu, Seda Akço, Galma Jahic, Güney Haştemoğlu, Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, Doç. Dr. Kültegin Ögel, Dr. Mustafa Saldırım, Meryem Erdal, Türker Tok ve İbrahim Usta'ya;

Konferans sonuç bildirgesinin yazımını gerçekleştirerek zor bir sorumluluğu üstlenen Tomris Atabay'a,

Konferansa katılarak üç gün boyunca ilgi ve katkılarını paylaşan tüm kamu ve sivil toplum temsilcilerine,

Konferans hazırlığı boyunca bilgi ve birikimleri ile gönüllü emeklerini paylaşan Derya Avcı, Dilek Çelik, Gamze Hızlı, Gökhan Deniz, Gülay Gülenç, Kubilay Özmen, Özgür Bolkan, Sinem Birsin ve Siyamek Mokaber'e teşekkür ederiz.

Konferans Hollanda Büyükelçiliği'nin finansal desteği ve Adalet Bakanlığı'nın kurumsal desteği ile gerçekleşmiştir.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği	5
Sunuş, Prof. Dr. Turgut Tarhanlı	7
Açılış Konuşması (I), Zafer Kırac	11
Açılış Konuşması (II), Kenan İpek	13
Açılış Konuşması (III), Dr. P. Marcel Kurpershoek	16
Açılış Konuşması (IV), Fahri Kasırga	17
Ceza İnfaz Sisteminde Reformlar ve Sivil Toplumun Rolü (I), Prof. Dr. Turgut Tarhanlı	19
Ceza İnfaz Sisteminde Reformlar ve Sivil Toplumun Rolü (II), Prof. Dr. Gencay Gürsoy	23
Ceza İnfaz Sisteminde Reformlar ve Sivil Toplumun Rolü (III), Kürşat Hamurcu	25
Ceza İnfaz Sisteminde Reformlar ve Sivil Toplumun Rolü (IV), Jan van den Brand	30
Cezaevlerini Elbirliğiyle İyileştirmek, Dr. Shane Bryans	33
Ceza İnfaz Sisteminde Reformlar ve Sivil Toplumun Rolü Soru – Cevapları	34
Hükümlü Psiko-sosyal Yardım Çalışmalarının Değerlendirilmesi (I), Dr. Mustafa Saldırım	37
Hükümlü Psiko-sosyal Yardım Çalışmalarının Değerlendirilmesi (II), Yrd.Doç.Dr. Aşlı Akdaş	41
Hükümlü Psiko-sosyal Yardım Çalışmalarının Değerlendirilmesi (III), Jan van den Brand	47
Birinci Oturum Soru – Cevapları	50
İzleme Kurulları Sistemi ve Çalışmalarının Değerlendirilmesi (I), Seda Akço	53
İzleme Kurulları Sistemi ve Çalışmalarının Değerlendirilmesi (II), Türker Tok	54
İzleme Kurulları Sistemi ve Çalışmalarının Değerlendirilmesi (III), Warnder Speelman	58
İkinci Oturum Soru – Cevapları	61
Denetimli Serbestlik, Koruma Kurulları ve Çalışmalara STK Katkısı (I), Vehbi Kadri Kamer	63
Denetimli Serbestlik, Koruma Kurulları ve Çalışmalara STK Katkısı (II), Prof. Dr. James Sandham	65
Denetimli Serbestlik, Koruma Kurulları ve Çalışmalara STK Katkısı (III), Rolf Streng	67
Üçüncü Oturum Soru – Cevapları	69
Hükümlü Meslek Eğitim ve İş Yurtları Çalışmalarının Değerlendirilmesi (I), Mustafa Doğru	71
Hükümlü Meslek Eğitim ve İş Yurtları Çalışmalarının Değerlendirilmesi (II), Mihai Popescu	75
Dördüncü Oturum Soru – Cevapları	77
Kurumlardaki Sağlık Politikaları ve İşlevselliği (I), Erhan Polat	83
Kurumlardaki Sağlık Politikaları ve İşlevselliği (II), Prof. Dr. Zafer Öztekin	85
Kurumlardaki Sağlık Politikaları ve İşlevselliği (III), Dr. Dumitru Laticevschi	89
Kurumlardaki Sağlık Politikaları ve İşlevselliği (IV), Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı	90
Beşinci Oturum Soru – Cevapları	92

Sincan Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti	94
Ceza Reformunun Gelecek İçin Kazanımları ve Öncelikleri Bernhard Wydra	95
Hükümlü Psiko-sosyal Yardım Çalışmalarının Değerlendirilmesi	99
Atölye Sonuç Raporu	100
İzleme Kurulları Sistemi ve Çalışmalarının Değerlendirilmesi	103
Atölye Sonuç Raporu	104
Denetimli Serbestlik, Koruma Kurulları ve Çalışmalara STK Katkısı	107
Atölye Sonuç Raporu	108
Sonuç Bildirgesi	110
Geri Bildirimler	113
Katılımcı Listesi	117

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ

Mayıs-2005 yılından itibaren cezaevlerinde çalışma deneyimi olan, ya da bu alanda katkı sağlamayı düşünen Sivil Toplum Kuruluşları temsilcileri, cezaevlerinin sorunları ve STK'ların, sorunların çözümüne ne ölçüde ve nasıl katkı sağlayabilecekleri konusunda bilgi ve görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Toplantılar sırasında daha etkili olabilmek için cezaevleri çalışmalarını bütünüyle kapsayan bir dernek oluşturulması konusunda karara varılmıştır. Bu çalışmalara katılan bazı temsilciler, farklı tiplerdeki 15 ayrı cezaevini ziyaret edip, toplantılarda bugüne kadar gelinen nokta ve uzun vadedeki hedefler hakkında hükümlü ve tutuklulara, cezaevleri müdürlerine ve savcılara bilgi vermiş ve bu cezaevlerindeki iyileştirme çalışmaları, ihtiyaç ve sorunlar hakkında bilgi almışlardır.

Türkiye'nin, Aralık 2004'te kabul edilen ve Haziran 2005'te yürürlüğe giren yeni Ceza İnfaz Kanununda cezaevleri idarelerine sivil toplum kuruluşları ile cezaevlerindeki iyileştirme çalışmaları için işbirliği yapma imkanı kanunen de sağlanmıştır.

Ayrıca Temmuz 2005'te Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu sayede suç işleyen bazı kişilerin ceza infaz kurumlarına sevk edilmeleri yerine, denetime tabi tutularak, ve bazı şartları yerine getirmek kaydıyla, toplum içinde yaşamaya devam etmelerinin yolu açılmıştır. Yine aynı kanun cezaevinden tahliye olan hükümlülere de destek konusunda bazı yeni girişimleri içermektedir. Bu cezaevlerine alternatif yaptırımlar ve tahliye sonrası destek çalışmaları Denetimli Serbestlik Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, şube müdürlükleri ve koruma kurullarının sorumluluğu içerisindedir ve özellikle koruma kurullarındaki çalışmalara STK'ların çok önemli katkıları olabilecektir.

Bu çerçevede, cezaevleri sorununun toplumun bir sorunu olduğunu kabul ederek, bu çalışmalara güçlü ve etkili sivil toplum desteği verilmesinin gerekliliğine inanıyoruz. Bu sayede hem çalışmaların daha etkili olmasına, hem yaygınlaştırılabilmesine katkıda bulunmuş olacağız, hem de sivil toplumun ceza, ceza infaz, suçu önleme, tahliye olan hükümlülere destek gibi konularda politikayı etkileyebilmesi ve çalışmalarını sivil toplum anlayışı ile yönlendirebilmesinin yolunu açmış olacağımıza inanıyoruz. Bu çalışmaların önemli bir sonucunun da cezaevlerinin şeffaflaştırılması olduğunu düşünüyoruz.

Bunları başarabilmemiz için mümkün olduğu kadar koordinasyon halinde çalışmamız, çalışmalarımız hakkında bilgi ve görüş alışverişinde bulunmamız ve çeşitli konularda ortak bir strateji belirlememiz gerektiğini düşünüyoruz. Ayrıca cezaevleri ile ilgili olarak çalışan STK sayısı oldukça düşük olduğundan dolayı bu sahaya değerli katkılar olabilecek başka kurumları da dahil edebilmek amacıyla girişimler oluşturulması gerekliliğine inanıyoruz. Bunun yanında bütün bu STK'ların cezaevleri konusunda bilgi, beceri ve deneyimlerinin de çeşitli yollarla güçlendirilebileceğini, Türkiye'deki STK'larla başka ülkelerde bu konuda çalışan STK'lar arasında da işbirliği oluşturarak yeni deneyimler kazanabileceğimizi düşünüyoruz.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum adıyla kurulan dernek bu alanda çeşitli çalışmalar ve projeler uygulayan STK'lara destek vermek, yardımcı olmak, mümkün olduğu kadar bir koordinasyon ve işbirliği sağlamak amacıyla hareket edecek, zaman zaman bu STK'lar arasında ortak proje oluşturma ve uygulama çalışmalarına katkıda bulunacaktır. Ayrıca bu konuda katkısı olabilecek başka STK ve kurumları da, cezaevleri konusunu kurumsal programları kapsamına dahil etmeye teşvik edecektir. Diğer bir önemli çalışması da kamuoyunun bilinçlendirilmesi ve toplumda, medyada bu konuda bir farkındalığın yaratılması olacaktır.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, çalışmalarında şimdiye kadar insiyatif çalışmalarına destek vermiş veya destek vermesinin yararlı olacağına inandığı Sivil Toplum Kuruluşlarıyla ve duyarlı kişilerle birlikte hareket etmenin doğruluğuna inanmaktadır.

AMAÇLARI

- Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumları’nın şartlarını uluslararası standartlara ulaştırmak için sivil toplumun katkısının mobilize edilmesi;
- Ceza İnfaz Kurumları’nın şeffaflaştırılması, sivil toplumla bağlarının güçlendirilmesi;
- Mağdurların da durumunu dikkate alarak Ceza İnfaz Kurumları’na alternatif, onarıcı, sosyal entegrasyonu teşvik eden yaptırımların uygulanmasına, suçu önleyici çalışmaların yaygınlaştırılmasına ve bu sayede Ceza İnfaz Kurumları’nın kullanımının azaltılmasına katkıda bulunulması.

İLKELERİ

- Sözel, fiziksel ve psikolojik her türlü şiddeti reddeder;
- Ceza İnfaz Sistemi ile ilgili sorunların toplumun sorunları olduğunu kabul eder ve toplumun bu konuda sorumluluk üstlenmesi gerektiğine inanır;
- Tarafsızdır. Çalışma alanı, risk altındaki grupların, ayırımı yapmaksızın tüm tutuklu, hükümlü ve tahliye sonrası desteğe ihtiyacı olan eski hükümlülerin, ceza infaz kurumları’nda çalışan personelin hak, sorun ve ihtiyaçlarını kapsar.

ÇALIŞMA METODLARI

- Ceza İnfaz Sistemi’ndeki iyileştirme çalışmalarına destek vermek isteyen sivil toplum kuruluşları (STK), meslek odaları, başka uzman kuruluş, uzman kişi ve gönüllülerden oluşan bir ağ oluşturarak Ceza İnfaz Sistemi iyileştirme çalışmalarına sivil toplum desteğini güçlendirmek, sistematikleştirmek ve kurumlar arası koordinasyonu sağlamak;
- Ceza İnfaz Sistemi ile ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kurumları için Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile diyaloga öncülük etmek. Bu diyalog süresince gerektiğinde eleştiri ve alternatif çözüm önerileri getirmek;
- Koordinasyonu güçlendirmek ve birbirlerini tamamlayı-

cı çalışmaların oluşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla Ceza İnfaz Sistemi’yle ilgili çalışmalar yapan STK’ların uyguladıkları bütün projeleri ve uygulayan STK’ların iletişim bilgilerini içeren bir bilgi bankası oluşturmak ve bunu bütün ilgili kurumlar ile paylaşmak;

- Ceza İnfaz Sistemi hakkında kamuoyunu bilgilendirmek ve bilinçlendirmek. Kamuoyuna bülten ve başka yayınlar ile ceza infaz reformu, insan hakları, uluslararası, ulusal ve yerel kurum ve derneklerin aktiviteleri hakkında tarafsız, doğru ve net bilgi iletmek. Bu konuda yazılı ve görsel medyanın farkındalığını arttırmak ve bilgilendirilmesini sağlamak;
- Ceza İnfaz Kurumları’nın birey üzerindeki olumsuz etkilerini göz önüne alarak, hükümlü ve tutukluların sosyal ve psikolojik entegrasyonunda toplumun önemli rolünü kabul ederek, Ceza İnfaz Kurumları’na alternatif yaptırımların yaygınlaştırılması konusunda kamuoyu desteğini güçlendirmek;
- Derneğe destek veren kurumlara proje oluşturma ve uygulamada yardımcı olmak, gerektiğinde teknik ve uzman destek sağlamak;
- Avrupa ve Türkiye’de uygulanan başarılı Ceza İnfaz Sistemi çalışmalarını hakkındaki bilgileri periyodik yayınlar yoluyla ilgililerle paylaşmak ve gerektiğinde bu uygulamaların yaygınlaştırılması için gereken katkıyı sağlamak;
- Ceza İnfaz Kurumları’nda uluslararası insan hakları standartlarının uygulanmasına katkıda bulunmak için değişik alanlarda STK eğitim programları ve araçları geliştirmek ve bu konularda eğitim verilmesini sağlamak;
- Hükümlü ve tutukluların ürettiği görsel ve yazılı malzemeleri yayın ve arşiv yoluyla değerlendirmek;
- Ceza İnfaz Sistemi alanında çalışan STK temsilcilerini, Ceza İnfaz Kurumları Genel Müdürlüğü’nü, hükümet temsilcilerini bir araya getiren ulusal, bölgesel, uluslararası konferans, seminer ve çalışma ziyaretleri düzenlemek. Bu sayede bilgi alışverişinin ve ileriye dönük planların oluşturulmasına katkıda bulunmak;
- Komşu ve diğer ülkelerde Ceza İnfaz Sistemleri’nde insan hakları standartlarının sağlanması için çalışan STK’lar ve diğer kurumlarla işbirliğini geliştirmek.

Prof. Dr. Turgut Tarhanlı

İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı

Sivil toplum kuruluşlarının insanların haklarının korunmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaya başlamalarında öncelikli bir ilgi alanı medeni ve siyasi haklar olmuştur. Kişinin maddi ve manevi varlığının ve bunu geliştirme araçlarının tanınması ve korunması, belki de bu haklar manzumesinin en kısa ifade biçimi sayılabilir.

Ayrımcılık yasağı, kişi dokunulmazlığı, kişi özgürlüğü ve güvenliği, özel hayatın dokunulmazlığı, seyahat özgürlüğü, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, hak arama özgürlüğü ve âdil yargılanma gibi haklar hep medeni ve siyasi haklar kategorisi içindedir. Sosyal, siyasi ve hatta ekonomik nedenlerle, bu haklardan yararlanmak bakımından zayıf ve korunmasız bir durumda kalmak mümkündür. İnsanlar veya kurumsal faaliyetlerden doğan, iradi veya tamamen irade dışında meydana gelen nedenlerle hakların ihlâl edilmesi tehlikesiyle yüzyüze gelmemiz de mümkündür. Hukuka uygun olarak, özgürlüğünden yoksun kılınmak ya da tutukluluk veya hükümlülük halleri de böyle bir duruma yolaçabilir. Ve gerekli önlemlerin alınmasına elverişli bir düzenin kurulmadığı durumlarda, medeni ve siyasi haklar kategorisindeki tüm hakların ihlâl tehlikesi büyüyebilir.

1960'ların başlarında, Londra'da, Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) kurulmasıyla birlikte, sivil toplum kuruluşlarının insan haklarının korunmasına yönelik başlıca faaliyeti, ihlâllerin önlenmeye çalışılması için dikkat çekmeye yönelik farklı yollar bulmak ve ihlâllerin olabildiğince yaygın bir zeminde teşhiri biçiminde gelişmeye başlamıştı. Bu faaliyetler, elbette bugün de sürmektedir ve varolan ya da varolması tehlikesi bulunan ihlâl

vakalarının önlenmesi bakımından, kişilerin haklarını ön planda tutarak konumlarının güçlendirilmeye çalışılması, kısaca insan hakları aktivizmi, açık bir toplum düzeninin önemli aygıtlarından birisidir.

Öte yandan, örneğin Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği gibi, ihlâl olgusunu gözardı etmeyen, ancak bunu önlemeye yönelik çabaları, belli vakalar merkezinde değil daha yapısal ve kurumsal ilişkiler içinde geliştiren bir sivil toplum kuruluşu yaklaşımı da var ve dünyada da bununla ilgili geniş bir uygulama olduğunu biliyoruz. Hatta bazı örneklerde, sivil toplum kuruluşlarının insan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik o bilinen faaliyetlerinin yanısıra, bu tür faaliyetlerde bulunduğu da görülüyor.

Sivil toplum kuruluşlarının insan haklarıyla ilgili ilk kategori faaliyetlerinin, rejim farkını dikkate almaksızın her ülkedeki uygulamalara yönelik olarak geliştirilmesi mümkündür. Çünkü ihlâl olgusu, şiddet ve derecesi farklı olsa bile, her ülkede söz konusu olabilir. Ancak insan hakları alanındaki yapısal ve kurumsal ilişkileri güçlendirmeye yönelik bir sivil toplum faaliyetinin yürütülebilmesi için gerekli koşullar, ülkedeki rejimin niteliğiyle de bağlantılıdır. Zira böyle bir faaliyetin etkili olabilmesi, idari faaliyetlerin, hem saydamlık ilkesine hem de sivil toplumla ortaklık anlayışına uygun bir biçimde yürütülmesiyle yakından ilgilidir.

Ceza infaz rejimi içindeki uygulamalar, hiç kuşkusuz, insan haklarının korunmasına yönelik bir ilgiye konu olacak önemdedir. Ceza infaz rejimi, ayrıca hem ülkemizde hem de uluslararası zeminde süregelen sivil toplum faaliyetlerinin de kapsamına dahil bir konudur. Zaten, sanırım bir demokrasi için, bu yönde bir anlayışın değişmesi

düşünülemez ve bu yöndeki sivil toplum faaliyetleri önemini korur.

Öte yandan, saydamlık ve ortaklık anlayışı bağlamında, ceza infaz rejimine ilişkin konularda sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde olmak, ceza adaletine ilişkin temel yaklaşım biçimleri bakımından da dikkate alınması gereken bir konudur. Ancak öncelikle, böyle bir işbirliğine ilişkin sürecin hukuki kalkış hattını ele almakta yarar var.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un¹, "İyileştirme" başlıklı kısmında yer verilen "Eğitim" çalışmalarını kapsamında, "Dernekler, Vakıflar, Gönüllü Kuruluşlar ve Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkiler" başlığı altında, böyle bir nitelik arzeden işbirliği konusu da düzenlenmiştir. Buna göre, "Hükümlülerin iyileştirilme çabalarında başarıya ulaşılması için dernekler, vakıflar ve gönüllü kişi ve kuruluşlar ile işbirliği yapılabilir. Kamu kurum ve kuruluşları bu maksatla olanakları ölçüsünde, gerekli yardımları yapmakla yükümlüdürler."

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün, "İyileştirmenin amacı ve iyileştirme programlarının belirlenmesi" başlıklı 101. maddesinde (bent 5) de, bu hükme benzer içerikli şöyle bir düzenlemeye yer verilmiştir: "Hükümlülerin iyileştirilme çabalarında başarıya ulaşılması için kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler, gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yapılabilir. Kamu kurum ve kuruluşları bu maksatla olanakları ölçüsünde, gerekli yardımları yapmakla yükümlüdür."²

İlk bakışta, bir paralellik olduğu düşünülse de, Tüzük metnindeki düzenleme, özel bir nitelendirme yapılmaması nede-

¹ 5275 sayılı ve 12 Aralık 2004 tarihli kanun (Resmi Gazete, 29 Aralık 2004 – 25685).

² Bu Kanun'un, "İyileştirme programlarının belirlenmesi" başlıklı 73. maddesinde, "iyileştirme" uygulaması şöyle açıklanır: "(1) Hükümlünün geçmişi, suçluluk nedenleri, suç sicili, fizik yeteneği ve ruhsal yapısı, kişisel doğası, arz edebileceği tehlike hâlleri, hapis cezasının süresi, sahvildikten sonraki beklentisi dikkate alınarak, toplumun hukuka uygun hareket eden ve üretken bir üyesi olarak yaşamını sürdürmesini sağlayacak ve bireysel ihtiyaçlarına uygun bir biçimde iyileştirme programları uygulanır. Bu programların hazırlanması ve uygulanması amacıyla ceza infaz kurumlarında eğitim ve psiko-sosyal hizmet servisleri oluşturulur."

"İyileştirme" uygulaması, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Resmi Gazete, 6 Nisan 2006 – 26131) 101. maddesinde şöyle açıklanır: "(1) İyileştirme; hükümlülerin, kuruma girişinden sahvilmesine kadar geçen süre içerisinde, bedensel ve zihinsel sağlıklarını sürdürmeleri veya bunlara yeniden kavuşmaları için gerekli önlemlerin alınması, suçluluk duygusundan arınması, kişisel ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacıyla uygulanacak, eğitim-öğretim, sağlık, psiko-sosyal hizmetler ile meslek edindirme, bireyselleştirilme, toplum yaşamıyla uyumlaşmasını ve geliştirilmesini sağlayacak programların tümüdür. Bu programlar; hükümlüde, kanunlara saygılı olarak yaşama düşüncesi ve duygusunun yerleşmesi, ailesine ve topluma karşı sorumluluk duygusunun gelişmesi, toplum yaşamına uyması, geçimini sağlayabilmesi konularında uygulanacak rejim, önlem ve yöntemleri kapsar."

niyle, yukarıda aktardığım ilgili Kanun hükmüne oranla biraz daha dar bir işbirliği çerçevesi çizmiş görünmektedir. Zira Kanun'da, "iyileştirme" bağlamında, sivil toplum kuruluşlarıyla kurulacak ilişkiler ve yapılacak işbirliğinin aktörleri sadece dernekler, vakıflar ve gönüllü kişi ve kuruluşlardan ibarettir. Oysa Tüzük'teki düzenleme, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yanı sıra, ilişki kurulacak ve işbirliğinde bulunulacak vakıf ve derneklerin, özellikle "kamu yararına çalışan" statüde olmalarına vurgu yapan bir biçimde kaleme alınmıştır. Bu çerçevede bir düzenleme, söz konusu işbirliği faaliyetleri bakımından, daha daraltıcı bir uygulamaya yolaçabilir.

Bu nedenle, Tüzük'deki düzenlemenin, ilgili Kanun hükmüne göre daha sınırlı bir ilişkiye yer bıraktığı söylenebilir. Aşında, kanunlar ve tüzükler arasında, hele aynı konuyu düzenlemeleri durumunda böyle bir bağdaşmazlı-

ğın olmaması gerekir. Zira, alt hukuk normları üst hukuk normlarına aykırı olamaz.³ Burada söz konusu olan durum, belki tam bir aykırılık olarak nitelenemeyebilir. Fakat kanunkoyucunun ceza infaz rejimi bağlamında sivil toplum kuruluşlarıyla yapılmasını öngördüğü işbirliğinin muhatapları, ancak belli statüye sahip örgütlerle sınırlandırılmış olmaktadır. Tüm düzenleyici işlemlerin henüz hazırlanma evresinde bile, konuyla ilgili mahallî idareler, üniversiteler, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yanı sıra, hiçbir özel statü nitelenmesi yapılmaksızın, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinden de faydalanılacağı vurgulandığına göre⁴, ceza infaz rejimindeki "iyileştirme" faaliyetleri bakımından da bu anlayışa uygun bir uygulamanın savunulması, ilgili Kanun hükmüyle de bağdaşacaktır.

Tekrar, bu konuyla ilgili ceza adaletine ilişkin temel yak-

³ Kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, Bakanlar Kurulu kararları ve diğer düzenleyici işlemlerin taslak metinlerinin hazırlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "Taslak hazırlamada uyulacak ilkeler" başlıklı 4. maddesinin (1) (a) bendi şöyledir: "Taslaklar üst hukuk normlarına aykırı olamaz" (bkz. Resmi Gazete, 17 Şubat 2006 - 26083).

⁴ Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in, "Görüş alma" başlıklı 6. maddesinin 2. bendi şöyledir: "(2) Taslaklar hakkında konuyla ilgili mahallî idareler, üniversiteler, sendikalar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinden de faydalanılır."

laşım biçimleri konusuna dönmek istiyorum. Yukardaki yorumu gözden uzak tutmaksızın, sivil toplum kuruluşlarının ceza infaz rejimi içindeki yeri ve rolünün belirlenmesinde, bugünün ceza infaz rejiminin hedeflerini de dikkate almak gerekir. Artık amaçlanan, sadece hükümlüye ‘ceza çektirilmesi’ veya daha açık bir ifadeyle ‘acı çektirilmesi’ olmadığına göre ve cezaevindeki infaz koşulların kadar⁵, salıverilmesinden sonraki bireysel ve sosyal hayatının da dikkate alınması önem taşıdığına göre, sivil toplum kuruluşlarının rolü özellikle bu bağlamda belirlenecektir.⁶ Böyle bir yaklaşım, ceza infaz rejimini, sadece hükümlü ve ilgili kamu idaresi arasındaki bir ilişki biçiminde tanımlayan cezalandırma anlayışından farklıdır. Suçun, bireysel olduğu kadar sosyal ilişkiler ve sosyal iletişim üzerindeki etkilerinin de dikkate alınmasını gerektirir.

Burada amaçlanan, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği faaliyetleri sayesinde kurulmaya çalışılan, sadece ceza infaz rejiminin saydamlığı değildir. Yukarda değindiğim gibi, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği elbette böyle bir sonuç doğuracaktır ve bunun önemi tartışılmaz değerdedir. Ama bu, ceza infaz rejimine bağlı uygulamaların saydamlığını sağlamaya yönelik, hakların ihlâlini önleyici veya caydırıcı olabilecek başka yollar ve mekanizmalarla birlikte, onlara paralel bir değer taşır. Örneğin, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, İnsan Hakları İl ve İlçe Kurulları, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle yetkisi kabul edilen kurum ve kuruluşların temsil-

cileri de, buna ilişkin koşullara uymak kaydıyla hükümlü ve tutukluların ziyaret edebilirler.⁷

Ancak sivil toplum kuruluşlarının ceza infaz sistemindeki yeni sayılan yeri ve rolü, zaten uygulanagelen bu faaliyetlerin dışında, özellikle salıverilme sonrasına yönelmiş, fakat infaz süresince de etkili olması istenen bir adalet yaklaşımını esas alır. Bu, ceza infaz rejimine tâbi kurumlarda bulunan kişilerin de, toplumun bir parçası olduğu anlayışının yaygın ve etkili biçimde uygulanması ve böyle bir sorumluluğun ifadesi olarak görülebilir. Ancak öte yandan, buna paralel olarak, aynı anlayışın ceza infaz rejimine tâbi kişiler bakımından da etkili olabilmesi için, onların da, o toplum hayatına ileride uyum sağlamaya yönelik iradi bir çaba içinde olmaya yönlendirilmesi söz konusu olacaktır. Bugünün toplumlarında, hem birbirinden farklı hem de birbirine paralel olan bu iki sorumluluk alanındaki işbirliği faaliyetlerinin sivil toplum kuruluşları eliyle geliştirilmesi, özde olduğu kadar biçimde de, öngörülen bireysel gelişim ve sosyal iletişim hedefine uygun bir politikadır.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği’nin, Adalet Bakanlığı ve özellikle, Bakanlığın Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile işbirliği içinde gerçekleştirdiği “Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansı” (Ankara, 21-23 Mart 2007), bu anlayışın uygulamadaki gücü ve etkisini tartışmaya ve değerlendirmeye yönelik öncü bir çalışma niteliğini taşıyor.

⁵ Bu çerçevede, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un, “İyileştirmede başarı ölçütü” başlıklı 7. madde (bent 2) hükmünü aktarmakta yarar var: “(2) Hapis cezasının, kendisinde var olan zararlı etki yapıcı niteliğini mümkün olduğu ölçüde azaltacak biçimde düzenlenecek programlar, usûller, araçlar ve zihniyet doğrultusunda yerine getirilmesi esasına uyulur. İyileştirme araçları hükümlünün sağlığını ve kişiliğine olan saygısını korumasını sağlayacak usûl ve esaslara göre uygulanır.”

⁶ Bundan önceki dipnotunda anılan Kanun’un, “İyileştirme programlarının belirlenmesi” başlıklı 73. maddesi şöyle düzenlenmiştir: “

(1) Hükümlünün geçmişi, suçluluk nedenleri, suç sicili, fizik yeteneği ve ruhsal yapısı, kişisel doğası, arz edebileceği tehlike hâlleri, hapis cezasının süresi, salıverildikten sonraki beklentisi dikkate alınarak, toplumun hukuka uygun hareket eden ve üretken bir üyesi olarak yaşamını sürdürmesini sağlayacak ve bireysel ihtiyaçlarına uygun bir biçimde iyileştirme programları uygulanır. Bu programların hazırlanması ve uygulanması amacıyla ceza infaz kurumlarında eğitim ve psiko-sosyal hizmet servisleri oluşturulur.

(2) Hükümlü, amaca uygun iyileştirme gereklerinin gerçekleştirilebileceği kurumlara veya bölümlere yerleştirilir.”

⁷ Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik’in, “Heyetlerin ziyaretleri” başlıklı 26. ve “Yabancı heyetler ile kişi ve kuruluşların ziyaretleri” başlıklı 30. maddeleri bu konuyla ilgilidir (bkz. Resmi Gazete, 17 Haziran 2005 – 25848).

Zafer Kıraç

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansına hoşgeldiniz. Son yıllarda AB'ye katılma sürecinde Türkiyede Ceza İnfaz sisteminde reform çalışmalarını hız kazanmıştır. 2005 Haziran ayından beri Adalet Bakanlığı ceza reform programlarını uygulamaya başlamış ve başarılar elde etmiştir. Ancak bu sürecin en zayıf ayağının, sivil toplumun bu sürece katılmasında yaşadığımızı düşünüyoruz. Sivil Toplum Kuruluşları ile diyalogun daha fazla kurularak sürece katılımlarının güçlendirilmesi gerektiği görülmektedir.

Şimdiye kadar yapılan iyileştirme çalışmalarını STK katkıları ile güçlendirilmelidir. Eksik kadro ile çalışan önemli birimlerin, örneğin psikolojik ve sosyal destek sağlayan birimler, çalışmalarına STK ve meslek odalarının katkısı teşvik edilmelidir. Cezaevleri ile sivil toplum arasında bir işbirliği kültürü geliştirerek iyileştirme çalışmalarının sürdürülebildiği katılımcı bir ortam sağlanmalıdır. Bu sayede mümkün olduğu ölçüde sivil toplumun cezaevi yaşamına katılımı teşvik edilmiş olacaktır.

Bu çerçevede Ceza ve Tevkifhaneleri Genel Müdürlüğü, STK'ları ve uluslararası uzmanları bir araya getiren bir konferans düzenlenmesi planlanmış, konferans yoluyla Ceza İnfaz Sistemi'ndeki iyileştirme çalışmalarına STK katkısını güçlendirmek için zemin hazırlanması amaçlanmıştır.

Konferansta atölye çalışmalarına ağırlık verilerek tespit edilen konu başlıkları üzerinden gerçekleştirilen iyileştirme çalışmalarını, uygulamada karşılaşılan sorunların tespit edilmesi ve konu ile ilişkili tüm kurum ve kuruluşların tespit edilen problemlere ortak çözüm önerileri getirmeleri ve ortak bir eylem planı çıkarmaları hedeflenmektedir.

Birlikte olacağımız bu 3 gün boyunca ceza infaz sisteminin bir çok noktasına dokunup, sivil toplumun bu noktalarda neler yapabileceğini anlamaya ve anlatmaya çalışacağız.

Konferansımızda bugün önce değerli konuşmacılarımızın genel katkılarını dinleyeceğiz, devamında 5 ana konuda oturumlar yapılacak, yani ise 3 ayrı atölye gerçekleşecektir.

Her bir atölyede; Mevcut Durum Analizi, Sorunların ve Engellerin Tespiti, Çözüm Önerileri olmak üzere 3 alt başlık altında çalışılacaktır. Grupların çözüm önerilerini değerlendirerek bu önerilere referanslar vererek eylem planlarının oluşturulmasına çalışılacaktır.

Son gün atölye sonuçlarını tartışarak bütün tartışılan konularda ve genel olarak ceza infaz sistemini uluslararası standartlara ulaştırmak için neler yapılabilir üzerine bir eylem planı oluşturulmaya çalışılacaktır. Bu plan bütün katılımcıların görüşlerine sunulacak daha sonrada basınla paylaşılacaktır. Ortak olarak geliştirilen eylem planının yeni çalışmalar ve projeler oluşturmada temel alınmasını hedefliyoruz. Genel müdürlükle yaşanan iki yıllık birlikte çalışma deneyiminde sürekli duyduğumuz "Türkiye cezaevlerinin dünyanın en iyi cezaevleri olacağı" iddiası bizi de heyecanlandırmaktadır. Bu iddianın gerçekleşmesinde bugün bu konferansta olduğu gibi sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde hareket edileceğine ve bunun siyaset üstü ve birbirini tamamlayan sürdürülebilir bir işbirliğine dönüşeceğine inanmak istiyoruz.

Konferansın organizatoru- Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği

- Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumları'nın şartlarını uluslararası standartlara ulaştırmak için sivil toplumun katkısının mobilize edilmesi;
- Ceza İnfaz Kurumları'nın şeffaflaştırılması, sivil toplumla bağlarının güçlendirilmesi;
- Mağdurların da durumunu dikkate alarak Ceza İnfaz Kurumları'na alternatif, onarıcı, sosyal entegrasyonu teşvik eden yaptırımların uygulanmasına, suçu önleyici çalışmaların yaygınlaştırılmasına ve bu sayede Ceza İnfaz Kurumları'nın kullanımının azaltılmasına katkıda bulunulması,

amacıyla kurulmuştur.

Tarafsızdır. Çalışma alanı ayırım yapmaksızın bütün tutuklu ve hükümlü ve tahliye sonrası desteğe ihtiyacı olan eski hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında çalışan infaz memuru, psikolog, sosyal çalışmacı ve idareci gibi bütün personelin sorun ve ihtiyaçlarını kapsar.

Şu anda bu salonda Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü çeşitli birimlerinden temsilciler, 30 kadar sivil toplum kuruluşu temsilcisi, uluslararası deneyimlere sahip uzmanlar, çeşitli kitle örgütlerinin temsilcileri ve üniversitelerden katılımcılar bulunmaktadır. Bu kadar farklı deneyim ve uzmanlıkların bir araya getiren bu konferansın hedeflerine ulaşacağına ve ceza infaz sistemi alanındaki çalışmalarda kurumlarımız arasındaki işbirliğinin de devam edeceğine inanıyoruz.

Teşekkürler...

Kenan İpek

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü

Sayın Müsteşarım, Avrupa Birliği Komisyonu'nun sayın temsilcisi, Türk Tabipler Birliği'nin sayın Başkanı, Sivil Toplum'un değerli temsilcileri, değerli basın mensupları, kıymetli katılımcılar. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bakanlığımız ve Hollanda Büyükelçiliği'nin desteği ile Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'nin düzenlediği ceza infaz sistemi ile sivil toplumu buluşturan bu güzel organizasyona iştirak etmekten duyduğum memnuniyeti ve heyecanı ifade etmek istiyorum.

Bu 3 günlük çalışma süresince ceza infaz kurumlarında büyük emek ve mesai harcayarak çalışan veya bu çalışmalara ilgi duyan sivil toplum örgütleriyle çok yakın bir iş birliği ve fikir alışverişi yapma imkânı bulmuş olacağız. Eminim ki konferansın sonunda infaz hizmetlerini bir adım daha ileriye götüreceğiz, çok güzel birlikte çalışma olanakları, projeler ve düşünceler ortaya çıkmış olacaktır. Ayrıca ikinci gün konferansa katılan 40 kişi, Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde bir gezi yapacaklar. Genel Müdürlüğümüzün infaz hizmetlerine yaklaşımını çok değerli sivil toplum örgütleriyle paylaşmak açısından bu geziyi bir fırsat olarak değerlendiriyorum.

Bundan 6-7 yıl öncesine kadar maalesef ülkemizde cezaevi denilince hepimizin aklına isyan, firar, rehin alma, adam öldürme gibi hep olumsuzluklar gelmekteydi. Aramızda bulunan yabancı konuklarımız ile cezaevlerindeki gelişmeleri takip etme fırsatı bulamayan değerli katılımcılarımız için son 6 yıl içerisinde gerçekleştirdiğimiz reform niteliğindeki çalışmalardan çok kısa olarak bahsetmek istiyorum.

Her şeyden önce ceza infaz kurumlarında fizikî yapı modernize edilmiş ve kalabalık koğuş sistemine son verilmiştir. Bundan 10 sene kadar önce 700 civarında olan cezaevi sayısı bir proje dahilinde bugün itibarıyla 425'e düşürülmüş, küçük ilçe cezaevleri kapatılmıştır. Yine bu stratejik plân doğrultusunda 2013 yılına kadar ceza infaz kurumu sayısını 250'ye düşürmeyi plânlıyoruz.

Her zaman önemseydiğimiz ve altını çizdiğimiz bir diğer önemli konu da personelimizin eğitimidir. Hepimiz biliyoruz ki bundan 5-6 sene öncesine kadar Türkiye'de infaz personeline herhangi bir eğitim verilmiyordu. Komisyonlar marifetiyle alınan personel, ertesi gün hükümlü veya tutukluyla muhatap oluyordu. Gururla ifade ediyorum, bugün ülkemizde 4 adet personel eğitim merkezi var ve sürekli çalışıyor. 26.000 civarında olan personel sayısının yaklaşık

20.000'i bu eğitim merkezlerinde eğitim almıştır. Yeni aldığımız personelin tamamına aday memurluk eğitimi verilmektedir. Bu yıl Eylül ayından itibaren de hizmet öncesi eğitime başlayacağız. Bu şu demektir: Mesleğe alınacak personel bir yıllık hizmet öncesi eğitim görecektir.

Kurumlarımızda hep asayiş ve güvenliği ön plânda tuttuğumuz için mahkumlara yönelik rehabilitasyon programlarını konuşmuştuk, ama hiçbir zaman uygulayamamıştık. Yine sevinerek ifade ediyorum, artık Türkiye Cumhuriyeti'nde; elimizde, mahkumlara uygulayabileceğimiz 10'a yakın rehabilitasyon programı var ve bunları uygulamaya başladık. Çok önemseydiğimiz reform niteliğindeki bir çalışma da ceza infaz kurumlarındaki bütün eylem ve işlemleri yargısal anlamda denetleyen infaz hâkimliklerinin kurulmasıdır.

Hükümlü ve tutukluların eğitim ve iyileştirme faaliyetleri için her kuruma özgü standartlar belirlenerek, bu çalışmaların takip ve denetimi, verimlilik esasına göre standartlar sistemi çerçevesinde yapılmaya başlandı. Biz özellikle kamu kesimi olarak çalıştığımız kurumun taşra teşkilâtına sürekli talimat veririz, emir veririz ve bunun yerine getirilmesini isteriz. Ama maalesef verdiğimiz emri biz takip etmeyiz. Ne ölçüde yerine getirildiğini biz denetlemeyiz. Gerçi bu sözüme itiraz edenler olacaktır. İç teftişle denetlenir, kontrolörler denetlerler, ama ben onu kastetmiyorum. Getirdiğimiz standartlar sistemiyle artık cezaevinin müdüründen infaz koruma memuruna kadar bütün yönetimini, bütün çalışmalarını değerlendiriyoruz. Sağlık alanında olan çalışmalar, işyurdu faaliyetleri de denetleniyor. Çalışmalarımıza yüksek güvenlikli kurumlarımızı da dahil ettik. Genelge çıkarmayla iş bitmiyor, bunun uygulanması lâzım. Kurumlarımız bu talimatlarımızı ne ölçüde yerine getiriyor? Kurumlarımızdan Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletlerin tavsiye kararlarına uygun olarak, hükümlü ve tutukluların günde 8 saate kadar aktivite yapmalarını sağlamalarını istiyoruz. Talimat veriyoruz. Ancak bu yerine getiriliyor mu, getirilmiyor mu? Bunları da takip ediyoruz. Aynı zamanda takip sistemimiz personel için de karne olacak. Atamalarda, kararnamelerde biz bunları değerlendireceğiz.

Kurumlarımızda hassas ve korunmaya muhtaç gruplar olarak tanımlanan kadın, çocuk ve yabancıların ayırma tâbi tutulmaksızın tüm temel mahkum haklarından ya-

rarlanmasını teminat altına alan gerekli yasal düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya geçirilmiştir. Yine çok önemseydiğimiz bir konu da, sivil toplum adına kurumlarımızın denetlenmesidir. 2001 yılında çıkan kanunla cezaevleri sivil toplum denetimine açılmıştır. İzleme kurulları üyeleri, kanunda yazan şartları taşıyan kişilerden re'sen veya o yerdeki ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak ya da o yerin en büyük mülki amirinin yardımıyla değerlendirilecek olanlar ile başvurular arasından Adli Yargı Adalet Komisyonları'nca seçilir. Şu an itibarıyla ülkemizdeki izleme kurullarında 645 kişi görev yapmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarımızın buna itirazı olabilir. Bu 645 kişi kimlerden oluşuyor? Aldığım bilgiye göre, bu 645 kişi arasında, ilk sırada 132 kişi ile avukatlar yer almaktadır. İkinci sırada 107 kişi ile doktorlar geliyor. Kalan sayının 69'u öğretmen, 46'sı eczacı ve diğer meslek mensupları. Bunların 328'i kamu görevlisi, 317'si ise özel olarak çalışanlardan oluşmaktadır. Tâbi bizim amacımız kamu kesiminde çalışanların sayısının daha da aşağıya düşürülmesidir.

Reform niteliğindeki bir başka çalışma da ülkemizde Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinin kurulmasıdır. Konferans boyunca bu konuda da ilgili arkadaşımız size bilgiler verecektir. 1 yıl gibi kısa süre içerisinde Türkiye'de 133 Ağır Ceza Merkezinde teşkilatlanmayı tamamladık ve faaliyete geçirdik.

Kısaca ifade ettiğim bu reformlarla artık, ceza infaz kurumları aslı görevleri olan hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmasına yönelik yapılan çalışmalar için gerekli altyapıya kavuşmuştur. Hükümlü ve tutukluların topluma yeniden kazandırılması için başta kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere sivil toplum örgütlerine önemli görevler düşmektedir.

Ceza infaz hizmetleri bir kamu hizmeti olup, ülkede gerçekleştirilen diğer kamu hizmetleri ile bütünlük arz eder. Bu nedenle, hükümlü ve tutuklulara yönelik yapılan çalışmalarda devletin diğer birimlerinin yürüttüğü hizmetlerin ve sahip olduğu imkânların bilinmesi büyük önem taşır. Ülkedeki sağlık, eğitim, meslek edindirme, istihdam, ekonomi gibi pek çok konunun ceza infaz kurumlarıyla yakından ilişkisi vardır. Bu kapsamda, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile yapılacak iş birliği de büyük önem taşımaktadır.

Hiç şüphesiz hükümlü ve tutuklular toplumun bir ferdidir. Belli bir süre sonra topluma yeniden döneceklerdir ve yeniden aramızda olacaklardır. Dolayısıyla kurumda kaldığı süre içerisinde toplumdan kopmaması, sosyal yaşamla bağlarını sürdürmesi, onun topluma yeniden kazandırılmasını kolaylaştırır. Bu nedenle kurumdaki hükümlü ve tutuklu ile toplum arasında, sivil toplum aracılığı ile bir köprü oluşturulması gerekmektedir. Onların katkısı olmadan ceza infaz kurumlarının bir eğitim kurumu hâline gelmesini asla mümkün görmüyoruz. Bu nedenle ceza infaz hizmetleri politikası olarak, sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak temel ilke kabul edilmelidir.

Sivil toplum kuruluşlarının ceza infaz kurumlarında çalışmaları aynı zamanda kurumun şeffaflaşmasını sağlar. Bu, hem hükümlü ve tutuklular için insan hakları ihlallerine ve kötü muamelelere karşı güvencedir, hem de toplumda ceza infaz kurumlarına ilişkin olumsuz düşüncelerin ve yanlış bilgilendirmelerin önlenmesi açısından kurum çalışanları ve yöneticileri için de bir teminattır.

Ceza infaz kurumlarında yapılması zorunlu olmakla beraber, kadrolu kurum çalışanları tarafından her zaman yerine getirilmesi mümkün olmayan birçok faaliyet de bu-

lunmaktadır. Tiyatro, folklor, konser, konferans, bazı psikolojik destek ve yardım çalışmaları, önemli günlerin nitelikli kutlanması, bir kısım kurslar açılması, bazı sağlık hizmetleri gibi. Bu ve benzeri hizmetlerin yerine getirilmesi veya kurum tarafından yapılan çalışmaların daha nitelikli hâle gelmesi için sivil toplum tarafından yapılan katkı büyük önem taşımaktadır.

Ceza infaz kurumlarında bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmalarda kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin çok yakın desteklerini aldık. Bu vesile ile hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bu konferanstan sonra mevcut iş birliği içerisinde yapılan çalışmaların hem sayısının hem de kalitesinin daha da artacağına inanıyorum. Bu konferansın düzenlenmesinde önemli katkılar sağlayan Hollanda Büyükelçiliği'ne, konferansı düzenleyen ve cezaevleri konusunda ilgi ve desteğini artırarak devam ettiren Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'ne ve değerli başkanı Zafer Kıraç'a, konferansa katılarak sivil toplum olma sorumluluğunun güzel bir örneğini sergileyen değerli katılımcılara ve konferansın düzenlenmesinde emeği geçenlere teşekkür ederim. Bu konferansın başarılı geçmesi dileği ile saygılar sunarım.

Dr.P. Marcel Kurpershoek

Hollanda Büyükelçisi

Hanımefendiler, beyefendiler... İyi bir cezaevi sistemi çok açık nedenlerden dolayı her toplum için gereklidir. Tutuklu ve hükümlülerin çoğunluğu bir gün tahliye olurlar ve tahliye oldukları gün kendilerini daha önce içinde oldukları toplumdaki kopmuş gibi hissederler. Büyük bir olay olması gerekmez, yaşanan her olay için geçerli bir travmadır. Gençler cezaevi sistemine cüzdan hırslı olarak girerler ve eğer kimsesizlerse mafya elemanı olarak çıkarlar. İlgilenilmesi gereken önemli bir diğer grup, cezaevi çalışanlarıdır. Çok önemli bir iş yapıyorlar ve çalıştıkları ortama önem verilmesini hak ediyorlar.

Bir de aynı suçu işlememelerini sağlamak için suçluların cezalandırılmasını isteyen büyük bir toplum var. Birçok insan, sadece Türkiye’de değil bütün dünyada, cezaevlerini otelle karşılaştırmaya eğilimlidirler ve “Hükümlülerin renkli TV’leri var, böyle ceza olmaz. Orası otel mi.” derler.

Şu an gerçekleştirdiğimiz konferans için sizler, 3 günden fazla gönüllü olarak bir otelde kalıyor ve bir yere ayrılmıyorsanız, kilit altında tutulmanın kendisinin bir ceza olduğunu biliyorsunuz demektir. İdeal cezaevi sistemi aynı anda tüm ihtiyaçlara hizmet edebilmektir. Cezaevleri, hükümlülerin cezalandırılmalarını sağlamalı ama çalışanların işlerinden memnun olmaları için de güvenli ve yaşanabilir bir ortam olmalıdır. Hükümlü, cezaevinden ayrıldığı gün kendisini normal bir insana dönüştürebilmelidir. Artık uzun zamandır ayrı kaldığı topluma bağışlanmıştır.

İdeal cezaevi Türkiyede olmadığı gibi başka bir yerde de bulunmamaktadır, ona daha fazla yaklaşabilmek için çaba harcamak yapabileceğimiz en iyi şeydir. Sadece son birkaç yıl içinde Türkiye Cezaevi Sisteminde çok güzel işler yapılmıştır. Yeni cezaevleri inşa edilmiş, mevcut sistemler özellikle fiziksel olarak değişimler geçirmiştir. Modern eğitim merkezleri bunların içinde kurulmuş ve yeni kadrolar bu merkezlerde eğitim almışlardır. Bunların hepsi için Sayın Adalet Bakanı Cemil Çiçek ve Bakanlık çalışanlarına büyük bir teşekkür borçlu olduğumuzu unutmayalım. Önümüzdeki günlerde Türk Ceza Sisteminin yeniden yapılması üzerine konuşacağız. Bunun başarılı bir değişim çabası olduğunu belirtmeliyim, aynıısını biz Hollanda da yaşadık.

Dengeyi nasıl kurmalıyız? Suçluların cezalandırırken, tekrar topluma dönüp orada kendilerine ait bir yer bulabilmeleri becerisini nasıl kazandırabiliriz? Suçluların faaliyetlerin yapıldığı bir yere kapatırken aynı zamanda aileleri ve çocukları ile bağlarının sağlam kalmasını nasıl sağlarız? Cezaevi çalışanlarına, hükümlüler suç işlemiş olabilir ama aileleri suçlu değil, anlayışını nasıl öğretiriz? Dolayısıyla onlar da suçlu muamelesi görmesinler.

Toplumumuza, “hükümlülerin kapalı tutulmaları asıl cezadır, renkli TV’lerinin ve diğer sosyal faaliyetlerin olup olmaması değil” anlayışını nasıl açıklarız?

Hükümlülerini cezaevinden çıktıktan sonra toplumda, önceki yaşamlarından daha iyi bir yer bulmaları için nasıl desteklemeliyiz? Onları önceki yaşamlarından daha kötü duruma düşmemeleri için nasıl koruyabiliriz?

Buradaki topluluğun değişik kesimleri bu sorulara çeşitli çözümler getirecektir. İş bölümü herkesin en iyi yapabildiği işe yoğunlaşması ise burada toplanan resmi kurumlar ve sivil toplum temsilcileri her biri kendi işini yapıyor, ortak amaçları iyi bir cezaevi sistemi.

Size önünüzdeki günler için iyi şanslar ve iyi çalışmalar diliyorum. Çok teşekkür ederim.

Fahri Kasırga

T.C. Adalet Bakanlığı Müsteşarı

Sayın Büyükelçi, Adalet Bakanlığı'nın değerli üst düzey yöneticileri, Sivil Toplum Kuruluşları'nızın değerli temsilcileri, değerli basın mensupları, kıymetli meslektaşlarım, değerli konuklar hoş geldiniz. Türkiye'de ilk kez gerçekleşen, bir Sivil Toplum Derneği tarafından organize edilen, ancak Adalet Bakanlığı ve Hollanda Büyükelçiliği'nin desteği ile gerçekleşen uluslararası konferansta sizlerle birlikte olmaktan, sizlere hitap edebilmekten son derece mutlu olduğumu, onur duyduğumu, gurur duyduğumu ifade etmem gerekiyor. Tâbi bu konferansa birçok sivil toplum kuruluşunun katılıyor olması bizim mutluluğumuzu daha da artırmaktadır.

Bildiğiniz gibi artık günümüzde, ülkelerin uygarlık düzeyleri onların ferd başına düşen milli gelirlerinin ne kadar olduğu veya kişi başına düşen otomobil sayısı, telefon sayısı gibi kriterlerle ölçülmektedir. Değişen ve gelişen dünyada başka bir kriter de artık söz konusu.

Uygar ülkeler, çağdaş ülkeler cezaevinde bulundukları hükümlü ve tutuklulara nasıl muamele ediyorlar, onları topluma nasıl kazandırıyorlar? Artık insanlar, ülkeler bu kritere bakarak ülkelerin çağdaşlık düzeyini ölçmeye çalışıyorlar.

Bildiğiniz gibi bu konularda çeşitli uluslararası düzenlemeler bulunmaktadır. Üyesi olduğumuz Avrupa Konse-

yi, kurulduğu günden beri bu konuda çeşitli kararlar, çeşitli ilke kararları, çeşitli tavsiyeler v.s. yayınlamıştır. Yine taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de bu ilkeleri kapsayan, titizlikle uyulmasını isteyen bir sözleşme olup, insan haklarını ve onurunu koruyan çağdaş normlar bütünüdür. Bu sözleşmelerde yer alan yükümlülükler ışığında Avrupa Birliği Bakanlar Komitesi, üye devletlere yönelik bir dizi tavsiye kararları almış, bu tavsiye kararları yasa koyucular için birer referans kaynak hâline gelmiştir. Özellikle 11 Ocak 2006 tarihli ve 2 numaralı tavsiye kararı olan, Yeni Avrupa Ceza İnfaz Kurumu Kuralları; mahkumların insanca muameleye tâbi tutulması ve eğitilerek topluma kazandırılması noktasında, çağdaş ve modern bir anlayışı içeren ilkeler koymaktadır. Yine Avrupa İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'nce kurulmuş olan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin genel raporları ile ülkeler hakkında yayınladığı tavsiye kararları, bizler için birer referans kaynak olmuştur. Bu raporlarda mahkumların yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve modern iyileştirme yöntemleri yer almaktadır.

Tâbi burada geldiğimiz nokta itibarıyla sivil toplum kuruluşlarının konuları büyük önem arz etmektedir. Bu süreçte sivil toplum örgütlerinin üstlendikleri roller çok önemlidir, buna değinmeden geçemeyeceğim. Çünkü artık yönetim anlayışları, infaz anlayışları değişiyor. Eskiden varolan "her şeyi devlet bilir", "en iyisini devlet yapar", halka rağmen yönetim anlayışı artık günümüzde geçerli bir anlayış olmaktan çok uzaktır. Yönetim; halkla birlikte, halkın isteği, arzusu ve mutluluğu için yapılmalıdır. Bu anlayıştan hareketle artık cezaevlerinde de sivil toplumun desteğine büyük ihtiyacımız olduğu anlaşılmaktadır.

Bugün bu iş birliğinin mükemmel düzeyde gerçekleştiğini ve Türkiye'de gerçekten bu anlamda bir konferansın ilk kez gerçekleştiğini görmekten son derece mutluyum. Yeri gelmişken bu süreçte çok ciddi desteği bulunan sivil toplum örgütlerimize, onların çalışanlarına bir kez daha içtenlikle teşekkür etmek istiyorum. Avrupa Konseyi'nin kurucu üyelerinden olan ve Avrupa Birliği'ne entegrasyon konusunda kararlı ve emin adımlarla yürümekte olan Türkiye Cumhu-

riyeti'nde son 10 yıl içerisinde her alanda büyük bir reform ve dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu bağlamda Ceza İnfaz Sistemi alanında da bir dizi köklü reform çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bunlara Genel Müdür arkadaşımız ana başlıklar ile değindi.

Diğer taraftan ceza hukuku alanında 3 önemli kanun bildiğiniz gibi parlamentoda kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanunlar, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'dur. Yukarıda değindiğimiz referans kaynakların ışığında altında bu temel yasalar hazırlanmıştır. Temel yasalar da amaç, bu referans kaynaklarda belirtilen insan hak ve özgürlüklerinin korunması, geliştirilmesi, ayrıca suç işleyen kişilerin çağdaş iyileştirme yöntemleri ile eğitilerek ve insanlık onurları korunarak yeniden topluma kazandırılması olmuştur.

Cezaevi reformları devamlılık isteyen bir süreçtir. Çünkü suçlu profilleri ve topluma kazandırma ihtiyaçları sürekli olarak değişmektedir. Ülkelerin cezaevlerinde bulunan yabancı uyruklu mahkumların sayısı gittikçe artmaktadır. Bu da uluslararası iş birliğini zorunlu hâle getirmiştir. Bu nedenle konferansta ortaya çıkacak tavsiyeler, yorumlar, ilkeler bize ve Avrupalı meslektaşlarımıza yol gösterici olacaktır. İnsan haklarının ve demokratik kurumların korunması ve geliştirilmesi yolunda önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca meslektaşlar, kendi arasında tecrübelerini paylaşma imkânı bulacaklardır. Son derece önemsendiğim bu konferansın hepinize faydalı olmasını diliyorum.

Bu vesile ile tekrar konferansın düzenlenmesinde büyük katkıları olan Hollanda Büyükelçiliği'ne, Sayın Büyükelçimiz'e, Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'ne, konferansa katılarak desteklerini esirgemeyen diğer sivil toplum örgütlerine ve herkese teşekkür ediyor, tekrar saygılar sunuyorum.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (I)

Prof. Dr. Turgut Tarhanlı

İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı ve aynı Üniversite'nin İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

CEZA İNFAZ SİSTEMİ, SİVİL TOPLUM VE ADALET ANLAYIŞI

Benim, bu toplantıda sunmak istediğim hukuki çerçeve ile ilgili, ceza infaz sistemi ve ceza infaz sisteminde reformun, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ve günümüzde taşıdığı önemin parametreleri, çok memnuniyet verici bir husustur ki, açılış konuşmalarında büyük ölçüde ortaya konulmuş durumda. Ben bu yaklaşımı biraz kavram-sallaştırarak açmak ve tartışmaya sunmak istiyorum. Bu bağlamda, üç temel konu dikkatle ele alınmayı gerektirecek: Ceza infaz rejimi, adalet sistemi ve insan hakları anlayışı. Ve elbette, sivil toplum örgütlenmesinin ve sivil toplum örgütlerinin genel olarak katkısı ve işlevi de bu parametreler çerçevesinde değerlendirilecektir.

I

Hukuka ilişkin birçok sorunda olduğu gibi, ama özellikle kamu düzeninin bozulmasına bağlı sorunlarda, yürürlükteki hukuk kurallarının uygulanma tarzı, aşında bir tür adalet anlayışının ifadesi olarak düşünülmelidir. Bu anlayış, yüzyıllar boyu etkisini koruyan bir yaklaşım biçimidir.

Failin ihlâl ettiği hukuk kuralları ve yolaçtığı mağduriyet bir kamu düzeni sorunu olarak görülebilir. Bu nedenle o, aşında bir devletin hukuki yetki alanı olarak kabul edilen bir düzen içinde, o devletin egemenlik alanının tezahür biçimlerinden olan hukuku, o devletin hukukunu ihlâl etmiş kabul edilir. Bu, elbette cevapsız kalmamalıdır. Bilindiği gibi, bu karşılığın anlamı yaptırım ya da ceza ve onun infazıdır. Failin, bu çerçevede bir cezaya tâbi tutulmasıyla bozulduğu düşünülen, kişiler arasında, o 'başlangıçta varolan' dengenin yeniden kurulmaya çalışıldığı varsayılır. Böylece, ceza takdiri ve cezanın infazı, bu adalet anlayışı bağlamında 'denkleştirici' bir işleve sahip kabul edilir.

Mağdurun ya da genel anlamıyla mağduriyete yolaçan eylemin sonuçlarının etkisi, bu adalet anlayışı bakımından ön planda sorunlar değildir. Genel anlamıyla kamu düzeninin bozulduğu varsayımına dayanan ve bu sonucu ortadan kaldırmaya yönelik girişim, kamu otoritesinden kaynaklanacak ve fail üzerinde uygulanacak bir zorlayıcı tedbirle (ceza) karşılanacaktır.

Bu kısa girişte de görüleceği gibi, geleneksel ve yaygın adalet anlayışı bağlamında suç olgusu, kamusal otorite (devlet aygıtı) ve fail arasındaki ilişkinin belirlenmesine odaklanmış bir yaklaşım tarzıyla karşılanır. Bu ilişki biçiminde, ne mağdurun doğrudan doğruya bu sürece dahil olma gibi bir yeri vardır, ne de genel olarak toplum ve toplumsal örgütlenme mekanizmalarının (dolayısıyla bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin).

Kamusal otorite ya da devlet aygıtlarıyla fail arasındaki ilişkinin tasarımı bu biçimde belirlendikten sonra, hüküm giymiş bir failin özgürlüğünü bağlayıcı bir cezaya maruz kalması, kamusal otorite açısından, yukarıda belirttiğim nitelikte kaçınılmaz bir karşılığın verilmesini gerektirir. Toplum bakımından ise, toplumun kendini korumasına yönelik bir mekanizma olarak kabul edilir.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (I)

Böyle bir anlayışın icra araçlarından biri olarak inşa edilen ceza infaz sisteminin temel sonucu, hükümlünün 'etkisizleştirilmesi' ya da 'sessizleştirilmesi' olarak tanımlanabilir. Hükümlünün davranışı ve kişiliği üzerinde kurulmaya çalışılan iktidarın görünümü olarak tanımlanabilecek bu infaz düzeni iki temel açıdan dikkate alınabilir: Cezaevi içindeki ilişkiler ve cezaevi dışındaki ilişkiler.

Bütün bu ilişkilere hâkim olan düzen etkisizleştirme ya da sessizleştirme olarak adlandırılacak o durumla açıklanabilir. Toplumsal bakımdan da, bunun paralelinde, hükümlülerin toplumdan tecridi, uzaklaştırılması, dışlanması yönünde bir bakış belirleyicidir. Bu, aynı zamanda, dışarıdakilerin kendi aralarındaki ilişkilerin düzenlenmesi bağlamında da işlevi olmasına çalışılan bir otorite anlayışını da içinde barındırır.

İkinci Dünya Savaşı yılları, belki böyle bir adalet anlayışının feci bir ironisi olarak da görülebilecek ideolojik esaslı topyekûn bir 'cezalandırma' uygulamasının gölgesi altında kaldı. Savaş sonrasında yeni dünya düzenini kurarken, devlet iktidarının sonsuz bir erk alanı olarak tasarlansının önüne set çekildiği söylenebilir.

Bu sorun, halkın kendi geleceğini belirleme hakkının genel olarak ve uluslararası hukuk düzeni içinde temellendirilen hak ve özgürlükler yelpazesinin ilgili olduğu her vaka bakımından da özel olarak, çerçevesi belirlenebilecek bir insan hakları konusudur artık.

Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nin 11. maddesinde (paragraf 2, cümle 1) yer verilen şu ilke, ceza infaz sisteminin artık sadece bir devletin kamu düzeniyle sınırlı egemenlik aygıtlarının iktidarında bir konu olmadığını, fakat evrensel insan hakları standartlarına uygun bir düzen içinde tasarlanması gereğine vurgu yapar: "Hiç kimse, işlendikleri sırada milli veya milletlerarası hukuka göre suç teşkil etmeyen fiillerden veya ihmallerden ötürü mahkûm edilemez."

Bu alıntıdaki vurguya göre, hükümlülüğe esas alınacak hukuk, aynı zamanda ve birbirine paralel bir eşit hukuki etki ve değere sahip olarak, ulusal veya uluslararası hukuktur. Bu metnin sözcük tercihi bakımından olağan yorumundan çıkacak sonuç, ulusal hukuka göre böyle bir sonuca varılmayan hallerde de, uluslararası hukukun be-

lirleyici olabileceği gerçeğidir. Bu değişimin, eskinin adalet anlayışına bağlı bir ceza ve infaz sistemini çok farklı kılacağı açıktır.

Keza, 1950'li yıllarda, Avrupa kıtasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin kabulü, daha sonra 1960'larda, Birleşmiş Milletler (BM) örgütü bünyesinde Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin kabulü, bu bağlamda değerlendirilebilecek konuları da bünyesinde barındıran taraf devletler ülkesinde uyulması zorunlu, bağlayıcı hukuk kurallarıdır. Yine BM bünyesinde kabul edilen, ancak uluslararası andlaşmalar gibi bir hukuki etkiye sahip olmayan, 'yumuşak hukuk' (soft law) kuralları olarak adlandırılmaya elverişli ilkesel metinler, davranış kuralları ve bildirgeler de bu alana ilişkin uluslararası gelişmenin öteki hukuki araçları arasındadır.

II

İnsan hakları anlayışının ceza infaz sistemi üzerinde etkili olduğu bu dönemde, hükümlünün (veya tutuklunun) toplumdan tecrit edilmiş bir kişi olma konumu yerine, onun yeniden toplumsal ilişkiler ortamına katılacak bir kişi olma kimliği ön planda bir önem kazanır. Ve bu bağlamda bir infaz rejimi, özellikle o nihai hedefi dikkate alarak tasarlanmayı gerektirir. Bu yaklaşımın en önemli araçları cezaevi içi ilişkilerde hükümlünün hak alanının gözetilmesi ve döneceği toplumsal hayata uyum sağlayabileceği bir düzenin koşullarının isabetle inşa edilmesidir. Eğer bunun söz konusu olamayacağı ağırlıkta bir cezanın infazı söz konusuysa, bu durumda da, yine cezaevi içindeki ilişkilerin ('yönetim—hükümlü' ve 'hükümlü—hükümlü' bakımından) bu anlayışa uygun olarak düzenlenmesi ön plandadır.

Bu bağlamda sivil toplum örgütlenmesinin rolü ve işlevi, bu düzen anlayışının ne ölçüde isabetle yerine getirildiğinin takibi, dolayısıyla bir saydamlık kazandırma işlevi olduğu kadar, cezaevi içi ve dışı arasında bir geçiş ve iletişimi kolaylaştırma işlevi olarak da önem kazanır. İnfaz sisteminin merkezi icra aygıtlarının insan haklarının korunmasına yönelik bir anlayışla tasarlanmasının yanı sıra, sivil toplum örgütlenmesinin bu sistemin işleyişine yönelik bir etkisi daha vardır: İnsan hakları anlayışına uygun olarak, kişinin hak ve özgürlüklerinin korunması sayesinde onun konumunun güçlendirilmesinin hedeflenmesi.

Türkiye'nin de, 2003 yılı sonundan itibaren hukuken uyma yükümlülüğü altında bulunduğu bir uluslararası andlaşma olan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin¹ 10. maddesi, yukarıda genel çerçevesi üzerinde durduğum, yeni ceza infaz sisteminin uygulanması bağlamında, birçok 'güçlendirme' mekanizmasının işleyişi ve bunun denetimi konusunda önemli bir hukuki çerçeve oluşturur. Bu, aynı zamanda, ceza infaz sisteminin işleyişi ve iyileştirilmesi bakımından sivil toplum örgütlenmesinin katkılarını değerlendirmeye elverişli bazı araçlar da sunar.

Sözleşme'nin 10. maddesi şöyledir:

"1. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan herkese, insanca ve kişinin doğuştan sahip olduğu onura saygı gösterilerek davranılır.

2. a) Sanık durumunda olan kişiler, istisnai durumlar dışında, hüküm giymiş kişilerden ayrı tutulacaklar ve hüküm giymemiş kişilerin statüsüne uygun ayrı işlem göceklerdir.

b) Küçük sanıklar, yetişkin olanlardan ayrı tutulacaklar ve durumlarının karara bağlanması için mümkün olan en kısa sürede mahkeme önüne çıkartılacaklardır.

3. Cezaevi sistemi, asıl amacı mahkûmların ıslâhı ve topluma yeniden kazandırılması olan bir sistem olarak ele alınacaktır. Küçük suçlular yetişkinlerden ayrı tutulacak ve kendilerine yaşlarına ve yasal statülerine uygun biçimde davranılacaktır."

Bu Sözleşme'nin, andlaşmadan doğan bir denetim organı olarak kurulan İnsan Hakları Komitesi (Human Rights Committee), yukarıda aktarılan 10. maddenin ilk paragrafındaki hükmün anlamını, bunun, önceki ceza infaz rejiminin tam karşıtı bir anlama sahip olduğuna vurgu yaparak yorumlamıştır: "(Özgürlükten yoksun bırakılan) kişilerin onuru, özgür insanların onurunun korunduğu şe-

kilde korunmalıdır. Özgürlüklerinden yoksun bırakılanlar, kapalı bir ortamda bulunmaktan kaynaklanan sınırlandırmalar gözönünde tutulmak kaydıyla, Sözleşme'de yer alan bütün haklardan faydalanabilmelidir."²

Komite, infaz rejiminin niteliklerine ilişkin bu görüşünü, yerleşik eşitlik hakkına vurgu yaparak pekiştirmeye çalışır: "Özgürlüklerinden yoksun bırakılan herkese insanca davranmak ve insan onuruna saygı göstermek evrensel nitelikte bir kuraldır. Sonuç olarak, bu kuralın, asgari düzeyde, uygulanması taraf Devlet'in maddi kaynaklarına bağlı tutulamaz. Bu kural ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya benzeri diğer statüler nedeniyle sınırlandırmaya tâbi tutulamaz."³

Bu nedenledir ki, İnsan Hakları Komitesi, taraf devletlerin bu hükme ne düzeyde uyduklarının değerlendirilebilmesi için, özgürlüğünden yoksun bırakılanlara yönelik muameleyle ilgili kuralların etkili bir biçimde uygulanmasını denetleyen yetkili milli makamların aldığı somut tedbirlerin de, andlaşma gereğince hazırlanacak devlet raporlarında belirtilmesini istemektedir.⁴

Dikkat edilirse, 10. maddenin ilk bendindeki bu hüküm, hükümlüler ve özgür olanlar arasındaki eşitliği bir doğal hukuk yaklaşımıyla (kişinin doğuştan sahip olduğu onura saygı göstermek) belirler. Bu genel ve kapsayıcı hüküm, aslında ceza infaz rejimine tâbi kişilerle özgür kişiler arasında cezaevi duvarlarının engelleyemeyeceği bir eşitliğin varlığını ifade etmektedir.

İnsan hakları hukuku ışığında, yukarıda aktarılan 10. madde hükmünün 2. paragrafının (a) ve (b) bendleri de, ilkin 'sanık ve hükümlü' statülerine tâbi kişiler bakımından, ikinci olarak ise 'küçük sanıklar ve diğer sanıklar' bakımından, bu kişilerin birbirlerinden ayrı tutulmasına özen göstermeyi vurgulamaktadır. Bu iki hükmün gerisindeki düşünce sanırım açıktır: Böylece, henüz hükümlü

¹ Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin İlişik Beyanlar ve Çekince ile Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı, Resmi Gazete, 21 Temmuz 2003 - 25175.

² İnsan Hakları Komitesi, "44. Oturum (1992) / Genel Yorum No. 21, Madde 10: Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılan Herkese İnsanca Davranılması", Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları, (Derleyen: Lema Uyar), İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları 5, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 52, para. 3.

³ Bkz. Bundan önceki dipnotu, s. 52-53, para. 4.

⁴ Bkz. Aynı dipnotu, s. 53, para. 6.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (I)

statüsüne tabi tutulmamış kişilerin ‘masumiyet karinesi’nden yararlanma haklarını gölgede bırakmamak ve küçük sanıkların büyük sanıklar karşısında, bu doğal ve hukuki konumları nedeniyle mağduriyete uğramalarına yol açabilecek bir ilişki biçiminin önlenmesidir. Modern insan hakları hukukunun hak ve özgürlükler arasında kurduğu işlevsel bağı dikkate alarak, bu madde hükmüyle korunmaya çalışılan menfaat, Madde 7’de düzenlenen işkence ve diğer benzer muamele ve cezanın önlenmesi; Madde 9’da düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, keyfi yakalanma ve tutuklanma yasağı ve kanunilik ilkesine ilişkin hükümlerle de bağlantılıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ceza infaz anlayışının en belirgin ifadesi, Sözleşme’nin 10. madde hükmünün son paragrafında (paragraf 3, cümle 1) ortaya konur: “Cezaevi sistemi, asıl amacı mahkûmların ıslâhı ve topluma yeniden kazandırılması olan bir sistem olarak ele alınacaktır.”

İnsan Hakları Komitesi’nin bu hüküm bağlamında altını çizdiği bir uygulama tarzının ortaya konulmasına ilişkin olarak, taraf devletlerce “cezaevlerinde bulunanlara öğretim hizmeti verilmesi, mesleki yardım ve eğitim verilmesi, hem cezaevi içerisinde hem de cezaevi dışında çalışma programlarının sağlanması konusunda açık ve kesin bir bilgi” sunulması gerekir.⁵

Sözleşme’nin 10. maddesinin yukarıda değindiğim diğer tüm hükümleri konusunda olduğu gibi, 3. paragraf hükmü bağlamında da hükümlü olanlar ve olmayanlar arasındaki hak eşitliği düzleminin izlenmesi ve özellikle infazın tamamlanmasından sonra toplumsal uyum çabasının güçlendirmek amacıyla sivil toplum örgütlenmesinin rolü önem taşımaktadır.

Komite, bu hükmeye uyulup uyulmadığını saptayabilmek için, “özgürlükten yoksun bırakılma hallerinde uygulanan bütün özel tedbirlerle ilgili olan, hüküm giymiş kişilere nasıl davranıldığı, bu kişilerin nasıl sınıflandırıldığı, disiplin sistemi, hücre hapsi, yüksek güvenlikli özgürlükten yoksun bırakılma halleri ve dış dünya ile bağlantının (aile, avukat, sosyal ve tıbbi hizmetler, sivil toplum kuruluşları) hangi şartlar çerçevesinde sağlandığı gibi konularda bilgi

sahibi olma”yı da istediğini önemle vurgulamaktadır.⁶ Bu durum, artık sadece bir ceza adaleti politikası değil, buna paralel nitelikte, bir uluslararası insan hakları standardıdır. Ve bu nedenle ilgili menfaat sahipleri tarafından talep edilmeye elverişli bir haktır ve bu nedenle toplumsal ilgi alanı içinde bulunur.

Yukarıda aktardığım, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 10. maddesi ışığında, bir ceza infaz rejimi bakımından uygulanmasına dikkat edilen uygulama biçim ve ölçütleri, ve bu çerçevede bir sivil toplum örgütlenmesinin işbirliğinden yararlanma çabası iki bakımdan önem taşıyacaktır: İnfaz sonrasındaki toplumsal hayata ilişkin uyum çalışmaları ve buna yönelik çalışmaların izlenmesi. Böylece, sivil toplum örgütlenmesinin rolü ve işlevini, günümüzün insan hakları anlayışına dayanan infaz rejimi dikkate alınarak, infaz kurumuyla dışarı arasında bir geçiş unsuru olmasıyla açıklamak mümkün görünüyor. Bu işlev, iki cepheli olacaktır. Bir yanyıla uyumu hedefleyen çalışmalarda kamu makamlarıyla işbirliğini yürütürken, diğer yanyıla bu işlevi gerçekleştirmesine bağlı olarak ortaya koyduğu bir saydamlık talep edecektir. Bu anlamda bir saydamlık talebi, özgürlükten yoksun bırakılan infaz kurumundaki kişiler bakımından, ayrıca onların haklarının korunmasını temel alan bir güçlendirme aygıtı olarak da tanımlanabilir.

Bütün bu yeni işbirliği mekanizmasının işleyişi, başlangıçta üzerinde durduğum adalet anlayışı değerlendirilmesinde daha farklı bir adalet anlayışını güçlendirecektir. Bu, önceki adalet kavramında çok belirgin olan ve sadece hükümlü ve kamu makamı arasındaki infaz rejimi ilişkisini ön planda tutan yaklaşımdan farklıdır. Hükümlünün, dış dünyaya uyum ve buna yönelik temas hatlarının kurulması ve izlenmesi, özgürlükten yoksun bırakılanlarla böyle olmayanlar arasında toplumsal iletişimin sürdürülmesi ya da bir biçimde yeniden inşa edilmeye çalışılması anlamına gelir. Bu çabayı, fail ve mağdur ekseninde iki taraflı bir ilişkinin de içinde yer alabileceği, onancı bir adalet anlayışıyla yeniden düşünmenin yapısal aktörleri ve aygıtları arasında, sivil toplum örgütlenmesinin hayati bir konumu olduğunu düşünüyorum

⁵ Bkz. Aym dipnotu, s. 54, para. 11.

⁶ Bkz. Aym dipnotu, s. 54-55, para. 12.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (II)

Prof. Dr. Gencay Gürsoy

Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı

Türk Tabipler Birliği olarak Ceza İnfaz Sistemi uygulamaları konusunda, bizim tercihimiz olmadan işin içine girmemizin sonuçları ile ilgili bilgi vermeye ve oradan kalkarak bazı önerilerde bulunmaya çalışacağım. Ben şahsen bizim kuşaktan birçok aydının tırnak içerisinde geçmişinin tersine cezaevinin içten çok uzun boylu tanığı olmuş biri değilim. Kritik dönemlerde yurtdışında olduğum için herhalde. 12 Mart'ta 12 Eylül'de Türkiye'de değildim. Bu yüzden bu tecrübeden mahrum kaldım. Tuhaf bir şekilde uzun yıllardan beri cezaevinin içerisinden tanıdık tanımadık birçok mektup alma alışkanlığı olan biriyim. Özellikle son dönemde sivil toplum örgütleriyle meşgul olmaya başladıktan sonra bu sayı çok arttı. Bu tecrübeye dayanarak belki biraz konuşabileceğim.

Bu son dönemde biliyorsunuz tecrit koşulları ve açlık grevleriyle ilgili olarak Türk Tabipler Birliğinin zaten görev tanımı içerisinde olan insan hakları açısından sorunla ilgilenmemiz bizi bu meseleye tabiri caiz ise yaklaştırdı. Geçtiğimiz yılın son aylarında, açlık grevleri, ölüm oruçları konusunda acaba bir adım atılabilir mi? Türkiye'nin hiç kaldıramayacağı yeni ölümlere yol açmamak için ne yapılabilir? endişesiyle yola çıkmış ve cezaevi yetkilileriyle, Adalet Bakanlığı sorumlularıyla bu meseleyi Türk Tabipler Birliği ve Sivil Toplum Örgütleri adına konuşmuştuk. Temaslarda bulunmuştuk.

Doğrusu benim ve bizim beklemediğimiz oranda bir pozitif karşılık aldığımızı hemen söylemeliyim. Teklifimiz hemen hemen hiç tereddüt edilmeden kabul edildi. Özellikle F tipi cezaevleri ziyaretimiz konusunda, gerek Cezaevi Müdürlüğü gerek Bakanlık mensupları ve cezaevi yetkilileri tarafından bütün kapılar açıldı. Bir heyet oluşturduk çeşitli sivil toplum örgütlerinin sorumlularını da içerisinde barındıran ve Tekirdağ'da F tipi cezaevini bütün bir gün dilediğimiz tutuklu hükümlü ile konuşma özgürlüğüne sahip olmak kaydıyla inceleme fırsatını bulduk. Bütün kapılar bize açıldı. Tecrit odaları ve diğer kapılar dahil olmak üzere, personelle ve mahkumlarla cezaevi yönetiminin gözetimi altında olmaksızın konuşma fırsatı da bulduk. O dönemde elde ettiğimiz izlenimleri daha sonra Adalet Bakanlığı'na bir rapor olarak sunduk.

Tespit ettiklerimiz, başlıca bütün F tipindeki tecridi azaltacak, tecridi zayıflatacak koşullara rağmen, fiziksel koşullara rağmen, uygulamada bunun büyük ölçüde gerçekleştirilemediğine tanık olduk. Spor salonları var, ışık atölyeleri var, sanat atölyeleri var ama gittiğiniz zaman buralarda iki üç kişiden fazla insan bulamıyorsunuz. Spor salonunun uzun zamandan beri kullanılmadığını görüyorsunuz ve mahkumlarla konuşunca birçoğunun hakkı olan bu mekanlardan, ortak mekanlardan yararlanma konusunda haklarını yeteri kadar kullanamadıklarını görüyorsunuz. Biz bu tespitleri Adalet Bakanlığı'na bildirdik ve bir öneriyle geldik. O zamana kadar, izleyenler çok iyi bilir bu konu bu üç kilit üç kapı söylemiyle adeta kilitlenmiş durumdaydı.

Bizim önerimiz acaba disiplin suçuna tabi olmaksızın hükümlünün belli bir saat, ki bu günde toplam 2 saat olabilir, hafta da toplam şu kadar saat olabilir, bu tartışılabilir ve belli miktarda insanla birlikte, bu kaç kişi olur tartışılabilir, belli bir hak olarak, elinden alınmayacak bir hak olarak, disiplin cezalarına tabi olmaksızın, hükümlülere mahkumlara tanınabilir mi? Bizim teklifimiz buydu. Çok sevindirici bir şekilde bu öneri adalet bakanlığı tarafından büyük çapta olumlu karşılandı ve bilenler için ünlü 22 Ocak genelgesi yayınlandı. Bu genelge Türkiye'de gerçekten yakın tarihimizin yeni bir dramatik olayını yaşamadan atlattırmamıza imkan verdi ve çok kritik evrelerdeki açlık grevcileri bu genelge ışığında eylemlerini durdurdular. Ben şimdi o dönemden sonraki uygulamalarla ilgili olarak elimize geçen bilgiler konusunda son birkaç dakikamı kullanmak istiyorum.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (II)

Birçok cezaevinden avukatlar aracılıyla mektuplar aracılığıyla epey bir bilgi toplamış durumdayız. Şunu söylemeliyim ki genelgenin bürokratik geçici bir rahatlama sağlamakla ibaret göstermelik bir belge olmadığını bunlar bize gösteriyor. Bir takım çabalar var. Ama Sayın Kenan İpek'in de belirttiği gibi henüz bütün unsurlarıyla uygulamaya girmiş değil. Yakınmalar büyük çapta devam ediyor.

Bunlara ilave olarak özellikle 1 Ekim 2006 tarihinden itibaren hükümlülerin tutukluların Türkçe bilmeyen aileleriyle Kürtçe konuşma olanaklarının ellerinden alındığı ifade ediliyor. Bununla ilgili olarak bir köşe yazısında, bir cezaevi mektubuyla ifade edilen bilgiler var. Yıldırım Türker'in daha 2 gün 3 gün önce Radikal'de çıkan bir yazısından okudum. Bana gelen mektupların çoğu da bu yakınlığı içeren şeyler. 1 Ekim 2006'ya kadar hiçbir sorun olmaksızın, Kürtçe aileyle konuşma imkanına telefonda sahipken, bu tarihten itibaren bunun gerçekleşebilmesi için belirli koşullar ileri sürülmüş. Ya ailenin Türkçe bilmediğini resmi bir şekilde kanıtlayacak belgelere başvurulma zorunluluğu getirilmiş ki, yani şu demek, pratikte gelen mektuplardan ve sözünü ettiğim yazıdan ailenin köyde yaşayan bir ailenin karakola götürülüp Türkçe biliyor musun, bilmiyor musun? sorgularından geçmesi demektir ki, böyle bir talebi tabi mahkum olanlar, tutuklular, kürt yurttaşlar, aileleri için çok ciddi sorunlar yaratacağı endişesiyle kimse ileri sürmüyor. İkinci bir koşulda belki yanlış ifade edilmiştir, bir tercüman bulundurma zorunluluğu diye ifade ediliyor. Ne kadar gerçek bilemiyorum ama bunlar gelen mektuplarda çok tekrarlanan yakınmalardan bir kaç.

İkinci bir yakınma, beraber bulunma sayısı 10 kişiyle sınırlıydı. 10 kişi ve 10 saat. Basına da yansıdı. Sayın Bakan'la yaptığımız özel görüşmelerimizde bu sürenin iki misline de çıkabileceğini, tecrübeler ışığında ileride arttırılabileceğini ifade etmişti. 10 saatin de üstünde, 10 kişinin de üstünde olmasına rağmen şu ana kadar ancak birkaç cezaevinde ve çok sınırlı olarak, bu çerçevede uygulanabilmiş. Geri kalan yerlerde 4-5 kişiyle, 6 kişiyle görüşme sınırlaması aşılamamış ve saat olarak hemen hemen hiçbir yerde 10 saate ulaşamamış olduğu ifade edildi.

Bunu yanında cezaevinden gelen, belki çok ciddiye alınmayabilir ama çok insani bir yakınma var. Onu da belirtmek istiyorum. Özellikle yaşı biraz ilerlemiş olan mah-

kumlar, tutuklular diyorlar ki, bizim ailemizle, annemizle, babamızla, 1. dereceden yakın akrabalarımızla görüşme imkanımız var. Telefonla da görüşme imkânımız var. Çok iyi. Ama belli bir yaşta olanların, anneleri babaları hayatta değil. Yakınlarında hayatta değil. Hele bir de bekarsak diyorlar, o türlü bir yakınlığımız da yok, dolayısıyla görüşme ve telefonla konuşma olanağımız bu özelliklerden dolayı sınırlı. Acaba bizlere ailesiyle yeterli sayıda görüşme imkanı olmayan insanlara, akraba ya da arkadaş gibi, nişanlı, yavuklu, sevgili ilişkileri için telefon görüşmesi yapma olanağı sağlanabilir mi? Ben bunu ciddi bir insani istek, önemli bir insani istek olarak görüyorum ve yetkililere aktarmak istiyorum.

Şimdi biliyorsunuz şuanda Cezaevi İzleme Kurulları var. Bunlarla ziyaretimiz sırasında da temas ettik. Ancak tutuklular, hükümlüler tarafından, güven ilişkisi bakımından bazı sorunlar var. Bu temsilciler doğrudan doğruya çoğu zaman, çoğu zaman değil her zaman, cezaevi yönetimi ya da başsavcılık tarafından atanan insanlar. Belirttiği gibi birçoğu avukat, birçoğu hekim, eczacılar, öğretmenler var ama seçimi bunların ait olduğu sivil toplum kuruluşları değil cezaevi ya da savcılık yapıyor. Bunun tersi olabilir mi? Veyahutta seçimi Adalet Komisyonu yapıyor ama şöyle olsa acaba daha işlevsel olur mu?

Bir merkezi izleme kurulu, diyelim ki biz gönüllüüz, Türk Tabipler Birliği olarak, Barolar Birliğinden bir temsilci, bu dernekten, şimdi bu düzenlemeyi yapan dernekten bir temsilci, Türk Psikiyatri Derneği'nden, Psikologlar Derneği'nden birer temsilci ile bir merkezi izleme kurulu olsa. Periferde bizim odalarımız var, baronun perifer örgütleri var. Oralardan seçilen temsilcilerle oluşan, her cezaevinin İzleme Kurulu böyle oluşsa acaba daha güven verici olur mu?

Onay veriyorsanız bunu bir öneri olarak sunalım. Kenan Bey, sizin cevabınızı mikrofondan istiyorlar. İsterseniz ben tekrar edeyim. Kenan Bey, benim ifade ettiğim öneriyi değerlendireceklerini söylediler.

Zamanımın dolduğunu görüyorum bu tabi bitmez tükenmez bir konu. İmkân olsaydı daha çok ilgi çekici şeyler, tanıklıklar anlatabilirdim ama kesmek zorundayım. Çok teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (III)

Kürşat Hamurcu

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Bütçe Ödenek ve İnşaat Emlak Sorumlu Daire Başkanı

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NDE REFORM SÜRECİ

Kısa bir süre öncesine kadar ülkemizin en önemli sorunları arasında gösterilen ceza infaz kurumları, son yıllarda yapılan çalışmalarla hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Çağdaş ve modern kurumların yapımı, fiziki koşulları uygun olmayan ya da küçük kapasiteli kurumların kapatılması, mevzuatın yenilenmesi, eğitim çalışmalarını ve uygulamaları, kamuoyu, uygar dünya ve uluslararası kuruluşlar tarafından reform olarak nitelendirilmiş ve ilgi ile izlenmiştir. Bu çalışmaların amacı, insan onuruna saygı çerçevesi içinde hükümlülerin kişisel gelişimleri için eğitsel, fiziksel, yönetsel ve sosyal ortamların hazırlanarak yeniden üretken ve saygın bireyler olarak tahliyelerini müteakip topluma kazandırılmalarıdır.

Konuşmamın başında ceza infaz kurumları ile ilgili sayısal veriler vermek istiyorum.

Ülkemizde 01/03/2007 tarihi itibarıyla ;

29.460'ı hükümlü, 10.183'ü hükmen tutuklu, 37.782'si tutuklu olmak üzere toplam 77.425 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

- 393 kapalı ceza infaz kurumu,
- 24 müstakil açık ceza infaz kurumu,
- 3 çocuk eğitimevi,
- 2 kadın kapalı ceza infaz kurumu,
- 1 kadın açık ceza infaz kurumu,
- 2 çocuk kapalı ceza infaz kurumu olmak üzere toplam 425 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Kapalı ceza infaz kurumlarımızdan 31'inin bünyesinde açık ceza infaz kurumu da yer almaktadır.

Konuşmamın bu bölümünde reform çalışmalarını öncesi kısaca manzarayı belirtmek istiyorum.

Bir ülkenin cezaevlerinin fiziki yapısı, uygulanan infaz rejimini belirleyen en temel unsurlardan biridir. Ülkemizde batılı uygulamaların aksine, topluluk sistemi olarak da adlandırılacak büyük koşulların bulunduğu cezaevleri yapılmıştır. Bu cezaevleri iki katlı olarak planlanmış, üst katları yatak bölümü alt katları ise yemek yenilen, dinlenen ve televizyon izlenen alanlar olarak ayrılmıştır. Kapasiteleri değişmekle beraber, 70-80 bazen daha da kalabalık koşullar oluşmuştur.

Özellikle terör suçlarının sayısındaki hızlı artış ile koğuş sisteminin sakıncaları su yüzüne çıkmıştır. Ceza infaz kurumlarının oda, koğuş, malta ve şebeke bölümlerini birbirinden ayıran duvar ve kapılar, muhkem yapılmadığından, tutuklu ve hükümlülerce toplu olarak zorlandığında veya tüp, demir gibi sert cisimlerle vurulduğunda kolayca yıkılmış, bazı cezaevlerinde neredeyse tüm cezaevi tek koğuş haline gelmiştir.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (III)

Kalabalık koğuş sisteminin güvenlik zafiyeti yaratması nedeniyle infazda "güvenlik" ile at başı olması gereken "eğitim ve iyileştirme" faaliyetleri ciddi şekilde sekteye uğramıştır. Psiko- sosyal servisler ile eğitim bölümü çalışanları, işlevsiz hale gelmişlerdir. İnfazdan beklenen, mahkumun yeniden sosyalleştirilerek topluma kazandırılması amacı gerçekleştirilememiştir.

Kalabalık koğuş sistemine dayalı bu kurumlarda; tünel kazma, firar etme, isyan çıkarma, rehin alma, haraç toplama, koğuş ağalığı, kumar oynama, oynatma, sayım vermeme, aramalara engel olma, avukat görüşlerini, cezaevi idaresine veya doktora çıkmayı, aile ve akraba ziyaretlerini örgüt iznine tabi kılma, tutuklu ve hükümlüleri sorgulama, açık grevine ve ölüm orucuna zorlama, ölüm dahil bir takım bedensel cezalara mâhkum etme, koğuş kapılarını kapattırma, hastane ve duruşmaya gitmeme, eğitim ve iyileştirme çalışmalarını engelleme, dışarıya eylem talimatı verme, kurum görevlilerini rehin alma, yaralama, öldürme, koğuşlara yasa dışı resim, pankart ve afişler asma, koğuşlarda suç eşyası bulundurma gibi olumsuzluklar yaşanmıştır.

Bu olumsuzluklar ceza infaz kurumu personelini yıldırılmış, motivasyonları neredeyse tamamen kaybolmuştu.

Fiziki, mali, mevzuat, personel ve eğitim alanlarında devrim niteliğinde değişimler sağlanarak bugünkü tablo gerçekleştirilmiştir.

Şimdi de yapılan bu değişimleri kısaca belirtmek istiyorum.

Koğuş sisteminden kaynaklanan olumsuzlukların giderilmesine yönelik yapılan çalışmalar çerçevesinde, mevcut ceza infaz kurumlarının fiziki yapılarına müdahale edilerek, hükümlü ve tutukluların bireysel gelişimlerine olanak tanıyacak, güvenliği tesis edecek şekilde büyük koğuşların daha küçük odalara dönüşümüne karar verilmiştir. Alınan bu karar uyarınca; 45 E tipi, 5 H tipi, 22 M tipi, 1 il kapalı ceza infaz kurumu olmak üzere toplam 73 cezaevi oda sistemine dönüştürülmüştür.

Koğuşlar, yapılan fiziksel değişikliklerle 2-4-6-8 kişilik odalar halinde tanzim edilmiştir. Ayrıca bu cezaevlerinin büyük onarımları yapılarak, fiziki zafiyetleri giderilmiş, banyo, tuvalet, mutfak ve yemekhaneler yenilenmiştir.

Türk cezaevi mimarisinde, her koğuşun önünde havalan-

dırma avlusu olarak tanımlayabileceğimiz ve güneşin doğuşundan batışına kadar açık tutulan ve mahpusların bir arada bulunduğu bir bahçeye her zaman yer verilmiştir. Oda sistemine dönüşüm aşamasında da bu bahçeler muhafaza edilmiş ancak düşen kapasiteye paralel olarak, her odanın müstakil yararlanabileceği alanlara bölünmüştür.

Oda sistemine dönüşüm ile beraber kurum güvenlikleri sağlanmış bunun doğal sonucu olarak eğitim ve iyileştirme faaliyetleri hızla artmıştır.

Fiziki yapıları itibarıyla oda sistemine dönüşümü mümkün bulunmayan ceza infaz kurumları, genel iyileştirmeye tabi tutulmakla beraber kapatılma kararları alınmıştır. Bu kurumların yerini alacak olan çağdaş ve modern ceza infaz kurumlarının yapımı ise sürdürülmektedir. Kısa bir zaman dilimi içerisinde hizmete açılmaları planlanmıştır.

İnfazın amacı, hükümlü ve tutukluların sadece firara karşı tedbirlerle donatılarak muhafaza edilmesi olmayıp, kurumda bulunan süre içerisinde eğitim ve iyileştirme faaliyetleri ile beraber yeniden topluma uyumlu birey olarak dönüşümünün sağlanmasıdır. Yeniden yapılanma süreci içerisinde, kurumların sosyal, kültürel, sportif faaliyet alanları modernize edilmiş, yüksek kapasiteli kurumlarda mevcut alanların yetersiz kalması nedeniyle 20 kurumumuzda iş ve eğitim atölyeleri, sosyal ve kültürel faaliyet alanları, açık ve kapalı spor alanları bulunan ek üniteler yapılmıştır.

Hükümlüler, ceza infaz kurumunda buldukları süre içerisinde edindikleri beceriler ile özgüvenleri artmakta, tahliye sonrası dahil olacakları sosyal çevreye sorunsuz uyum sağlayabilmektedirler.

Ülkemizdeki 425 ceza infaz kurumuna karşın, Türkiye nüfusuna ve mahkum kapasitesine yakın bir nüfusa sahip İngiltere'deki cezaevi sayısı 139'dur. Yine nüfus itibarıyla Türkiye büyüklüğündeki Fransa'da cezaevi sayısı 182, Almanya'da 248'dir. 1986 yılında 700 civarında cezaevine sahip İtalya'da, 2002 yılı itibarıyla cezaevi sayısı 230'a indirilmiştir.

Ülkemizdeki küçük kapasiteli ceza infaz kurumlarının birçoğunda hükümlü ve tutuklu sayısı personel sayısından daha azdır. Bu cezaevlerinde fiziki şartlar ve düşük kapasite nedeniyle, eğitim ve iyileştirme imkanları ya hiç ve-

rilememekte ya da çok sınırlı verilebilmektedir. Ayrıca bu cezaevlerinin işletilmesi, ekonomik açıdan da büyük maliyetler yaratmaktadır. 01/01/2000 tarihinden bu yana 146 ceza infaz kurumu kapatılmıştır.

Ceza infaz kurumlarında yaşanan aşırı kalabalıklaşma, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü mensuplarının sayılarında ki hızlı artış, koğuş sisteminin yarattığı zafiyetler, ancak ciddi ve köklü fiziksel bir yenilenme ve yapılanma ile aşılabılırdi.Bu kararlıkla, uluslar arası belgeler, çağdaş ülke uygulamaları etrafıca incelenmiş, Türk insanına özgü koşullar gözetilmiş, tam donanımlı, çağdaş infaz rejimi gereklerine uygun, güvenlik standartları yükseltilmiş cezaevi mimari projeleri yaratılmış ve uygulamaya geçilmiştir.

01/01/2000 tarihinden bu yana 23 ceza infaz kurumu yapılarak hizmete açılmış, ayrıca 6 atıl kamu binası onarımlarla açık ceza infaz kurumuna dönüştürülmüştür. Halen 28 ceza infaz kurumunun da yapımları devam etmektedir.

Hükümlü ve tutuklu sayısal yoğunluğu açısından üç büyük kentimiz olan Ankara, İstanbul ve İzmir için özel düzenlemeler yapılmış, kısa vadeli çözümler yerine köklü ve geleceğe yönelik kalıcı çözümler esas alınmıştır. Şehir yerleşim alanları dışında birden fazla ceza infaz kurumunun yer aldığı ceza infaz kurumları kampuslerinin yapımı gerçekleştirilmiştir. Bu kampuslerde, birden fazla ceza infaz kurumuna hizmet eden, ortak ısıtma, antma, su deposu, trafo, mutfak, çamaşırhane, personel lojmanları, sağlık ünitesi, kreş ve duruşma salonları bulunmaktadır.

Ankara ili Sincan ilçesindeki Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampusünde, ikişer adet F ve L tipi, birer adet kadın, çocuk ve gençlik kapalı ile açık ceza infaz kurumu olmak üzere 7 kurum yer almaktadır. 2000 ve 2003 yıllarında F Tipi Kapalı Ceza İnfaz kurumları açılmış olup, 1/7/2006 yılı içinde geriye kalan cezaevleri hizmete alınarak tamamı faaliyete geçirilmiştir. Dünyada ve ülkemizde model olan bu Kampus başarıyla işletilmektedir.

İstanbul ili orijinli yaklaşık 13.000 hükümlü ve tutuklu bulunmasına rağmen ildeki cezaevi kapasitesi 5.172'dir.İstanbul'da barındırılması gereken fark, kapasite yetersizliği nedeniyle ülkemizin çok değişik illerine dağıtılmak zorunda kalmaktadır. Bu da hem mahkum yakınları için hem de sevkler nedeniyle Devlet için maddi ve manevi külfetler ge-

tirmektedir.Mevcut sorunların çözümüne yönelik çalışmalar tamamlanmış ve icra safhasına geçilmiştir.

Bu kapsamda İstanbul ili Silivri ilçesindeki kampüste, sekiz adet L tipi kapalı ve bir adet açık ceza infaz kurumu olmak üzere 9 cezaevi yer almaktadır. Kampusun büyük bir bölümünün 2007 yılı içinde tamamının ise 2008 yılı içerisinde hizmete açılması planlanmıştır.

İstanbul ili Maltepe ilçesindeki kampüste, üç adet L tipi, birer adet çocuk ve gençlik kapalı ile açık ceza infaz kurumu olmak üzere 5 cezaevi yer almaktadır. Kampusun 2007 yılı Kasım ayı içinde hizmete açılması hedeflenmiştir.

Fiziki koşulları itibariyle olumsuzlukları bulunan ve çağdaş infaz rejimi gereklerinin yerine getirilmesinde güçlükle yaşanan İstanbul Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevinin yıkılarak yerine modern bir kadın cezaevi yapımı kararlaştırılmış olup 2007 yılı Ekim ayı içerisinde hizmete girmesi planlanmıştır. Bu cezaevinde bulunan kadın tutuklular, 4 ay gibi kısa bir sürede bütünüyle tadilatı yapıp çağdaş bir görünüme kavuşturulan Paşakapısı Cezaevine nakledilmişlerdir. İstanbul Paşakapısı Cezaevi, kadın tutukluların statüsüne, fiziksel ve ruhsal yapılarına ve topluma kazandırılma amaçlarına uygun olarak, tarihsel ve kültürel özelliğine önem verilerek restore edilerek çağdaş ve modern bir kadın tutukevi haline getirilmiştir.Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun tamamlanmasına müteakip kadın hükümlü ve tutuklular buraya nakledileceklerdir.

İstanbul Metris Kapalı Ceza İnfaz Kurumu fiziksel yapısındaki zafiyetlere rağmen kapasitesinin çok üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırmaktadır. Kalabalık koğuş sistemine göre inşa edilmiş olan mevcut cezaevinin yıkımı kararlaştırılmış olup, aynı taşınmaz üzerine oda sistemi esasına dayalı uluslararası standartlara uygun iki T tipi kapalı cezaevinin yapımı sürdürülmektedir.Birincisi 2007 yılı Mart ayı ikincisi ise Kasım ayı içerisinde yeni kurumlarımız hizmete girmiş olacaktır.

Yapımı tamamlanan ya da sürdürülmekte olan ceza infaz kurumlarımızın tamamında, Birleşmiş Milletler Minimum Cezaevi Standart Kuralları ile Avrupa Konseyi Cezaevi Kurallarında belirlenen fiziki koşulların tamamına uyulmuş, hatta daha da ötesine geçilerek insan hakları ve kişinin özel yaşamına saygı ilkeleri üst seviyede göze-

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (III)

tilmiştir. Bireysel odaların alan genişliği uluslararası normların da üzerinde olup yüksek güvenli kurulumlarımız dahil yapılan tüm cezaevlerimizde bireysel odaların alanı en az 12 metrekaredir.

Ankara ve İstanbul ceza infaz kurumlarına yönelik çalışmalara müteakip bir diğer metropol kentimiz olan İzmir ilinin ceza infaz kurumu sorununun çözümü amacıyla çalışmalar başlatılarak proje ihalesi gerçekleştirilmiştir. İzmir ili Aliağa ilçesindeki kampüste, 4 adet T tipi, birer adet çocuk ve gençlik kapalı, kadın kapalı ile açık ceza infaz kurumu ve diğer ortak tesisler yer alacaktır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 18'inci maddesi uyarınca akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlıkları bulunan hükümlüler için Adana, Elazığ, Manisa ve Samsun E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında üniteler yapılmıştır. Ayrıca yapımı sürdürülen İstanbul Metris T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu bünyesinde 158 kişi kapasiteli sağlık ünitesi yapımı ihalesi 21/02/2007 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

İnfazdan beklenen çağdaş anlayışın yerine getirilmesinde, infaz personelinin önemi büyüktür. Ceza infaz kurumlarında; infaz koruma memuru, cezaevi katibi, idare memuru, müdür, öğretmen, doktor, psikolog, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, pedagog, aşçı, kaloriferci gibi çok çeşitli meslek grupları görev yapmaktadır. Her personel grubunun, birbirleriyle çatışabilen farklı beklentileri ve sorumlulukları bulunmaktadır. Farklı personel grubunun aynı amaca ve hedefe yönlendirilmesi, infazdaki kaliteyle doğrudan ilişkilidir. Kurum bilinci artırılmış, yaptığı görevin önemini farkında olan, cezaevi yönetimine aktif katılan, sorumluluk alabilen, iyi eğitilmiş ve stresle baş edebilen personel, cezaevi reformunun en önemli ayağını oluşturmaktadır.

Bu amaçla, ceza infaz kurumlarının ihtiyacı olan nitelikli personelin yetiştirilmesi ve mesleki eğitimlerinin sağlanması amacıyla, meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerine imkan sağlayan bölge eğitim merkezlerinin kurulmasına ilişkin 4769 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanun uyarınca, tüm donanımları tamamlanmış, yatılı olarak tanzim edilmiş ve modern birer eğitim kurumları olan Ankara, İstanbul, Erzurum ve Kahramanmaraş Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Mer-

kezleri faaliyete geçirilmiştir. Her kademedeki 21.581 ceza infaz kurumu personeline hizmet içi eğitim verilmiştir.

Ceza infaz kurumu personelinin özlük ve sosyal hakları alanında önemli iyileştirmeler yapılmıştır. Bunlar;

1- 15/04/2004 tarih ve 25434 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yan Ödeme Kararnamesi ile Adalet Hizmetleri Tazminatı Artırılmıştır.

2- Adalet Bakanlığı ile Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü arasında 26/07/2005 tarihinde yapılan protokol çerçevesinde, Adalet Bakanlığının yurt içinde görevli en az lise ve dengi meslek lisesi mezunu, cezaevi 1. müdürleri, cezaevi 2. müdürleri, cezaevi idare memurları, cezaevi infaz koruma baş memurları, infaz koruma memurlarının, meslek eğitimi ön lisans programından geçirilmeleri ve bu suretle 2 yıllık yüksek okul mezunu statüsü kazanmaları amaçlanmıştır.

Şu ana kadar 2000 personelimiz bu eğitime başvurmuştur.

3- 28/10/2005 tarihli ve 25980 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumları Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği ile 4 yıllık üniversite mezunu olan infaz koruma memuruna 8 yılın sonunda ceza infaz kurumu müdürü olabilme imkânı getirilmiştir.

4- 29/12/2005 tarihli ve 26038 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumları Personeli ile Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Öğrencilerinin Kıyafet Yönetmeliği ile Personelin emniyet hizmetleri sınıfı ile eşitliği sağlanmış standartları yükseltilmiştir.

5- Ceza infaz kurumu yapılarında mutlaka personel lojmanlarına yer verilmiştir.

Ceza infaz kurumlarımızda, fiziksel yenilenmeyle beraber iç mekanlarda da dinamik, canlı ve dış dünyaya sıkı sıkıya bağlı bir yaşam ortamı yaratılmaya çalışılmaktadır.

Tüm infaz mevzuatı yeniden gözden geçirilmiştir. Bu kapsamda kanun, tüzük ve yönetmelikler yenilenmiştir. Uygulama yeteneğini yitirmiş genelgeler gözden geçirilerek sadeleştirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir.

Dünyanın her ülkesinde en fazla tartışılan kamu binaları

mın başında cezaevleri gelmektedir. Cezaevlerine bakış, o devletin hukuk kültürünü de belirleyen etkenlerden biridir. Avrupa Birliği katılım süreci içerisinde bulunduğu-muz bu dönem içerisinde, cezaevleri alanında köklü reformlar gerçekleştirilmiştir. Ancak yakalanan bu nokta asla duracağımız yer değildir. Yenilenme ve yapılanma doğası gereği devamlılık gösterecektir.

Kısa bir süre öncesine kadar ülkemizin başta gelen sorunları arasında yer alan cezaevi sorunu çözüm yoluna girmiştir. Kalabalık koğuş sistemi terk edilerek çağdaş uluslar arası normlara uygun, insan onuru ve haklarına saygılı, eğitim ve iyileştirme alanlarına sahip, tam donanımlı ve güvenlik standartları yükseltilmiş ceza infaz kurumları yapımına hız verilmiştir.

İnfazın en temel amacı, hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içerisinde sosyalleştirilerek yeniden topluma kazandırılmasıdır. Ceza infaz kurumlarında bu amacın yerine getirilmesine olanak sağlayacak fiziki alanlara ihtiyacı karşılayacak ölçüde yer verilmiştir.

Fiziki yenilenmenin büyük önemi ile beraber tek başına yeterli olmadığının farkında bulunan Genel Müdürlüğümüz, infazın kalitesini belirleyecek olan cezaevi personele yönelik ciddi açılımlar gerçekleştirmiştir. Öncelikle ifa edilen görevin toplumsal saygınlığı ve sorumluluğu vurgulanmış, merkez ve taşra ilişkileri kuvvetlendirilmiştir. Personel; eğitim merkezlerinde, sürekli eğitime tabi tutulmakta başta insan hakları olmak üzere birçok konuda uzman kadrolarca eğitim verilmektedir. Moral ve mo-

tivasyonlarının üst seviyede tutulmasına yönelik psiko-sosyal destek programları uygulanmaktadır.

Sosyal bir hukuk devletinin doğal sonucu olarak cezaevlerinde bulunanlar, asla toplumun gözden çıkardığı bireyler olarak görülmemektedir. Bizler kendimizi, yardım ihtiyacı olduğuna inandığımız ve bir süre sonra birlikte yaşamak durumunda kalacağımız insanları, eğiterek sosyalleştirmek ve tahliye sonrası yaşama hazırlamak konusunda görevli ve ödevli hissederiz.

Deneyimlerimizin bize gösterdiği şudur ki, cezaevi gerçeğinin ancak toplumun her kesimi tarafından sahiplenilmesi halinde çözüm olanaklı hale gelebilmektedir. Sosyal sorumluluk çerçevesinde tüm kurum ve kuruluşların, iyi niyetli ve yapıcı katkılarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sadece talep eden değil, sorunun çözümüne de katılan anlayışın cezaevleri alanında da önemli olduğu kuşkusuzdur. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının katkılarının artarak devamını beklemekteyiz.

Ülkeler, istisnalarına gösterdiği özen çerçevesinde modern toplum olabilmektedirler. Çağdaş dünyanın saygın bir üyesi olarak cezaevlerimizi de bu istisnalar arasında görüyoruz.

İnfazdaki temel amaç; tüketen, yararsız, miskin, asi, hayata küskün, kendisi ile barışık olmayan mahkum tipinden, üreten, toplumla ve kendisiyle barışık, hatalarından ders almış, kurallara uyan, kendisini sosyal çevre için yararlı hisseden mahkum tipine geçişin başarılanmasıdır.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (IV)

Jan van den Brand

Hollanda Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürlüğü Dışişleri Koordinatörü,
Cezaevleri Müdürleri Ulusal Sendika Başkanı

Teşekkür ederim sayın başkan. Ben aslında oldukça iyimserim. Sadece doğam gereği değil aynı zamanda okuduğlarımdan, gördüklerimden ve bu sabah duyduğlarımdan yani Türk Cezaevi Sisteminde meydana gelen gelişmelerden dolayı iyimserim. Zannedersem 6 yıl önce yine bu salonda bir konferans için bulunma şerefine sahip olmuşum. Çok iyi hatırlıyorum eğitim merkezinin ve müfredatın yeniden oluşturulması için düzenlenmişti ve çok da önemli bir etkinlikti.

Biz yabancılar olarak Türkiye Adalet Bakanının, 'gelecekte Türk Cezaevi Sistemi dünyanın en iyisi olacak', dediğini duyduğumuzda ne diyebiliriz? Hollandalılar, İngilizler hatta Almanlar olarak, ne diyebiliriz? Acaba bu bir tesadüf mü? Pazartesi akşamı yada dün sabah evime gittiğimde Hollanda'nın en önemli gazetelerinden bir tanesinde bir Türk Cezaevi gösteriliyordu. Türkler gösterdiklerinden gururluydular ve yeni Türk Cezaevini, tesislerde neler yapıldığını, örneğin müzik çalındığını v.b., görmek biz Hollandalılar içinde süprizdi. Bilmiyorum tesadüf müydü, yoksa Hollandalıların buraya gelmesi, ziyaretlerini iptal etmemesi için bunu bilerek mi yaptınız.

Bu seminerin hazırlık amacındaki bir yaklaşımla başlamak istiyorum. Türkiye, çok önemli ceza reform programları uygulamakta ve bu konuda büyük başarılar elde etmektedir. Ancak reform sürecinin en zayıf unsuru sivil toplum katılımıdır. Yeni Ceza İnfaz Yasasının 77. maddesi, 'cezaevi yetkililerinin sivil toplum örgütleriyle iş birliği yaparak cezaevlerinde bulunanlara sağlanan hizmetlerin iyileştirilmesini teşvik etmektedir.' Bu yasa, "sosyal hizmetlerle işbirliği ve mümkün olduğu kadar sivil toplumun cezaevi yaşamına katılımı teşvik edilecektir" diye tanımlanan yeni Avrupa Cezaevleri Kurallarının 7. maddesiyle uyumludur.

2004'de Avrupa Konseyinin özel bir komitesinin bir üyesiydim. Bu komitenin faaliyetlerinin kapsamında orta ve doğu avrupa ülkelerinin cezaevi sistemlerinin denetimi için bir takım araştırmalar yaptık. 24 ülkenin 12sinde sivil toplum örgütlerinin cezaevlerinin izlenmesi ve denetiminde çok önemli bir rol oynadığını bunun resmi bir rol olduğunu gördük. Diğer birkaç ülkede sivil toplum örgütleri gayri resmi bir rol üstleniyorlardı ancak yine cezaevlerinin denetimi ve izlenmesinde yer alıyorlardı. Dikkat çekicidir ki, o zaman Türkiye'den herhangi bir reaksiyon alınmamıştı. Yazıdan yaptığım alıntıya dönersem anlıyorum ki bugün durum değişmiş.

Ben kendi deneyimlerime dayanarak Nijerya ve Gana gibi ülkelerde "Prava" isimli Afrikalı bir sivil toplum örgütünün de bu alanda çok önemli rol oynadığını söyleyebilirim. Yakın zaman önce Hollanda Helsinki Komitesi'nin direktörü Jos Kusters, bugün kendisi de burada, sivil toplum örgütlerinin cezaevlerin de insan haklarının güvenceye alınması konusunda bir konuşma yapmıştı. Onun konuşmasına göre iki temel prensip çok önemli. Birincisi, bakım hizmetleri, ikincisi de şeffaflık prensibi. Bizim yanıtla-mamız gereken ilk soru, sivil toplum örgütleri cezaevlerin de insan haklarının korunmasında bir rol oynamalı mı?

Kişiyi özgürlüğünden mahrum bırakan devlettir, bu sebeple de o kişinin bakım hizmeti devlete aittir. Birincil görev, öncelikle özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişinin güvenliğini sağlamaktır. Bakım hizmeti, kişinin güvenliğini ve iyi yaşamını kapsamaktadır.

Bu ifade, sivil toplum örgütlerinin cezaevlerinde insan haklarını için çalışmasını sağlarken, devleti tutuklanmış kişinin bakımından sorumlu tutar. Özgürlükten mahrum edilme durumu meydana geldiğinde, insan hakları ihlali riski de ortaya çıkmaktadır. Hukukun olağan süreci gerektirmedikçe kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılması temel insan hakkıdır.

Özgürlükten mahrum bırakma bazen yasadışı da gerçekleşebilir. Herhangi bir hukuki prosedür veya koruma sağlanmadan insanlar nezaret altında tutulabilir. Bu yüzden de şeffaflık prensibinin uygulanması gerekir. Cezaevleri ve diğer tutukevlerinin dışarıya açık olması, bağımsız bir şekilde incelenebilmesi ve tutuklu ve hükümlülerin dış dünyaya erişebilmesi gerekmektedir. Ben de Hollanda Helsinki Komitesi yönetim kurulu üyesiyim. Başkanım Kusters böyle diyor. Kitaba bakarsak, Uluslararası Ceza Reformu, standartlar çalışmasını yaparken, STK'ların cezaevi alanında yapılacak işlerinde iki konuya değinir, şikayetlerin ele alınması ve denetim mekanizması.

Hollanda'da STK'lar önemsiz olmayan farklı bir rol oynarlar. Önce belirli rollerini, cezaevlerine nasıl, hangi koşullarda girdiklerini anlatmaya çalışacağım ve örnekler vereceğim. Ancak bunu yapmadan önce cezaevi reformlarıyla ilgili olarak STK'ların rolünden bahsetmek istiyorum. Sivil toplum örgütleri cezaevi reformlarında da çok önemli rol oynayabilirler. Ceza reformu en iyi, hükümet

ile güçlü, bağımsız STK'lar arasında işbirliği olduğu zaman geliştirilir ve korunur. Birçok ülkede STK'lar bölgele-rine uygun, açık planlar oluşturmaktadır. Bu STK'lar lobi faaliyetlerinde bulunarak, toplumu eğiterek, ikna ederek ve uluslararası baskı uygulayarak reform için uygun durum yaratabilirler. Yerel STK'lar, uluslararası standartlar çizgisinde ceza reformunu kabul etmiş hükümetlere yardımcı olabilirler. Eğer hükümet istenmeyen bir değişiklik-le siyasi kontrolde ilgisini kaybederse STK'lar ivmeyi korumada yardımcı olabilirler.

Şimdi Shane Bryans'ın konferans broşüründeki güzel yazısına bakabiliriz. Devletin sunamayacağı bazı hizmetleri, cezaevi hizmetlerine sosyal destek ve Hollanda Dene-timli Serbestlik kurumunun yaptığı hizmetleri STK'lar sağlar. Bu da adli sistemdeki gönüllü iş geleneğine uy-maktadır. Hollanda'da özellikle suç ve kaza mağdurları için adli yardım, hukuk merkezleri, sığınma talebinde bulunanlara denetimli serbestlik ve bakım hizmetleri sağla-mak gönüllü bir gelenektir.

Özellikle cezaevi ile ilgili olarak bir takım yerel gönüllü kurumlar cezaevinde tutuklu bulunanları ziyaret etmekte ve cezası sona ermiş kişilere de örneğin uygun koşullarda ev bulmak gibi bakım hizmetleri sağlayabilmektedirler. Bu kurumların amacı tutuklulara, eski tutuklulara ve ailelerine destek sağlanmasıdır. Bu gönüllü kuruluşların fa-liyetlerine bakacak olursak, bir grup tutuklunun ziyare-ti, suçun önlenmesi için okullarda eğitim verilmesi ve ka-muoyu faaliyetleridir.

2005'de yaklaşık 1500 kişi bu tür faaliyetlerde yer aldı. Bunların %10'undan fazlası eski tutukluydu. Gönüllülerin %80'i 35 yaşındaydı. Erkek ve kadın gönüllü sayısı eşitti. Yerel kuruluşlarının büyük bir çoğunluğu Adalet Bakanlı-ğına bağlı olmayan bir çatı kuruluşun üyesidirler. Dr Brandrecht, bu gönüllü kuruluşun başkanı, "Bilimsel araş-tırmalara göre insanların gönüllülere daha fazla güveni oluyor, yani belli kurumlardan gelen memur ya da o ku-rumda çalışan kişilerden çok gönüllülere güveniyorlardı, bu da gerçekten anlaşılabilir birşey" demiştir.

Şu anda Hollanda Cezaevi Kurumu yeni bir cezaevi politi-kası geliştiriyor. Özellikle gönüllülerin; cezaevi hizmetle-rine katılımının tam sağlanması, iyileştirilmesi gereken konulardan biridir. Bu nedenle özel prosedürler ve eğitim

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ (IV)

kılavuzu geliştirmiş durumdayız. Ayrıca Hollanda Denetimli Serbestlik Hizmetleri 50 kuruluştan oluşan bir iletişim ağı geliştirdi. Bu ağ 1998 de başlattığı bir pilot proje ile çoğunlukla gönüllülerin katılımıyla tutukluların topluma geri dönüşüne destek verme konusuna odaklanıyor.

Hollanda'da cezanın süresine ve durumuna göre, hükümlü kapalı veya tam açık cezaevinde de bulunabilir, cezanın son 6 ayında bir cezaevi programı izleyebiliyor. Bu program sivil toplum örgütlerinin sorumluluğunda yapılıyor ve cezaevi ve denetimli serbestlik servisi tarafından denetleniyor.

2002 yılında yayınlanan, gönüllü cezaevi çalışmasıyla ilgili bir araştırma projesinin sonuçlarından bahsetmek istiyorum. Gönüllü çalışmalar, ücretli personele ekstra zaman ve esneklik sağlayarak profesyonelliğinin kalitesinin artmasına katkı yapar. Ayrıca gönüllüler dışarıdan ilişkili kişiler olarak eleştirel sorgulama yaparak organizasyonun başarısına katkıda bulunurlar. Son olarak da gönüllü çalışmaların gönüllülerin kendi gelişimlerine sağladığı etkinin önemini vurgular. Genellikle dezavantajlı etnik kökenli ve gençliğinde suç işlemiş özelliklere sahip eski tutuklulardan oluşan gönüllüler deneyimlerden ve sosyal yapının etkisinden faydalanırlar.

Bizim ülkemizde STK temsilcileri cezaevlerine nasıl giriyorlar ve müvekkilleri ile nasıl görüşebiliyorlar? STK temsilcilerinin cezaevlerine serbest girişi ve müvekkilleri ile özel görüşmesinin güvenli olmadığı görüşünde olduğunuzu tahmin ediyorum. Dünyada çoğunlukla tüm ülkelerde avukatların ve denetimli serbestlik konusunda çalışan personelin tutuklularla özel görüşebilme yetkisi var, bu yetki mektupla iletişim kurmayı da içeriyor.

Biz birkaç yıl önce STK'lara da özel düzenlemeler geliştirdik. Bu düzenlemeler onlara, profesyonellere, avukatlara ve denetimli serbestlik hizmetlilerine verdiğimiz benzer hakları sağladı. Bu imtiyazın tanınmasından önce STK'lar Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürlüğüne yazılı talep gönderiyorlardı. Kurumlarının amacını, hedeflerini açıklamak ve yasal bir kurum olduklarını ispatlamak durumundaydılar. Bu mektuplar bana geliyordu ve bakanlığın temsilcisi olarak, tüm cezaevlerine serbest girişi sağlayan STK listesinde hangi kurumun yer alacağına karar veriyordum. Tabi ki STKlar tüm çalışanlarını yeterli bir şe-

kilde tanımlamaları gerekmektedir. Cezaevi çalışmalarında STKlara sınırlamalar da var.

Öncelikle, konuşmamın en başında bahsettiğim bakım hizmeti ile ilgili olarak, devlet özgürlüğünden mahrum bırakılmış kişilerin bakımından sorumludur. STK'lar devlet tarafından konulmuş bir takım sınırlamalar çerçevesinde daha iyi bakım hizmeti için katkıda bulunabilirler. Bunun bir sonucu olarak, STK'lar eğer sözlerini tutacaklarından emin değilse, özgürlüğünden mahrum bırakılmış kişilere hiç bir şekilde söz vermemeleri gerekir.

STK'lar kesinlikle geçerli olan yasalardan ve cezaevindeki uygulamaların çerçevesinde çalışması gerekir. Bunun yanı sıra STK'lar kesinlikle uluslararası hukukta da belirtilen şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılmış kişilerin güvencelerini daha etkili sağlamak için ulusal yasa ve uygulamaları dikkate alarak çalışmalar yapmalıdır.

Devlet uluslararası standartlara uymadığında STK'lar insan haklarının korunması için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve İşkencenin Önlenmesi Komitesi gibi uluslararası mekanizmalardan faydalanmalıydılar. STK'lar hukuk kurallarından yararlanarak daha iyi bir koruma sağlamış olurlar.

Ben bir takım alternatif yaptırımların gerçekleşmesi ve uygulanmasının ölçümü konusunda STK'ların katılımının rolünü örneklerle açıklamak istiyordum fakat bunu tartışma kısmına bırakmak istiyorum.

Son olarak şunu söylemek istiyorum. Aslında cezaevi hizmetleri ve STK'lar arasında iyi bir işbirliğinin sağlanabilmesi uzun yılları alır. Genellikle politikacıların, medyanın ve diğerlerinin bu konuda ikna edilmesi için çok zaman ve enerji gerekir ancak bunu yapmak mümkündür. Bu konuda birçok olumlu sonuçlar vardır. Hollanda'da toplumun, sokaktaki insanın ilgisini nasıl arttırmaya çalışıyoruz? Bir yıl önce, bir açık gün uygulaması gerçekleştirdik. Yani tüm kapılar, tabii ki hücre kapıları değil ama cezaevlerinin giriş kapıları halka açıldı. Dışarıdan 40binden fazla kişi tutukluların ziyaret etti ve çok da etkili bir sonucu oldu. Sonunda tüm ziyaretçilere küçük bir hediye sadece bir deste kart verdik. Bu kartlarla tabi ki oyun oynanabilir ama kartların üzerinde Hollanda'daki cezaevi sistemiyle ilgili bilgiler de yazıyordu.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

CEZAEVLERİNİ ELBİRLİĞİYLE İYİLEŞTİRMEK

Dr. Shane Bryans¹

Avrupa Konseyi Cezaevi Yönetimi Uzmanı

STK'ların ceza infaz konularında olumlu değere sahip olduğu ve olumlu rol oynadığına ilişkin dünya genelinde artan bir kabul vardır. STK'larla cezaevi makamları arasında verimli bir işbirliğinin olumlu sonuçlar elde etmesi diyalog, anlayış, farklılıklara karşı hoşgörü ve karşılıklı saygı gerektirir. Kısmen Avrupa Cezaevi Kurallarında özetlenen ilkelerin bir sonucu olarak, STK'ların Cezaevi Yönetiminin çalışmalarına daha fazla katılması teşvik edilmektedir. STK'lar geçmişte kötü bir imaja sahiptiler ancak giderek, cezaevlerine profesyonel hizmetler ve tavsiyeler verebilen çok kalifiye ve eğitilmiş çalışanlarla dinamik, ileriye bakan kuruluşlar haline gelmektedirler. Bugün, STK'lar Avrupa'daki cezaevlerinin işleyişine (temel güvenlik, denetim ve disiplin işlevleri dışında) her bakımdan dahil olmaktadır. Örneğin, eğitim, rehabilitasyon, aile bağları, dini işler, madde kullanımı, sağlık, danışmanlık, sanat, ırk ve milliyet sorunları ve tahliye ertesinde topluma yeniden kazandırma konularına hayli dahil olmaktadır.

STK'lar, cezaevi koşullarının iyileştirilmesi ve ceza infaz işlerine ilişkin daha kapsamlı konularda lobi faaliyeti yürütenlerin yanı sıra mahkumlara verilen hizmetlerin iyileştirilmesi için cezaevi yönetimiyle birlikte yapıcı biçimde çalışmalıdır. İleriye dönük düşünen bir cezaevi sistemi politika oluşturulması ve strateji düzeyinde STK'lara danışacaktır. STK'lardan en iyi şekilde nasıl yararlanılacağını ve cezaevi sisteminin STK'ların çalışmalarını desteklemek için neleri yapması gerektiği tartışmak için cezaevi genel müdürlüğünden ve STK'lardan ceza infazı konusunda karar veren kişileri bir araya getiren mekanizmalar kurulmalıdır. STK'ların böylesi gruplara dahil edilmesi, onların uzmanlık deneyimleri ve bilgilerini, Avrupa'daki diğer cezaevi sistemleriyle ilişkileri beraberinde getirmekte ve onlar da, aksi takdirde hiçbir güce sahip olamayacak olanların çıkarlarını temsil edebilmektedir.

STK'lar küçük ölçekli, yerel ve çok uzmanlaşmış hizmetler sağlayabilirler. Alternatif olarak, zaman içerisinde ülke genelinde hizmet verebilirler. Finansman kaygıları tüm STK'larda bulunmaktadır ve cezaevi sistemine pozitif biçimde dahil olma, mali belirsizliklerin üstesinden gelmesine epey yardımcı olabilir. Cezaevi bakımından, her Cezaevi Müdürü STK'larla birlikte nasıl çalışacağını çok dikkatle düşünmelidir. Bir Cezaevi Müdürünün bir STK'yla yapacağı herhangi bir işbirliğine ilişkin yapacağı temel test, işbirliği yaptığı kuruluşun cezaevinin amaç ve hedeflerini yerine getirmesine katkıda bulunup bulunmadığıdır. Cezaevi Müdürü işbirliği yaptığı kuruluşun gerçekten katma değer sağladığı ve elle tutulur sonuçlar ürettiği hakkında tatmin olmalıdır. Güvenlik konularına, STK personelinin cezaevlerinde çalışma veya cezaevlerini ziyareti konularında eğitilmesine de özel bir özen gösterilmelidir.

STK'lar etkili kullanıldıklarında toplumla köprü kurmakta, mahkumların ailelerini bilgilendirip desteklemekte ve cezaevlerimizin iyileştirilmesi için lobi yapmaktadırlar.

¹ Dr. Shane Bryans, iki yılı aşkın süre Türkiye'de kalarak Adalet Bakanlığına cezaevi reformu hakkında danışmanlık yaptı. Basılan cezaevine ilişkin konularda basılmış dört kitabı ve sayısız makalesi vardır – en son kitabı 'Cezaevi Müdürleri: Değişim Zamanlarında Cezaevini Yönetmek' 2007 yılında Willan yayınevi tarafından basıldı.

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE REFORMLAR VE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ SORU - CEVAPLARI

Yürütücü: **Zafer Kıraç**, Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği Yön.Kur. Bşk.

Yavuz Önen: Cezaevi sisteminde sivil toplum örgütlerinin daha doğrusu sivil toplumun ilişkisi bütün konuşmalarda çok ön plana çıktı. Türkiye hükümeti, BM İşkenceye Karşı Sözleşmenin seçmeli protokolünü imzaladı. TBMM’de onayı bekleniyor. İşte bu Sayın Tarhanlı’nın konuşmasında da çok hızlı geçtiği kurumlardan birtanesi olacak. Türkiye İnsan Hakları Vakfı bu çerçevede bir kampanya başlattı, biran önce onaylanması için. Sorum şurada Adalet bakanlığı ile olan ilişkilerimizde daha doğrusu TBMM’de sorulan bir soruya yanıt verdiğinde Sayın Adalet Bakanı bağımsız yani Paris prensiplerine göre kurulması gereken seçmeli protokol çerçevesinde kurulacağı söylenen izleme kurullarının hazırlanmakta olduğuna dair ya da onların düşünülmemekte olduğuna dair bir ifadesi var. Bu konuyu başka türlü düşünüyorduk açıkçası. Dünyada da benzer örnekler var resmi bazı kurumları ikame etme eğilimleri var. Bu gözlemin sivil olması, uzmanlardan oluşması ve tam bağımsız olması çok önemli. Sürekli ve güvenilir olması bakımından düşünceleriniz nedir? Acaba bu izleme kurullarını ikame etme düşüncesine ne diyorsunuz? Sayın Turgut Tarhanlı ya da Sayın Jan van den Brand bunlara yanıt verebilirler mi?

Turgut Tarhanlı: Kendi sunuşum çerçevesi içerisinde na-

sıl bakılabilir, belki ona dair bir cevap verebilirim. Bu temel bir adalet ilkesidir. Türkiye’de de daha önce yargıda bir başka bağlamda gündeme gelmiş bir konudur. Adil olmanız önemlidir ama adil olduğunuzun görünmesi de gerekir diye bu eski bir adalet tarihi ilkesidir. Dolayısıyla bunu görünür biçimleri sizin altını çizdiğiniz kısım olduğunu zannediyorum. Bir görünen adalet anlayışı içerisinde mekanizmanın oluşumu ile ilgili. Ben tabii bu denetim mekanizmalarının uygulanması ile ilgili işin pratiğinin içinde olan bir insan değilim. Çalışmalarım daha çok konunun Türkiye’deki genel uygulama standartları ve dünyadaki insan hakları standartları bir değerlendirmesi çerçevesinde kahyor. Ama o bağlamda sanıyorum bir güçlendirici. İnsan hakları açısından bakmak gerekirse insan hakları bağlamındaki karşılığı “impoverment mechanisms” dedikleri yani hakların güçlendirilmesi mekanizmalarının kullanılması. Şimdi cezaevi içerisinde tutulan kişiler bu anlamda, diğer başka sosyal gruplar gibi hakları bakımından, hakları incinebilir, rencide edilebilir, ihlal edilebilir gruplar içerisinde yer alan kişilerdir. Dolayısıyla bu konuya ilişkin bir rejimin kurulmasında denetim yapılarının salimen bir bilgi edinmeye veya denetimi gerçekleştirmeye elverişli olması önemlidir. Burada da şayet toplum ve cezaevi içi uygulamalar, eski infaz rejimi ve es-

ki adalet anlayışı ışığında bir yaklaşımı benimsemiyor sak, ki benimsemediğimizi tüm konuşmacılar ve açılış konuşmalarında sayın konuşmacılar dile getirdiler, o zaman toplumsal katılımın bu denetim içerisindeki rolünün daha belirleyici olması önem taşıyor. Çünkü idari açıdan bakacak olursak sözkonusu olan aynı zamanda yapılanların izlenmesi kadar bilinmesi gereken hususların da duyurulması gibi çift taraflı bir anlama da sahip. O bakımdan daha güçlendirici bir sivil toplum katılımı bu mekanizmaların işleyişinde önemli olacaktır. O noktada da belki Sayın Gürsoy'un ilk oturumun ortasında kendisinin müdahalesi ve buna ilişkin öneriyle konuyu ortaya koymasını dikkate alınabilir kanısındayım.

Gencay Gürsoy: Bu model biraz daha geliştirilebilir. Güven duygusunu sağlamak için; bağımsız, özellikle uzmanlardan oluşan bir izleme kurulunun son derece önemi var.

Jan van den Brand: Seminerde meslektaşım denetim ve izlemeyle ilgili olarak Hollanda'daki durum konusunda bilgi verecek ama şu noktada Hollanda'da bir takım tartışmalar yaşanıyor. Tartışmalar özellikle izleme ve denetim sistemi ile ilgili tartışmalar. Geçen yıla kadar bizim bağımsız bir kuruluşumuz vardı, bu bağımsız kuruluş cezaevlerinin izlenmesi ve denetiminden sorumluydu ve daha sonrasında adalet bakanlığının denetim kurulu bunun yerini aldı. Biz bu durumdan pek memnun değiliz. Bunu söyleyebilirim ama burada önemli olan mevzuatın bu denetim kurulu için nasıl düzenlendiğine bakmaktır. Yani bu adalet bakanlığına bağlı olan kuruluşun yetkileri nedir ve bu yetkilere sahip olmasının sonuçları nedir ve bu kurul tarafından çıkarılan raporlar nedir? Bu özel denetim kurulu tarafından hazırlanan raporların hepsinin yayınlanması, parlamentoya gönderilmesi gerçekten önemli böylece parlamentoda da bir tartışma olacak. Bu şekilde bağımsız davranabilmesi açısından bir garanti sağlanabilir. Avrupa prensiplerinin 22. ve 23. maddeleri aslında çok açık ve net bir şekilde izleme ve denetimden bahsediyor. Devlete bağlı ama bağımsızlıklarının bulunduğu kurumlar veya sivil toplum örgütleri denetim ve izlemeyi yapmalı diyor.

Rıfat Çulha: Ben Sayın Brand'a sormak istiyorum. Hollanda'da ki bu değişikliğin gerekçesi nedir?

Jan van den Brand: Burada en önemli gerekçe şuydu.

Son 3 yıl içerisinde cezaevlerinde bir takım ciddi olaylar yaşanmıştı ve bu bağımsız denetim kurulunun yetkileri çok da güçlü değildi. Yani bu bağımsız denetim kurulu, güvenlikle ilgili konuları ya da daha maddi konuları veya personelin niteliklerini denetleyemiyordu. İşte bu sebeplerden dolayı hükümetimiz adalet bakanlığına bağlı denetim kurulunu oluşturdu. Bağımsız kurulun asıl odaklandığı nokta öncelikle tutukluların sağlığı ve tedaviyi ve bu bağımsız kuruluşun bir takım müeyyidelerle ilgili olarak tavsiyeler yapması mümkün değildi, yani yetkileri çok güçlü değildi. Cezaevlerinin izlenmesi konusuna gelecek olursak, yine ulusal denetim kurulu izlemeden sorumlu olacak. Bunu değiştirmeden koruyabiliyoruz ki bu da bence olumlu bir durum.

Canan Arın: Sivil toplum kuruluşları ile kamu kuruluşlarının ortak çalışmalarının ne kadar yararlı olduğunu söylüyoruz. Toplumun her kesiminde bu böyle çünkü ilk defa bizim dışımızda olan herkes vatandaş ve kurullar vatandaşlara uygulanır bize uygulanmaz mantığı vardır genel yaklaşımlarda. Şimdi bu sivil toplum kuruluşları sosyal devletin bütün görevlerini üstlenmektedir. Bu sivil toplum kuruluşlarına mali destek konusunda acaba resmi makamlardan nasıl bir öneri gelmektedir. Bu çalışmalar için mesela Hollanda'da sivil toplum kuruluşlarına herhangi bir mali destek veriliyor mu? Bunun yöntemi nedir? Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına burada bulunanlar bu sivil toplum kuruluşlarına bütçeden veya herhangi bir yerden herhangi bir destek sağlama konusunda ne düşünüyorlar?

Zafer Kıraç: Bu başlı başına bir atölye konusu ayrıca çalışmak lazım. Açıkçası bizde bir sivil toplum örgütüydü. Çok tartışmalı bir konu yani devletten yardım alınmalı, alınmamalı, nasıl alınmalı gibi.

Jan van den Brand: Aşına bu farklılık gösteriyor ve ben atölye çalışması sırasında bunu çok daha detaylı bir şekilde açıklayabilirim. Devletten finansal destek alan bazı sivil toplum örgütleri var ama bazı sivil toplum örgütleri de kiliseden mali destek alıyor. Sivil toplum örgütlerinin büyük bir çoğunluğunun kökeninde kilise var ve üçüncü bir metod olarak da denetimli serbestlik ya da cezaevine bir takım hizmetler sunan sivil toplum örgütleri var. Özel bir takım hizmetler sunuyorlar ve bu hizmetlerinin karşılığında bir ücret alıyorlar.

Kürşat Hamurcu: Öncelikle şunu belirteyim. Sivil toplum örgütünün diğer bir ismi de “hükümet dışı kuruluşlar”. Bu kuruluşların aşında hükümet bütçesi dışında olması onların bağımsızlıkları ile doğrudan ilintili. Türkçede de yerleşmiş bir deyim var “parayı veren düdüğü çalar” diye. Eğer para vermeye başlarsa düdüğü çalmaya başlarlar, onun için bu özgün şekliyle kalmasının daha uygun olduğunu düşünüyoruz.

Turgut Tarhanlı: Efendim bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesel bir husustur. Aldığımız parayla aldığımız kaynağın ilkelere bağımlı bir hale dönüşmeniz diye bir husus söz konusu olamaz. Biz mesela Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi olarak birçok kaynaktan fon aldık ve bunları da icra ediyoruz ve bunların hepsinin hesabını da kuruluşuna kadar verebilecek durumdayız. Bu biraz etik bir meseledir zannediyorum, bunun etiğini oluşturmak önemli. Dolayısıyla neden Türkiye’deki sivil toplum örgütleri, Türkiye dışındaki bir takım hükümet dışı veya hükümet fonlarından aldığı mali desteğe paralel olarak Türkiye’de de böyle bir imkandan yararlanmasınlar. Bunun açıkcası ben cevabını bulamıyorum.

Ama burada önemli olan bir husus var. Sivil toplum örgütünün çalışmasında temel alınacak birtakım esaslar vardır. Birleşmiş Milletlere akredite olan bir sivil toplum örgütü, nesnel, tarafsız, saydam olması ve seçici olması ile değerlendirilir. Bu kritere biz yabancı fonlardan alınan destek ilişkisi çerçevesinde uyuyorsak Türkiye’de de kamu otoritesi ile kurulacak ilişkilerde kamu otoritesi ni ve o sivil toplum örgütünün böyle bir etik anlayış içerisinde çalışması mümkündür ancak bunun biçiminin nasıl olacağı önemli. Burada 2. bir modele daha dikkat çekmek isterim. Bu da halen kurulamamış olan Türkiye İnsan Hakları Kurumu meselesidir. Yani national human rights institution denen İngilizcede bu bir yapıdır. Başını Danimarka çekti, birçok Avrupa ülkesinde de var. Bir-

leşmiş Milletlerde özel bir ofisi var Cenevre’de. Bu aşında bir tür ombustmanlık gibi bir işlev yerine getirir. Cezaevlerinin infazının takibi de bunun içerisinde ama Türkiye’deki modelin oluşumunda mesela aynı zamanda ceza infaz rejimine paralel olarak ve onuda kapsayacak biçimde olması da model olarak düşünülebilir. Sivil toplum desteğiyle kurulacak olan bir özerk yapının kamu fonları, yurtdışı fonlardan da birlikte yararlanabilmesi mümkündür.

Gencay Gürsoy: Türk Tabipler Birliği olarak doğrusu böyle bir maddi ilişkiye girmeyi çok sempatik karşılarıyoruz. Resmi kurumların şeffaflaşması ve istediğimiz konularda bilgi edinme anlamında yardım bizim için yeterlidir diye düşünüyoruz.

Jan van den Brand: Ben de buna kesinlikle katılıyorum ama sivil toplum örgütleriyle bir grup uzmanı karşılaştığımızda arasında fark var. Hükümetin yükümlülüğü bir takım yollar bularak finansal olarak da sivil toplum örgütlerini çalışmalarında desteklemektir. Eğer iyi mevzuatımız, iyi düzenlemeleriniz, iyi kriteriniz varsa bu mümkün. Yani yerel veya ulusal, hükümetin spor faaliyetlerini desteklemesi söz konusu olabilir bence. Bu açıdan hepimizin sorumluluğu var, tutukluların sağlığı ve onların akrabalarına karşı finansal açıdan da sorumluluğumuz var diye düşünüyorum.

Kürşat Hamurcu: Sivil toplum örgütlerine mali kaynak aktarımı mali mevzuatla ilgili de bir olay. Demin belki ben biraz espirili olarak yaklaştım. Gencay Hoca’nın düşüncesine katıldığımı belirtiyorum ancak sivil toplum örgütü olduğuna inandığımız ve bu şekilde çalıştığını bildiğimiz izleme kurulu üyelerinin de cezaevi denetimi ile ilgili yapmış olduğu tüm yol giderleri kurum bütçesinden karşılanmaktadır. Yani bir anlamda sivil toplum örgütlerinin cezaevleri denetlenmesi ile ilgili giderler de bakanlığımız bütçesi tarafından karşılanmaktadır.

Dr. Mustafa Saldırım

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hakimi

I. GİRİŞ

Bakanlığımızın çok değerli bürokratları, çok değerli sivil toplum kuruluşu üyeleri hepimizi saygıyla selamlıyorum. Bundan sonraki iki günlük çalışma için elinizde bir veri olması amacıyla kısa bir tanıtım yapacağım. Çalışmalarımız nedir, politikalarımız nedir, onları size aktarmaya çalışacağım. Anlatım plânımıza göre, Türk İnfaz Sisteminde psiko-sosyal yardım çalışmalarının tarihçesi, teşkilât, hükümlü ve tutuklulara yönelik psiko-sosyal destek programlarının gelişimi üzerinde duracağız. Genel Müdürlüğün; psiko-sosyal yardım çalışmalarına ilişkin genel politikası, personel ve personel eğitimi, psiko-sosyal yardım programları, fizikî yapı, takip ve denetim sistemi ve malî politikalar şeklinde özetlenen Genel Müdürlük politikalarını aktaracağım. Ayrıca, psiko-sosyal yardım çalışmalarını destekleyen bir faktör olarak, hükümlü ve tutuklu eğitimi üzerinde duracağım. Konuşmamın sonunda Zafer Bey'in özel isteği üzerine, "bu konuda sivil toplum ne yapabilir?" sorusuna değineceğim.

II. PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARI

A. TEŞKİLÂT

Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinde bulunan hükümlü-tutukluların topluma yeniden kazandırılmalarına yönelik iyileştirme çalışmalarının sürdürülmesi amacıyla 1981 yılında Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı Eğitim Birimi kurulmuştur.

Eğitim Birimi zaman içerisinde; Yetişkin Eğitim Öğretim Şube Müdürlüğü, Çocuk Gözetim Eğitim ve İyileştirme İşleri Şube Müdürlüğü, Tahliye Sonrası Koruma Şube Müdürlüğü ve Yetişkin İyileştirme Şube Müdürlüğü biçiminde uzmanlaşan şubelere dönüşmüştür.

Çocuk Gözetim Eğitim ve İyileştirme İşleri Şube Müdürlüğü; "Adalet Reformu" çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve kanunla ihtilafa düşen çocuklarla ilgili hizmetlerin daha etkin ve verimli yürütülebilmesi için 31 Temmuz 1993 tarihli Bakan Onayı ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak kurulmuştur. Çocuk Gözetim Eğitim ve İyileştirme İşleri Şube Müdürlüğü, kurumlarda bulunan çocukların eğitim-öğretim, psiko-sosyal yardım ve diğer çalışmaları plânlamak, programlamak, sevk ve idare etmek, takip edip yönlendirmek, geliştirmek, bu konuda gerekli mevzuatı hazırlamak ve hazırlanmasına katkıda bulunmak, gerekli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve konuyla ilgili diğer her türlü çalışmayı yürütmekle yükümlüdür.

Tahliye Sonrası Koruma (Eski Hükümlü) Şubesi; ceza infaz kurumlarında hükümlülere yönelik uygulanan eğitim ve iyileştirme çalışmalarının tahliyelerinden sonra da farklı bir boyutta sürdürülerek hükümlülerin yeniden topluma kazandırılmalarını, topluma faydalı, üretken, geçimlerini kimseye muhtaç olmadan çalışarak kendi emekleriyle temin eden bireyler olmalarını ve bu yolla bir yandan da toplumun korunmasını sağlamak amacıyla 4 Kasım 1996 günlü Bakan Onayı ile kurulmuştur. Tahliye Sonrası Koruma Şube Müdürlüğü 3 Temmuz 2005 tarihinde, Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığının kurulması ile birlikte bu Daire Başkanlığı bünyesinde denetimli serbestlik şube müdürlüğüne dönüştürülmüştür.

HÜKÜMLÜ PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (I)

3 Temmuz 2005 tarihinde hükümlülere yönelik psiko-sosyal yardım çalışmalarından sorumlu Hükümlü İyileştirme Şubesi kurulmuştur. Bu şube, ceza infaz kurumlarında bu alanda yapılan çalışmaların izlenmesi, denetlenmesi, geliştirilmesi, bu konuda yayın yapılması ve programların geliştirilmesinden sorumludur.

B) PSİKO-SOSYAL YARDIM PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin topluma kazandırılmasına ilişkin çalışmaları, eğitim ve iyileştirme olarak iki bölümde incelemek mümkündür. Eğitim; öğretim (okula ilişkin) çalışmaları, çalıştırma ve meslek edindirme ile sosyal ve kültürel faaliyetler olarak sınıflandırılabilir. İyileştirme ise, psiko-sosyal yardım çalışmalarını ifade eder. Hükümlülere sadece eğitim vererek ve özellikle de çalıştırarak meşgul etme şeklindeki yaklaşımların suçun tekrürünü engellemeye yetmediğinin anlaşılması üzerine, 1980'li yıllardan itibaren psikolojik yaklaşımlar da önem kazanmaya başlamıştır. 1988 yılında uygulamaya konulan Bilişsel Özdeğişim Programı olarak Türkçe'ye çevirebileceğimiz (Cognitive Self-change Program) bir pilot program mükerrer suçu önemli ölçüde önlemiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse ceza infaz kurumlarında psiko-sosyal destek programlarının uygulanmaya başlanması çok eski tarihlere dayanmamaktadır. Bununla birlikte günümüzde psikoloji alanında ceza infaz kurumlarına ilişkin önemli ampirik bilgiler bulunmaktadır. Özellikle üniversitelerin yüksek lisans ve doktora programları çerçevesinde bu alanda bilimsel ve güvenilir araştırma sonuçlarına ulaşmak mümkündür. Bunun yanında standartlar sistemi çerçevesinde kurum psikolog ve sosyal çalışmacılarının yaptığı araştırmalardan yararlı bilgiler edinilmektedir.

C) GENEL MÜDÜRLÜĞÜN PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN POLİTİKASI

Genel Müdürlüğün psiko-sosyal yardım çalışmalarına ilişkin genel politikası; personel, kurum rejiminin yeniden düzenlenmesi, psiko-sosyal yardım programları, fizikî yapı ile denetim ve takip sistemi şeklinde alt başlıklara ayrılmaktadır.

1) Personel Politikası

Genel Müdürlüğümüzün personel politikasına baktığı-

mızda 2003 yılında 32 olan psikolog sayısı 89'a, 41 olan sosyal çalışmacı sayısı da 67'ye çıkmıştır. Genel Müdürlüğün sabah yaptığı konuşmada ifade ettiği gibi hedeflediğimiz cezaevi sayısı 250 civarındadır. Hem psikolog, hem de sosyal çalışmacı açısından kanunî kadro sayımız 775'tir. Bunlar doldurulduğu takdirde, 250 ceza infaz kurumunu için yeterli uzman personelimiz olacaktır. Buna ilişkin malî politikaların devreye sokulması ve bu alanda çalışanların özlük haklarının iyileştirilmesi çalışmalarını devam ettirmektedir.

Ancak psiko-sosyal yardım çalışmalarının arz ettiği önem ve yapılması gereken işlerin çokluğu dikkate alınarak, dünyadaki benzer örneklerden de esinlenilerek, psiko-sosyal yardım servisinde görevlendirilmek üzere belli nitelikteki infaz ve koruma memurunun eğitimine başlanmıştır. Bu şekilde hem uzman personel sıkıntısının giderilmesi hem de güvenlik ve gözetim servisi ile psiko-sosyal yardım servisi arasında bir köprü oluşturularak aralarındaki uyumun sağlanması amaçlanmaktadır.

2) Kurum Rejiminin Yeniden Düzenlenmesi ve Personel Eğitimi

Psiko-sosyal yardım çalışmalarının, eğitim çalışmaları ile kıyaslandığında kurumlarda çok uzun bir geçmişi bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, bir yönüyle dezavantaj, diğer yönüyle de fırsattır. Dezavantajın nedeni, kurumlarda psiko-sosyal yardım çalışmalarının yürütülmesine elverişli bir kültürün arzulan düzeyde bulunmamasıdır. Bu da psikolog ve sosyal çalışmacı sayısının yakın zamanlara kadar çok az olmasının bir sonucudur.

Ancak bu durum, ceza infaz kurumlarında nitelikli ve verimli psiko-sosyal yardım çalışmalarının yapılabilmesi amacıyla kurum rejimini yeniden yapılandırmaya imkân tanıdığı için bir fırsattır. Genel Müdürlük teşkilâtı olarak bu fırsatı çok iyi değerlendirmek, kurum rejimini yeniden şekillendirmek, mevcut genç ve dinamik psiko-sosyal yardım servisi çalışanlarından en etkili şekilde yararlanmak, onları motive etmek, çalışmalar için uygun mekânlar ve şartlar oluşturmak gerekmektedir.

Bu yıl sadece psiko-sosyal yardım çalışmaları için yaklaşık 1000 personelin eğitime alınması Genel Müdürlüğün bu konudaki hassasiyetini göstermeye yeterlidir.

3)Psiko-sosyal Destek Programlar

Ceza infaz kurumlarında yakın zamanlara kadar psikolog ve sosyal çalışmacıların aldıkları lisans eğitimindeki bilgiler ile hükümlü ve tutuklulara yardımcı olmaya çalıştıkları bilinen bir gerçektir.

Ancak infaz hizmetlerinin günümüzde ulaştığı aşamada, ceza infaz kurumundaki hedef kitle dikkate alınarak daha özel birtakım programların uygulanmasının da gerekli olduğu kabul edilmektedir. Bu ihtiyaç dikkate alınarak 2006 yılı içerisinde öfke kontrolü, müebbet hapis, cinsel suç, tahliye sonrasına hazırlık, intihar ve kendine zarar vermeyi önleme, madde bağımlılığı ve benim ailem olmak üzere 7 adet program hazırlanmıştır. Bu yıl da iki program hazırlanması plânlanmıştır. Çocuklara yönelik olarak aile eğitim klavuzu, kısa grup çalışmaları, genel bilgiler, öfke kontrolü ve yaklaşım ilkeleri şeklinde programlarımız mevcuttur.

Benim ailem programı ve öfke kontrolü programının uygulanmasına başlanmış olup, 2007 yılında tüm programlar için personele eğitim verilmesi plânlanmıştır.

Bu programlar ile ceza infaz kurumlarındaki hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre şekillenen daha özel psiko-sosyal yardım çalışmaları yapılacak, verilen hizmetin kalitesi ve sayısı da artacaktır. Genel Müdürlük politikası, bu tür özel ihtiyaçlar dikkate alınarak hazırlanan programların artırılmasını hedeflemektedir.

4) Fizikî Yapı

Psiko-sosyal yardım programları için uygun mekânların oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Sadece psikolog ve sosyal çalışmacıya bir görüşme odası verilmesi yeterli olmayıp, grup ve drama çalışmalarının yapılması için yaklaşık 20 kişinin bir araya gelebileceği mekânların da olması gerekmektedir.

Son yıllarda koğuş sisteminden oda sistemine geçişe ilişkin çalışmalar ile yeni ceza infaz kurumlarının inşası sırasında yeterli eğitim ve iyileştirme mekânlarının oluşturulmasına özel önem verilmiştir.

Bir önceki oturumda Kürşat Bey fizikî yapıya ilişkin Genel Müdürlüğümüzün yaklaşımlarını sizlere aktarmıştı. Gerekiz tekrara neden olmamak için üzerinde durmuyorum.

5) Takip ve Denetim Sistemi

Genel Müdürlüğümün sabah arz ettiği gibi kamuda genelgeler çıkar, kanunlar, yönetmelikler çıkar ama bunun uygulanıp uygulanmadığı konusu faili meçhul bir olay gibi kalır. İşte bunu önlemek açısından Genel Müdürlükte eğitim faaliyetleri ve psiko-sosyal yardım çalışmaları için standartlar sistemi geliştirilmiştir. Toplam kalite yönetimi anlayışı da uygulanarak belirlenen ölçütlere göre, kurumların verimlilikleri ve performansları dikkate alınarak 100 üzerinden puan verilmeye başlanmıştır. Standartlar sistemi, kurumsallaşma, plânlı çalışma, objektif değerlendirme ve denetleme, merkezdeki bilgi birikiminin kurumlara aktarılması, kurumlarla iletişim kurulması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması temel ilkeleri üzerine kuruludur. Bu sistemde en başta, notu pekiyi/iyi olan kurum oranı %16 iken, şu anda bu oran %52'ye yükselmiştir. Bu oran daha da artacaktır. Çünkü "standartlar sistemi"ni psiko-sosyal yardım çalışmalarında 2006 yılında uygulamaya başladık. Hükümlü-tutuklu eğitime ilişkin notlarda, kurumların iyi/pekiyi not oranı bu şekilde başlamıştı. Şu an %78'lere gelmiştir. Zaman içerisinde "standartlar sistemi"nin faydası kendisini göstermektedir. Ayrıca Kontrolörler Kurulu ile gerçekleştirilen ortak çalışma ile ceza infaz kurumunda çalışan Bakanlık personelinin başarı düzeyi tespit edilebilmektedir.

Psiko-sosyal yardım servisi çalışmalarında "standartlar sistemi" hem normal olan ceza infaz kurumlarında hem de yüksek güvenliklili ceza infaz kurumlarında uygulanmaktadır. Standartlara göre, Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliğine göre "gözlem ve sınıflandırma formu" her hükümlü için doldurulmaktadır. Talep eden hükümlü ve tutuklular kurum uzmanlarının gerekli gördüğü hükümlü ve tutuklular ile kurum personelinin yönlendirdiği hükümlü ve tutuklular bireysel görüşme yapmaktadırlar. Tüm kriz durumlarında mutlaka krize müdahale formu düzenlenmektedir. Aileye yönelik çalışmalar ve grup çalışmalarının yapılması da yine "standartlar sistemi" içerisinde bir zorunluluktur. Ayrıca bu sisteme göre, çalışmalar yapılırken mutlaka çevreden destek alınması gerekmektedir. O da bir standart olarak yerini almıştır.

Sosyal ve kültürel etkinlik yapılması da yine bu standartların içerisinde yer almaktadır. İstatistiklere baktığımızda 2006 yılında 26.000 tanıma dosyası açılmıştır. Aileye

HÜKÜMLÜ PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (I)

yönelik 24.000 çalışma yapılmış, mahkumlarla yapılan görüşme sayısı 45.000'e ulaşmış, araştırma sayısı 120, oluşturulan toplam grup sayısı (teknik anlamda bir grup oluşturmaktan bahsediyorum) 3356'dır. Dışarıdan destek alınan kişi sayısı 4424'tür. Burada sivil toplumun önemi ortaya çıkıyor.

Eğitimle ilgili istatistiklere de kısaca değinmek istiyorum. Biz 2005 yılının 1. döneminde "standartlar sistemi"ne başladığımızda iyi/pekiyi oranı %23'tü. Son döneme geldiğimizde iyi/pekiyi oranı %78'lere varmıştır. Psiko-sosyal yardım çalışmalarında 1 yıldan beri standartlar sisteminde olduğumuz için iyi/pekiyi oranı arzuladığımız düzeyde değil, ama hükümlü ve tutuklu eğitiminde "standartlar sistemini" 2 yıldan beri uyguladığımız için daha üst noktaya getirdik. "Standartlar sistemi"nin, daha açık bir ifadeyle "takip ve denetim sistemi"nin ne kadar etkili olduğu buradan açıkça anlaşılıyor.

Bu başarıda; Genel Müdürlüğün şeffaflık politikası, sivil topluma açık olma politikasının yanı sıra, sivil toplum kuruluşlarının her geçen gün ceza infaz kurumlarına yönelik ilgisinin artmasının da çok önemli rol oynadığını görüyorum. İş ve meslek eğitimi açısından da çok önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak izleme kurulu tarafından yapılan öneri sayısında da çok ciddi bir düşüş meydana gelmiştir. İzleme kurulunun üyelerinin hükümlü ve tutuklu eğitimi ve iyileştirme çalışmalarını ile ilgili yaptığı tavsiyeler 2003 yılında 54 iken, 2006 yılında 10'a bile ulaşmamış ve 7 olmuştur.

D) SİVİL TOPLUMUN KATKISI

Şimdi konu sivil topluma gelince biraz yavaşlamak, biraz durmak düşünmek gerekiyor. Gerçekten çok önemli, çok hassas bir konu. Genel Müdürlüğümün de sabah belirttiği gibi cezaeviyle, cezaevindeki insanlarla toplum arasında bir köprü oluşturmamız gerekiyor. Bunun için sivil toplum çok önemli. Katkılar doğrudan olabilir, dolaylı olabilir. Doğrudan katkı şu şekilde olabilir. Psiko-sosyal yardım çalışmalarını yapabilecek olan sivil toplum örgütleri gelip, bu çalışmalarını yapabilirler. Ya da somut olarak şu an yaşadığımız bir örneği vereyim: Çağdaş Drama Derneği, psiko-

sosyal yardım programlarından öfke kontrol programının eğitimi için hem personel eğitiminde hem de eğitici eğitiminde personelimize "drama dersi" verdi. Şu anda Kahramanmaraş'tan yeni geldiler. Bunlar doğrudan sorumluluk alma, görev alma şeklindeki çalışmalardır. Teknik anlamda bilgi birikimi olmayan sivil toplum kuruluşları da dolaylı katkı yapabilirler. O da çok önemlidir.

Burada bir resim görüyorsunuz (Resimde, çöl ortasında, yan yana iki kamyon ve bu kamyonun üzerinde eşyaları ile birlikte kızgın güneşin altında onlarca insan var). Ben bu resmi gördüğümde gerçekten çok ciddi düşündüm. Şimdi bunlar cezaevi mahkumları değil, açık cezaevi mahkumları değil, onlar dünyanın bir yerinde insanlar, 2 tane araca binmişler. Bu insanlar neyi düşünüyorlar, hangi durumdaylar diye gerçekten düşündüm. Aklıma şunlar geldi: Bu insanlar işlerini, muhtemelen ailelerini, evlerini, yuvalarını, bazıları vatanlarını (yabancı uyruklu hükümlü ve tutuklular var) kaybetmişler. Sonra hayata olumsuz baktıklarını düşünüyorum, çok mutlu olmadıklarını düşünüyorum. Umutsuzlar belki, belki de insan olduklarını unutmuşlar. İhtiyaçları neredeyse sınırsız. Sonsuz gibi görünen dağ gibi yığılmış sorunları var. Bunlar özgür insanlar, ama belki nereye gittiklerini bilemiyorlar. Şimdi cezaevindeki insanlara baktığımızda gerçekten en az bu insanlar kadar çok çeşitli sorunları var. Çünkü onlar insan olarak hayata dair ne varsa o kapalı kapılar ardında onların yaşamak zorundalar.

III.SONUÇ

İşte sivil toplumun cezaevine gelmesi, siz insansınız, toplum olarak biz sizi unutmadık, sizi dışlamıyoruz demesi, çok önemli bir mesaj. Bu kadar yükü sadece bu kamyonun şoförüne, yani cezaevi müdürüne de yıkmak gerekiyor. Cezaevinde temel hizmetler elbette bizler tarafından yerine getirilecektir, getirilmektedir. Ancak cezaevinde hayata dair yapılması gereken o kadar çok ihtiyaç ve hizmet var ki, normal devlet memurluğu çerçevesinde kadrolu elemanlarca yerine getirilmesi mümkün değil. Bu anlamda sivil toplumun yapacağı her katkı bizim için çok önemli. Hepinize teşekkür ediyorum. Saygıları sunuyorum.

Yrd.Doç.Dr. Aslı Akdaş

Doğuş Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Teşekkür ederim. Bugün size ceza infaz kurumlarında uygulanmakta olan psiko-sosyal programlar arasında pilot çalışması yürütülmüş, değerlendirilmesi yapılmış, bu anlamda da diğer programların yürütülmesi ve yayılması konusunda bir örnek teşkil eden, Öfke Kontrol Programı'ndan bahsetmek istiyorum.

Öfke Kontrol Programı Selin Müderrisoğlu ile beraber bizim çok emek verdiğimiz, ve bu süreçte sonsuz destek aldığımız, hakikaten bu işe gönül koyan, gönül veren, personelin tam anlamıyla desteği, katkısı olmadan, müdürlerin desteği, katkısı olmadan hayata geçirilemeyecek bir programdı. Öfke Kontrol Programı, ceza infaz kurumu içinde içerisinde kapalı gruplar olarak yürütülen bir tür rehabilitasyon çalışmasıdır. Çerçevesi ve içeriği klinik psikoloji teori ve uygulamalarından gelmektedir. Haftada 2 kere, 2şer saatten toplanan 10-12 kişilik hükümlü grupları ile toplam 10 oturum gerçekleştiriliyor. Size program içeriği ile beraber pilot uygulama hakkında da bilgi vermeye çalışacağım. Slaytların tamamını kullanmayacağım ama isteyene e-mail adresimi veririm, sunumun tamamını gönderebilirim. Bu arada ben, klinik psikoloğum, adli bilimler üzerine doktora yaptım. Size aktaracağım program daha fazla psikologların teorik çerçevesini takip edebileceği bir içeriğe sahip, programı yapılandırırken bilişsel davranışçı yaklaşım üzerinden hareket ettik.

Avrupa Konseyi ve Adalet Bakanlığı işbirliği çerçevesinde yürütülen reform süreci kapsamında psikososyal programların hayata geçirilmesi hedeflenmekte idi. Bu arada da biz kurum psikoloğunun daveti üzerine 2005 baharında gittiğimiz Üsküdar Paşakapısı Cezaevinde gönüllü olarak, onların ihtiyaçlarına yönelik, bir öfke kontrol programı geliştirip uygulamaya başlamıştık. Bizim gönüllü çalışmamız ile, proje çerçevesinde öfke kontrol programı geliştirmek üzerine yürütülen çalışmalar eş zamanlı olmuş.

Daha sonra Avrupa Birliği ile işbirliği içerisinde yürütülen proje kapsamında da böyle bir programın geliştirilmediğini, İngiltere'den bir programın alındığını programın, projede çalışanların terminolojisiyle 'türkifiye' edilmekte olduğunu- Türkiye'ye uyarlanmakta olduğunu öğrendik. Bizim programımızla bu programı birleştirdik. Özellikle Paşakapısı deneyimimizden çok faydalandığımızı söylemek isterim, çünkü cezaevinin dışında yaptığımız işi biliyoruz ama içerideki jargon başka, getirilen örnekler başka, bizim tahminimizin çerçevesi içerisinde olamayacak, cezaevindeki insanların yaşadıkları deneyim ve zorluklar var. Biz bütün bunları da bu programın içerisine entegre etme fırsatı bulduk, kendimiz de kurum içinde bir program yürütmüş olarak. Ben aslında size programın içeriden de çok şey aktarmak isterim çok büyük bir şevk ve aşkla, ancak burada şu çerçevede kalmak, bu toplantının amacına daha fazla oturacak. Biz iki sivil insan olarak bir işbirliğinin içerisinde yer aldık. Ben Bilgi Üniversitesi'nde idim, şimdi Doğuş Üniversitesi'nde idim. Selin Hanım da Bilgi Üniversitesi'nde. Bu işbirliğinin içerisinde en başta uzman olarak görev yaptık, daha sonra danışmanlık hizmeti vermeye devam ettik. Hâlâ da alanda bu programı uygulamakta olan sosyal servis çalışanları olsun, infaz memurları olsun bizi arıyorlar. 'Böyle böyle bir şey oldu, böyle böyle bir şey yaptık biz', diye, biz de diyoruz ki 'iyi yapmışsınız ya da şöyle bir şey yapabilirsiniz'. İlişkiler ve alışveriş içerisinde programlar yürüyor. Pilot çalışma ve en başta uygulamaya geçmek için planı nasıl oluşturduk biraz ondan bahsedeyim.

İstanbul Eğitim Merkezi'nden 2 görevli ve 3 model cezaevinden psiko-sosyal servis görevlileri toplam 9 kişi İstanbul'da toplam 10 günlük bir eğitici eğitime tabi tutuldular. Bu görevlilerin içerisinde psikolog, sosyal çalışmacı ve kurum öğretmeni bulunuyordu. Tabiidir ki, mekânlarda, kurumlarda bulunan kaynaklar üzerinden gidildi bu

HÜKÜMLÜ PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (II)

noktada. Eğitici eğitiminde hem programın arkasındaki kavramsal çerçeve hem de gerçekten programın nasıl yürütüleceği, hangi örneklerle çalışılacağı, nasıl çalışılacağı, grup oyunları, grup süreçlerine nasıl müdahale edileceği, dışarıda kalanların nasıl içeri dahil edileceği konuları üzerinde duruldu, ve biraz da uygulamalarla canlandırmalar üzerinden de gidilerek 10 gün çok yoğun bir çalışma yapıldı.

Daha sonra bu eğitilen eğiticiler, kendi kurumlarına döndüler. Kurumlarına döndüklerinde de kendilerine vermiş olduğumuz eğitime bağlı kalarak, belirlenmiş kriterlere sahip infaz memurlarını uygulayıcı olarak seçtiler. İnfaz memurlarının programın yürütülmesinde uygulayıcı olarak görev yapmaları fikri, birçok soruyu da beraberinde getiriyordu. İnfaz memuru bu işi yapabilir mi, yapabildi mi? Bizim de açıkçası bu konuda çekincelerimiz vardı. Bunun örneklerinin Avrupa Birliği ülkelerinde olduğunu söylediler. Bizim mesleki olarak da hassas tarafımıza denk geldi, çünkü mesleki yetkinlik, uzmanlık gerektiren bir alanda, Türkiye’de psikologlar olarak bir anlamda kendi sınırlarımızı netleştirmeye çalışırken infaz memurunun nasıl psiko-sosyal müdahale yapacağı fikri en başta aklımıza yatmadı. Ancak sonrasında bazı noktaları göz önünde bulundurarak ikna olduk. Birincisi ceza infaz kurumlarında psikologlar var onların yerine ceza infaz memurları tercih ediliyor gibi bir durum söz konusu değil. Çünkü Mustafa Bey’in de ifade etmiş oldukları gibi 2007 yılı için toplam 90 psikolog var. 2 yıl önce bu sayı daha farklı idi. En az 80 tane E tipi cezaevinden bahsediyoruz. Çoğunda yeterli psikolog yok. Bir taraftan da program o kadar yapılandırılmış bir program ki uygulamada kimse aklına geldiği gibi hareket etmiyor aslında. Grubun yürütücülerine ‘bu program kılavuzu kutsal kitabımız, bunun dışına asla çıkmayacak’ dedik. Bir psikolog çıkabilir, ihtiyaçlara göre esneklik gösterebilir, eklemeler yapabilir, çıkarmalar yapabilir ama infaz memurlarının kontrollü bir şekilde yürütmesini bekliyoruz. Bu noktada hazırlanan kılavuzların son derece yapılandırılmış ve net olması gerekiyor.

Ayrıca infaz koruma memurlarının seçimi için bazı kriterler hazırladık: kurum içinde hem personelin hem de hükümlülerin saygı duyduğu, güvenilir birisi olması, kriz durumları konusunda deneyime sahip olması, yeniliklere ve gelişime açık, dışa dönük olmak. Deneyimli birileri ol-

ması önemliydi ve kurum içinde saygın ve güvenilir bir konuma sahip olması gerekiyordu yani hem infaz memurları arasında, hem idareyle ilişkiler bakımından, hem de tutuklu ve hükümlüyle ilişkiler bakımından. İnfaz memurlarının seçiminde ilk uygulayıcı grubu için, bir kişilik envanteri de uygulandı ama seçimin bu şekilde yapılmasının çok pratik olmayacağı ortaya çıktı. Her bir ceza infaz kurumunda, infaz koruma memurlarından bir uygulayıcı takımı oluşturuldu, onlar psiko-sosyal servise bağlı olarak çalışıyorlar, içlerinden bir tanesi, -bu da müdür beylerin önerisiydi, çok yerinde ve çok güzel bir öneri olduğu daha sonradan ortaya çıktı- baş memurlar arasından seçildi. Çünkü programı infaz koruma memurlarının da sahiplenmeleri lazımdı. Program yürütücüsü olarak çok farklı bir pozisyona geçmiş oluyor infaz memurları. Bu süreçte çok ciddi bir moral ve motivasyon çalışması da yapmak durumunda kaldık. Çünkü kurumlarda en başta ‘bizim işimiz mi bu?’ ile, ‘onlar şimdi öğretmen mi yoksa psikolog mu oldular?’ arasında bir yerlerde dönüp duruyordu mevzu. Orada bir netleşmeye gittik, “uygulayıcı” adını verdik infaz memurlarına. Bizim tarafımızdan eğitilenler -psikososyal servis görevlileri- eğitici, infaz memurları da uygulayıcı oldu. Hükümlülere, “hocalarımız” adını verdiler onlara. Bildiğim kadıyla şu an “hocalarımız” şeklinde bahsediliyor.

Daha sonra bu seçilmiş infaz memurları, uygulayıcılar ve eğiticilerle beraber Ankara’da toplandık. Eğiticiler, bu eğitimi uygulayıcılara aktarırken, uygulayıcıları yetiştirirken, biz de kendilerine süpervizyon ve destek verdik.

Daha sonra herkes kurumuna döndü, öfke kontrol programına katılacak olan katılımcıları seçtiler. Burada gördüğümüz gibi iki yöntem uygulandı (insanları tek tek davet etmek veya genel bir duyuru ve bilgilendirme toplantısı ile toplanan başvurular arasından katılımcıları seçmek). Bizim önerimiz bu iki yöntemin birleşimi. Tek tek davet ettiğiniz zaman insanlar, ‘bu bende bir problem olduğunu mu gösteriyor’ gibi bir şüpheye kapılabilirler. Bundan kaçınmak için genel bir duyuru, eğitimin içeriğinin anlatılması ve, anlaşılması daha sonra da idarenin katılımında fayda olduğunu düşündüğü hükümlü ve tutukluların, davet edilmesi önemli. Başvuruları değerlendirirken de bazı eleme kriterleri belirlenmişti. Anti-sosyal eğitimi olanların gruba alınması doğru olmayacağı düşünül-

dü. Antisosyal derken tamamen klinik-psikiyatrik bir teşhisten bahsetmiyorum, Polisin de, cezaevi personelinin de, jandarmanın da deneyime dayanarak ayırt edebildiği bazı özellikler var. Onları almak çok doğru değildi. Onlar için belki başka türlü çalışmalar yapmak ya da birebir çalışmak daha mümkün. Çünkü bir kişiyi dahil etmek yerine 9 kişiyi grupta tutmak ve faydalanmalarına vesile olmak biraz daha önemli gibi göründü. Ayrıca, cinsel suç faillerini de grup çalışmasına almamak önemliydi, onların ayrı bir grupta çalışması daha verimli olacaktır ve katılımları grup içi süreçleri de olumsuz etkileyebilir diye düşünüldü.

Pilot uygulama aynı hafta içerisinde 3 model cezaevinde aynı zamanda başladı. 12 kişilik hükümlü ve tutuklu grupları, haftada 2şer gün, 2şer saatlik oturumlar şeklinde bir araya geldiler. Katılımcıların eğitim ve sosyal olarak benzer özellikte olmalarına dikkat edildi. Ancak, burada şöyle birşey katıyetle olmadı: biz de bunun çok üzerinde durduk, ona göre seçimler yapıldı. Kurumların pırlantaları seçilmedi. Yani en düzgün olanlar, en problem yaşanmayanlar, en uyumlu olanlar seçilmedi, gerçekten de çok farklı görüşlere sahip olarak gruba gelen katılımcılar vardı, bunların içinde 'ne oluyor bir bakayım' diye meraktan gelenler de vardı. Pilot uygulama süresince 2 ya da 3 uygulamada bir, bütün infaz memurları ve eğitimcilerle buluşup süpervizyon toplantıları yaptık. İki kere İstanbul'a geldiler oturum aralarında, bir kere de aynı hafta içerisinde biz Uşak, Elazığ ve Paşakapısı'na dolaşarak hem oturumları izledik, hem de süpervizyon çalışması yürüttük. Ayrıca oturumların üzerine süpervizyon verdik. Dokuz oturum arka arkaya bir programdır. Dört hafta sonra 10. oturum takip oturumudur. Çünkü katılımcıların sadece memnun olmaları değil günlük hayata geçirdikleri becerileri de belirleyebilmek önemliydi.

Programda aktarılanlara gelince: öncelikle, öfke son derece insani ve doğal bir duygudur. Yani, öfke kontrol programından, öfkeyi bastırmak gibi birşey anlaşılmasa gerekiyor. Öfkenin kontrol edilebilir bir süreç olduğu anlatıldı. Burada süreç kelimesi çok önemlidir, çünkü öfke bir anlık bir olgu değildir. Birtakım teknikler ve beceriler vasıtasıyla öfkenin yıkıcı sonuçlarının kontrol altına alınabileceğinin hükümlü ve tutuklulara aktarılması ve bu donanımın kendilerine kazandırılması, programın amacıdır.

Teknik ve beceri kelimeleri yine çok önemli, çünkü öğrenilebilir bir takım becerilerden söz ediyoruz. Öfke kontrol programının tabii ki birbirinden farklı birçok versiyonları mevcut olmakla beraber çatısı, ana fikri aşağı yukarı aynıdır. Avrupa Birliği ülkelerinde uygulananlar ile ABD'ndeki programlardan bazıları inceledik. Öfke kontrol programları gerçekten suç tekrarı üzerine etkisi olduğu düşünülen programlar, çünkü birçok suçun, öfkenin patlama anında gerçekleştiğini de biliyoruz. Planlı suçları tabii ki dışında tutuyorum.

Neler vardı bu programın içeriğinde? Oturum konuları şu şekilde sıralanabilir:

- Öfke kontrolüne giriş.
- Öfkenin birbirini takip eden aşamalardan oluşan bir süreç olduğunun aktarılması
- Öfkenin bilişsel süreçlerimizle ilgili yani düşüncelerimizle, muhakememizle ilgili, aynı zamanda duygularımızla, davranışlarımızla ve bedensel değişimlerle ilişkili taraflarının anlaşılması, aslında her bir oturumda bu farklı bileşenlere ayrı ayrı temas edilmekte
- Kendini sakinleştirici ifadeler, zihinsel süreçler üzerinde kontrol kazanmayı hedefler
- Fiziksel belirtilerle baş etme, kendi kendini rahatlatılabilme
- Etkili problem çözme,
- Atılganlık ve öfkeyi atılgan bir biçimde ifade etmek yani kendi haklarını başkalarının haklarına zarar vermeden koruyabilmek
- Grup baskısı ile baş edebilme, yakın ilişkilerde ortaya çıkan beklentiler ve bunun öfkeyle ilişkisi
- Grubun sonlandırılması ve toparlanması
- Bütün bu becerilerin 10. oturumda, 4 hafta sonra, tekrar bir araya gelinip gözden geçirilmesi.

Pilot değerlendirme ilgili neler yapıldığını da kısaca özetleyeyim. Mayıs 2006'da toplam 7 tane odak grubu gerçekleştirildi. Altı tanesi tutuklularla ve hükümlülerle, bir tanesi de infaz memurları ve psiko-sosyal servisle beraber. Müdürlerle de yüz yüze görüşmelerimiz oldu. Bunlar

HÜKÜMLÜ PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (II)

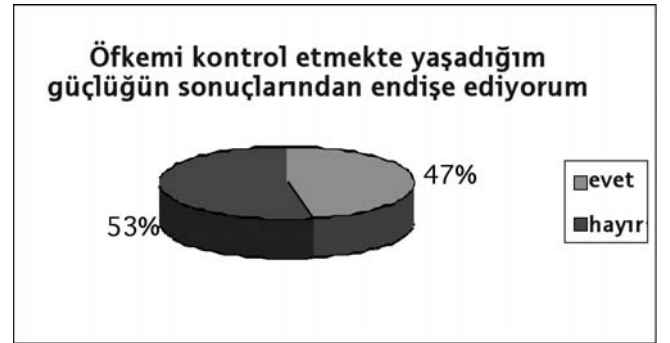
dan çıkan ana fikir, genel olarak çalışmadan faydalanıldığı yönünde.

Bir de bu odak gruplar vasıtasıyla bilgi edinmeye çalıştığımız programın iyileştirilmesi, geliştirilmesiyle ilgili bazı taraflar vardı. Bu çalışmadan, geleceğe dönük bazı tavsiyelerin çıkmasını da bekledik. Öncelikle idarenin desteği olmadan bu işin yürüyemeyeceği çok net olarak belirlenmiştir. İkincisi teknik imkânlar önemli. İnfaz kurumlarında bir eğitim salonu olması önemli ki, şu an da gelişmeler bunun sağlanması yönünde anladığımız kadarıyla. Programın içeriği, uygulama yöntemi, uygulayıcıların etkinliği ile ilgili de sorgulanan konular vardı.

Bu odak gruplardan elde edilen bilgilere ilave olarak program kılavuzunun içinde ön-test ve son-test olarak uygulanacak birer anket vardı. Buna bazı eklemeler yaptık, orijinali İngiltere'den gelen programdaki ölçeklerdir. Bu ölçekler, anketler isimsiz olarak kapalı zarflar toplandı. O ölçeklerden de sayısal veri elde edildi, ama çok güvenilir olmadığını düşündüğümüz sorulara ilişkin verileri değerlendirme dışı tutmayı tercih ettik. Nispeten istatistiksel olarak daha sağlam ve güvenilir olduğunu düşündüğümüz verilere dair birkaç sayı göstermek istiyorum size. Ancak, bu sayıların ilk pilot uygulamaya katılmış, küçük bir gruptan elde edildiği, yöntemsel olarak daha kontrollü, istatistiksel olarak daha sağlam verilerle ve geniş gruplarda yinelenmesi gerektiğini göz önünde bulundurmak gereklidir. Sınırlılıklarını da kabul ederek, ilk uygulamaya dair fikir sahibi olunması için bu rakamları göstermek istiyorum.

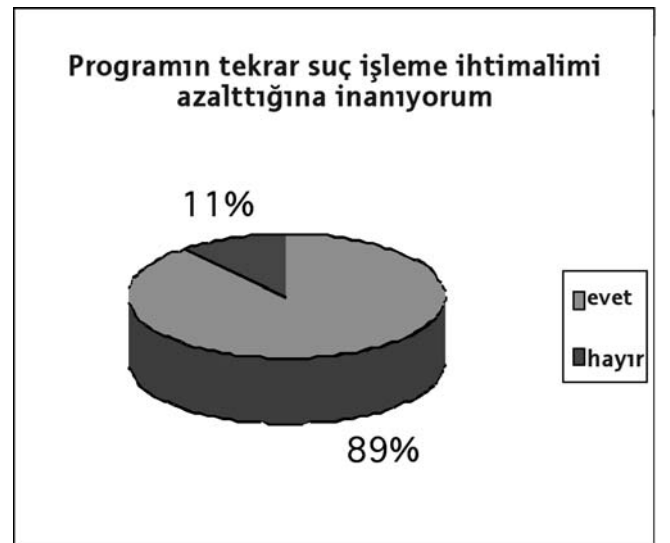
Her bir pilot cezaevi 3 cezaevinde 2şer grup yürütüldü. Her bir grup 12şer kişiydi. Bu arada grubu bırakan 2 kişi oldu. Toplam 70 kişiydi katılımcılar. Çalışma öncesinde, %47'si, 'öfkemi kontrol etmekte yaşadığım güçlük benim başımı belaya sokabilir', demiş. Son-testte ise, katılımcıların %89'u programa dair 'tekrar suç işleme ihtimalimi azalttığımı düşünüyorum' diyor. %57'si, 'programdan sonra beni öfkeliendiren bir olay yaşadım' demiş, ki öfkenin doğal bir tepki olduğunu zaten kabul ediyoruz, 'öfkelenizi kontrol etmekte başarılı oldunuz mu?' sorusuna karşılık ise katılımcıların, %97'si başarılı olduğunu söylüyor. Bu önemli bizim için çünkü biz diyoruz ki, bizi öfkeliendiren şeylerle hergün karşılaşıyoruz ama her seferinde başımız öfkeyle ilgili olarak belaya girmiyor. Programa katıl-

mış olmakla ilgili %89'u olumlu ve çok olumlu etkisi olduğunu belirtmiş. Yine %89'u arkadaşlarının katılmasını kesinlikle tavsiye ediyor. Diğer tutuklu hükümlülerin katılmasını %7'si oldukça tavsiye ettiğini bildirmiş. Genel olarak, uygulayıcıların yaklaşımını çok insani, çok dostane, çok gönülden buldular. Bu çok önemliydi ki orada çok ilginç tanıklıklarımız da var. Hakikaten, 'ben 8 senedir cezaevindeyim, ilk kez bir gardiyanla konuştum' diyen bir hükümlü vardı. Bu arada gardiyanla infaz memuru kelimelerini farklı durumları ifade etmek için kullanıyorlar. İkisi anladığımız kadarıyla, cezaevinin içinde keşfettiğimiz kadarıyla, çok farklı yaklaşımları işaret eden kelimeler. İnfaz memurları daha genç, daha yeni sisteme ait

Şekil 1: Ön-test sonucuna göre öfke kontrolündeki güçlüğü sonucularından endişe edenler

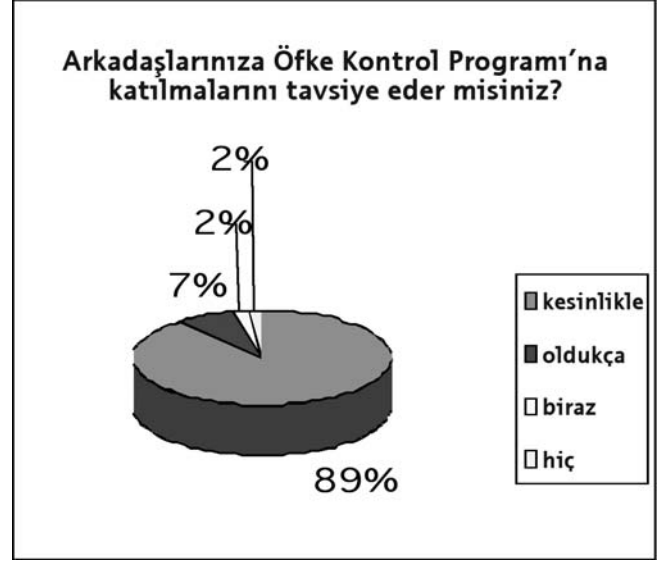
olan görevliler için daha sıklıkla kullanılıyor.

Şekil 2: Son-test sonucuna göre çalışmanın tekrar suç işleme ihtimalini azalttığına inanılanlar

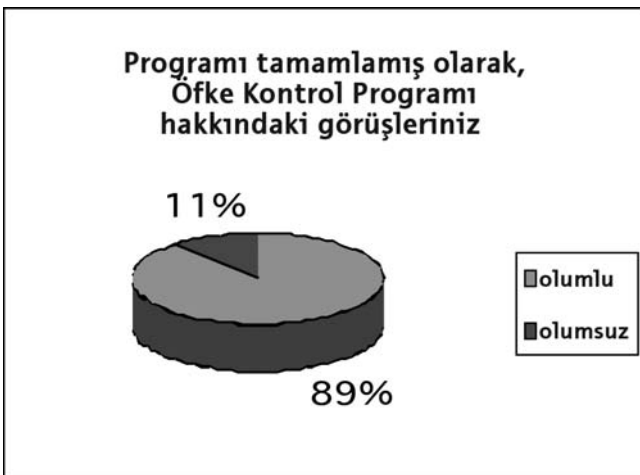
Şekil 3: Son-test sonucuna göre programdan sonra kendilerini öfkeliendiren bir olay yaşadığını bildirenler

Şekil 6: Katılımcıların çalışma sonrasında arkadaşlarına programı tavsiye etme yönündeki görüşleri

Şekil 4: Son-test sonucuna göre, programdan sonra öfkesini kontrol etmekte başarılı olduğunu bildirenler

Şekil 5: Katılımcıların öfke kontrol programı hakkındaki görüşleri

'Grupta kendinizi ne kadar rahat hissettiniz?', 'kendinizi ifade edebildiniz mi?', 'dürüstçe paylaşabildiniz mi?', 'gizlilikten emin olabildiniz mi?' gibi sorulardan gelen cevap genellikle ve daima %90'ın üzerine çıkmış, %93.

Tutuklu ve hükümlülerin söylediklerinden gruplarda bildirdiklerinden de birkaç alıntı yapmak istiyorum. Bu arada söyle birşey var: 'katılım zorunlu olsun, herkes bu eğitimi alsın' diyenler çok fazla. Biz de bunun çok insani olmadığını düşündüğümüzü söyledik. Herkes mecbur, eğitim alacak gibi birşey olmamalı diye düşünüyoruz. 'Böyle bir imkân var, buyurun alın' gibi bir yaklaşım, tercih ve karar verme hakkını hükümlüye teslim eden bir yaklaşımın daha insan haklarına saygılı bir yaklaşım olduğu kanaatindeyiz. Ama birçok tutuklu ve hükümlü 'mecbur olsun bu' dedi. Öte yandan arkadaşları tarafından çok provoke edilmeye çalışılanlar olmuş, 'hadi bakalım kızacak mısın?' diye üzerine gelenler olmuş.

Ahntılar:

- '...bu programa daha önce katılmış olsaydım eşimi öldürmezdim, boşardım...'
- '...bizim için çok geç, bu çalışmanın ilkökul çocuklarını'

HÜKÜMLÜ PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (II)

dan başlayarak herkese öğretilmesi lazım....’

- ‘....bütün mahkumlara zorunlu olsun....’
- ‘....eskiden olsa, adamı indirirdim, gittim memurla konuştum, dilekçe verdim benim yerimi değiştirsinler diye, dövsem, tutanak tutulacak, benim zararına, hesap yaptım, gerek yok....’
- ‘....dedim ki, ‘bak arkadaşım, sen de ben de şimdi kızgınız, şu anda meseleyi halledemeyiz, biraz bekleyelim, sonra konuşalım.....’
- ‘....arkadaşların beni kızdırmaya çalışıyorlar özellikle, o kadar şaşırıldılar ki bendeki değişime....’
- ‘....en önemlisi bu çalışmanın iş olsun diye yapılmadığını hakikaten bize önem verildiğini anladım...’

İnfaz memurlarıyla ilişkiler açısından hiç beklemediğimiz bazı ifadelerle karşılaştık. En başta biz infaz memurlarının görevlendirilmesi ile ilgili tereddüt ederken, bu gelişme biraz bonus paket gibi oldu. Çünkü infaz memurları ile tutukluların arasında farklı bir çerçevede farklı bir kontekste temas noktası oluşmuş oldu, ilişkilerin tonu değişti. Her iki taraf için de hem infaz memurları, hem de hükümlüler için çok önemli bir deneyim yaşandığı kanaatindeyiz. Bu önemliydi. İnfaz memuru görevini yerine getirmekle yükümlü bir insan, hükümlü de orada hükümlü olmanın gereğini yerine getiren bir insan aslında. İnsan insana ilişki kurmak yönünde farklı bir pencere, farklı bir çerçeve oluşturdu programın uygulanması.

Ahntılar:

- ‘İnfaz memurlarına bakışım değişti...tabii hepsi bir değil ama hocalarımız bizi insan olarak gördüler, sadece

mahkum olarak değil’

- ‘Hocalarımızla çok güzel ilişkiler kurduk, insan olarak davrandılar bize, infaz memurundan bekleyeceğim davranış değişti...’
- ‘Aramızdaki duvar sanki yıkıldı...’
- ‘Bize karşı çok olumlu, çok destekleyici davrandılar. Gardiyanlar normalde böyle yapmaz...’

Sonuç olarak size, psiko-sosyal çalışmalardan birisi olan Öfke Kontrol programı’nı ve bu programın üç ceza infaz kurumunda yürütülmüş olan pilot uygulamaları konusunda bilgi vermeye çalıştım. Bu bir ilk uygulamadır. Elbette bu program zaman için değişecek, gelişecek, uygulamanın etkinliği daha da arttırılacaktır. Zaten olması gereken de budur. Programlar sürekli olarak etkinlikleri yönünden izlenmeli ve içerik değişime açık olmalıdır.

Öneri olarak söyleyebileceğimiz şey şu: Bazı alanlar gerçekten çok ihtisaslaşma gerektiren alanlar, bazı alanlar çok uzmanlık gerektiriyor. Bu alanlarda devletin kamu görevlilerinin içerisinde çok iyi yetişmiş olanlar olduğu gibi, deneyim ya da eğitim olarak o noktada olmayanlar da var. Bu noktada sivil toplumla işbirliği kaçınılmaz gibi duruyor. Bu bir örgütte olabilir, üniversitelerde olabilir. Ama çalışan bir kimsenin sadece gönüllülük esasıyla haftada bir gününü ayırmasının sürekli olarak mümkün olamayacağını düşünüyorum.

Özellikle bu uzman, belli bir fonla bir sivil toplum örgütünde çalışmıyorsa. Kamunun dışından uzmanlık ya da danışmanlık alabilmesi için belki farklı çözümlere ve işbirliğine ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Hem psiko-sosyal servislerin desteklenmesi, hem de yürütülen çalışmaların izlenmesine adına bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Çok teşekkür ederim.

Jan van den Brand

Hollanda Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürlüğü Dışişleri Koordinatörü,
Cezaevleri Müdürleri Ulusal Sendika Başkanı

Teşekkür ederim. Hükümlülerin psiko-sosyal bakımlarını gözeten politikayla istenilen sonucu yaratabilmek için, kapsamlı bir şekilde entegre edilmiş bir stratejiye ve uygulamaya ihtiyacımız var; çünkü psiko-sosyal bakım bütün hükümlülerimizi ilgilendirmektedir ve sadece bir mevzuat meselesi değildir. Bu nedenle, doğru uzmanların bu konu üzerinde çalışmasını sağlamak sadece bir başlangıçtır. Bana göre, doğru politikanın uygun bir şekilde işletilmesi esastır. Uluslararası mevzuata fazla atıfta bulunuyorsam özür dilerim. Cezaevleri, hükümlüler doğru düzgün koşullarda tutulacak biçimde düzenlenmeli ve yönetilmelidir; hükümlüler insani muamele görmelidir; personel güvenli bir çevrede görevini yapmalıdır; kamu güvenliği temin edilmelidir. Bu da cezaevlerinin görev kapsamını belirlediği kadar, cezaevi organizasyonunun temel ilkelerinin düzenlenmesini de sağlar. İnsanlara yapılan muamele, insan onuru, güvenlik ve emniyet arasındaki doğru dengenin sağlanması, hem hükümlüler hem de bu kapalı kurumlarda çalışan personel için iyi düzenlenmiş bir cezaevi yaşamının sürdürülmesini garanti edecektir.

BM'nin Asgari Standart Kurallarından, 58. Kuralında belirtildiği üzere, "Hükümlü edilme cezasının ya da özgürlüğün benzer şekilde kısıtlanmasının amacı ve gerçekleştirilmesi, nihayetinde toplumu suçtan korumaktır. Bu ancak ceza döneminin, suçlunun toplum içine döndüğünde kanunlara saygılı ve kendini geçindirebilecek bir yaşam sürdürmeye sadece istekli değil muktedir olmasının mümkün mertebede sağlamak için kullanıldığı surette gerçekleştirilebilir."

59. Kural şöyle devam eder: "Bu amaca yönelik de, kurum bütün imkanlardan, uygun ve mevcut olan tüm eğitimsel, etik, ruhani ve destekleyici diğer güçlerle yapılardan yararlanmalı ve onları, hükümlülerin bireysel iyileştirme ihtiyaçlarına göre kullanmalı ve uygulamalıdır." Bu nedenle, 58. Kural, yalnızca gelecekteki sosyal davranışların biçimlendirilmesini değil, aynı zamanda edinilen sosyal beceriler ve enformasyon ile ilerideki tahliye sonrası imkanların, kanunlara saygılı bir yaşamın tercih edilmesini kolaylaştırmayı sağlaması gerektiğini açıkça ifade eder. 59. Kural da, hükümlüler için hazırlanan ıslah programlarında başanya ulaşmak için tek bir basit yol olmadığını kabul eder. Eğer hükümlülerin değişen koşullarının ve sorunlarının üstesinden doğru düzgün gelinecekse, rehabilitasyon programlarının kapsamlı bir çeşitlilik göstermesi gerekmektedir. Farklı programlara daha sonra döneceğim.

Avrupa Kurallarından 6. Kural aynı ilkeyi beyan eder: "Hükümlü süresi bir bütün olarak, özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilerin, özgür bir topluma yeniden entegre olabilmelerini kolaylaştıracak şekilde yönetilmelidir." Dahası, Avrupa Kurallarının 72. maddesinde şöyle denmektedir: "Cezaevleri, bütün hükümlülere insanca ve insanın doğuştan gelen onuruna uygun biçimde davranma yükümlülüğünü kabul eden, etik bir bağlamda yönetilmelidir." Personelin görevleri, gardiyanlığın ötesinde olmalıdır; personel, olumlu bir bakım ve destek programı aracılığıyla, hükümlülerin cezalarını tamamladıktan sonra topluma yeniden entegre olmalarını kolaylaştırmayı göz önünde bulundurmayı amaçlamalıdır. Eğer farklı cezaevi sistemlerine ve ulusal cezaevi mevzuatlarına atıfta bulunacak olursam, yıllar boyunca ziyaret ettiğim çoğu ülkede, genellikle yukarıdaki ilkeleri ve uluslararası standartları benimzediklerini kesinlikle söyleyebilirim. Genel olarak, zorluk çekilen nokta, bu ulusal mevzuatın kapsamlı biçimde uygulanmasında; çoğunlukla olumlu niyetler gösterilmesine rağmen düşük bütçe ve politik ve sosyal koşullar, pek çok ülkede kötü yönetilen cezaevi organizasyonlarına yol açıyor.

Bana göre, bu şartlar, düzgün bir psiko-sosyal bakımın garanti edildiği bir cezaevi sistemi yaratma niyetinin gerçeğe dökülmesinin önündeki tek engel değildir.

HÜKÜMLÜ PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (III)

Finansal imkanlara ve organizasyonlara bakıldığında, gerekli tüm koşulların yerine getirildiği sonucuna varılabilir. Mesela, organizasyon gerekli tüm uzmanları bünyesinde barındırıyor diyelim. Ama mevcut durumun daha derinlerine inerek analizler yapmak bana, pek çok cezaevinde, öngörülen psiko-sosyal bakımın etkin olduğu ve amaçlanan, formüle edilmiş görevlerin ve bakış açılarının başarılı olduğu sonucuna pek de varılmadığını gösterdi. Bu nedenle, yukarıda söz edilen Kurallar'a da uyularak, cezaevi kurumlarında hizmet veren herkesin şunu fark etmesi çok önemlidir: devlet bir bireyi özgürlüğünden mahrum bıraktığında, o kişinin bakılması görevini de üstlenmesi gerekir. Birincil bakım görevi, özgürlüğünden mahrum edilmiş kişinin güvenliğini sağlamaktır. Söz konusu bakım ayrıca, bireyin refahını garanti etme görevini de kapsar. Başka bir deyişle, cezaevi memurları hükümlülere yalnızca insanca ve nazik davranmakla değil, aynı zamanda onlara değişmek ve gelişmek için fırsatlar sağlamakla da yükümlüdür. Cezaevleri, hükümlülere durumlarını iyileştirmede yardımcı olacak, nüfusun nitelikleriyle uyum içinde, yapıcı bir aktivite programıyla donatılmış yerler olmalıdır. Cezaevi deneyimi en azından, hükümlüler cezalarını çekmeye başladıklarında bulduklarından daha kötü bir halde bırakmamalı; bunun yerine sağlık durumlarının, zihinsel ve sosyal etkinliklerinin korunmasında ve daha iyi bir hale gelmesinde onlara yardımcı olmalıdır.

Asgari Standart Kurallar'ından 66. Kural şöyle der: "Her bir hükümlünün bireysel ihtiyaçlarına göre, sosyal ve kriminal tarihi, fiziksel ve zihinsel kapasitesiyle davranışları, kişisel özellikleri, cezasının süresi ve tahliyeden sonraki amaçları göz önünde bulundurularak, mümkün olan ülkelerdeki dini bakım dahil olmak üzere, öğrenim, mesleki rehberlik ve eğitim, sosyal çalışma, iş danışmanlığı, fiziksel gelişim ve ahlaki karakterin güçlendirilmesini sağlamak için bütün uygun araçlar kullanılmalıdır." Yine bu Kural, kuruma girdikleri andan itibaren her bir hükümlü için kayıtların nasıl tutulması gerektiğini de açıklar. Bu kayıtlar, ihtiyaçları ve sorunları bakımından cezaevindeki hükümlülere yapılan bireysel muamelenin temelini oluşturacağı gibi, onların değerlendirilmesine bir temel de oluşturacaktır. 66. Kural devam ederek bu noktayı daha da netleştirir: "Yeterince uzun süreli bir cezaevi cezasına çarptırılmış her bir hükümlünün kuruma girişinin hemen ertesinde, cezaevi müdürü önceki paragrafta zikredilen bütün konuları detaylı bir biçimde irdeleyen bir rapor al-

malıdır. Bu tür raporlar daima, hükümlünün fiziksel ve zihinsel durumunu gösterir nitelikte, mümkünse psikiyatri konusunda da yetkin bir tıbbi uzmanın raporunu da içermelidir. Rapor ve diğer gerekli belgeler, bireyin dosyasına konmalıdır. Bu dosya güncel tutulmalı ve ihtiyaç duyulduğunda sorumlu personelin ona kolaylıkla başvurulabileceği şekilde sınıflandırılmalıdır."

Her bir hükümlü için hazırlanan böylesi güncel dosyalara dayanarak, cezaevi memurları farklı güvenlik ölçütleri kullanabilecekleri gibi, farklı hükümlü gruplarına farklı programlar da uygulayabileceklerdir. Bunun anlamı, hükümlülerden oluşan farklı grupların, onlara gösterilecek farklı muamelelere uygun olarak ayrı kurumlara dağıtılmaları ve sistemin, hükümlülerin gruplar halinde sınıflandırılmalarına imkan tanıyacak kadar esnek olması demektir. Her hükümlü grubu için, farklı güvenlik dereceleri uygulanmalıdır."

Cezaevlerini ziyaret ettiğim pek çok ülkede, bu türden sınıflandırmayı ve hükümlülerin ihtiyaçlarına göre ayrılmasını engelleyen etken, kurumların aşırı kalabalık olmasıydı. Bu işleri zorlaştırır, fakat böylesi koşullar altında bile, yalnızca özel ihtiyaçlarını ve sorunlarını değil, risk profillerini de göz önünde bulundurarak hükümlülerin ayrı bölümlere konmalarını sağlayan bir dahili sınıflandırma için yaratıcı davranmaya olanak sağlar. Finansal eksiklikten dolayı yeterince açık hava cezaevine sahip olamayan bir ülke söz konusu olduğunda bile, belli hükümlü gruplarına daha fazla hareket imkanı tanıyarak, kapalı bir kurum içinde daha açık koşullar yaratmak yine de mümkündür. Kurumların, hükümlüler için farklı ihtiyaçlara göre birimler halinde bölümlenmesi, bireysel iyileştirme için daha ekonomik bir yol olabilir. Cezaevi personeli, belli birimlerde, belli hükümlü grupları ile çalışacak şekilde seçilmeli ve eğitilmelidir. Farklı iyileştirme programlarında belli hükümlü gruplarıyla çalışacak olan personelin dikkatli seçimi ve eğitimiyle birlikte, kurum içinde hükümlülere odaklı iyi bir iletişim yapısının temin edilmesi önemlidir. Cezaevindeki hem sivil hem üniformalı, bütün sektörlerden/disiplinlerden gelen personel, karşılıklı işbirliği ve iletişim yapısına tabi olmalıdır. 89.1 Kural'da belirtildiği gibi, Avrupa Kuralları, hükümlüler için doğru bakımı sağlamak amacıyla personelin yeterli sayıda psikiyatr, psikolog ve sosyal yardım çalışanları, öğretmenler ile mesleki, fiziksel ve spor eğitmenleri içermesi ve tüm bu kişilerin kurum içindeki görevlerinin, kimlere rapor

vermeleri ve kimlerle işbirliği yapmalarını gerektiğinin net olması şarttır. Hükümlülere gösterilen muamele de, bu yolla ulaşılan sonuçlara uygun olmalıdır. Farklı hükümlü grupları için farklı iyileştirme programlarını uygularken her türden personelle (üniformalı ve sivil), somut vakaları ele alabilecekleri ve konuyu bir ekip olarak tartışabilecekleri düzenli toplantıların yapılması çok önemlidir. Söz konusu ayırma cinsiyet, tutuklunun yasal durumu ve yaşa göre yapılmalıdır. Burada, fiziksel, mesleki, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları konusunda tutukluluklarının herhangi bir yönden etkileyebilecek kararlar alınırken, kadın hükümlülere özellikle dikkat edilmelidir. Reşit olmayan hükümlülere de aynı şekilde önem verilmelidir; bütün hükümlüler için geçerli hizmetlere/programlara ek olarak, çocuk hükümlüler sosyal, psikolojik ve eğitim hizmetlerinden, dini bakım, eğlence ya da buldukları topluluk içinde bunlara denk düşebilecek programlardan yararlanabilmelidir. Kurum içindeki kadın, çocuk, saldırgan, depresif, kendine zarar veren, intihar eğilimli, cinsel suç işlemiş olan ve uyuşturucu/alkol bağımlılığı bulunan gibi farklı hükümlü grupları için psikososyal programlar büyük öneme sahiptir.

Başkalarını duygusal yönden incitme ya da onların ahlakına aykırı davranış durumları dahil olmak üzere, davranış sorunları olanlara özellikle odaklanmış terapi programları uygulanmalıdır. Öfke denetimi ve "hayır" demeyi öğrenmek, hükümlülerin davranışlarını anlayıp düzeltmelerine, böylece de rehabilitasyonlarına katkıda bulunur. Terapinin tıbbi ve sosyal yönleri arasında bağ kuran, insancıl bir biçimde yönlendirilmiş bağımlılık tedavilerine ve uzun vadede zarar vermenin azaltılmasına yönelik programlar lazım. Hükümlülerin cinsiyet, yaş ve kültürel özellikleri dikkate alınarak sağlık eğitimi ve risk önleme, bütün programlara dahil edilmelidir.

Terapi içeren tedavi programları, büyük oranda bilgilendirerek ve cesaretlendirerek iş görür: deneyimler pek çok ülkede göstermiştir ki, bu programların etkin bir şekilde işlebilemesi için hükümlülerin gönüllü katılımı gereklidir.

Konuşmamın önceki bölümlerinde, hükümlünün ilk başta değerlendirilmesinden söz etmiştim. Ancak bu değerlendirmeden sonra bile, hükümlünün bireysel gelişimine dair geri bildirimler kaydedilerek dosyalarının düzenli biçimde güncellenmesinin, uygun iyileştirmenin uygulanabilmesi bakımından büyük önem taşıdığını da belirtmek gerekir.

Bu nedenle, etkin tutukluluk planının yapılması ve uygun muamele ve tedavinin belirlenmesi, bu süreçteki bir diğer gerekliliktir. Bireysel tutukluluk planı, hükümlülerin ceza-ya çarptırıldıktan sonra gözetim altına alındıkları andan itibaren onlara nasıl davranılacağını doğrudan etkiler. Aynı zamanda, hükümlülerin de haberdar oldukları, detaylı ve iyi kurulmuş bir günlük program oluşturmak da, kurumlarda iyi bakımın sağlanmasının bir diğer yoludur.

Aile, avukatlar, akrabalar, arkadaşlar ve toplumla ilişkilerin sürdürülmesine katkıda bulunacak, dış dünyayla temaslar hükümlülerin sosyal entegrasyonunun yeniden kurulması için en sağlam temeli oluşturur. Cezaeviler, uygun iletişim araçlarının ve imkanlarının sağlanmasından sorumludur. En önemli iletişim araçları: mektup, telefon, kitap, dergi, gazete, radyo ve televizyondur.

Dış dünyayla kurulan bağlantıların olumlu etkileri ile güvenlik arasında iyi bir denge kurulmalıdır. Söz konusu bağlantıların olumlu etkileri şöyledir: hükümlüler daha sorumluluk sahibi olmaya eğilimli olurlar; hükümlüler kurulları izlemeye teşvik edilirler; cezaevi personeli, söz konusu hükümlüye ilişkin daha derinlikli bir bakış kazanır; var olan ilişkilerin sürdürülme ihtimali artar; başarılı bir yeniden entegrasyon şansı yükselir. Geçici tahliye ve şartlı tahliye de, hükümlülerin hak edebileceği, cezaevi içindeki hallerine doğrudan bir etkisi olabilecek ayrıcalıklardır.

Son ama aynı derecede önemli olarak, dış dünyadaki sosyal hizmetlerle mümkün olduğunca işbirliği içinde bulunmak ve böylece sivil toplumun cezaevi yaşamıyla ilişkisi içinde olması, bütün bu hizmetlere ve cezaevilerindeki farklı hükümlü gruplarının iyileştirilmesine destek amacıyla teşvik edilmeli. Farklı STK'ların uzmanlığına ve bünyelerinde yer alan profesyonellere, yalnız hükümlünün tahliyesine hazır olmasından önceki aşamada değil, cezanın her aşamasında başvurulmalı. Şimdiye kadarki deneyimlerime dayanarak, STK'ların cezaevindeki uyuşturucu/alkol bağımlıları, reşit olmayanlar, kadınlar, bulaşıcı hastalıklarla ilgili sundukları hizmetler, farklı kategorilerden hükümlüler için sundukları psikolojik/sosyal destekleyici hizmetler ve programlarla kapalı kurumlara önemli katkılar yapabildiklerini; bu türden hizmetlerden geniş yelpazede faydalanmanın, cezaevilerinde kesinlikle taahhüt edilmesi gereken bir başka akıllıca ve uzun vadeli perspektif olduğunu söyleyebilirim. Teşekkür ederim.

BİRİNCİ OTURUM SORU - CEVAPLARI

Yürütücü: **Selin Müderrisoğlu**, İstanbul Bilgi Üniv. Psikoloji Bölümü

Hasan Dursun: Devlet Planlama Teşkilatı uzmanıyım. Teorik bilgilerime göre grup terapisi veya öfke kontrol programı gibi programlar organize suçlardan mahkum olmuş kişilere karşı yürütülürse bir başarı elde etmek mümkün değildir. Onlara farklı programlar uygulanması gerekir. Gerek terör suçlarına gerekse mafya tipi suçlardan mahkum olanlara karşı bu tip programlar, eğer onların örgütle bağlantıları sürüyorsa, fayda getirmesi pek olanaklı değil. Bu bilgim doğru mu? Aslı hanım'ın yaptığı araştırmada bu denekler adi suçlardan mı mahkumlardı, yoksa organize suçlardan da mahkum olan kimseler var mıydı?

Aslı Akdaş: Şimdi öfke kontrol eğitim gruplarına psiko-sosyal eğitim grupları demek daha doğru çünkü grup terapisi değil. Grup terapisi olsa başında bir klinik alanda uzmanlığı olan birisinin yürütmesi söz konusu olurdu. İkinci bu pilot çalışmaların içerisinde 2 tane örgütlü suçtan hükümlü ve çok uzun süredir ceza infaz kurumunda bulunan 2 kişi vardı. Bu tür programlar, psiko-sosyal rehabilitasyon programları ya da herhangi bir rehabilitatif müdahale, zaten %100 herkesi değiştirir diye bir bilgi asla yok. Mümkün olduğu kadar çok kişinin faydalanması önemli ki, bu da aslında rehabilitasyon cezanın amaçlarından birisidir. Önemli nokta rehabilitasyon mantığı ile ilgili. En başta insanların kader kurbanı olmadığını idrak etmesi gerekiyor. Bir şeylerin önünde sürüklenen, ki bu kader kurbanı bir tarafa koyun, öbür tarafta da örgütlü bir suçun bir parçası olmak

ta, o grubun hareketi, o grubun iradesi ile hareket etmiş olmak, anlamına geliyor. Rehabilitasyon mantığında kişinin kendi şuuruyla, iradesi ile, kendi hayatı ile ilgili tercihler yapma konumunda olan bir birey olarak, idrak edilmesi önemli. Ancak böyle bir insan tercih yapabilir, ki hayatta tercihlerden ibaret aşında. Birisi örgüt bağlantısı içinde olup katılmak istiyor ama katılamıyor olabilir, ya da katılır ve de örgüt bağlantısı içerisinde orada çok fazla tercih yapma durumunda olmayabilir, o yüzden de çok fazla faydalanmayabilir.

Genellikle suç tiplerinde bir ayrım bir düzenleme bir sınıflandırma çok çok önemli ki, şu andaki çalışmalar bu yönde. En başta kimin neye ihtiyacı olduğuna dair bir sınıflandırma yapmak gerekiyor. Örgütlü suçları bırakın, mali suçlardan tutuklu birkaç kişi ile cinayet, yaralama benzeri suçlardan tutuklu birkaç kişinin olduğu bir grup deneyimimiz oldu Paşakapası'nda ve olmuyor. Birbirleriyle çok farklı dünyalara bakıyorlar aşında. Baksınlar bu çok sorun değil ama gruptan aldıkları ve gruba kattıkları noktada olmuyor. Şiddet suçundan hükümlülere bir arada tutmak, belki anlamlı olabilir. Ama diğer suçlardan gelenlerde faydalanmaz mı? Faydalanır ama %100 hiçkimse faydalanmaz.

Cemil Kuyu: Cumhuriyet savcısıyım aşında sivil toplum kuruluşları ve STKların cezaevleri ile olan ilişkileri konusunda bir katkıda bulunmak istiyordum. Onu sormuyo-

rum. Fakat ona bir hazırlık olarak Sayın Müderrisoğlu yani size ve Sayın Aşlı Akdaş'a bir soru yöneltmek istiyorum ve bu sorunun cevabını da burada herkese açıklamamızı istiyorum. 3 cezaevine gittiniz, bu 3 cezaevinde ben görevli değilim. Oradaki cezaevlerini hiç görmedim, oradaki yöneticileri de tanımıyorum. Yapmış olduğunuz bu çalışma esnasında oradaki cezaevi müdüründen, cezaevi cumhuriyet savcısından ve oradaki görevlilerden nasıl bir tavır gördünüz? Size yardımcı mı oldular yoksa olmadılar mı? Orada enksitörler mi gördünüz, zindancılar mı gördünüz? Yoksa iyi niyetle sizinle işbirliğine hazır kamu görevlileri mi gördünüz? Bu önemli çünkü benim daha sonra yapacağım katkıya zemin teşkil edecek. Yani STKlarla cezaevi yönetimleri ya da cezaevleri arasındaki ilişkiye bir yorum yapmak, katkıda bulunmak istiyorum. Bu anlamda, siz bu çalışmaları yaparken cezaevlerinden nasıl bir tavır gördünüz? Bunu anlamak istiyorum.

Aşlı Akdaş: Biz sonsuz bir destek gördük. Gerçekten, olağanüstü bir destek gördük. Elazığ'da da, Paşakapısı'nda da. Oralardan birebir de sorabilirsiniz ama bizim deneyimimizde bize kapılar ardına kadar açıldı. Müthiş bir destek aldık, çok olağanüstü insanlar tanıdık, hikayeler duyduk. Elazığ'da mesai saatleri içerisinde faaliyet o kadar fazlaka, 12 kişilik bir grubu biraraya toplamak mümkün olmuyor diye insanlar mesai saatlerinin dışında bunları yaptılar. Bu çok ciddi bir özveriydi. Bunun dışında infaz memurlarından birisi o sene LES sınavına girecekti çünkü yüksek lisans yapacaktı. Buna çalışabilmek için o sınavı erteledi. Biz Elazığ'a gittiğimizde oradaki eğitim evini görmek istedik. Önceden aldığımız bir izin de yoktu, E tipine geldik kapıyı çaldık. Bize burada da bütün kapılar açıldı ve bu çat kapı ziyarette mutfaktan yatakhanelere kadar girmediğimiz bir yer kalmadı. Çok etkilendiğimiz bir 2 sene geçirdik.

Zihni Doğan: Paşakapısı Cezaevi Cumhuriyet Savcısı. Tabii bu program, öncelikle altını çizmem gerekiyor, yapılan programlar içerisinde gerçekten en iyisi diyebilirim. DPT'den katılan arkadaşlara da, katkı olarak şunu söyleyeyim, bizim cezaevimizde daha çok adi mahkumlara verildi, zaten yapı itibarıyla bu program daha çok onlara hitap ediyor. Oldukça faydalı olduğunu düşünüyorum. Bizim hedefimizin de, yüzde 10, yüzde 90 ya da yüzde 30 gibi bir oran değil, bir kişi bile faydalansa çok olumlu olacaktır.

nı düşünüyoruz. Sonuçta bir değil, hakikatten çok fazla insan bundan faydalandı. Memur anlamında da gerçekten çok fayda oldu. Biz de bu konuda sizlere oldukça şeffaf bir yönetim anlayışıyla yardımcı olduğumuzu düşünüyorum.

Selin Müderrisoğlu: Size kişisel deneyimimden bahsedebilirim çünkü bu konuda hakikatten çok doluyuz ve inanılmaz güzel tecrübelerimiz oldu. Hepimiz bir olduk. O çok güzel bir histi. Ve duygusal anlamda her cezaevinden döndüğümde akşam yattığım zaman gönlüm çok rahat. Hakikatten beklentilerimin çok daha üstünde, çünkü bu benim ilk cezaevi deneyimimdi sonuçta. İlk defa bu kadar içinde olup, ceza infaz memurundan baş memura hükümlüden tutukluya kadar herkesle birarada olabilmek aynı zamanda da tabii kurum müdürlerimiz ve savcılarla bir araya gelebilmek muhteşem bir deneyimdi.

Adem Solak: Hayat Boyu Eğitim Gelişim, kısa adı HE-GEM Derneği Başkanı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi. 1984'ten beri cezaevlerinde psikolojik hizmetlere gönüllü katılan birisiyim. 1984'ten beri yaptığım terapi çalışmalarından hareketle, henüz Türkiye'de telafuz edilmeyen bir soruyu sormak istiyorum. Acaba cezaevi rehabilitasyon çalışmalarında felsefi terapiden yararlanmanın vakti gelmedi mi?

Aşlı Akdaş: Bununla ilgili özellikle araştırma yapmadım. ne tür programlar uygulanıyor, ne tür müdahalelerde bulunuluyor bilmiyorum. Belki çok daha az, hedef kitlesi daha dar olabilir böyle bir müdahalenin. Herhangi bir öfke kontrol programı ya da bilişsel süreçlerle ilgili problem çözme, atılganlık, hayır diyebilme mesela orada daha geniş bir popülasyon, daha geniş bir hedef kitle olabilir ama burda biraz daha dar bir hedef kitle olma ihtimali var diye düşünüyorum.

Adem Solak: Felsefi terapi derken, cezaevindeki insanların sürekli zihinsel sorgulamalar içerisinde olduğunu düşündüğümüzde, bu sorgulamalarda hükümlü tutukluların evindeki kişisel gelişimini hesaba katarken, onların işlediği fiilleriyle ilgili farkındalığı sağlamak, toplumla ilgili hayat felsefelerini yönlendirme açısından felsefi terapinin, ben şahsen ki bunu bir kitabımda yazdım, çok yararlı olacağına inanıyorum.

Mustafa Saldırım: Şimdi Hasan Dursun Bey'in sorusuna, şöyle bir cevap vermek istiyorum. Örgüte üye olan insanlar yarı örgütten kopabilirler. Organize suç örgütünden de ayrılabilirler. Ayrıca, kişisel gelişim anlamında da son derece faydalı ki biz bunu personelimize uyguluyoruz. Yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarımız için de biz bu öfke-kontrol programını 19 Mart itibari ile programa aldık ve onların eğitimleri tamamlandı.

Bu model cezaevi konusuna da bir açıklık getirmek istiyorum. Zaman zaman kullanılıyor ama yanlış kullanılabiliyor. Model cezaevleri, Uşak ve Elazığ, Avrupa Konseyi Projesi açısından model cezaevi, yoksa Türkiye'nin model cezaevi değil. Yarı gideceksiniz Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünü göreceksiniz. Uşak'ı görenler bu kampüsteki cezaevlerinin oradan geri kalmadığını görecekler. Yani hangi cezaevine giderseniz gidin bu faaliyetler yapılıyor ama sadece o projede Uşak model cezaeviydi ve bu programlar Avrupa projesi olduğu için öfke-kontrol programı bu cezaevinde uygulandı. Ve şu an tamamında yaygınlaştırılıyor. Yani buna bir açıklık getirmek istiyorum.

Adem hoca felsefi terapi dedi. Yani geldi bize anlattı da mı yok dedik. Kapımız her zaman herkese açık.

Jan van den Brand: Öncelikle felsefi terapi konusunda bir şey söylemek istiyorum. Hollanda'da 2 cezaevinde bir tür felsefi terapi ya da eğitim diyebileceğimiz bir programımız var, özel birimlerde, ünitelerde ve özellikle burada akıl sağlığı yerinde olmayan, zihinsel sorunları olan bir takım kişilerin tutulduğu ünitelerle ilgili biz bu felsefi terapiyi yapmaya çalışıyoruz. Aslında herhangi bir eğitim programının uygulamaya başlanması aynı zamanda bir risk de olabilir ama benim duyduğum kadarıyla siz halihazırda zaten bu konuda büyük gelişme sağlamışsınız, bir çok şey yerli yerine oturtmuşsunuz. Yani bir günlük programın tüm cezaevlerinde başlatılması temel noktadır. Bu size aynı zamanda, bu programlar stabil hale geldiğinde yeni programlar, yeni faaliyetler başlatma imkanı da verir. Cezaevlerindeki tutuklu ya da hükümlülerin öfkesiyle ilgili olarak burada bir örnek gösterildi. Şuanda Hollanda'da biz bir çok yeni eğitim programını uygulamaya çalışıyoruz. Çünkü bir takım uzmanlar veya dışarıdan gelen insanlar bu eğitim programlarının Almanya'da, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Kanada'da başarılı olduğunu görmüşler ve şuanda aslında bütün bu eğitim programlarından dolayı biraz da fazla kendimize yüklenmiş durumdayız. Biz cezaevi müdürleri olarak merkeze dönüp, lütfen teker teker yapın demek zorunda kalıyoruz.

Seda Akço

Avukat

Ben başlarken şunu söylemek istiyorum. Burada bulunduğum için çok memnunum, çok şey öğreniyorum ve bir çok şeyi paylaşmak imkanı da buluyorum. Ama bu tip bir başlıkla konuşurken bir yandan da kaygı duyuyorum hedefi nasıl belirleyeceğiz diye. Bugün sabahtan olan konuşmalar bu kaygıyı hafifletti çünkü eğer hedefi cezaevi koşullarının iyileştirilmesi yani daha iyi koşullarda insanların özgürlüklerinin kısıtlanmasını sağlamak olarak belirleyecek olursak bir sıkıntı doğar gibi geliyor bana. Asıl amaç o duvarları kaldıracak ve insanları bir an önce özgürlüğe kavuşturmayı sağlayacak yöntemi ve koşulları yaratabilmek. Elbette bu koşullar iyileştirilmeli ama sadece insanlar bugün daha iyi ortamlarda yaşasınlar diye değil, bir an önce o koşulların dışına çıkabilsinler, o duvarların dışına çıkabilsinler diye olmalı. Bu hedef çerçevesinde çalışırsanız daha anlamlı bir çalışma olacağını düşünüyorum.

Neden bunu önemsiyorum? Çünkü eğer sadece koşulların iyileştirilmesi hedefi ile çalışırsak, koşullar iyileştirildiğinde izlemenin konusunda dikkatimizi kaybedebiliriz. Ben zaman zaman da böyle yaklaşımlar görüyorum. Her şey gayet iyi gidiyor orada denebiliyor. Ama bizim hedefimiz, koşulların iyileştirilmesi, orada daha iyi koşullarda yaşamaları değil; özgürlüğü kısıtlanmış kişilerin bir an önce oradan çıkması için uygun koşulların orada olmasını sağlamak olduğunda, özgürlüğün kısıtlandığı kurumlar var olduğu sürece izleme de anlam ifade edecektir. Toplumun izleme konusundaki yükümlülüğünü hiçbir zaman gözardı etmemesi gerekir. Ben konuşmacılara söz vermeden önce bir yasal dayanağı hatırlatarak sözü geçirmek istiyorum. Türkiye'nin imza attığı ama henüz onaylamadığı, Birleşmiş Milletler'de yürürlüğe girmiş bulunan, İşkencenin Önlenmesi İhtiyari Protokolü, bizim bu oturumda tartışacağımız konuyla çok ilgili, çünkü denetimi düzenliyor. Bu protokol, bağımsız izlemeyi düzenliyor ve düzenlemeyi yaparken bazı prensipler getiriyor. O yüzden de izleme kurullarının yaptığı çalışmaların bu protokolün kriterlerine uygunluğu bakımından değerlendirmek de faydalı olacaktır. Çünkü imzaladığımız bir protokol var ve yakında ümit ediyoruz ki onaylanıp yürürlüğe girecek. İzleme kurullarının bugüne kadar yapmış olduğu çalışmalar orada yol gösterici olacaktır. Bu protokol bazı kriterler getiriyor ve diyor ki eğer bir izleme kurulu oluşturuluyorsa - ki, oluşturulmalı, diyor; hatta bir tane değil birden çok kurul oluşturulmalı, diyor - hem kurulların hem üyelerin bağımsızlığı güvence altına alınmalı, yeterliliği kontrol edilmeli, kaynak sağlanmalı, dedikten sonra yetkileri hakkında düzenlemeler içeriyor. Öncelikle orada yapılan muameleyi, özgürlüğün kısıtlandığı kurumlarda yapılan muameleyi inceleme yetkisine sahip olabilmeli bu kurullar. Neleri inceleyebilmeli? Özgürlüğün kısıtlandığı kurumlarla ilgili tüm bilgilere ulaşabilmeli, bu kurumlar, kuruluşlar ve tesislerin herbirine girebilmeli, burada bulunan herkesle ve kendi seçtikleri kişilerle özel olarak görüşebilmeliler ve kuruluşlara ilişkin, kuruluşlarda özgürlüğün kısıtlandığı koşullara ilişkin bütün bilgilere ulaşabilmeliler diyor protokol. Ayrıca ikinci yetkisi olarak da idareye öneri verme yetkisini getiriyor bu kurullara. Bir üçüncü yetki olarak da yasalardan hazırlanması, taslakların hazırlanması sırasında öneri verme yetkisi getiriyor.

Son olarak da alt komiteye - İşkencenin Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler'in kurmuş olduğu alt komiteye - rapor verme, bilgi verme, onlarla görüşme yetkisi getiriyor. Ayrıca devletlere de diyor ki izleme kurullarının raporlarını yayınlayın, periyodik olarak yayınlayın. Bunun da toplumun özgürlüğün kısıtlandığı kurumların izlemesinden beklentisi, topluma izleme görevinin verilmesinin amacıyla çok bağdaşık olduğunu düşünüyorum. Eğer izleme kurullarının elde ettiği deneyim topluma aktarılmaz ise, toplum aslında katılmış olmuyor izleme sürecine. Kuruldaki temsilciler katılmış oluyor sadece. Bu kriterlerin aşında oturumumuzdaki tartışmalara yol gösterebileceğini düşündüğüm için bunları hatırlatarak konuşmacılardan uygulamalarında özellikle bu kriterlere yönelik yapılan şeyleri, bugüne kadarki izleme kurullarının çalışma biçimlerinin protokolda öngörülen esaslara uygunluğunu, izleme kurullarının yaptığı çalışmalar sırasında elde ettikleri verileri, yetkililere ilettikleri tavsiyeleri ve izleme kurulların çalışırken hangi standartlarla hareket ediyorlar, onlara dair bilgileri alabiliriz olursak bugüne kadar izleme kurullarının yapmış olduğu çalışmalar hakkındaki deneyimi de paylaşmış oluruz ve bundan sonrasında yansıtma olanağı bulabiliriz diye düşünüyorum. Uzun bir giriş konuşması oldu ama başlangıç için bir çerçeve çizme ihtiyacı hissettim.

İZLEME KURULLARI SİSTEMİ VE ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (II)

Türker Tok

Hâkim, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Güvenlik ve İnfaz Dairesi Başkanı

GİRİŞ

Sayın Başkan, teşekkür ediyorum. Kıymetli katılımcılar hepimizi saygıyla selamlıyorum. Ceza infaz kurumları bütün toplumlarda kolay ulaşılabilen kurumlar değildir. Toplumun, kurumlarda olan biten hakkında kolaylıkla sağlıklı bilgilere ulaşamadığı da bir gerçektir. Ceza infaz kurumlarımız, infaz hâkimleri, Cumhuriyet Başsavcıları, ceza infaz kurumlarından sorumlu Cumhuriyet Savcıları, Adalet Bakanlığı müfettişleri, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün kontrolörleri ve diğer görevlileri gibi sistem içi denetim ve kontrol mekanizmaları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, il ve ilçe insan hakları kurulları gibi sistem dışı denetim ve kontrol mekanizmaları tarafından denetlenmektedir. Ayrıca Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi gibi denetim yetkisi kabul edilen uluslararası denetim mekanizmaları tarafından da denetlenmektedir. Buna rağmen, bu mekanizmalar yeterli olamamıştır. Ceza infaz kurumlarının sistem dışından gelen farklı gözler tarafından sürekli ve etkin bir şekilde gözlemlenmesi bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İzleme kurulları, infaz hizmetlerine sivil toplumun katkısının sağlanması, sistemin aksayan yönlerinin bağımsız kişilerce tespit edilerek objektif olarak ortaya konulması, yönetimin şeffaflığının sağlanması, olabilecek insan hakkı ihlallerinin önüne geçilmesi, sistemin daha insancıl hâle getirilmesi maksatlarıyla kurulmuştur.

1. İzleme Kurullarının Tarihçesi ve Gelişimi

İzleme kurulları, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin önerileri doğrultusunda İngiltere ziyaretçi kurullarından esinlenilerek 14/06/2001 tarihli ve 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu ile 2001'de çıkarılan yönetmeliğe dayanılarak oluşturulmuştur. İzleme kurulları sisteminin geliştirilmesi için İngiltere Büyükelçiliği ve The British Council ile işbirliği yapılarak "cezaevi izleme kurulları projesi" geliştirilmiştir. Bu çerçevede İngiltere'ye çalışma ziyareti yapılmış karşılıklı çalışma grupları oluşturulmuş, bunların birlikte çalışmaları sonucu 14-15 Haziran 2002 tarihinde İstanbul'da "Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Semineri" düzenlenmiş, seminer sonuçları kitap hâline getirilerek bütün izleme kurullarına ve ceza infaz kurumlarına gönderilmiştir. Seminerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda "Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları El Kitabı" hazırlanarak bütün izleme kurullarına dağıtılmıştır.

2. İzleme Kurullarına İlişkin Mevzuat

İzleme kurullarına ilişkin mevzuat yani yukarıda belirttiğim kanun ve yönetmelik ile infaz hukukuna ve infaz hizmetlerine ilişkin diğer kanun, tüzük, yönetmelik gibi daha alt normlar olan yönerge, genelge ve protokoller, Genel Müdürlüğümüzün internet sitesinde (www.cte.adalet.gov.tr) güncel olarak tutulmaktadır. Buradan faydalanılabilir.

3. İzleme Kurullarının Oluşumu, Üyelerinin Seçimi, Başkan ve Üyelerin Görevleri

İzleme kurulları, her adli yargı adalet komisyonunda oluşturulmuştur. 130 adet izleme kurulu mevcuttur. İzleme

kurulları, biri başkan ve dördü üye olmak üzere beş kişiden oluşmaktadır. Üyeler dört yıl için seçilmektedir. Süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir.

İzleme kurulu üyelerinde Devlet Memurları Kanununda belirtilen memuriyet için aranan genel şartların yanı sıra, 35 yaşını doldurmuş olmak, yansıda görülen mesleklerden olmak, kişisel nitelikleri ile çevresinde dürüst, güvenilir ve ahlâklı olarak tanınmış olmak, siyasî partilerde görevi bulunmamak gibi şartlar aranmaktadır.

İzleme kurulu üyesi olamayacaklar, ceza infaz kurumları ile alım, satım, ihale gibi hukukî ilişki içinde olanlar, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulardan birisinin işlediği suçtan kendileri veya ikinci derece dahil hısımları zarar görenler, ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutuklulardan biri ile aralarında evlilik, vesayet veya ikinci derece dahil hısımlık ilişkisi bulunanlar izleme kurullarına başkan ve üyeliğine seçilememektedirler.

İzleme kurulu üyeleri, kanunun 5'inci maddesi gereğince Cumhuriyet Savcısı ve yargıçlardan oluşan adli yargı adalet komisyonunca oy birliğiyle seçilmektedir. Üyeler re'sen veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak ya da o yerin en büyük mülkî amirinin yardımıyla veyahut re'sen başvuru olanlar arasından seçilebilmektedir.

İzleme kurullarının görevleri ceza infaz kurumlarındaki infaz, eğitim, iyileştirme uygulamalarına ilişkin işlem ve faaliyetleri yerinde görmek, incelemek, yönetici ve görevlilerden bilgi almak, hükümlü ve tutukluları dinlemek, ceza infaz kurumlarında gördükleri aksaklık ve eksiklikleri yetkili mercilere bildirmek, en az üç ayda bir rapor düzenlemektir. Bu rapor Cumhuriyet başsavcılığına, infaz hâkimliğine, Adalet Bakanlığı'na ve gerektiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na gönderilmektedir.

4. İzleme Kurullarının Kaynak İngiltere Ziyaretçi Kurullarından Farklılıklar

Kısaca izleme kurullarının, kaynak İngiltere ziyaretçi kurullarından farklılıklarına da değinmekte fayda görüyorum. İngiltere sisteminde izleme kurulu üyeleri cezaevi

bakarı tarafından atanmaktadır. Bizde ise bağımsız hâkim ve Cumhuriyet savcılarında oluşan adalet komisyonunca atanmaktadır.

İngiltere'de her ceza infaz kurumunun kendine ait bir izleme kurulu vardır. Yanılmıyorsam şu anda İngiltere'de 137 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bizde ise ceza infaz kurumlarının sayısı şu an için 425'tir. Bu nedenle biz bölge sistemini zorunlu olarak benimsemek durumunda kaldık.

İngiltere izleme kurullarının çalışma büroları ceza infaz kurumunun içindedir. Bizde ise izleme kurullarının ceza infaz kurumlarıyla veya yönetimle bütünleşmemesi, bir anlamda da büro hizmetlerinin yürütülmesinde denetledikleri kurumlara muhtaç olmamaları için bilinçli olarak adalet komisyonu başkanlıklarının bürolarında yararlanacakları biçimde bir organizasyona gidilmiştir.

İngiltere'de bir izleme kurulunda görev yapan üye sayısı 22'ye kadar çıkabilmektedir. Bizde ise 5 kişidir. İngiltere'de kurul üyeleri aralarında iş bölümü yaparak, makul sıklıkta kurumu teker teker ve sırayla ziyaret etmektedirler. Bizde ise kurul olarak çalışma esasını benimsenmiştir. Bunun daha etkin olacağını düşündük. İngiltere'de kurullar ayda bir kez toplanmakta iken, Ülkemizde iki ayda bir kez toplanmaktadır. Ancak başkan kurulu her zaman olağanüstü toplantıya çağırma yetkisine sahiptir.

İngiltere'de izleme kurulu üyeleri arasında iki sulh hâkimi bulunmaktadır. Bizde ise böyle bir düzenleme mevcut değildir.

İngiltere'de izleme kurullarının idarî görevleri de bulunmaktadır. Bunlar, hücre cezalarının 72 saatten sonra izleme kurulunun onayı ile 28 güne kadar uzatılabilmesidir. Kanunumuzda izleme kurulu üyelerine böyle bir idarî görev yüklenmemiştir.

İngiltere'de izleme kurulları sekreteryasının yanında "Bilgilendirme ve Vaka Çalışmaları" birimi ve izleme kurullarınca seçilen "Ulusal Danışma Konseyi" adında iki birim daha görev yapmaktadır. Ülkemizde böyle bir düzenleme yapılmamıştır. İngiltere'de kurul üyelerinden herhangi bir diploma, meslek, alt ve üst yaş sınırı, cinsiyet aranmamakta, genellikle bireysel özellikler üzerinde durulmaktadır. Bizde ise aranan özellikleri daha önce belirttim.

5. İzleme Kurullarının Çalışma Esas ve Usulleri ile Görevlerinin Sona Ermesi

İzleme kurulu üyeleri arasından iki yıl için bir başkan, başkan yardımcısı ve raportör seçmektedir. En az iki ayda bir olağan olarak toplanmaktadır. İzleme kurulu, üye tamsayısının salt çoğunluğunun bir fazlasıyla (4 kişiyle) toplanmakta, raporlar üç kişiyle kabul edebilmektedir. En az iki ayda bir olmak üzere kurumları her zaman ziyaret edebilirler. En geç iki ay içinde boşalan üyenin yerine yeni üye seçilmektedir.

6. İzleme Kurullarının ve Üyelerin Sayısı ile Üyelerin Profili

2006 yılı itibariyle, 130 ağır ceza merkezinde faaliyet gösteren izleme kurullarında, 113 ayrı meslek grubuna mensup, toplam 644 üye görev yapmaktadır. Üyeler, ağırlıklı olarak hukukçu, sağlık personeli ve eğitimcilerden oluşmaktadır. Yansıda bunun ayrıntısı yer almaktadır. İzleme kurulu üyelerinin 51'i aynı zamanda diğer sivil toplum kuruluşlarının ve meslek birliklerinde de görevlidirler. Yaş dağılımı yansıda görüldüğü gibidir. Ağırlıklı olarak 40-59 yaş grubunda yer almaktadırlar. Yalnız, burada dikkatinizi çekmiştir, bayan ve erkek dağılımında aşırı bir oransızlık görülmektedir. Bayanların bu işe biraz daha eğilmesini arzu ediyoruz. 2006 yılında 74 izleme kurulu üyesi çeşitli nedenlerle görevlerinden ayrılmıştır.

7. Adalet Bakanlığı'nda İzleme Kurullarının Raporlarının Değerlendirilme Süreci

İzleme kurullarının raporları Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme sadece bu işle görevlendirilen İzleme Kurulları ve İnfaz Hakimlikleri Şubesi'nce yapılmaktadır. Bu şube benim dairem bünyesinde. Bir tetkik hakimi, bir şube müdürü ve üç personeli vardır. Ancak stratejik kararların alınmasında Genel Müdürlüğümüz bir yönetim kurulu olarak faaliyet göstermektedir.

Gelen raporlar, önce izleme kurulu başkanlıklarına ve ilgili olduğu ceza infaz kurumuna göre ayrılarak bilgisayara

kaydedilmekte; daha sonra raporlardaki öneriler incelenerek Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yerine getirilmesi gerekenler Cumhuriyet Başsavcılıklarına, diğerleri ise görev alanına göre ilgili birime veya İsyurtları Kurumu Daire Başkanlığı'na iletilmektedir. Raporlarda belirtilen öneriler, mevzuat çerçevesinde değerlendirilerek kötü muamele iddiaları, hastalık, güvenlik, eğitim, sevk ve nakil ile ilgili olanlar öncelikle ve ivedilikle ele alınmaktadır.

Fiziki eksiklikler ile demirbaş alımları ve ödenekler ile ilgili öneriler bütçe olanakları, personel talepleri de kadro olanakları çerçevesinde karşılanmaya çalışılmaktadır. İlgili birimlere gönderilen yazılar ile gelen yazı cevapları bilgisayara ayrı ayrı kaydedilerek yazışmalar tamamlanmakta ve arşivlenmektedir. Hangi izleme kurulunun, hangi tarihlerde, hangi ceza infaz kurumunu kaç kez ziyaret ettiği, ne tür önerilerde bulunduğu, bu öneriler sonucu kurumda meydana gelen iyileşme ve gelişmeler sürekli olarak izlenebilmektedir.

8. İzleme Kurullarının 2006 Yılına İlişkin Raporları ve Bunların Değerlendirilmesi

01/01/2006 ile 31/12/2006 tarihleri arasında izleme kurulları 1284 rapor düzenlemiştir. 446 ceza infaz kurumu ziyaret edilmiştir. İki hastane de izleme kurullarınca ziyaret edilmiştir. Hastanenin ne ilgisi var diye düşünebilirsiniz. Bildiğiniz gibi hastanelerde de mahkûm koşullarımız vardır. Hükümlü ve tutuklular tedavi sırasında burada kalmaktadır. İzleme kurulları burayı da görmek istemişlerdir.

2006 yılında izleme kurulları 1660 öneride bulunmuştur. Bu önerilerden Cumhuriyet başsavcılıklarını 463, İnşaat-Emlak Şubesi'ni 382, Bütçe Ödenek Şubesi'ni 376, Personel Daire Başkanlığı'nı 362, Asayiş Şubesi'ni 58 öneri ilgilendirmektedir. Cumhuriyet başsavcılıklarını ilgilendiren 463 öneriden 396'sı yerine getirilmiş, 67'si yerine getirilememiştir. İnşaat-Emlak Şubesi'ni ilgilendiren 382 öneriden 140'ı yerine getirilmiş, 242'si yerine getirilememiştir. Bütçe-Ödenek Şubesi'ni ilgilendiren 376 öneriden 209'u yerine getirilmiş, 167'si yerine getirilememiştir. Personel Daire Başkanlığı'na ilgilendiren 362 öneriden 48'i yerine getirilmiş, 314'ü yerine getirilememiştir. Dikkat

edilirse bütçe ve personele ilişkin önerilerin ağırlıklı olarak yerine getirilemediği görülmektedir. Bu da Genel Müdürlüğümüzün bütçe ve personel eksikliklerinden kaynaklanmaktadır.

9. İzleme Kurullarının İşlevlerinin Arttırılması için Yapılan Çalışmalar

İzleme kurulu üyelerinin özlük haklarında, izleme kurulu üyesi emekli hâkim ve Cumhuriyet savcılarının maaşlarından temsil tazminatı kesilmemesi, izleme kurulu üyelerinin eş ve çocukları dahil olmak üzere Adalet Teşkilâtını Güçlendirme Vakfına bağlı sosyal tesislerden görev süresince mensup sıfatıyla yararlanmasının sağlanması gibi bazı iyileştirmeler yapılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nda bekleyen bir tasarımlar bulunmaktadır. Bununla izleme kurullarının daha fonksiyonel hâle getirilmesi, toplanma ve karar alma sürecinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

Sonuç ve Önerilerimiz

Beş yıllık uygulamamız başarılı olmuş mudur? Söylediğimiz gibi henüz biz işin başındayız. İngiltere'ye 2001 yılında yaptığımız ziyaret sırasında, bir ceza infaz kurumunda izleme kurulu üyeleriyle cezaevi yönetimi arasında hara-

retli tartışmaların olduğunu gördük. O izlenim sonucunda İngiltere'de izleme kurullarının 5-10 senelik bir kurum olduğunu düşünmüştüm. Ancak izleme kurullarının ne zaman kurulduğunu sorduğumuzda geçen sene 100. yılını kutladık cevabını aldık. Yani bu kolay bir iş değildir. Bu sistem sorundur. Kanunun, yönetmeliğin çıkarılması bir başlangıçtır. Sistem gelişen ihtiyaçlara göre daima geliştirilecektir. Bizim temel sorunlarımızdan biri bütçe ve personel sorundur. Bütçe ve personel sorununu ceza infaz kurullarının yöneticileriyle aşılacak bir sorun değildir. Bunlar büyük malî kaynaklar gerektiren, Devletin bir anlamda eğitim, altyapı gibi yapacağı yatırımlardan para kesip bu alana aktarmasını gerektiren durumdur. Tabi Ülkemizin gelişmekte olan bir ülke olduğunu da burada göz önünde bulundurmak gerekir. İmkânlar ölçüsünde yapılabileceğin en iyisini yapmaya çalışıyoruz.

Dünyada izleme kurullarının esas oluşturulma nedeni, infaz kurumlarındaki insan hakkı ihlallerinin ve kötü muamele iddialarının önlenmesidir. 2006 yılı içerisinde izleme kurullarından Bakanlığımıza iki kötü muamele iddiası intikal ettirilmiştir. Bu iddialar ilgili Cumhuriyet başsavcılıklarına bildirilerek soruşturulması sağlanmış ve yasal gereği yapılmıştır. Bu durum ülke olarak insan haklarına saygı konusunda kat ettiğimiz mesafenin de bir göstergesidir.

Beni sabırla dinleme nezaketinde bulunduğunuz için teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

İZLEME KURULLARI SİSTEMİ VE ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (III)

Warnder Speelman

Zoetermeer Tutukevi ve Cezaevi Müdürü, Haaglanden, Hollanda

Size cezaevleri ve özel olarak Hollanda'da cezaevlerinin izlenmesi hakkında bir şeyler anlatmam istendi. Bunun için, bir cezaevi, ıslahhane ve uzun süreli cezalara çarptırılmış hükümlüler için yanı açık cezaevi yöneticisi olarak yaşadığım deneyimleri aktaracağım. Ama her şeyden önce cezaevlerini izlemenin hukukî temelinden, ana ilkelerinden ve bu konudaki uluslararası düzenlemelerden bahsetmek istiyorum. Cezaevi İzleme, ulusal kural ve yasaların yanı sıra uluslararası düzenlemelere de dayanmaktadır.

İnsan haklarının korunması için meşru ve evrensel bir temel bulunmaktadır. Hükümlülerin ve tutukluların haklarının korunması da evrenseldir ve bu, bir devlete ve ceza infaz kurumlarına münhasıran ait bir mesele değildir. Uluslararası toplum, yarım yüzyıldır standartların saptanması, uygulama mekanizmalarının yerleştirilmesi ve standartlara uyulup uyulmadığının izlenmesi için çalışmaktadır. Cezaevi koşullarının izlenmesinde en önemli kurallar şu metinlerde bulunabilir:

- Hükümlülere Muamelede Uyulacak Standart Asgari Kurallar

Bu metnin 55. maddesinde şöyle denmektedir: Ceza infaz kurumları ve hizmetleri ehil bir otorite tarafından atanan nitelikli ve deneyimli müfettişler tarafından düzenli olarak denetlenecektir. Müfettişlerin temel görevleri, bu kurumların mevcut yasalara uygun şekilde idare edilmelerini ve ceza ve ıslah hizmetlerinin hedeflerine ulaşılmasında özen gösterdiklerini güvence altına almak.

Aynı metnin 36. maddesi şöyledir: Denetimi sırasında cezaevlerinin müfettişine isteklerde ve şikâyetlerde bulunmak mümkün olacaktır. Hükümlüler, cezaevi yöneticisi veya personelinden herhangi biri bulunmadan müfettişle veya teftiş elemanlarından herhangi biriyle konuşma fırsatı bulacaktır.

Bir başka örnekten daha bahsedebiliriz:

- Avrupa Cezaevleri Kuralları

Bu metnin 5. maddesi şöyledir: Ceza infaz ve tutukluluk süreçlerinin hukukî olup olmadığına özel önem vererek, hükümlü ve tutukluların birey haklarının korunması, adli bir makam veya cezaevi idaresine bağlı olmayan, cezaevlerini ziyaret etme yetkisi tanınmış uygun şekilde oluşturulmuş bir başka kurul tarafından uluslararası kurallara göre yapılacak bir kontrolle sağlanacaktır.

Bağımsız denetim veya izleme herhangi bir işkence veya insanlık dışı muamele iddiasının bulunduğu durumlarda bilhassa önemlidir.

BM İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık veya Onur Kırıcı Muamele Karşı Sözleşmesi şunları öngörmektedir:

Taraf olan her devlet, kendi idaresi altındaki topraklarda her türlü işkenceyi önlemek amacıyla herhangi bir şekilde tutuklanmış, gözaltına alınmış veya hapsedilmiş kişilere muamelede düzenlemelerin yanı sıra sorgulama kurallarını, talimatlarını, yöntemlerini ve pratiklerini sistematik bir şekilde denetleyecektir. Bu, sözleşmenin 11. maddesidir.

12. maddesi şöyledir:

Taraf olan her devlet, idaresi altındaki topraklarda her ne zaman bir işkence suçunun işlenmiş olabileceğine inanmak için makûl bir gerekçe olursa ehil otoritelerin derhal tarafsız bir inceleme başlatmasını güvence altına alacaktır.

Ceza İnfaz Kurumları Niçin Denetlenip İzlenmeli?

Ceza infaz kurumları devlet tarafından veya devlet adına idare edilir ve kapalı niteliklerinden dolayı kamunun gözetiminden uzak kahrılar. Bu nedenle, toplumun kendi adına neler yapıldığını görmesi için söz konusu kurumların düzenli olarak denetlenmesi gerekir.

Bağımsız izleme kurumları toplum ile cezaevi arasında bu kritik bağlantıyı sağlayabilir.

Ceza infaz kurumlarının uygun ve insanî şekilde, ulusal ve uluslararası standartlara göre idare edilmesini güvence altına almak için, hem içerden hem de dışardan denetlenip izlenmeleri gerekir. Cezaevindekiler kendi istemleri dışında bu kurumlarda tutulmaktadır ve suistimal ihtimali her zaman mevcuttur. İzlemenin amacı bunu önlemektir.

Aynı ölçüde önemli bir başka nokta da, cezaevlerinin izlenmesinin cezaevi personeli açısından bir güvence oluşturabilmesidir.

Ceza İnfaz Kurumlarında Neler Denetlenip İzlenmelidir?

Cezaevinin genel koşulları, hükümlülerin ve personelin durumu denetlenip izlenmelidir.

İzleme süreci cezaevindeki hayatın bütün yönlerini kapsamalıdır. Örnek olarak, hükümlülerin yaşama koşulları, fiziksel ve ruhsal durumları, yemeklerin niceliği ve niteliği, temiz içme suyunun bulunması, hijyen, eğitim, spor, dinlenme, hukukî yardıma erişim, ibadetlerini yerine getirme ve dış dünyayla temas kurma imkânları vs. sayılabilir.

Cezaevleri koşullarının insanî ve hukuka uygun olduğunun güvence altına alınmasının yanı sıra, ceza infaz kurumunun uygun prosedürleri izlemesi ve hükümlülerin personel tarafından daima gözlenmesi de önemlidir.

Personel tarafından hükümlülere kötü muamele ve uygun olmayan davranışlar yapıldığında, bu durum açıklanmalı ve ilgili kişiler tespit edilmelidir.

Bu, cezaevi personelini haksız ithamlara karşı korumanın da bir yoludur. Ancak, izleme ve denetleme yalnızca eksik ve yanlışlarla ilgili olmamalıdır. Bu süreçlerin, başka yerlerde bir model olarak kullanılabilecek iyi pratikleri saptaması da aynı şekilde önemlidir. Söz konusu süreçlerde, işlerini iyi ve profesyonel bir şekilde yapan personele itibar da kazandırılabilir.

Hollanda'daki Durum Hakkında...

Modern cezaevi hizmetlerinin kurulmasına yol açan en önemli tarihsel olay İkinci Dünya Savaşıydı. Bu savaş sırasında Hollanda Almanlar tarafından işgal edilmiş ve politikacı ve yargıç gibi pek çok nüfuzlu kişi siyasî tutuklu olarak cezaevlerine konmuştu. Bu kişiler o zaman cezaevinde yatmanın ne demek olduğunu anladılar ve savaştan sonra cezaevi koşullarının değiştirilmesi ve iyileştirilmesi insiyatifini ele aldılar.

Bunun sonucunda, 1953 yılında her ceza infaz kurumu için bir denetleme komitesi kuruldu. Dolayısıyla bugün Hollanda'da her ceza infaz kurumunun, sivil toplumun bağımsız üyelerinden oluşan yerel bir Denetleme Komitesi bulunmaktadır. Bu komitenin üyeleri genellikle yargı, baro, akademik alan, sosyal hizmetler ve toplumun başka kesimlerinin temsilcilerinden oluşmaktadır; aralarında en az bir kişi tıp mesleğindedir.

Denetleme Komiteleri'nin görevi, toplum adına ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin doğru şekilde muamele görmesini güvence altına almaktır.

Denetleme Komiteleri hükümlüler ile ceza infaz kurumları arasında bir aracı rolüne sahiptir. Önemli şikâyetler ve cezaevindeki genel atmosfer, cezaevi müdürünün katıldığı aylık toplantılarda ele alınır.

Denetleme Komitesi'nde her ay sırayla bir başkası temsilci olarak görev yapar ve hükümlülerin şikâyet ve sıkıntılarıyla ilgilenir.

Her hafta komite üyelerinden biri kendisiyle görüşmek

İZLEME KURULLARI SİSTEMİ VE ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (II)

isteyen bütün hükümlülerle buluşup yarı gün boyunca dertlerini dinler. Ayrıca hapishane müdürüyle ayda bir genel bir toplantı yapılır.

“Cezaevi hayatı”nın kuralları ve doğru muamelenin temeli Ceza İnfaz İlkeleri Yasası’nda bulunmaktadır. Bu yasa, hükümlüler için tesisler, rejimler, programlar, temel hak ve görevlere ilişkin temel ilkeleri içermektedir.

Bu Yasa, ayrıca, hükümlülerin şikâyet prosedürünü de kapsamaktadır. 1970’lerden beri bir hükümlü cezaevi yöneticisi tarafından veya onun adına alınan, disiplin tedbirleri dahil her karar hakkında şikâyette bulunabilir. Cezaevi veya personeli program kurallarına göre hareket etmediği takdirde, örneğin açık havaya çıkma fırsatından mahrum kaldığı veya telefon konuşması yapamadığı veya yemeğini alamadığı zaman hükümlü şikâyetçi olabilir. Hükümlü bir disiplin tedbirinden veya cezasından da şikâyet edebilir.

Şikâyette bulunmak için hükümlü kurumun herhangi bir müdahalesi olmadan doğrudan Şikâyet Komitesi sekreterine giderek bir form doldurur.

Şikâyet Komitesi yerel Denetleme Komitesi’nin bir parçasıdır, Denetleme Komitesi’nin üç üyesinden oluşur ve ayda bir veya iki defa bir tür mahkeme gibi hareket eder.

Şikâyetçi hükümlü, şikâyet komitesinin oturumunda hazır bulunur, daha sonra da ona avukatı ve cezaevi müdürü veya onun temsilcisi de katılır. Komite her iki tarafı da dinler ve sonra bir karara varır.

Bahsedilmesi gereken bir başka kurum, ceza kanununu uygulamaya yönelik Merkezî Danışma Kurulu’dur. Merkezî Kurul, kurumlarda izleme ve denetlemeye, ceza infazlarıyla ilgili genel politikalar hakkında Adalet Bakanlığı’na tavsiyede bulunmaya yönelik bağımsız bir kuruldur.

Merkezî kurul, bir kuruma 3-4 yılda bir izleme ziyaretinde bulunur, prosedürlere ilişkin genel bir değerlendirme yapar, hükümlülerle, personelle ve müdürle konuşur, o günün deneyimleri hakkında bir rapor hazırlar.

Merkezî Kurul, ayrıca, Şikâyet Komiteleri’nin kararlarına itiraz edilecek bir üst başvuru makamı olarak işlev görür. Hükümlüler de, ceza infaz kurumları da yerel şikâyet

komitelerinin kararlarına itiraz ederek buraya başvurabilir.

İşte hükümlünün bakış açısından mahkûmiyetinin niteliğini izleme budur. Buna değindikten sonra, üzerinde duracağım bir başka kurum ise denetleme kurumu olacak.

Daha sonra bir ceza infaz kurumu, Ceza İnfaz Denetleme Kurulu tarafından ziyaret edilebilir.

2005’te kurulmuş olan bu kurul da bağımsızdır, ama Adalet Bakanlığı’nın bir parçasıdır, dolayısıyla bir iç denetim kurumudur, bütün cezaevlerini, tutukevlerini, ıslahevlerini ve gözaltı süreçlerini denetleme görevi vardır. Ceza İnfaz Denetleme Kurulu, özellikle muamele ve güvenliğe yönelik çalışmaların etkililiğini ve niteliğini izler, yasa ve kurallarına göre çalışılıp çalışılmadığını denetler. Ayrıca kurumların işleme, belirli temalar ve spesifik olaylar hakkında soruşturmalar yürütür.

Ceza İnfaz Denetleme Kurulu, esas itibarıyla, ağır kontrolörlük yerine danışmanlık rolünü oynar, dolayısıyla çalışmaların niteliğinin iyileştirilmesiyle yükümlüdür.

Denetleme Kurulu, soruşturmaları yapmakta ve rapor hazırlamakta serbesttir. Rapor, Adalet Bakanı’na sunulur, o da raporu parlamentoya gönderir.

Nihayet, bir ceza infaz kurumunun niteliğini anlamaya yönelik bir araç daha bulunmaktadır. Her 2-3 yılda bir, bütün kurumlarda bütün hükümlüler arasında ankete dayalı bir araştırma yapılır. Hükümlüler, cezaevi hayatlarının bütün yönleri hakkında bir anket doldurur. Gardiyanların kendilerine nasıl muamele ettikleri, sağlık hizmetlerinin nasıl yürütüldüğü, hayat şartları, katılabilecekleri programlarının niteliği vs. Bu araştırmanın, bu anketin sonuçları basılır ve başka kurumların araştırmalarının sonuçlarıyla karşılaştırılır. Dolayısıyla her kurum bundan haberdar olur ve yararlanır.

Bir cezaevi müdürü olarak sürekli kontrol edildiğim duygusu yaşadığımı tasavvur edebilirsiniz, mizacı gereği bu pek hoşlandığım bir şey değil, ama profesyonel açıdan bakıldığında bu iyi bir şey, çünkü böylece sivil toplum, personelimle birlikte ne yaptığımı biliyor.

Yürütücü: **Seda Akço**, Avukat

Gencay Gürsoy: Söylediğim sadece şundan ibarettir: Bağımsızlık, sözünü ettiğimiz bağımsızlık ahlaki bir bağımsızlık değil. İdari bağımsızlıktan bahsediyoruz. Bir kurul eğer sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapacaksa bunun yolu sivil toplum örgütlerinin işin içine girmesidir; sorumluluğu paylaşmasıdır. Ama ille de böyle olsun diye bir dayatma da ifade etmedim. Sadece böyle olursa sivil toplum daha işin içine girer ve daha bağımsız bir yapı oluşturur, dedim. Ahlaki anlamda kişi olarak elbette bağımsız olabilirsiniz ama yönetsel olarak, idari olarak bağımsızlığın anlamı vardır. Bu başka bir şeydir.

İkincisi tabip odalarından gelip cezaevlerinde gönüllü hizmet ile ilgili söylediğiniz, sayın Çulha, biraz fazla özel bir ifade tarzıdır. Kaldı ki arkadaşlarımız hatırlattılar, defalarca tabip odalarından yapılan talepler, mesela İstanbul Tabip Odası'ndan cezaevinde hizmet görelim, bazı sorunları paylaşalım diye taleplerimize karşı cezaevi yönetiminin ihtiyacımız yok cevaplarını verdiklerini de biliyoruz.

Daha önemlisi de belki, oradaki hekimlerin hizmetleriyle ilgili söyledikleriniz, bu gerçekten önemli bir sorundur. Sayın Bakanla da Genel Müdürlüğe defalarca paylaştım. Arkadaşlarımız eşdeşlerinin yansı kadar bile maaş almazlar. Dışarıda aynı düzeydeki bir hekim diyelim ki 3 milyar 3,5 milyar civarında döner sermaye geliri varken, bu ço-

cukların bütün mesai boyunca aldıkları para çıplak maaştan ibarettir. Dolayısıyla bunların da çözülmesi lazım. Eğer iyi bir performans istiyorsak hekim ve diş hekimlerinin de durumlarını düzeltmek lazım.

Rifat Çulha: Sabahki konuşmanız sırasında bağımsızlık ve bağımsızlıktan daha başka bir şey söylediniz. Güvenirlilik dediniz. Şimdi bağımsızlığın bir idari yapısal olayla sağlanıp sağlanmaması başka bir şey, o kurulda görev yapanlara güvenilmemesini söylemek başka bir şey. Ben güvensizlik açısından belirttiğiniz tümceye biraz üzülüm ve o yanıtı verdim. Yine de iddia ediyorum. İşte Hollanda örneğinde verildiği gibi, sivil toplum örgütlerinin doğrudan doğruya herhangi bir yasal dayanak olmadan, herhangi bir infaz kurumuna doğrudan doğruya girebilecekleri bir ülke bilmiyorum. Hollanda'da bile önceki oturumda bir izleme örgütünün görevine yasayla son verilip tekrar bakanlık kapsamı içerisine alındığını sayın Brand söyledi. İzleme kurumlarının içerisinde, tekrar ediyorum, çeşitli derneklere mensup bir çok üye var. 130 tane merkezde kurulmuştur. Sivil toplum örgütlerinin bu kuruluşlarda çalışması gerekiyor. Ben başka bir şeye dikkati çekmek istiyorum. İnsan hakları il ve ilçe kurulları var ve sivil toplum örgütlerine açık. Ama gelin görün ki katılımcılar kaç kişi, kimler katılmak istiyor. O konuda da bir çalışma yaparsanız Tabipler Odası olarak ben size teşekkür ederim.

Murat Cevher: 25,000 personelimizin eğitimine hizmet veren Ankara Eğitim Merkezi'nin Başkanı olarak görev yapıyorum. Biz cezaevlerinde uygun davranış çıkarılmasını çok önemsiyoruz. 25,000 personelimizin eğitim felsefesiyle ilgili bir paylaşımımızı size açmak isteyeceğim. Memurlarımıza sadece cezaevleri değil, her yerde uygun muamele görmek istiyoruz. Biz öyle davranalım, öyle asgari davranış kritiğini oluşturalım ki, siz dışarıya çıktığınızda bir yanlışlığı hastanede, postanede veya bir kurumda gördüğünüzde söyleyin; ben bu muameleyi mahkuma yapmıyorum, bana yapamazsınız deyin. Sizin bu sözünüz dinlenir diyoruz, bir çok durumda memurlarımız bunu uyguluyorlar. Biz bu muameleyi hastaya değil mahkuma yapmıyoruz diyorlar. Dikkat kesiliyor. Özen gösteriliyor ve o dakikadan sonra davranış değişiyor. Personelimizden bu konuda söz alıyoruz. Ülkemizde asgari iyi davranmanın asgari çizgisini siz çiziniz diyoruz. Söz alarak uğurluyoruz kendilerini.

Osman Kavala: Şimdi tabii her kurumun farklı işlevi var. İzleme kurullarının da yaptıkları, yerine getirdikleri çok önemli bir işlev var. Bunlar genelde cezaevi temelinde asli işleri, cezaevindeki sorunları idareye aktarmak ve bu sorunların çözümüne ön ayak olan kurumlar. Bu yüzden sanıyorum, hiç kimse bu kurumların bu tür fonksiyonunu sorgulamıyor. Ancak biraz toplantının da ruhuna uygun olarak konuşulan bunların dışında. Tabii sivil toplum literatüründe bağımsız diye tanımladığımız, yani devletle hiçbir ilişkisi olmayan, sivil toplum kuruluşlarının daha fazla cezaevine hem izlemek açısından ve toplumla ilişkisini kurmak açısından hem de Turgut Tarhanlı'nın söylediği çok önemli bir şey var; sosyalizasyon sürecinin ger-

çekleşmesi için yapabileceği şeyler. Ben bunun en azından ilk aşamada yerel düzeyde çok fazla olabileceğini ve izleme kurullarını ikame edecek biçimde yapabileceğini sanmıyorum. Ama ulusal düzeyde güçlü olan; başta tabii ki Tabipler Birliği olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşlarının oluşturacakları bir komisyon veya platformun zaman zaman belirli cezaevlerinde izleme yapmalarının da önemine inanıyorum. Bu gerçekten cezaevleriyle toplumsal kesimler arasındaki irtibatlanmaya ve ilişkilendirmeye büyük ölçüde katkıda bulunacaktır.

Türker Tok: Şimdi buradaki iki sadece izleme kurulları aracılığıyla bakanlığımıza iletilendir. Biliyorsunuz, kötü muamele iddialarını bakanlık soruşturamaz. Nerede suç işlenmiş ise ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturulur. Hakim ilkesinin tabii sonucudur. Dolayısıyla iletmek istediğim sadece ve sadece izleme kurulları aracılığıyla iki tanesi iletilmiştir ve bu da soruşturulmuştur. Ayrıca bakanlığımızın genel tutumu da odur. Herhangi bir biçimde bize iletilen Güvenlik ve İnfaz Dairesi Başkanı olmam nedeniyle iletilen kötü muamele, işkence iddialarını da kesinlikle gereğini derhal en seri biçimde yapıyoruz.

Seda Akço: İzleme kurulları toplumun bu alandaki sorumluluğunu yerine getirmenin aracı olduğuna göre onların bağımsızlığı ve yeterliliği konusundaki hassasiyeti toplumun sağlıklı bir hassasiyettir. Bu, onların bağımsız olmadıkları anlamına gelmez, kurumların kötü olduğu anlamına da gelmez kendi başına ama bu hassasiyeti toplumun taşıması gerekiyor ki o kurulma amacına uygun bir yapı her zaman sorgulanarak geliştirilerek sürdürülebilir. Onun da zemini olduğunu görüyorum.

DENETİMLİ SERBESTLİK, KORUMA KURULLARI VE ÇALIŞMALARA STK KATKISI (I)

Vehbi Kadri Kamer

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanı

Saygılarımı sunarak konuşmaya başlamak istiyorum. Konuşmamın başında ceza infaz sisteminde sivil toplum derneği tarafından düzenlenen bu seminerde sizlerle beraber olmanın mutluluğunu yaşadığımı ifade etmek istiyorum. Sunumumda sizlere denetim serbestlik sisteminin ülkemizde kurulması için yapılan çalışmalar ile denetim serbestlik sisteminin sivil toplum örgütleriyle ilişkisi konusunda bilgi vermeye çalışacağım. Denetimli serbestlik, hükümlülerin suç işlemesine neden olan davranışlarının düzeltilerek, tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin takip edilmesi, madde bağımlılarının rehabilitasyonu, mağdurların korunması ve bu yolla toplumun korunmasıdır.

Denetimli serbestlik hizmetlerinin vizyonu ise, uluslararası standartlara uygun, denetim ve gözetim çalışmaları kapsamında; şüpheli, sanık ve hükümlülerin en etkili şekilde denetlenmeleri ve yeniden topluma kazandırılmalarıdır.

Ülkemizde denetimli serbestlik hizmetleri, suç şüphesinin öğrenilmesinden infazın tamamlanmasına kadar beş ayrı alanda verilmektedir. Bunlar; infaz hizmetleri, madde bağımlılarının rehabilitasyonu, rapor hazırlama, kamu yararına çalışma cezalarının yerine getirilmesi, rehberlik ile koruma ve yardımdır.

Ülkemizde, beş ayrı alanda verilen denetimli serbestlik hizmetleri ile; tutuklama tedbiri yerine, adli kontrol tedbiri, hapis cezası yerine; eğitim kurumuna devam, kamu yararına çalışma gibi, seçenek yaptırımlara karar verilebilecektir. Yargılaması devam eden sanıkların, hakim tarafından iyi tanınması amacıyla, sosyal araştırma raporu düzenlenmektedir. Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler, denetim altında bulunmaktadır. Uyuşturucu madde bulunduran veya kullanan sanıklar, rehabilitasyona tabi tutulmaktadır. Suç mağdurları korunmaktadır. Suça sürüklenen çocuklar, denetim altına alınmaktadır.

Hepimizin bildiği gibi adaletin amacı; suç işleyen kişiye en uygun cezanın verilmesi, veya kişiye en uygun tedbirin uygulanmasıdır. Tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbirinin uygulanması. Hapis cezası yerine eğitim kurumuna devam veya parkta, yaşlı bakımevlerinde çalışma gibi kamuya yararlı işte çalışma yaptırımının verilmesi ile kişinin cezası sosyal çevresinden kopmadan, okulundan ve ailesinden uzaklaşmadan, uzmanların gözetiminde, toplum içinde yerine getirilmektedir.

Yine uzmanlarımız tarafından hazırlanan sosyal araştırma raporu ile hakim başta psiko-sosyal, eğitim ve ekonomik durumu olmak üzere sanığın tüm yaşam alanlarını ve suç işlemesine neden olan faktörleri tanımaktadır. Bu sayede; cezanın bireyselleşmesi olarak ifade edilen, cezanın alt sınır ile üst sınır arasındaki miktarın belirlenmesinde, hapis cezasının ertelenip ertelenmemesinde veya hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesinde en uygun tedbiri belirlemektedir.

Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler, uzmanlarımızın rehberliğinde takip edilmekte, ihtiyaç duydukları programlarına katılmaktadır. Yine, uyuşturucu madde kullanan hükümlüler, uzmanlarımız rehberliğinde sağlık kurumları ile işbirliği içinde rehabilite edilmekte, uyuşturucu maddeden arındırılarak topluma kazandırılmaları sağlanmaktadır.

Denetimli serbestlik hizmetlerinin önemli bir bölümünü, suç mağdurlarına uzmanlarımız tarafından yapılan psiko-sosyal yardımlar oluşturmaktadır. Mağdurlara ayrıca koruma kurullarımız aracılığıyla ekonomik yardım yapılmaktadır.

İfade ettiğim gibi, çok geniş alanda verilen bu hizmetler, başta Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakan-

DENETİMLİ SERBESTLİK, KORUMA KURULLARI VE ÇALIŞMALARA STK KATKISI (I)

lığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye İş Kurumu ve Sivil Toplum Örgütleriyle birlikte çalışılarak yerine getirilmektedir. Bu hizmetler, 304'ü uzman olmak üzere toplam 1.256 personel tarafından verilmektedir. Ceza adalet sisteminde önemli bir yere sahip olan denetimli serbestlik hizmetlerini yerine getirecek personelimiz, görev ve başlamadan önce ortalama iki ay süresince eğitime alınmışlardır. Bu personelimize, ayrıca göreve başladıktan sonra kısa süreli özel eğitimler verilmiştir.

Biraz sonra konuşacak, değerli dostum James bu konuda sizlere ayrıntılı bilgi verecek. Eğitimlerin büyük bir kısmına James katılmıştır.

Yine bu eğitimler interaktif ortamda, yirmi kişilik sınıflarda ve ikişer eğitici tarafından verilmektedir. Eğitimlere, konularında uzman 43 yabancı uzman ile ülkemizden akademisyenler katılmıştır. Eğitimler sonunda personelimize, görevlerinde kullanacakları altı ayrı konuda hazırlanan el kitapları verilmiştir. Verilen eğitimler ve dağıtılan el kitaplarıyla, ülkemizin her yerinde uygulanacak denetimli serbestlik hizmetlerinde kalite ve standart sağlanmıştır.

Kısaca denetimli serbestlik sistemimizi açıkladıktan sonra sistemimizin sivil toplum kuruluşları ile ilişkisine değinmek istiyorum. Sivil toplum örgütleri denetimli serbestlik sistemi içinde çok önemli bir yere sahiptir. Sivil toplum "koruma kurullarımızda" üye olarak bulunmakta ayrıca denetimli serbestlik merkezlerinde "gönüllü çalışan" olarak denetimli serbestlik sistemimize destek sağlamak ve görev almaktadır.

Bu kapsamda önce koruma kurulları hakkında sonra gönüllü çalışanlar konusunda sizlere bilgi vermek istiyorum. 133 adalet komisyonunun bulunduğu yerde, Cumhuriyet Başsavcılığı'na bağlı koruma kurulları, denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında, mağdurlara ve hükümlülere yardımcı olmak üzere oluşturulmuştur. Ülkemizin, en büyük sivil toplum kuruluşlarından biri olan bu kurullarda, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile, sivil toplum kuruluşlarından, toplam 2.162 üye bulunmaktadır. Üyelerin 672'sini sivil toplum üyeleri oluşturmaktadır. 2006 yılı içinde, bu kurullarca 76 suçtan zarar gören 663 eski hü-

kümlüye yardım yapılmıştır. Ayrıca; koruma kurullarınca 309 eski hükümlü işe yerleştirilmiştir. Koruma kurullarının esas misyonu, mağdurlara ve eski hükümlülere geçici yardımda bulunma olmayıp; bunun yerine meslek edindirme projeleri ile bu kişilerin meslek ve sanat öğrenmelerini sağlamaktır. Bu kapsamda, meslek edindirme amacıyla, 18 adet eğitim projesi uygulamaya başlanmış, 263 eski hükümlü eğitime alınmıştır. Bu projelerde, sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışılmıştır.

Denetimli serbestlik sisteminde gönüllü çalışmak isteyenler şube müdürlüklerine bir dilekçe ile başvurular gerekmektedir. Başvurular en kısa zamanda sonuçlandırılmakta ve gönüllü çalışanlar deneyimleri dikkate alınarak çalışma alanları belirlenmektedir.

Kısaca denetimli serbestlik sistemimizi açıkladıktan sonra 2006 yılında verilen kararlar konusunda bilgi vermek istiyorum. Geçen yıl mahkemelerce verilen 30.612 denetimli serbestlik kararının infazına başlanmış, bunun dışında 21.485 rapor hazırlanarak Cumhuriyet Başsavcılıklarına ve mahkemelere gönderilmiştir. Denetim serbestlik merkezlerince infazına başlanan mahkeme kararlarının dağılımına baktığımızda bunların 12.553'ü adli kontrol, 1527'si seçenek yaptırım, 10.378'inin uyuşturucu madde kullanan hükümlülerin rehabilitasyonunu, 5196'sının çocukların denetimine ilişkin kararlar olduğu görülmektedir.

Ülkemizde denetimli serbestlik hizmetleri, ilgili mevzuatın yayımlanmasının ardından altı ay gibi çok kısa bir zamanda kurulmuş ve bu hizmetler vermeye başlanmıştır. Sonuç olarak denetimli serbestlik sistemi ülkemizin ihtiyaçlarından kaynaklanan sebeplerle kurulmuştur.

Konuşmamın başında ifade ettiğim gibi etkin yargılama, caydırıcı cezalandırma ve sonuçta güvenli toplum için mutlaka gerekli bir sistemdir. Unutulmamalıdır ki, toplumun korunması ve suçla mücadele toplumun desteği alınarak bütün kurumlar işbirliği içinde çalışmalıdır. Bu noktada denetimli serbestlik hizmetlerine önemli görevler düşmektedir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

DENETİMLİ SERBESTLİK, KORUMA KURULLARI VE ÇALIŞMALARIN STK KATKISI (II)

Prof. Dr. James Sandham

Oxford Üniversitesi

Hanımevendiler beyefendiler, sayın meslektaşlarım hepinize tünaydın demek istiyorum. Benim için burada olmak ve sizlere Türkiye’de birinci yılını kutladığımız denetimli serbestlik çalışmasının ilk konferansı hakkında bilgiler aktarmak büyük mutluluk. Aslında bu toplantıya heyecan veren karma bir katılım vardı. Çoğunluktaki Türk meslektaşların katılımının yanı sıra güçlü uluslararası kişiler de vardı. Diğer taraftan yöneticiler ve uygulayıcılar da vardı. Bu organizasyonla bir çalışmanın rüya olmaktan çıkıp gerçek olmasını yaşadım.

Avrupa Birliği ve İngiltere’den katılan üst düzey kişiler sunumlarında, denetimli serbestlik çalışmasına destek ve-receklerini söylediler. Kaldı ki bu konuda bir dostluk bağı da doğmuş oldu.

Adalet Bakanının sunumu ile toplantı devam etti. Ve şunu özellikle söylemek istiyorum, bu yeni denetimli serbestlik hizmetinin, kesinlikle devletin desteğiyle yürütüleceğini, bana içten bir şekilde hissettiren konuşmasında Türkiye’de kesinlikle bu hizmeti yürürlüğe koymak için hazır olduklarımızı, siyasi açıdan bile hazır olduklarımızı belirtti.

Hizmet, başarılı olması ve yapının oturması için uluslararası desteğin yanı sıra güçlü bir Türk tarafının da gerçekleştirme isteğine sahip. Bu çok güçlendirici çünkü bu tip yeni yapıların politik desteğe ihtiyacı olduğu açıktır. Benim için yine çok önemli olan, Bakanın basın açıklamasındaki “bu çok yeni doğmuş bir bebek” “ hala güçlenmiş de değil dolayısıyla bu bebeğe baktığımız zaman belki eleştirilerinizde biraz daha dikkatli olmalıyız. Ona büyü-yüp gücüne kavuşacağı yeterli zamanı tanımalıyız.” sözüydü. Çok önemli bir noktayı size de aynen aktarmak istedim. Daha sonra bu hizmetle ilgili yapılan programlar anlatıldı. Çok genç ve çok heyecanlı bir şekilde bu konu-nun içine girdik. Sadece gençler değil, kapanış bölümünde uzun yıllar adli yargıda çalışmış olan bir beyefendi o kadar büyük bir heyecanla konuştu ki insanların tüyleri diken diken oldu.

Evet bütün bu konferans heyecanı ile birlikte şunun da ortaya konmuş olduğunu belirtmek istiyorum, farklı devlet kuruluşları, örneğin sağlık, el ele verip böyle bir yeni yapının büyümesine destek vermeye hazır olduklarımızı söylediler. Aynı zamanda Avrupa denetimli serbestlik hizmetleri de destek verdi. Bir konuşmacı AB içerisinde 20den fazla bu tür hizmet veren kurum olduğunu, bunların öğrenme sürecinde edindikleri tecrübe ve hatalarının da olduğunu, dolayısıyla Türkler isterlerse her ikisinden de ders alabileceğini hatırlattı.

Politik desteğe ek olarak bu hizmet yasalarla da belirlemiş durumda. Toplantıda birçok kişi bize hangi unsurların, yasaların ve yönetmeliklerin hazırlandığını anlattılar.

İngiltere’deki 100 yıllık denetimli serbestlik hizmetiyle, Türkiye’deki bir yaşına ancak girmekte olan denetimli serbestlik arasında çok yakın, güzel bir köprü kuruldu. Arzu ettiğinizde bizim başarılarımızdan öğrenecekleriniz kadar hatalarımızı da tekrarlamamak üzere dikkate alacağımızdan ümitliyiz. Aynı zamanda bu denetimli serbestlik hizmetinin bir Türk hizmeti olacağını ve Türklere uygun şekilde oluşturulup düzenlenmesi gerektiğini de belirttik.

Bu projenin İngiliz lideri, arkadaşım David Perry çok güzel bir sunuş yaptı. Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yeni gö-reve atanmış denetimli serbestlik memurlarının çalışmalarını izlediğini söyledi. İstanbul Trabzon ve Van’da üç merkeze gitmiş ve denetimli serbestlik memuru olarak tayin edilen kişilerin son derece yaratıcı ve heyecanlı olduk-larını görmüş. Diğer kurumlarla birlikte çalışıyorlar ve hizmet ettikleri topluma göre çalışmalarını yapılandırıyor-larım. Mesela İstanbul’da denetimli serbestlik hizmetini veren kişiler uyuşturucu kullananlarla çalışıyorlar. Trab-zon’da sivil toplum desteğe yatkınmış, büronun birkaç aylık geçmişi olmasına rağmen suç işleyenlerin çalışabile-

DENETİMLİ SERBESTLİK, KORUMA KURULLARI VE ÇALIŞMALARA STK KATKISI (II)

ceği bin küsür yer tespit edilmiş. Bir örnek verirse 28 genç suçlu doğal gaz tesisatçısı olarak eğitilmiş çünkü Trabzon doğal gaz programına yeni girdiğinden, istihdam açığı varmış.

Suçluların hem toplumun hem de kendilerinin yararlanacağı bir işte çalışmalarını iyi bir örnek, çünkü bu kişileri gelecekte bir daha suç işlememeye teşvik eder.

Van'da ise mağdurlarla yapılan çeşitli örnekler görmüş. Özellikle aile içi şiddete maruz kalmış birçok kadınla çalışmalar yapılmış. Bölgede PKK tarafından kaçırılmış olan kişilerle çalışılmış. Yani çalışmalar uğranılan mağduriyete göre değişiyormuş. Bay Perry yeni memurların çeşitli alanlardaki yaratıcı uygulamalarından örnekler verdi.

Hizmetin yerleşmesi için tüm seviyelerde her türlü destek verildiğini kurumun sorumluları anlattılar ama beni ilgilendiren ve üzen hizmetin kamuoyuna mal edilmiş biçimi. Birçok kişi denetimli serbestlik hizmetinin çok yeni bir çalışma olduğunu ve kamuoyunun, diğer kurumların bilmediğini söyledi.

Ashında el ilanlarımız, web sayfamız var, konferanslar düzenliyoruz, yaptığımız toplantılar büyük önem taşıyor. Yeni hizmetin tanıtımında bu ülke için yapılanları duyurmak çok etkileyici oldu.

Toplantıda benim Türkiye hakkında değil de İngiltere hakkında konuşmam istendi. Ben uyuşturucu ile ilgili sorunlarımızı, bu mekanizmayı oturtmak için ne gibi sorunlarla karşılaştığımızı, neler yaptığımızı, işlemeyen uygulamalarımızdan neler öğrendiğimizi anlattım. Türk meslektaşların hatalarımızdan ders aldıklarını söylediler. Sizler bizim hatalarımızdan öğrenebilerseniz ne mutlu bana diyeceğim. Belki de deneyimlerimizin paylaşımı sayesinde bir miktar zaman da kazanmış olacağız.

Dikkatinizi çekmek istediğim bir nokta ise, Sayın Adalet Bakanlığı Müsteşarının da bu konferansın başında üzerinde durduğu nokta ile bağlantılı.

Londra Denetimli Serbestlik Bürosunun şefi "Türkiye'de insanlar çok yüksek, kaliteli bir hizmet sağlamaya çalışıyorlar, hizmetin güzel düzeylere geldiğinin örnekleri var. Ama bir hizmet ne kadar iyi olsa da yine de birtakım hatalar olacaktır. Çalıştığımız insanların doğası gereği, çok ciddi suç işlemiş kişiler ve yaptıkları hatalar toplumun hemen dikkatini çekecektir. Basından ve toplumdan eleştiriler gelecektir. Ancak bu eleştirilerin yaptığımız hizmete zarar verici nitelikte olmamasına dikkat etmeniz lazım". dedi. Evet, David Scott, "Hatalar olabilir, bir takım şeyler yanlış gitmiş olabilir; bu, dünyadaki her denetimli serbestlik hizmetinde oluyor." diye vurguladı. Londra'daki kendi servisinin işler yanlış gittiğinde meydana gelen zararın düzeltilmesi için yaptıklarını anlattı. Sadece ulusal değil yerel düzeyde de güçlü bir politika olması gerektiğini vurguladı. "Yargı ile denetimli serbestlik bürolarının aralarında iyi ilişki kurulmalı. İkisinin birbirini anlaması sağlanmalı. İyi ilişkiler ve iyi uygulamalar gayet açık seçik görülebilmeli, şeffaf olmalı ki halk bunu izleyip görebilsin. İyi tanıtım yapmaya da dikkat etmeliyiz" dedi.

Bir başka konuşmacı da toplumsal hizmetlerin, yeterli tanıtımın parçası olduğunu vurguladı.

"Eğer halk suçluların temizlik yaptığını, yemek yaparak yaşlılara destek olduklarını görürlerse, denetimli serbestlik hizmetinin suçluların kötü davranışlarını toplum yararına dönüştürüldüğünü izlerler." dedi. Bende çok iyi bir nokta olduğunu düşünüyorum.

Son olarak Londra şef bize hizmetlerinin filmini gösterdi. Denetimli serbestlik hizmeti ile yaptıkları işleri, kazanımlarını bu film ile kamuoyuna ve diğer kurumlara tanıtıyorlardı. "İşte tüm bunlarla denetimli serbestlik hizmeti güçlenir ve her hizmetin karşılaşılabileceği birtakım zorluklarla baş edebilir," diye belirtti Bay Scott.

Ben fevkalade güzel iki günlük toplantıda yaşananları sizinle paylaşabildiğimi ümit ediyorum. Beni davet ettiğiniz için teşekkür ederim.

DENETİMLİ SERBESTLİK, KORUMA KURULLARI VE ÇALIŞMALARA STK KATKISI (III)

Rolf Streng

Hollanda Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Dışişleri Bölüm Başkanı

Teşekkür ederim. Öncelikle sizlere Hollanda'daki denetimli serbestlik konusunda bilgi verebilmek çok büyük bir mutluluk. Konuşmamın başında birkaç dakikayı Hollanda denetimli serbestlik hizmetlerinin uluslararası ofisinin faaliyetlerine ayırmak istiyorum.

Uluslararası ofisin aşlında iki temel görevi var. Bunlardan birincisi yurtdışında tutuklanmış olan Hollanda vatandaşlarına rehberlik ve destek vermek. Biz bu görevi yerine getirebilmek için tüm dünyada yaklaşık 300 gönüllüden oluşan bir ağ oluşturduk. Bu gönüllüler yurtdışında yaşayan Hollanda vatandaşları, onlardan yurtdışında cezaevlerinde bulunan Hollanda vatandaşlarını gidip ziyaret etmelerini istiyoruz.

Yaklaşık 30 tane Hollandalı tutuklu Türk cezaevlerinde bulunuyor ama ne yazık ki Türkiye'deki cezaevlerine gönüllülerimizi sokamıyoruz çünkü buna izin yok. Bu üzücü bir durum. Türk yetkilileri, gönüllülerimiz cezaevlerinde gerçekten çok yararlı işler yapabilir diye ikna etmeye çalışıyoruz ama şimdiye kadar başarılı olmadık.

Uluslararası ofisin ikinci görevi, Avrupa'daki diğer denetimli serbestlik hizmetlerine destek vermek. Avrupa Birliği finansmanıya bu hizmetlerin geliştirilmesini amaçlıyoruz. Şunu söyleyebilirim ki, bu görev, Hollanda'daki denetimli serbestlik hizmetleri açısından da çok faydalı, çünkü diğer denetimli serbestlik hizmetleriyle birlikte çalıştığınız zaman onlardan da çok fazla şey öğrenebiliyorsunuz. Bir önceki konuşmacı da aynı şeyi söyledi, birbirimizden öğrenebiliriz dedi. Ben de kendisine kesinlikle katılıyorum.

Ben Hollanda denetimli serbestlik hizmetlerinden genel olarak bahsedeceğim, organizasyondan, amaçlarından, suçlu profillerinden, denetimli serbestlik ürünlerinden ve tam araçlarından ve denetimli serbestlikle cezaevi hizmetleri arasındaki işbirliğinden, bunun yanı sıra cezaevlerindeki programlardan ve bakım konularından da bahsetmeye çalışacağım.

Öncelikle, Hollanda denetimli serbestlik hizmetinin vizyonundan bahsetmek istiyorum. Vizyonu doğru tanımlamak gerçekten çok yararlı çünkü hem kurum için hem de denetimli serbestlik hizmeti verilen suçlular için nelerin yapılması gerektiği konusuna odaklanması ve işin özünde yer alan prensiplere bağlı kalınması çok önemli. Bunun yanı sıra organizasyon yapılandırılırken resmi kurumda ve STKlarda çalışanların oluşturulan zincir içerisinde aktif konumlandırılması önemli.

Vizyonun ilk kuralı, suç işleyen kişiler kendi davranışlarından sorumludurlar ancak bu davranışı etkilemek de mümkündür. Bence bu önemli bir kural çünkü suç işlemiş kişi öncelikle kendi yaptıklarından kendisi sorumludur.

Diğer önemli kural da, en baştan itibaren denetimli serbestlik hizmeti altındaki kişiler ya da gruplar müdahale dışında bırakılmazlar. Bu toplumun eskisinden daha güvenli olmasını sağlar.

Hollanda'da denetimli serbestlik hizmeti suçu azaltmaya odaklanır. Biz suç işleyen kişileri memnun etmeye çalışmıyoruz, sadece suçu azaltmaya çalışıyoruz. Suç işlemiş kişilere rehberlik etmeye, desteklemeye, onları tekrar topluma kazandırmaya çalışıyoruz ama asıl odak noktası suçu azaltmak.

Organizasyonun misyonu, sözü, daha az huzursuzluk, daha az suç. Etkili gözetim, sonuca yönelik yaptırımlar, amaçla yönelik danışmanlık hizmetleri ve diğer gerekli ölçümler sayesinde tekrar suç işleme riski taşıyan kişilikleri azaltmak mümkün olabilecektir.

DENETİMLİ SERBESTLİK, KORUMA KURULLARI VE ÇALIŞMALARA STK KATKISI (III)

Hollanda'daki denetimli serbestlik hizmetinde üç tane sivil toplum örgütü önemli rol oynar. En büyüğünü Hollanda Denetimli Serbestlik Hizmeti oluşturmakta, %70 ile ilgilenir. İkinci SVG, özellikle madde bağımlısı olan suçlulara denetimli serbestlik hizmetleri verir. Üçüncü Salvation Army, ülke genelinde eğitim programlarından sorumlu küçük denetimli serbestlik hizmeti. Tüm Hollanda'da gündüz eğitim veren merkezleri var. Aynı zamanda çocuk suçlular için de denetimli serbestlik hizmetleri verilmekte. Burada çocuk suçlular ve yetişkinler arasında bir ayırma gidilmeye çalışılmış, diğer iki kuruluş özellikle yetişkinlerin denetimli serbestlik hizmetleri almalarında çalışıyorlar.

Hollanda Denetimli Serbestlik Hizmetinin ulusal ofisi Utrecht'te. Hollanda'da 10 bölge, 65 birimde çalışıyor, 1400 çalışan var, 1000 tanesi denetimli serbestlik memuru.

Temel olarak 3 kilit görevden bahsetmek gerekiyor. Değerlendirme ve tavsiyelerde bulunma, danışmanlık ve gözetim ve kamu yararına verilen hizmetler. Bu 3 hizmet ürün haline getirilmiştir. Bu ürünler, erken yardım, ziyaretler, değerlendirme. İki tane değerlendirme yöntemi var. Bunlardan bir tanesi hızlı tarama diğeri risk. Sosyal araştırma raporları, danışmanlık raporları, ölçüm raporları, gözetim, davranışsal müdahaleler, eğitimin verilmesi, (öfke kontrol, sosyal becerilerin kazandırılması, v.b. eğitimler) günlük bakım ve davranışlar ile ilgili rehberlik ve kişinin serbest bırakılmasından sonra günlük bakım konusu.

Toplum hizmetleri birimiz toplum hizmetleri ve eğitim hizmetleri olarak ikiye bölünür.

Tam yöntemimiz iki tane, hızlı tarama ve risk. Hızlı tarama, bir belirleyici araç. Sorumuz, suçlu ile denetimli serbestlik çalışması yapılması olanaklı mı, isteniliyor mu?

Çok hızlı bir şekilde değerlendirmenin yapılması mümkündür. Denetimli Serbestlik Hizmetinin ilk veri kaynağıdır. Biz raporlarımızı bu hızlı tarama temelinde hazırlıyoruz, özellikle polis merkezlerine yapılan ilk ziyaretlerde, suçlular polis nezareti altındayken kullanıyoruz.

Risk ise bilimsel bir değerlendirme aracı, yine tanısal bir araç. Birtakım tehlikelerin derecesi, riski üzerine odaklanmıştır. Suçlu davranışını etkileyen birtakım olguların sistematik bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır. Şüpheli motive edilebilir mi? Öğrenmesi için yeterli kapasitesi var mı? Planladığımız müdahaleler etkili ve yararlı olacak mı?, sorularının yanıtlarını bulabiliyoruz.

Şüpheli ve suçluların 2005'teki profillerine bakacak olursak bunların %50'si 18 ile 30 yaş arasındaydı ve %89'u erkek, %25'i işsiz, %50'siyse düşük eğitim seviyesine sahipti. Genellikle hırsızlık, şiddet, uyuşturucu ve uygunsuz davranış gibi birtakım suçlar işlemiş olduklarını görüyoruz.

Toplum hizmetleri, eğitim ve toplum birimleri olarak ayrı hizmetler olduğu kadar birleşimi de olabilir. Toplum hizmeti bağımsızdır, cezanın versiyonu değildir. Toplum hizmetlerinin son yıllardaki gelişimine bakacak olursak, 2001'de 15,000 toplum hizmeti uygulamışız, 2005'te gördüğümüz gibi 25,000'e çıkmış, dolayısıyla gerçekten çok büyük bir artış var.

Ceza sonrası sağlanacak bakımdan da bahsetmek istiyorum. Bu gerçekten önemli ancak Hollanda'daki denetimli serbestlik hizmetleri bu hizmeti veremiyor çünkü şu anda bu tür hizmetlerin verilmesi belediyelerin sorumluluğunda. Bu hizmeti tekrar vermek için uğraşıyoruz. Eğer bu hizmeti verme olanağına kavuşursak başarılı olacağımıza inanıyorum, ama şimdi bu alandan belediyeler sorumlu. Teşekkür ederim.

Yürütücü: **Galma Jahic**, İstanbul Bilgi Üniv. İnsan Hakları Merkezi

Aslı Akdaş: Uzman sayısını söylediniz. Denetimli serbestlikli koruma kurumlarının sorumlu olduğu alanlar arasında mesela uyuşturucu madde bağımlılığı gibi ya da mağdur hizmetlerinde özellikle ağır travma mağduru olmak gibi alanlar söz konusu. Buralar çok ciddi uzmanlık istiyor. Alınan ya da aktarılan 2 aylık eğitim içerisinde bunları tamamlamak da mümkün değil diye düşünüyorum. Gidişatta memurlar böyle bir destek alacak mı? Eğitimler, meslek içi eğitimler süreklilik kazanacak mı? Böyle bir şey düşünüyor musunuz?

Vehbi Kadri Kamer: Hakikaten önemli bir soru, eğitim konusu. Aslında hiç bir işin eğitimsiz yapılmaması gerekiyor. Ama denetim serbestlik hizmetlerinin eğitim olmadan hiçbir şekilde yerine getirilmemesi gerekiyor. Bu hizmetler kurulduktan sonra personel özellikle psikolog, sosyal çalışmacı, öğretmen, sosyolog ünvanındaki uzman arkadaşlarımız alındı ama bunlar alındıktan sonra görev yerlerine gönderilmedi. Önce Ankara Eğitim Merkezi'ne çağırıldı ve 2 ay Avrupa'da en iyi 43 uzman ve bizim akademisyenler tarafından, Hacettepe'den çok ciddi destek gördük, 2 ay yoğun eğitim aldılar ve görev yerlerine gönderildiler. Daha sonra peyderpey çağırıldı ve belirlenmiş konularda eğitim verildi. Bunların başında madde bağımlılığı ve rehabilitasyonu, çocukların denetimi, rapor hazırlama ve görüşme yöntemleri vardı. Görüşme yöntemleri çok önemli. İngiltere'de 1994 yılına kadar hü-

kümlüyle yapılan 200'ün üzerinde görüşme yöntemi varmış. Hükümet bir araştırma yapmış ve 200 görüşme yöntemi yerine 12 görüşme yönteminin etkili olduğu sonucuna varılmış. Bu yöntemleri aldık, geliştirdik, ülkemize uyarladık. Birer hafta sürekli biz uzmanlarımızı çağırıp eğitimler vermekteyiz. Eğitimler 20 kişilik sınıflarda ve 2şer eğitici tarafından veriliyor. Eğiticinin biri eğitimi verirken diğer eğitici hem sınıfı hem eğiticiyi izliyor. Bir sonraki ders roller değişiyor, ders izleyen eğitici bir sonraki ders aktif rol alıyor ve eksiklikleri tamamlıyor.

James Sandham: Özellikle uyuşturucu veya madde bağımlılığıyla ilgili herhangi bir eğitim konusunda vereceğiniz eğitim çok önemli bir olay. 25 yıl kadar önce özellikle denetimli serbestlik konusunda bu tür kullanımların düzeyi düşük olduğu için çok detaylı bir eğitim yoktu. Fakat daha sonra suç işleyenlerle ilgili talep yükselmeye başladı. Dolayısıyla benim söyleyeceğim şu, iki tip eğitim olması gerekiyor, zaman içerisinde kesinlikle bütün Türkiye'deki denetimli serbestlik hizmetleri madde bağımlılılarıyla ilgili bir problemle karşı karşıya gelecekler. Dolayısıyla onlara nasıl muamele yapılacağıyla ilgili olarak kesinlikle çok dikkatli bazı şeyleri yapmaları lazım. Uzmanlık alanı da çok önemli bu konuda, uzmanlıklar, STK lardan olabilir, tıp dünyasından olabilir, çünkü bu sosyolojiyle psikolojinin bir problemi ve ancak ikincil olarak, doktorların ve eczacıların problemidir. Eğer olaya

bu şekilde yaklaşacak olursanız örneğin sigarayı bırakmak gibi, psikolojik ve sosyal şartlar çok daha önemli. Aynı şey eroin veya kokainle de geçerli olur.

Nevin Özgün: Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı. İstanbul'da bir gençlik merkezi birimiz var ve bir şekilde bize ulaşan, tutuksuz yargılanan çocukların yeniden suça karışmasını önlemeye yönelik bir program uyguluyoruz. Gözetim görevinin bir çeşidi şeklinde program uyguluyoruz. Acaba çocuk mahkemelerine ilişkin bu tür gözetim kararları arasında direkt olarak sivil toplum kuruluşuna yönlendiren bir karar alınabiliyor mu veya alındı mı böyle bir karar? Bunun uygulaması başlayabildi mi ülkemizde?

Vehbi Kadri Kamer: Öncelikle direkt mahkeme kararında sivil toplum örgütüne yönlendirilmesi, orada eğitim alınması, iyileştirmeye tabi tutulması diye bir karar çeşidi yok. Ancak çocuklar denetim altına alındığı zaman denetimli serbestlik merkezlerine gelmekte. Bizler de sizlerle birlikte çalışarak bu kararı infaz etmekteyiz. Birlikte çalışarak bu çocuklara sahip çıkabiliriz, eğitim verebiliriz. Fakat biz ilginizi bekliyoruz. Birlikte çalışmayı çok arzu ediyoruz.

Dilek Çelik: Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı. Eğer bu çocukların herhangi bir kuruma yönlendirilmesi böyle dirsek ilişkilerine dayanırsa, yaptırımının bir parçası olmazsa bu sistemin çok da işe yaramadığını düşünüyorum, açıklaması bu sağlanabilir mi?

Vehbi Kadri Kamer: Hayır. Bir kere ülkemizdeki hiçbir toplumsal hareketin sivil toplum desteği almadan başarıya ulaşması mümkün değil. Mutlaka sivil toplum desteğinin olması gerekiyor. Bizler sizlerle beraber çalışarak madde bağımlılığı rehabilitasyonuna katkı sağlamak istiyoruz. Beraber, birlikte ki mesela Avusturya'daki bu hizmetler tamamen sivil toplum tarafından yerine getirilen

hizmetler. Bu konuda farklı düşünmeyin lütfen.

Dilek Çelik: Benim kastettiğim iki kurum arasında bir anlaşmazlık değil. Çocuğun bunu algılaması açısından bunun yaptırımın bir parçası olmasının önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Mahkeme kararı olarak herhangi bir kuruma yönlendirildiğini bilmesi çocuğun önemli diye düşünüyorum. Yoksa sistem işlememeye başlıyor, çocuk bu kurumlara devam etmiyor.

Vehbi Kadri Kamer: Bence ona gerek yok. Önemli olan örneğimizdeki çocuğun kendinin denetim altına alındığını ve denetim sürecinin bir uzman tarafından tamamlanacağını bilmesi gerekiyor.

Cemil Kuyu: Hanımefendinin söylediği ise bir mahkeme kararıyla ya da bir normatif düzenleme ile bu tür çocukların özel sivil toplum kuruluşlarına devredilmesi ya da bu işin onlara yaptırma bağlı bir görev olarak yönlendirilmesi. Öyle değil mi efendim? Ama buna gerek yok. Çünkü bizim denetimli serbestlik merkezlerimizde bu tür sivil, amatörce çalışacak sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğini düzenleyen maddeler var. Yani dolayısıyla devletin gözetimi ve koruması altına alınmış bir çocuğun, kamu kurumu dışındaki herhangi bir birime devretmek çok zor bir şey bu bir infaz çünkü. Çok yanlış sonuçlara ulaşabilir. Ben iyi niyetli olduğum inamıyorum, doğrudur ama işbirliğini kamusal denetim altında tutmak daha güzel olacaktır. Nitekim bizim bölgemizdeki denetimli serbestlik merkezlerinde, bizimle birlikte çalışan PDR'ci, psikolog çeşitli arkadaşlarımız var. Ama mutlaka o yer Cumhuriyet Savcılığı'nın gözetiminde olması lazım başka türlü çok zor. bazı kurumlar ve kişiler tarafından kötüye kullanılabilir.

Vehbi Kadri Kamer: Hizmetin standartı çok önemli. Denetimli serbestlik merkezlerinde bu hizmetin verilmesinin standart ve aynı kalite olması gerekir.

HÜKÜMLÜ MESLEK EĞİTİM VE İŞ YURTLARI ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (I)

Mustafa Doğru

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İş Yurtları Daire Başkanı

Saygıdeğer konuklar, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Hükümlülerin meslek eğitimi ve iş yurtları çalışmalarını konulu sunumu yansıda görüldüğü takdim planıyla arz etmeye çalışacağım. Öncelikle kurum hakkında genel bilgi verip, mali yapı, mevzuat, ilkeler, ürünler, rakamlarla iş yurtları, çalışmalarımız, hedeflerimiz ve sonuç bölümleriyle bitireceğim. İş yurdu, hükümlü ve tutukluların bir meslek ve sanat öğrenmeleri veya meslek ve sanatlarının korunması ve geliştirilmesiyle buradan üretilen ekonomik değerleri pazarlamak için ceza infaz kurumları bünyesinde oluşturulan tesis, atölye veya benzeri ünitelerdir. Bunlar cezaevi içerisinde olduğu gibi cezaevi dışarısında da olabilmektedir.

Kısaca tarihçeden bahsedeceğim. İşyurdu terimi ilk olarak 1930 tarihli bir kanunda geçmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşunun ilk yıllarında, Adliye Vekaleti'nce gösterilecek lüzum üzerine, hapisanelerde işyurtları tesisi için hükümetçe bütçeye yeteri kadar tahsisat konular, ibaresiyle işyurtlarının temeli atılmıştır. 1943 yılında bir yasal değişiklikle, iş esaslı üzerine kurulan cezaevlerine bir takım muafiyetler, istisnalar ve kolaylıklar sağlanmıştır. Rahatça üretim yapabilmelerini temin amacıyla, yıllar içinde çok çeşitli mevzuat değişiklikleri, gelişmeler yaşanmış, ana hatlarıyla döner sermaye tabir ettiğimiz bir işletme şeklinde devam etmiştir. 1993 tarihinde, yine yargı reformu çalışmalarını kapsamında, İşyurtları ve İşletmeler Genel Müdürlüğü şeklinde düzenlenmiştir. Dayandığı yetki kanununun Anayasa Mahkemesi'nce iptali üzerine, yeniden Döner Sermaye Saymanlığı haline dönüşmüştür. 1997'de bugünkü yasamız olan 4301 sayılı kanun ile İşyurtları Kurumu oluşturulmuştur.

İşyurtları Kurumunun kendi Kanununda bahsedilen bir takım özellikleri var. Bağlı kuruluştur. Bunun anlamı şudur: Çalışması, yetki ve görevleri, organları, bütçesi, özel bir kanunda düzenlenmiş, özel bütçeli kuruluş anlamındadır. Organları vardır. Yüksek Kurul, Daire Başkanlığı ve taşra işyurtları. Yüksek Kurul, yönetim kurulu; Yüksek Kurulumuz, müsteşarımızın başkanlığında bakanlık üst düzey yöneticilerinden oluşur. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bu yüksek kurulun başkan vekilidir. Daire başkanlığımız, daire başkanı ile tetkik hakimleri ve yansıda gördüğümüz şubelerden oluşur. Bu şubelerde, belki dikkatinizi şu çeker: Ar-ge, tanıtım pazarlama, muhasebe, destek hizmetleri gibi holding benzeri bir yapılanma söz konusudur.

HÜKÜMLÜ MESLEK EĞİTİM VE İŞ YURLARI ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (I)

Taşra işyurdu müdürlüklerimiz, yani bizatihi işin yapıldığı ceza infaz kurumlarımız üçüncü organdır. Mevzuatımıza göre her ceza infaz kurumu müdürlüğü aynı zamanda işyurdu müdürlüğüdür. Kendine özgü kuralları, görevleri, sorumlulukları vardır. İşyurdu müdürü kurumun birinci müdürüdür. İşyurdunun büyüklüğüne göre yeteri kadar ikinci müdür işyurdunda görevlendirilir. Yine üretimin bizzat yapıldığı iş kolları vardır. Bunların gelişimini sağlamak üzere araştırma-geliştirme, tanıtım pazarlama ve bunlara destek birimleri vardır. Ve yine bunlardan oluşan bir işyurdu denetim kurulu vardır ceza infaz kurumlarımızda. Bu şekilde 180 ceza infaz kurumu işyurdumuz vardır taşra teşkilatımızda. Yansıda bunların kaçının açık, kaçının kapalı-açık olduğu dökülmüştür. Gelir kaynakları tahsis edilmiştir.

Özellikle 1997'ye kadar bu işte çalışan arkadaşlarımız ya da ilgilenenler bilir, bu konuda çok iddialı olduğumuzu ya da çok iyi olduğumuzu söyleyemeyiz. Ancak 1997 İşyurtları Kurumunun oluşturulmasından sonra daha profesyonel bir işletme ve yönetim şekli getirilmiştir. Gelir kaynakları tahsis edilmiştir ve işyurtlarının modernizasyonu, yeniden yapılanmasına imkan sağlanmıştır. Burada ayırmamız gereken iki şey var.

İşyurtları Kurumunun bir fonksiyonu da Adalet Bakanlığı'nın özel bütçesi olması. Bunun cezaevindeki işyurdu faaliyetleriyle çok bağlantısı yok. Bütçe, merkez ve taşra bütçesi olarak ayrılır. Burada, yansıda gördüğümüz gelir kaynakları, yargı harçlarının %35'i, adli sicil kayıtlarından alınan bir miktar gelirler, icra tahsil harçlarından alınan gelirler, merkezdeki bir bütçeye toplamır ve bunlar adliyelerin yapımında cezaevlerinin yapımında, inşaatında, teftişinde ve yargının yeniden yapılanmasında kullanılır. Cezaevi işyurtlarına sağladığı fayda şudur: Yeni inşaat, yeni cezaevi inşaatlarının yapımı ve modernizasyonlarına finans anlamında katkı sağlamak. Taşra bütçesiye her işyurdunun kendi üretiminden elde ettiği gelirlerden oluşur. Bunu kendileri harcarlar. Az önce gösterdiğimiz organizasyonda işyurdu yönetim kurulu, müdür, ilgili ikinci müdür ve diğer görevlilerden oluşur. Kanunumuzda şöyle bir hüküm vardır. Her işyurdu kendi gelirlerini kendi ihtiyaçları için harcar ve bu oran %90'dan az olamaz. Yani bir başka yere transfer edilmez. Yine ceza infaz kurumunun hizmetlerinde, hükümlülerin eğitimi, iyileştirilmesi ve çalıştırılmasında kullanılır.

İşyurdu çalışmalarında tabii olduğumuz, benimsediğimiz bir takım ilkeler vardır. Bunlar Birleşmiş Milletler Standartları ve Avrupa Birliği Cezaevi Kurallarıdır. Esas itibarıyla çok detaylıdır ama özet olarak arz edeceğim. İşyurtlarında çalıştırılan hükümlü ve tutukluların bir ücretinin olması, sosyal güvencesinin bulunması, çalıştırıldığı alanın piyasada iş bulabileceği bir meslek ya da sanat olmasına dikkat edilmesi, anlamlı işler olması, beden ve ruh sağlığının çalışmaya uygun olması, kurallar çerçevesinde kazançları üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesi imkanı ve dışarıya gönderebilmesi imkanının sağlanması ki biz bunların tümünü karşıladığımızı düşünüyoruz.

İç hukukta da hükümlü ve tutukluların çalıştırılmasına ilişkin kurallar var. Bunlar genel anlamda, Ceza ve Güvenlik Tedbirleri İnfazı Hakkında Kanun, İşyurtlarına İlişkin Kanun, detaylı düzenleme yapan Tüzük ve İşyurtlarının İdare ve İhale Yönetmeliği'dir. Kurum hekimi tarafından ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı olduğu belirtilen, meslek sahibi olmayan hükümlülerle meslek sahibi olan istekliler imkanlar ölçüsünde ücret karşılığında çalıştırılırlar.

Çalışmanın amacı, topluma yeniden faydalı birey olarak dönmelerini sağlamak ve buna dair meslek kazandırmak ya da varsa mesleğini korumak ve geliştirmektir. Çocuk hükümlülerin çalıştırılmasında yalnızca meslek eğitimine yönelik olur. Öğretim kurumlarına ve örgün eğitime devam eden çocuk ile genç hükümlüler, atelye ve iş yerlerinde çalıştırılmazlar. Tutuklulardan çalışmaları istenebilir ancak buna mecbur tutulamazlar. Mevzuat hükümlerimiz bunlar. İşyurdu çalışmalarında bunların da tümünü yerine getirdiğimizi düşünüyoruz.

İşyurdu faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak amacıyla yine çeşitli kanun hükümleriyle kolaylıklar sağlanmıştır. En önemlisi, kamu kurum ve kuruluşlarının işyurtlarıncı üretilen mal ve hizmetlerden yapacakları alımlar, Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabii değildir. Bu şu demektir, belli miktar aşan alımlarda ihaleye çıkılması, ilan yapılması, teklifler toplanması ve belli prosedüre uyulması zorludur. Ama eğer kamu kurum kuruluşları işyurdundan ürün alacaklarsa böyle kayıtlar sözkonusu değildir. İsteddiği oranda, istediği miktarda doğrudan alım yapabilme imkanına sahip. Ayrıca iş yurtları kurumları vergisine tabii değildir. Burada da bir muafiyet söz konusudur.

Burada yansıda ülkemizdeki iş yurtlarında üretilen ürünlerden branşlarına göre birtakım örnekleri görsel anlamda göstereceğiz. Endüstri ürünlerinde, burada bir kısmını yazdık, mobilya, konfeksiyon, ayakkabı, bilgisayar toner kartuşu, tabela, alüminyum doğrama, parke taşı, demir, döşeme, yatak, yorgan, ekme, matbaa ve benzeri alanlarda üretim söz konusu. Şu an yeni yapılan adliyelerin ve ceza infaz kurumlarının mobilya tefrişatının neredeyse tamamı işyurtlarınca yapılmaktadır. Tekstil konfeksiyon alanında güçlü bir üretim bandı vardır cezaevlerimizde.

Öncelikle pazarlama stratejimizde Adalet Bakanlığı'nın ve cezaevlerimizin, adliyelerin kendi ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmet üretimini tercih ediyoruz. Örneğin infaz koruma memurlarının üniformalarının tümü cezaevi işyurtlarında üretilmektedir. Yılda 70,000'e yakın. Ayakkabıları, yazlık kışlık ayakkabıları, botları kendi cezaevlerimizde üretilmektedir. Bugün itibariyle 80,000'lere yaklaşan hükümlü tutuklu mevcudunun yatakları, ranzaları, dolapları, nevresimleri cezaevlerimizde üretilmektedir. İletişimin, bilgi işleminin gelişmesiyle adliyelerimizde ve cezaevlerimizde bilgisayarlaşmanın getirdiği bizim açımızdan önemli bir pazar, bilgisayar yazıcılarının toner ve kartuşlarının dolumu cezaevlerinde yapıma yönünde gelişmektedir. Matbaa, ciltçilik, gazete, yayın, kitap üretimi vardır. Madeni eşya, karasör yapımı. 58 yerdeki cezaevlerimizde fırın mevcut, ekmeğin üretimi yapılmaktadır. Çeşitli bakım onarım ünitelerimiz vardır birçok cezaevinde. Çanakkale açık cezaevimizde, markalı ve TSE'li deterjan üretimi yapılmaktadır.

İkinci branşımız el işleri ürünleri. Burada halı, kilim, çini, seramik, gümüş, takı, tablo, resim gibi şeyler vardır. Bu alanda da güçlüyüz. Hatta gazetelerde okumuşsunuzdur belki. Hollywood'un ünlü aktrislerinden Charlize Theron, bizim halılarımızı tercih ediyor. Sebebini sorduğumuzda şunu söylüyorlar: Çok özgün, hikayesi var ve başka yerde bulunmayacak şekilde sıkı kaliteye ve bazen küçük hatalara sahip. Neden? Hata, onu benzersiz kılıyor. Öyle bir pazar var. Mermer işleciliği, gümüş işleciliği, taş işleciliği, tabloculuk, sedef kakmacılık geleneksel el sanatlarımızdan..Sedef kakmacılığı Bolu Cezaevinde yeni geliştirdik.Yok olmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatlarımızın az da olsa korunmasına yönelik fonksiyon da icra etmektedir bu tür faaliyetler.

Tarım ve hayvancılık branşlarımızda üretim hacmimiz epeyce büyük. Burada süt ürünleri, et ürünleri, yumurta, sebzeler, meyveler, mandıra ürünleri. Çok da talep görmektedir. Zeytinyağı, zeytin, pirinç, narenciye, balçılık, seracılık, besicilik yaygın bir faaliyet halindedir.

İnşaat ve onarım işlerimiz vardır. Büyük çaplı olmamak kaydıyla küçük binalar, onarımlar, lojmanlar bizim inşaat ekiplerimiz tarafından yapılabilmektedir.

Uygulama sosyal tesislerimizde hükümlüler, hem pişirme, ocak, mutfak kısmında görev almakta hem servis kısmında görev almaktadır. İzmir Adliyesi'ndeki Sosyal Tesis, Karşıyaka'daki Hakimevi hükümlülerimizin çalıştığı işyurdu faaliyetlerindedir. Bursa Hakimevimiz aynı şekilde. Dalaman'da yine işyurdu üretimi piliçlerin halka piyasaya pazarlandığı bir piliç restoranı çalışmaktadır. Yine Gökçeada'da dinlenme ve kamp tesisleri ki bunda hakim, savcı, adliye ve cezaevi personeli tatil yapmaktadır. 60'a yakın hükümlü çalışmaktadır. Eskişehir cezaevimizin içinde yine buna benzer küçük bir tesis var.. Birçok yerde adliye, cezaevi ya da müstakil sosyal tesislerde kafeterya, kantin, satış mağazası işletmeciliği vardır. Yine buralarda hükümlüler çalışmaktadır memur arkadaşlarımızın nezaretinde.

Hizmet sektörüne yönelik üretimlerimiz, ürünlerimiz vardır. Yedi emin adliyelerdeki emanete alınmış araç ve malların depolandığı yerlerdir. Burada da yine memur nezaretinde hükümlülerimiz çalışmaktadır. Adliyelerin keşif aracı ihtiyaçları bu yöntemle karşılanmaktadır. Çeşitli hizmet iş kolu vardır. Halı yıkama, adliye temizlik işleri, araç yıkama, halı saha işletmeciliği gibi birçok alan vardır.

İşyurtlarımızda kırktan fazla işkoşu bulunmakta ana hatlarıyla. Yılda ortalama 8000 hükümlü sürekli çalışmakta. Değişik zamanlı işleri dikkate aldığımızda, siparişe göre kimi 5 gün, kimi 10 gün, kimi 3 ay, 30,000'e yakın hükümlü bir şekilde bir işte çalıştırılabilmektedir. Cezaevi personelinin de 3700 kişi işyurdu personeli olarak çalışmaktadır. Çalışan bir hükümlü veya tutuklu bugün itibariyle 5 Lira, Yeni Türk Lirası gündelik almaktadır. Bu nettir. Sigortadan faydalanmaktadır. Bu sigortadan dışardaki eşi ve çocuğu da faydalanmaktadır. Yine kar payından belli oranlar dahilinde yararlanmaktadır. Her hükümlüden tahliyesinde alınan işe giderleri, yemek içmek gider-

HÜKÜMLÜ MESLEK EĞİTİM VE İŞ YURLARI ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (I)

leri çalışanlardan alınmamaktadır. Yıllara göre çalışan hükümlü tutuklu sayısı istatistiği giderek artan bir trend göstermektedir. İş alanları yarattıkça hükümlülerimizde çalışma eğiliminin, isteğinin arttığını görüyoruz.

Eğitimlerimiz devam ediyor. Bir üretim üretime başladığımız zaman bununla alakalı eğitimlerimiz hem dairemizde hem personel eğitim merkezlerimizde yoğun bir şekilde verilmektedir. Sürekli eğitim merkezi halinde devam ettiriyoruz. Hem kamu kurumlarıyla, hem meslek odalarıyla, hem sivil toplum kuruluşları, gönüllü gerçek tüzel kişilerle meslek eğitime yönelik yoğun işbirliğimiz var. 2006 yılında belki daha önce sunu yapan arkadaşımız söylemiştir, meslek eğitimlerine 43,000 kişi katıldı. 25,000 sertifika verildi. Çok çeşitli alanlarda, tekstil, mobilya, seracılık gibi. İşyurdunda bir de işbaşında eğitim dediğimiz eğitim vardır. Bir kısmı makinaların eğitim parkuru olarak kullanılmaktadır. Çıraklık, kalfalık ve ustalık sistemi vardır, hiç mesleği olmayanlara yönelik. Şartları yerine getirerek bunlarda başarıya ulaşanlara sertifika verilmektedir.

Dairemiz bünyesinde ar-ge ekibimiz vardır, cezaevlerini sürekli olarak dolaşan ve modernizasyonu sağlamaya çalışan. Tanıtım pazarlama ekibimiz daire başkanlığımızda, kamu kurumlarını özel sektörü sürekli ziyaretlerle pazar oluşturmaya çalışmaktadır ve bunda başarılıyız. Müşteri portföyümüz genellikle Jandarma, Deniz Kuvvetleri, Sahil Güvenlik, Milli Eğitim Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Kredi Yurtlar Kurumu gibi toplu yaşam, toplu ihtiyaçları büyük miktarda alımları olan kurumlara yönelmiş durumdayız ve onlardan da talep görüyoruz. Örneğin Jandarma Güvercinlik Kampüsü'ne haftada 45,000 yumurta veriyoruz. 10,000 avcı yeleği, 20,000 bayrak verdik. Bunlar kendi üretimlerimiz. Deniz Kuvvetlerine y 50,000 bot ayakkabı, 50,000 subay astsubay gömleği, yine 50'şer bin iş üniforması, nevresim takımı veriyoruz. Merkez Bankası'nın para torbaları ki niteliklidir bunlar, 3000 tane işyurdu üretimidir.. Bunlar örneklerdir. Halen

görüşmelerimiz sürüyor. 245,000 nevresim, 50,000 subay kravatı, 10,000 bayan subay ayakkabısı, yağmurluk, mont, avcı yeleği vesaire gibi. Kredi Yurtlar Kurumu'na bir yurt döşedik tamamıyla.

Periyodik faaliyetlerimizden uluslararası sergilerimiz var. Bu Bosna-Hersek'te geçen yıl düzenlediğimiz bir sergi. Ürünlerimizi oraya götürdük ve yaptığımız satışı kimsesiz çocuklar yararına çalışan bir vakfa bağışladık, satışta kimsesiz kalmış çocuklar yararına çalışan bir vakfa. İzmir Fuarı'nda geleneksel sergimiz var, Ankara Zafer Çarşısı'nda her yıl geleneksel sergimiz var. Ve İstanbul Bakırköy'de, Kadıköy'de geleneksel sergilerimiz var. Her yıl yine tarım açık cezaevlerimizde yetiştirilen büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar bizim dini bir vecibemiz olan Kurban Bayramı'nda satışa sunulmaktadır. Yine adliye personeli, cezaevi personeli ve halka satılmaktadır. Bu büyük bir talep görmektedir çünkü burada suni yemler vesaire yok. Satış ve kesim hizmetleri hijyenik ve kaliteli olarak sunulmaktadır.

Çeşitli ülkelerle işyurtları alanında uluslararası işbirliğimiz vardır. Moldova, Azerbaycan, Bulgaristan, Arnavutluk gibi. Burada karşılıklı çalışma ziyaretleri yapılarak eğitim çalışmalarını gerçekleştirilmektedir.

Zamanın kısalması nedeniyle takdimimi toparlayarak bitirmeye çalışacağım. İşyurdu çalışmalarındaki yeniden yapılanma, ülkemizde son yıllarda sürdürülen cezaevi ve infaz reformunun bir parçasıdır. Hükümlülerin çalıştırılması faaliyetleri, infazın ve iyileştirme programlarının içinde yer almaktadır. Çalışmalarımızın, uluslararası ilke ve standartları karşıladığını ve işyurdu alanında bir çok gelişmiş ülke ile benzer durumda olduğumuzu düşünmekteyiz. Hedeflerimiz var. Bu gelişme trendinin artarak devamı, daha çok sayıda hükümlünün çalışması için alanlar yaratılması ve teşviki. İşyurdu alanında dünyanın en iyi iki üç ülkesinden biri olabilmek. Başaracağımıza inanıyorum. Saygılar sunuyorum.

HÜKÜMLÜ MESLEK EĞİTİM VE İŞ YURTLARI ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (II)

Mihai Popescu

Uluslararası Ceza Reformu Örgütü Doğu ve Orta Avrupa Bölge Müdürü, Romanya

Teşekkürler. Romanya'daki mesleki faaliyetlere sivil toplum örgütlerinin katılımını sizlere anlatmak benim için büyük bir mutluluk. Tabi ki bir önceki konuşmacının anlattığı kadar muhteşem şeyler olmayacak bunlar. Romanya'da böyle şeyler henüz mümkün değil çünkü sivil toplum örgütleri hükümlülerin cezaevinde oldukları süreç içerisindeki mesleki eğitimleri konusuna çok fazla katılmıyor. Bunun da çok basit bir sebebi var. Romanya'daki cezaevlerinde hükümlüler, hükümlülükleri esnasında çalışmaya karşı isteklidir çünkü her çalıştıkları güne karşı daha erken tahliye ediliyorlar. Dolayısıyla ceza infaz sisteminin kendisi bir koruma sistemine sahip. Cezaevinde çalışma konusuna hükümlüler gerçekten çok ilgileniyorlar çünkü onlar için en önemli şeyi, daha erken özgürlüklerine kavuşmayı ifade ediyor.

STK'lar her zaman hükümlüleri tahliye ve cezaevi sonrasında iş bulmaya hazırlamaya çalışmaktadır. Biliyorsunuz eski hükümlüler için cezaevinden çıktıktan sonra iş bulmak çok zor. Bunun iki sebebi var. Birincisi, eski hükümlü oldukları için toplum tarafından kolay kabul edilmiyorlar. İkinci olarak da, büyük bir çoğunlukla eski hükümlülerin kendileri çalışmakla çok fazla ilgilenmiyorlar. Bu sebeplerden dolayı STK'lar, cezaevlerindeki hükümlülerin tahliye hazırlık ve tahliye sonrasında çalışmaya motive edilmesi gibi çalışmalar yürüterek, eski hükümlülerin düşük ücretle çalışmayı reddetme anlayışını azaltmaya ve sosyal güvenceli daha iyi çalışma koşullarına yönlendirmelerini sağlamaya çalışmaktadır.

Bazı hükümlüler yasalara uyma konusuna özen göstermekte güçlükler yaşamaktadır. Serbest kaldıktan sonra da çalışmak istemediklerinden mesleki eğitim faaliyetlerine katılmak istemezler. STK'lar hükümlülerin bu tutum ve davranışlarını değiştirip, çalışma ile ilgilenmesini sağlarlar. STK'lar hem cezaevi sürecinde hem de tahliye sonrasında bu kişileri çalışmaya yönlendirmek ve işe yerleştirmek gibi birçok alanda çalışırlar.

Bunu yanı sıra, STK'ların yaptığı diğer bir önemli işte yaşadıkları toplumdaki işletmelerde, özel şirketlerde ve aynı zamanda kamu sektöründe lobi çalışmaları yaparak eski hükümlülerin tahliye sonrasında iş bulabilmelerini sağlamaktır. Çünkü aksi takdirde, salıverilme sonrasında iş bulmalarını engelleyecek bir toplumsal yapı ile karşı karşıya gelirse, cezaevinde mesleki eğitimi vermenin hiçbir etkisi kalmaz. Çalışacakları bir iş bulamazlarsa cezaevinde edindikleri iş deneyimi bir işe yaramaz. Dolayısıyla tahliye sonrası istihdam sağlanması STK'ların başlıca hedefidir. Hükümlüleri çeşitli iş seviyelerine göre hazırlamaya çalışırlar. STK'lar tarafından sağlanan bu iş seviyeleri hükümlülerin öncelikli işe alınmalarını olanaklı kılar.

Ayrıca şunu söylemek istiyorum cezaevinde hizmet veren STK'ların hükümet tarafından finanse edilmesi gerekiyor. Öncelikle istihdam bunun yanı sıra hükümlülerin tahliye konusunda hazırlanmaları, sosyal destek ve psikolojik danışmanlık hizmeti verilmesi gibi bir takım faaliyetlerin devlet tarafından finanse edilmesi gerekir. Cezaevinde STK'ların yaptığı diğer faaliyetler ise, örneğin insan haklarının ihlal edilip edilmediğinin izlenmesi tabii ki devlet tarafından finanse edilmemesi gereken faaliyetlerden. Burada çok net bir ayırım var. Eğer siz ceza infaz sisteminin yükümlülüğü olan fakat iş yoğunluğu, yeni cezaevlerinin inşası gibi birtakım nedenlerle sistem tarafından sağlanamayan hizmetleri veriyorsanız, hizmetleriniz finanse edilebilir.

Ayrıca, STK'lar insanların tahliye konusunda hazırlanmaları, iş bulabilmeleri, toplumla ve aileleri ile tekrar bütünleşebilmeleri ve bunun sonrasında yasaya uymaları konusunda çalışmalar yapıyorlar. Bu tür çalışmalar tabii ki hükümlülerin cezaevi içerisinde çalışmaları karşılığı erken tahliyelerini sağlayacak mesleki eğitim programlarından daha

HÜKÜMLÜ MESLEK EĞİTİM VE İŞ YURLARI ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (II)

farklı nitelikler de taşımakta çünkü bazen cezaevi içerisindeki mesleki eğitim programları tek başına bu davranışların dışındaki hayata yansıtılmasında yetersiz kalabiliyor. Bu üzerinde durulması gereken önemli bir problem.

Başka bir sorunla karşı karşıyayız. Romanya'daki mevzuata göre hükümlüler mesleki eğitimleri sonucunda geçerliliği olan bir sertifika almalılar. Bazı şirketler, yerel bir takım istihdam ve iş kurumları bir takım özel sertifikalar ve diplomalar veriyorlar. STK'lar yeterli kapasiteleri olmadığı için bu alanda pek çalışmıyor. Bu tür kuruluşlar, görüşmeye gittiğinizde ne yapılması gerektiği, CV'nin nasıl hazırlanması gerektiği, işverene geçmişlerini nasıl açıklamaları gerektiği ve onun güvenini nasıl kazanabilecekleri gibi konularda çok fazla yardım sağlamıyor.

Şunu da unutmamak gerekiyor ki, hem Türkiye de hem de Romanya'da bir kayıt dışı ekonomi söz konusu. Kaçak çalışan birçok işçi var. Genellikle de eski hükümlüler bu tür konumlarda çalışmak zorunda kalıyorlar çünkü hiç kimse kendine güven vermeyen kişilerle yasal bir anlaşma yapmak istemez. Eski hükümlülerle de önce sözleşmesiz işe başlamayı kabul ediyor ve daha sonra sözleşme

alabileceklerini umut ediyorlar.

Diğer bir önemli konu da, bazı hükümlüler ilköğretim mezunu olmadıkları için bu tür eğitimlere devam edebilecek ve sertifika alabilecek temel eğitim koşullarını karşılayamıyorlar. Bir iş edinebilme yeterlilikleri olmuyor. Türkiye'deki durumu bilmiyorum ama Romanya'da cezaevi nüfusuna baktığımız zaman temel eğitimini tamamlamış çok büyük sayıda insandan bahsediyoruz.

Dolayısıyla cezaevlerinde hükümlülerin temel eğitim ihtiyaçları da karşılanmalı ki bu tür mesleki eğitim programlarına katılabilsinler ve bir diploma ya da bir sertifika almalarını sağlayacak bir düzeye gelebilsinler. Bu nedenlerden dolayı mesleki eğitim vermek görüldüğü kadar basit bir konu değil. Cezaevi bir başlangıç eğitimi veriyor, sonra bir fabrikada ya da cezaevi endüstrisinde çalışıyorlar, bu onlar için çok basit bir süreç. Eğer yeterli eğitimi almışlarsa yeterlilik belgesi alabiliyorlar. Bu sayede dışarıda aynı işleri yapabiliyorlar.

Ben faaliyetler ve gelir getirici işler üzerine kısa bir sunum yaptım. Teşekkür ederim.

Yürütücü: **Güney Haştemoğlu**, Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Başkanı

Güney Haştemoğlu: Romanya veya Türkiye’de hükümlülük döneminde sertifika alan kişilerin bu sertifikaların kapalı kurumda alındığını gösteren bir yazı, bir işaret var mı? Yani onlar biz hükümlüyken şöyle bir kursa devam ettik, aşçı olduk veya marangoz olduk mu diyorlar? Yoksa tamamen nötr bir sertifika mı alıyorlar?

Mustafa Doğru: Bu kurumda verilen kurs olduğu belli.

Mihai Popescu: Romanyada eğitimi kursta mı okulda mı, cezaevi olulunda mı aldıklarına dair bir değerlendirme yok. Sertifikalar toplumdaki yetkililer tarafından veriliyor, cezaevi sistemi tarafından değil. Ceza süresinde alındığını belirten bir ifade bulunmuyor.

Güney Haştemoğlu: Bakanlık yetkililerinden bu konuya eğilmelerini rica edeceğim. Eğer orada çalışmanın sonunda olağanüstü bir iş öğrenmiş olsa dahi o sertifikanın üzerinde Adalet Bakanlığı, falanca kapalı kurum, altında imzalar, kurum müdürü olduğu takdirde bence o kıymetini % 75 kaybedecektir ve insanlar onu orta yere çıkartmayacaktır. Halbuki herkes bir sertifikayı duvarına asmak ister. Böyle bir sertifikayı duvarına asmak isteyen kişi aramızda var mı? Herhalde yoktur. En kısa zamanda uygulamanın değişmesini isteriz.

Canan Arın: Avukat. Belki ben kaçırdım, siz söylediniz. Diyelim ki bir çift ayakkabı orada 10 Lira’ya mal oluyor.

Öncelikle adliye personelinin veya Jandarma’nın ihtiyacı için kullanılıyor dediniz. Bunlar normal fiyatlarıyla veya normalden biraz daha düşük fiyatla mı bu kullandıkları yerlere satılıyor ve bunların parası alınıyor mu? Alınmıyorsa bunları üreten insanlara ne kadar gidiyor bu? Çünkü anlattığımızda devlet bütçesi gibi koskoca trilyonlara dönen bir iş çıkıyor ortaya.

Hülya Üçpınar: Hukukçuyum. Türkiye İnsan Hakları Vakfı’nda çalışıyorum. Yapılan sunumdan cezaevlerinin karlı bir işletmeye dönüşmüş olduğunu görüyorum yani duygum bu oldu. Sorular oluştu kafamda. İaşe, günlük hükümlülere ödenen ücret 5 YTL değil mi?

Mustafa Doğru: Ücret 5 YTL, iaşe farklı bir şey.

Hülya Üçpınar: Ücreti sormak istedim. 5 YTL. Şimdi ayrıca iaşe kesintilerinin yapıldığını biliyoruz. Birincisi hükümlülerin yıllık cezaevlerine getirileri 21 trilyon, artı işlerinden kesinti yapılıyor. Ücretlerinden bu düşülüyor.

O zaman ben ücret politikasını soracağım. Benim algım şöyle yasal düzenlemelerden, sizin sunumunuzdan değil ama düzenlemeden yola çıkarak vardığı sonuç bu. Kişilere 5 YTL günlük veriliyor çünkü asıl almaları gereken bedelden iaşe bedellerinin düşüldüğü gibi bir algım var. Algım var sadece, bilgim yanlış olabilir, algım da yanlış olabilir. Dolayısıyla bu nedenle hükümlü çalışanların ceza-

evine katkıları biraz daha artmış oluyor diye düşünüyorum. Bunun yanı sıra Canan Hanım'ın da söylediği gibi ne kadar bedelle satılıyor? Bedelleri almıyor mu? Özellikle kamu kurumları ve kamu çalışanlarına malların satışında dışarıya satıştan daha ucuz yapıldığı, piyasa değerinin altında olduğu gibi bir düşüncem var. Dolayısıyla en azından kamu kurumlarının da bir girdisi var, çalışan hükümlülerin ciddi bir katkısı var. Ama aldıkları sadece günlük 5 YTL ve aylık 150 YTL. Ama asgari ücret 560 civarında. Dolayısıyla bu 5 YTL neye göre belirleniyor ve adil mi diye bir soru oluştu kafamda. Ve ücret politikasını bu çerçevede sormak istiyorum.

Mustafa Doğru: Neye göre belirleniyor diyorsunuz? Burada fiyatlar belirlenirken klasik işletmecilik mantığıyla hareket ediliyor. Filanca kuruma ayakkabı verileceği zaman ucuz verilsin, maliyetinin altına verilsin, zararına verilsin diye bir şey yok. Dışarıdan da alabiliyor, bizden de alabiliyor. Biz onları kendimiz davet ediyoruz. Pazarlama ziyaretleriyle klasik üretici gibi gidiyoruz; "Lütfen bizden alın. Sistem işlesin. Mahkum çalışsın" diyoruz. Diğer kurumlara ya da personele herhangi bir şekilde bir avantaj sağlanması söz konusu değil. Sistem yürümez o zaman. Burada bir kamu idaresiyiz biz. Geçmiş yıllarda bu hatalar yapıldı. İşyurdunda binlerce onbinlerce halı tezgahı koyduk. Satış belli değil, fiyatlar belli değil. Dışarıda iş bulmasına yetecek anlamı bir iş değil. Halı stokları dağ gibi çoğaldı. İşletme zarar etti. İnsanlar çalışmak istemedi ve bu cezaevi asayişini de olumsuz yönde etkiledi.

Son 10 yıllık reform, yeniden yapılanma sürecinde hem Birleşmiş Milletler hem Avrupa Birliği standartlarında olan, tahliyesinden sonra iş bulabileceği, hayatını idame ettirebileceği, gelir kazanabileceği iş alanları yaratıldı. Klasik anlamda maliyet hesabı yapılıyor. Maliyetin üzerine bizim yaşamızın el verdiği ölçüde kar oranı konuyor. Ve bu kar oranında da gene belli orandaki kar payı olarak çalışanlara, hükümlüye, personele ve çalışan diğer işçilere dağıtılıyor. Asla herhangi bir şekilde hükümlüyü ucuz emek olarak görmüyoruz. Asla yani onun sırtından faydalanılacak, işgücünden faydalanılacak gibi değil. İşte infaz koruma memurlarının ayakkabıları. Devletin verdiği bir fiyat var. Örneğin 25 milyon-28 milyon ayakkabı başı. Biz bunu belki 16 belki 17 milyona mal ediyoruz. Karnımızı ediyorsak satıyoruz. Yoksa gitsin dışarıdan alsın.

İşletmecilik mantığıyla bakıyoruz. Oradaki sistemi devam ettirmemiz lazım. Giderimizi karşılamamız lazım, amortismanımızı karşılamamız lazım.

Elde ettiğimiz kar devletin kasasına böyle hesabı sorulmadan ya da işte gelir olsun diye bakılan kar değil, bu gelirin cezaevi hizmetlerinde kullanılması şart. Eğitim giderlerinde, makinada, modernizasyonda, teçhizatla. Nitekim biz eğitim giderleri için her yıl trilyonlarca yani o 21 trilyonun çok üstünde belki 40 - 50 Trilyon diğer kaynaklardan gelen gelirlerimizi de tahsis ederek bir takım çalışmalar yapmak, yaptırmak, geliştirmek istiyoruz.

İaşe bedeli kanunlarımıza göre 3,5 milyondur bugün. Her hükümlüden tahliyesinden sonra istenir. Ödeme gücü olmayanlardan istenmez. Bu işyurduyla alakalı değil. Ancak çalışmayı teşvik etmek bakımından çalışan işyurdu atelyelerinde çalışan hükümlü ve tutuklulardan tahliye edildiğinde bu istenmez. Bir avantajdır bu, dezavantaj değil. Yani belki ben yanlış aktardım. Çalışmayı teşvik amacıyla getirilmiş onlara sağlanan bir imkandır.

Sigorta 150 milyon diyoruz. Herhalde şu dengeyi de gözetmemiz lazım. 150 milyon sigorta primi, kar payı ve iaşe giderlerine baktığımız zaman sosyal dengeleri gözetmemiz lazım. Şimdi düşmüyoruz hayır, sigorta bizden çıktı olarak gidiyor. Yani yılda yaklaşık biz 1,5 trilyon civarında şu anda sigorta primi ödüyoruz. Şunu gözetmemiz lazım herhalde. İçerde olmak dışarıda olmaktan avantajlı hale gelmemeli.

Mihai Popescu: Romanya da hükümlüler çalışma karşılığında cezalarından gün düşüldüğü gibi para da alıyorlar. Yasa ulusal ekonomideki en asgari düzey maaşı almalılar der. Fakat maaşlarından %70 cezaevi giderleri kesilir. Kalan parayı günlük harcamaları ve suçlarından dolayı borçları varsa onun ödenmesi için harcarlar. Yeni yasa daha ileri gitti ve eğitim alan hükümlülerden eğitim bedelini alacak. Eğer harçlıkları varsa birşeyler satın alabilirler. Cezaevi sistemi hükümlülerin dışarıdan elbise yiyecek gibi malzemeler sokmalarını durdurdu. Benim ülkemde de ücretin bir kısmının kesilmesine dair yasa var ama kesin olarak en düşük düzeyde ücret alıyorlar, bu onları ucuz emek yapsa da. Hollanda'da nasıl bilmiyorum. Oradan da örnek dinlersek karşılaştırma yapabiliriz.

Rolf Streng: 1978 yılından beri cezaevi müdürüyüm. Ha-la emeğin ücretlenmesini tartışıyoruz. En karışık problemlerden biri. Cep harçlığı gibi bir para ödüyoruz. Saati-ne bir euro ödüyoruz. Hükümlülere maaş ödeme konu-sunda bir araştırma yapıyoruz. Daha çok ödenmemesi konusunda eğilim var. Eğer ücret ödersek ailelerinde bakımını üstlenmemiz gerekir. Bizde çok sofistik bir sos-yal sigorta sistemi var. Bu sebeble ücret ödeme tarafı-sı olamıyoruz.

Meryem Erdal: Türkiye İnsan Hakları Vakfı'ndan katılı-yorum. Hukukçuyum. Aşhında kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve bir mahkumiyet hükmünün infaz edildiği bir ortamda çalışma zorunluluğunu şahsen bir in-san hakları savunucusu olarak kabullenemiyorum. Orada rakamları görünce aşağı yukarı aşhında hükümlünün %20 kadar sürekli çalışıyor. 30000 kadar da dönem dönem çalışıyor.

Mustafa Doğru: Karşılıklı cevap vereyim, canlı ve sıcak olsun. Bizde işsizlik had safhada, mesleksizlik had safha-da. Sosyal güvenlik şemsiyesi altında olmayan insan sa-yısı had safhada, özeleştiriyi yapmamız lazım. Bize inanırı-atelyelerde çalıştırın diye iş kapasitesinin çok üstünde iş başvuruları var.

Meryem Erdal: Taleplere karşı değilim. İsteğe bağlı çalış-maya ve kişilerin her koşulda üretmesine de karşı değilim. Ama diğer bedensel faaliyetler ve zihinsel faaliyetleri ge-liştirici konularda bu kadar organize olunmadığını düşün-üyorum ve böyle olduğunu yani çalışma, iş, işyurtları anlamında gerçekten daha büyük bir hassasiyet ve orga-nizasyon, sistem geliştirildiğine tanık oluyorum. Gerçek-ten bir işletme sektöre dönüşmüş diye düşünüyorum.

Mustafa Doğru: Ben katılmıyorum.

Meryem Erdal: O yüzden ben izleme ile bağlantılı soru-yu yöneltmek istiyorum. İzleme kurulları elbette işyurt-larını da izleme kapsamında olduğu için izleyebiliyorlar. Bunun dışında bir izleme mekanizması var mı? Nasıl bir yöntem izleniyor? Ayrıca 150 YTL de olsa adil bulmuyo-rum. Dışandaki çalışma ya aynı işi yapan diğer insanlarla kıyaslandığında, aşağı yukarı Avrupa ülkelerinde de siste-min böyle olduğuna tanık oluyorum şimdi duyduklarım-dan ama bunu kabullenemediğimi belirtmek istiyorum.

Mustafa Doğru: Tabii kişisel olarak devletler ya da infaz sistemleri bir sistem ve bir takım ölçüler üzerine kurulu-dur. Biz iyi durumdayız dünyaya baktığımız zaman. Biz hem ücret açısından, sosyal güvenlik açısından, hem dış-şanya gönderebilmesi, sağlanan imkanlar, iş alanları ve ilkelerin yerine getirilmesi açısından iyi durumdayız. Kişi-sel yorumlar farklı olabilir ancak pozitif veriler bunu gös-teriyor. İkincisi ben eğitim, diğer eğitim alanlarında da zayıf olduğumuzu kabul etmiyorum. 10 yıldır genel mü-dürlüğün içindeyim. Her alanda çalıştım ve burada sunu yapan arkadaşlarımızın da gayretini biliyorum. Eğitimle alakalı çalışmalarda belki işyurdundan daha ilerdeyiz. Eğitim ve psikolojik tretman anlamında. İşyurdunda biz o kadar değiliz. Açık söylemem lazım.

Derya Avcı: Şimdi sistemle ilgili bilgileri aldık. Konferan-sın içeriği olarak değerlendirdiğimizde STK katkısı nasıl olabilir? İkincisi de slaytlar içerisinde evet çok güzel ra-kamlar vesaire bunları gördük fakat ya ben kaçırdım ya da yoktu, hükümlülerin cezaevinde çalışmış hükümlünün al-dıkları sertifikaların onların hayatlarını kolaylaştırıcı etkisi olduğuna dair örnekleriniz ya da bununla ilgili sayılar var mı? Belki bunları paylaşsak biraz daha açıklayıcı olacaktı.

Mustafa Doğru: Birincisi alınan sertifikaların tahliyesin-den sonra işe yarayıp yaramadığı ya da ne kadar kolaylık sağladığı. Bu toplumun duyarlılığıyla çok alakalı. Sivil toplum örgütlerinin, iş ve işçi bulma kurumlarının, fabri-kaların, işletmelerin duyarlılığıyla çok önemli. Bakın mü-eyideler var. Yasa gayet güzel, iş grubunda görevli dene-timli serbestlik müessesesinde getirilen koruma kurulları belki sayısal rakamlarla da verdiler ancak belli sayıda hü-kümlü çalıştırma zorunluluğu vesaire. Bunu çalıştırmayıp cezayı ödemeye razı olan fabrika sahipleri, işletmeler ol-dukça siz çok bir şey yapamazsınız. Ben cezayı ödeyece-ğim, çalıştırmayacağım diyor. Toplumsal duyarlılık açı-sından söylüyorum. Genel müdürlük yani bizim resmi ka-mu anlamında gene biliyorum ki bu konuda hem dene-timli serbestliğin koruma kurullarının ve danışma kurulu-nun oluşmasından önce hem sonra bu konuda kamunun diğer kurumlarını ve özel sektörün faaliyeti harekete ge-çirip işbirliğine yaklaştırmak çabaları bizde sanki çok da-ha fazla sivil toplum kuruluşlarından.

Biz işyurtlarında uzun yıllardır STK'lardan faydalanıyo-

ruz. Örneğin tekstil konfeksiyon alanında eğitime ihtiyacımız oluyor, gidiyoruz Ankara Giyim Sanayicileri Derneği'ne, bize eğitim merkezlerini tahsis ediyorlar. Ya da bir işletmeye gidiyoruz ayakkabıda kaliteyi nasıl yaparsınız, uzmanları gelip bizim Ayaş'taki fabrikamızda geliştirmek için gönüllü olarak her şeyi yapabiliyorlar. Eylül ayında Foça Açık Cezaevi'ne bir ziyarete gittik. Foça cezaevinin peynirleri, mandıra ürünleri piyasada çok talep görüyor. Satış mağazalarının önünde kuyruklar oluşuyor. Bir çocuğu, genci gösterdiler. Dediler ki, bu Konak, Alsancak'ın belalı kapkaççılarından biriydi, tinercilerinden. Kapalı cezaevinde kaldı, son bir buçuk yılda Foça'ya geldi. Biz onu burda peynircilikte eğittik. Hem eğitim verdik hem işbaşında eğittik. Şu anda ilginçtir, onun elinden peynir öyle bir lezzetli mayalanıyor ki bizim veterinerimiz o ayan tutturamıyor. Ve bu çocuk çok iyi bir peynir ustası oldu, sertifika aldı ve tahliyesine 2 gün var. İzmir'in meşhur büyük peynir üreticilerinden birine gittik ve onu kendimiz işe soktuk. İki gün sonra orada işe başlayacak ve eski alışkanlıklarını ve karakterini bıraktı. Böyle küçük küçük hikayecikler bize ulaşan mektuplar, geri dönüşler bizleri mutlu ediyor. Bakın o mandıra almasa, öbürü almasa bu cezaevinin gayreti boşa çıkacak. Genel müdürlüğün gayreti boşa çıkacak. Koruma kurullarının gayreti boşa çıkacak. Bir gayret var, samimi bir gayret var. Aynı hassasiyeti biz toplumdaki, toplumsal duyarlılık olarak bekliyoruz. Bu konuda sadece bizim gücümüz yetmiyor. Sizlerden de destek almamız gerekiyor ki sizin desteğiniz ya da buradaki vereceğiniz sağlayacağınız sonuç belki bizim on katı yüz katımız olacaktır. Bu yavaş yavaş oluşuyor benim gördüğüm. Ben teşekkür de etmek istiyorum hakikaten sivil topluma ne zaman gittiysek işyurdu anlamında destek gördük. Ama şimdi infaz hizmetlerinin her alanında bunu görüyoruz.

Cemil Kuyu: Efendim ben şöyle bir hesap yaptım. Kendim de uzun süre işyurtlarında Cumhuriyet Savcısı olarak görevli idim. 5 YTL yaklaşık 3 Euro'dur. 150 artı sigorta artı çocuklarının dışarda eşinin ve sigorta masraflarının da devletin karşıladığı düşünülür üstüne iadesi konulursa benim hesabıma göre 1000 Dolar'dır. Yani bir hükümlü çalışarak ayda 1000 Dolar, kadar kazanıyor, kazanabiliyor da. Bir önce çalıştığım şehirde 90 hükümlüyü biz adliyede çalıştırdık. Sabahleyin çıkıyorlardı, işe gelir gibi sivil kıyafetlerle adliyeye geliyorlar. Adliyenin temizlik işleri, ta-

şıma işleri, çay ocağı, kafeteryasını işletiyorlardı. Ve eşleri ve çocuklarıyla görüşüyorlardı. Akşam eve gider gibi cezaevine gidiyorlardı. Ve onlar çalışmak için çok arzulular.

Bütün bu gerçekliğe rağmen ben sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili genel bir değerlendirmeyi bugünün sonunda yapmayı düşünüyorum. Olaya yaklaşırken, şimdi iki bayan yukarıda konuştu ben onları dinledim. İpuçlarını alıyorum. Ve bu bakış açısının STK'larla kamu kurumları arasındaki bu temel, farklı yaklaşımın sorunlara yol açtığını görüyorum. Bütün bu olumlu şeylere dahi negatif bir açıdan bakıldığında olayların altından kalkamıyor yani çözüme ulaşamıyorsunuz.

Mihai Popescu: Hükümlülerin aldığı sertifikalarda cezaevinden alındığını gösteren ibare olması çok üzücü. Benim ülkemde kesinlikle böyle bir şey yok hatta yasak. Tartışmada misyonumuzun en önemli faaliyeti olan hükümlülere iş becerisi kazandırmanın sadece finans açısından değerlendirilmesi çok yazık; gelecek hayatlarına hazırlamak açısından da değerlendirmeliyiz. Köle olarak kullanıldıkları zamanlar çok eskide kaldı.

Mustafa Doğru: Bakın işyurduyla alakalı eğitim sertifikalarında, işyurdu atölyesinin dışında işbaşı eğitiminde bu yazıyor. Diğerinde yazmıyor. Milli Eğitim ile, çıraklık eğitimi ile, halk eğitimi ile, her türlü kurum kuruluş ile yapılan meslek eğitimleri ya da diğer eğitimlerde sertifikalarda herhangi bir şekilde cezaevi ibaresi, Adalet Bakanlığı ibaresi yok. Ama işyurdu atölyesinde bir kurs değil işbaşı eğitimi olduğu için yazmak durumunda. Sayı itibarıyla bu 25000'in belki işbaşında eğitimi çok küçük bir oranını tutar.

Zafer Öztekin: Hacettepe Üniversitesi'nden. Ben bir tıp mensubuyum. Burada bir sivil toplum örgütünü de temsil etmiyorum. Fakat bir vakfın da başkanımı aynı zamanda. Adalet Bakanlığı'nı pek çok yönüyle eleştirebiliriz. Fakat bugün dinleğim sunum bence Adalet Bakanlığı'nın hiç de eleştirilemeyecek bir yönü. Ben gerçekten memnun oldum. Yakınım bu konuya ama doğrusu bu kadar da iyi çalışmalar olduğunun farkında değildim. Benim sivil toplum kuruluşlarına bir önerim olacak. Ben de hatta kendi vakfımda bunu becerebilirim çaba göstereceğim. Sadece mahkumların tahliye olduktan sonra çalışabilecekleri bir kurum oluştursunlar. Bu mandıra olabi-

lır, deri atölyesi olabilir, marangoz atölyesi olabilir. Ama eğer sivil toplum örgütleri gerçekten mahkumlara bir hizmet, bir katkı yapmak istiyorlarsa, bilmiyorum olur mu olamaz mı ama bu mahkumların çalışabileceği özel tesisler bölgesel olarak veya büyük kentlerimizde açabilirler diye düşünüyorum.

Tomris Atabay: Ceza infaz sisteminde sivil toplum derneğinin üyesiyim. Şimdi STK'ları genellemeyelim. Aslında bu Cezaevi Genel Müdürlüğü'nün bu işyurtlarında yaptıkları çalışmalar destekliyorum. Çünkü Birleşmiş Milletler cezaevleri standart minimal kurallarında ve Avrupa cezaevi kurallarında mahkumlara iş verilmesi bir hak olarak görülür ve birçok madde vardır bu iş, işlerle alakalı olarak. Sadece önemli olarak iki önemli tarafı vardır bu işin. Biri iş deneyimi vermek ve onlara yeni bir iş eğitimi vermek Diğer amacı da para kazanmaları. Yani az da olsa cüzi de olsa bir para kazanmaları. Doğu Avrupa'da Türkiye de birçok cezaevini dolaştım. Mahkumların en büyük şikayetlerinden biri, iş olmadığı zaman. Çok çalışmak istiyorlar.

Önemli olan diğer bir konu da maaş konusu. Eğer dışarıdaki maaşla eşit maaş vererseniz, olmuyor gerçekten Mustafa Bey'in dediği gibi. Bazı yerlerde denendi. Galiba yanlış hatırlamıyorsam İtalya'da, belki de Fransa'da da verildi. Aynı sendikal haklar verildi, aynı maaşlar verildi ve yürümedi. Yani bu şekilde yapıldığı zaman cezaevleri mahkumlar için bir zarar oluyor çünkü yine Mustafa Bey'in söylediği bir şey çok güzel. Eğer bu karlar gerçekten cezaevine geri dönüyorsa eğitim çalışmalarına başka çalışmalara destek olmak üzere, ben bunda yanlış bir şey göremiyorum.

Mustafa Doğru: Dönüyor hakikaten hiç tereddütsüz. Yaşa hükmü çünkü.

Güney Haştemoğlu: Ben şöyle bir şey ilave etmek istiyorum peynirci çocuğumuzla ilgili olarak özellikle. İnsanlar robot değil. Bir işi, bir mesleği öğrenirken ustasının ona karşı saygı, sevgi, ona değer verme, ona kendini iyi hissettirme gibi bir tavrı olduğu takdirde herkes mükemmel peynirci olabilir. Eğer orada çalışanlar bir işi mükemmel yapmıyorlarsa bunun böyle bir yan sebebi de bulunabilir.

Mustafa Doğru: Hem Avrupalı dostlarımıza hem buradaki sivil toplum kuruluşlarımıza her türlü cezaevimiz açık. Hep beraber gidelim, görelim bunlar doğru mudur,

değil midir. Mahkumlarla konuşalım. Herhangi bir sakıncağımız nokta yok.

Mihai Popescu: O insanlar özgürlüklerinden mahrum bırakılarak cezalandırılıyorlar, çalışma cezası almıyorlar. İş yapmak iyidir ama cezaevinde işi nasıl kullandığınızı konusunda dikkatli olmalıyız. Hem hükümlünün hem de toplumun yararına olmalı. İyi ücretlendirme paralarının olmasını sağlar. Eğer paraları yoksa diğer hükümlülere hizmet ederler hatta cezaevinde fuhuş yaparlar. Kitaptan değil gerçeklerden konuşalım. Fakir hükümlüler zengin hükümlüler tarafından hizmetleri için kullanılıyorlar. Onları çalıştırmaya alıştırmak ve ücret ödemek diğerlerinin işine gelmez. Söz konusu sadece cebimizden biraz para vermek değil. Ödenen para başka amaçlar için kullanılabilir. Romanyada biraz daha fazla para vererek dışarıdan yiyecek ve giysi gelmesine engel olundu. 20 yılda kazandığımız bir tecrübe. Yiyecek, sigara, giyecek gibi çeşitli şeyler için fuhuş yapılıyordu. Şimdi çalışıyorlar, herkesin parası var ve kendi ihtiyaçlarını alabiliyorlar. İyi ücret ödemek onlar için bir avantajdır.

Şebnem Korur Fincancı: Önceki oturumdan sarkan bir tartışma olduğunu ilettiler. Bir yanlış anlaşılma ve bir söz hakkının kullanılmaması gibi. Mersin cumhuriyet başsavcısı sanıyorum önce bir yanlış anlaşılmayı açıklayacak. Ardından size ama tabii olabilir. Türkiye İnsan Hakları Vakfı'ndan avukat Hülya Üçpınar ve avukat Meryem Erdal, buyrun söz sizin.

Hülya Üçpınar: Sonuçta bir sunum yapıldı ve benim kafamda bazı sorular oluştu. Bilgim olabilir, anlamamış olabilirim ve bunun üzerine bir yorum söyledim ve Adalet Bakanlığının veya Cezaevleri ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün ücret politikası konusundaki sorumu ilettim. Bunun içerisinde eleştiri olabilir, bunun içerisinde yanlış bir şey olabilir ama sadece bir soru sordum. Elbette burada Adalet Bakanlığı çok güzel şeyler yapmıştır, cezaevinde reformlar yapmıştır ama hep iyi şeyler söylendiğinde herhangi bir problem yok benim söylediğim şey bir eleştiri içerebilir ama gerçekten eleştiri kastım yoktu ve bana görünen buydu, açıklanmasının istedim. Bu ortamda birlikte çalışacaksak ve şuanda birlikteyse gerçekten birbirimize tahammül göstermemiz, dışlayıcı olmamamız gerektiğini ve yargılayıcı olmamamız gerektiğini düşünüyorum.

Meryem Erdal: Aşhnda iyi STK, kötü STK ayrımlı hissettim, arka arkaya alınan sözlerden kaynaklı. Tek görüş tek düşünce olamaz, burada oluyor isek elbette ki farklı düşünceleri de duymamız gerekiyor. Olumsuzlukları aksaklıkları da dile getirmemiz gerekiyor. O yüzden tek kale maç yapmaya gelmedik diye düşünüyorum buraya ki ben hep bunu hissettiğim için birazda ama gerçekten bir aktivist olarak kendi düşüncelerimi ifade ettim. Karşılıklı tahammül gösterme olgunluğumuz olduğunu düşündüğüm için buradayım. Yarın, öbür gün de burada olmaya ve kalmaya devam edeceğim. Bu tür diyalog ortamlarının başlangıçta zorlukları içerdiğini de biliyorum az çok ve o tahammülle devam edeceğiz biz.

Cemil Kuyu: Tabi bu diyaloga ben neden oldum. Yani böyle bir tahammülsüzlük sözkonusu değil. Sivil toplum kuruluşlarının cezaevine yaklaşım olayı çok yeni. İlk kez böyle bir toplantı yapıyor. Adalet Bakanlığı yetkilileri, hakim, Cumhuriyet başsavcılar ve STKdan, sivil toplum kuruluşlarından insanlar var. Ben bir başsavcıyım. Sivil

toplum kuruluşlarının cezaevi yönetiminde bize yardımcı olmalarını herkesten, özellikle kendilerinden daha çok istiyorum. Burada benim karşı çıktığım konu şuydu yani kesinlikle iyi STK kötü STK hayır. Eleştiride olacak ki yanlışımızı bileceğiz. O eleştiriler doğrultusunda eğer doğruysa biz de kendimizi tabii ki düzelteceğiz. Ancak burada bir şeyin altını çizer gibi oldum. O da şu bize yaklaşıırken biz olumlu işbirliğinden yanayız, yani negatif, reddeden, yapılanları görmeyen bir yaklaşım ya da bir önyargıyla cezaevi kurumlarına yaklaşırsanız olumlu bir işbirliği çıkmaz bundan inanın. ... çok konuşmak istemiyorum gerçekten biz iyi niyetliyiz. Hükümlülere kendi evlatlarımız gibi devletin milletin halkın emaneti gözüyle bakıyoruz. Eğer birlikte yapılacaksa bu çalışmalarımıza önyargıyla değil olumlu pozitif yaklaşılmasını istiyorum. Ben biraz negatif algıladım. Eğer yanlış algıladıysam ondan da ben özür dileyeyim. Ve Türkiye'deki tüm sivil toplum kuruluşlarının yani elbette ki mükemmel olduğunu biz de iddia etmiyoruz ama olumlu işbirliği varsa güzel sonuçlar çıkacağını da düşünüyorum.

KURUMLARDAKİ SAĞLIK POLİTİKALARI VE İŞLEVSELLİĞİ (I)

Erhan Polat

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Sağlık Şubesi, Tetkik Hakimi

I. GENEL OLARAK

İnfaz mevzuatımıza göre Kuruma her gelen hükümlü ve tutuklu öncelikle kabul muayenesinden geçer, bu muayenede temel sağlık bilgileri ile vücudunda herhangi bir darp cebir izi olup olmadığı belirlenerek dosyasına kaydedilir, her kurumda bir revir ve en az bir tıp görevlisinin başkanlığında bir sağlık ekibi bulunur. Kurumun sağlık biriminde, ülkemizin her yerindeki sağlık ocakları tarafından verilen 1. aşama sağlık hizmetleri verilir. Hafif hastalık vakalarında mahpuslara muayene ve tedavi hizmetleri kurumda verilirken, ileri tetkik ve tedavi gerektiren ciddi ve ağır vakalarda, hasta devlet hastanelerine ve üniversite hastanelerine sevk edilerek tedavileri sağlanır. Vakamın ciddiyeti kurum doktoru tarafından takdir edilmektedir. Yasa gereği mahpusların her türlü muayene ve tedavileri Devletin teminatı altındadır ve ücretsiz olarak verilmektedir.

İnfaz Kurumlarında kalan mahpuslar için 2006 yılında yapılan toplam harcama miktarı 7.488.409,99 TL'dir.

21 Mart 2007 tarihi itibarıyla 425 İnfaz Kurumunda 82 Tıp Doktoru, 97 Diş Hekimi ve 90 Psikolog ve 103 sağlık memuru bulunmaktadır. Büyük çoğunluğu küçük olan infaz kurumlarında sağlık hizmetleri İl Sağlık Müdürlükleri tarafından görevlendirilen doktorlar tarafından verilmektedir.

Özellikle Ağır Ceza Merkezlerindeki infaz kurumlarıyla Yüksek Güvenlikli İnfaz Kurumlarında tam donanımlı toplam 100 diş tedavi üniteleri bulunmaktadır. Ayrıca kapasitesi yüksek olan infaz kurumlarında acil durumlar için 37 adet ambulans hizmet vermektedir.

5275 sayılı Yasanın 18.maddesine göre, Akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlığı olan hükümlülerin cezaları bu amaçla inşa veya dizayn edilen ve Ruh Sağlığı Hastanelerine sahip olan Elazığ, Samsun, Manisa ve Adana illerinde bulunan infaz kurumlarının özel ünitelerinde infaz edilmektedir. Özel ünitelerin işletilmesinde uzman doktor ihtiyacını yasa gereği Sağlık Bakanlığı karşılamaktadır.

Kurumlarda öncelikle koruyucu ve önleyici sağlık tedbirlerine önem verilmekte bu kapsamda aşı kampanyaları, konferans ve seminerler düzenlenmekte, hijyene önem verilerek kullanım alanları temiz tutulmakta, mahpusların bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması için sosyal, kültürel, sportif faaliyet olanakları sağlanmakta, (kalori ve vitamin değeri hesaplanmış, taze) sağlıklı beslenme, barınma olanakları sunulmaktadır. Uluslararası standartlara göre günlük asgari havalandırmadan yararlanma süresi bir saat olmasına rağmen ülkemizde yüksek güvenlikli infaz kurumları da dahil tüm mahpuslar yaklaşık olarak güneşin doğuşundan sonra batışına bir saat kalana kadar gün ışığından faydalanabilmektedir.

İnfaz Kurumlarımızda kalan mahpuslara verilen sağlık hizmetleri ile ülke genelinde hür vatandaşlara verilen sağlık hizmetleri arasında tam bir paralellik ve eşitlik bulunmaktadır. Bu konuda Hükümetlerce takip edilen sağlık politikaları infaz kurumlarına doğrudan yansımaktadır. Yani hür insanların yararlanabildiği tüm sağlık hizmetlerinden hürriyetinden mahrum bulunan bütün mahpuslar da yararlanmaktadır.

Hastaneye sevk edilen mahpusun hastanede yatarak tedavi görmesi uzman hekim tarafından gerekli görülürse, kendisi hastanenin mahkum koğuşuna alınarak tedavisi burada sürdürülür. Hastanede yatarak tedavi görmesi gerekmemekle birlikte uzman doktor denetiminde tedavisini takip edilmesi gereken mahpuslar, tedavilerinin sağlanacağı has-

tanelere en yakın infaz kurumlarına nakledilirler.

Ülkemiz hastanelerinin iş yükü çok fazla olmakla birlikte hükümlü ve tutuklulara güvenlik nedeniyle imkanlar ölçüsünde öncelik hakkı tanınmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda gerçekleştirilen yasama faaliyetleri esnasında İnfaz Yasamız ve buna bağlı mevzuat tamamen değişmiş, insan haklarına saygı çerçevesinde, uluslar arası standart ve kurallara uygun hale getirilmiştir.

2006 yılında yerli ve yabancı uzmanların ortak çalışmasıyla İnfaz Kurumu hekimleri arasında sağlık hizmetlerinde uyum ve standardı sağlamak ve yol göstermek amacıyla " Sağlık Hizmetleri El Kitabı" hazırlanmış ilk etapta 500 adet basılarak Ceza İnfaz Kurumlarına dağıtılmıştır.

Bilindiği üzere mahpus hakları İnsan Hakları üst başlığı altında pek çok uluslararası belgede ve sözleşmede düzenlenmiştir. Konumuzu ilgilendirmesi bakımından bazı belge başlıkları aşağıda sıralanmıştır.

II. MAHPUSLARIN SAĞLIK HAKLARI İLE İLGİLİ ULUSLARARASI BELGELER

1. Avrupa Konseyinin Avrupa Cezaevi Kuralları
2. Avrupa Konseyinin Cezaevinde Tıbbi Bakımın Ahlaki ve Kurumsal Yönleri Hakkında R 98 /7 Sayılı Tavsiye Kararı

3. Avrupa Konseyinin Cezaevlerinde AİDS ve Buna İlişkin Sağlık Problemleri de Dahil Bulaşıcı Hastalıkların Kontrolünün Cezaevlerine Ait ve Kriminolojik Veçheleri Hakkında R 93/6 Sayılı Tavsiye Kararı.

4. BM Minimum Cezaevi Standart Kuralları- 1955

5. BM Tıp Etiğine Dair Prensipler.

6. Dünya Tabipler Birliğinin Tokyo Bildirgesi

7. Dünya Tabipler Birliğinin Açık Grevleri Hakkında Malta Bildirgesi.

8. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin uluslararası sözleşme,

9. Mahkumların Tedavisi İçin BM Temel İlkeleri

10. AİHM'nin Yaşam Kurtarma Amacıyla Yapılan Tıbbi Müdahalelere İlişkin Kararları

11. AİÖK'nin Tavsiyeleri

III. MAHPUS SAĞLIĞI İLE İLGİLİ ULUSAL MEVZUAT

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında kanun

Ceza İnfaz Kurumları ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük

KURUMLARDAKİ SAĞLIK POLİTİKALARI VE İŞLEVSELLİĞİ (II)

Prof. Dr. Zafer Öztekin

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Çok teşekkür ediyorum sayın başkan. Ben de hazırlama komitesine teşekkür etmekle başlıyorum. Efendim henüz konunun amatörüyüm. Açık yüreklilikle söylemek isterim, cezaevleriyle ilgilenmem biraz önce Sayın Polat'ın bahsettiği o kitapla başladı. Ama halk sağlığı açısından ne kadar büyük bir sorun olduğunu bende fark ettim. Zaten bir konuda bir insana bir şey öğretmek istiyorsanız o konuda o insana kitap yazmasını tavsiye edersiniz. O zaman işin ne kadar önemli olduğunu anlıyor insan. Aramızda sağlıkçı var mı bilmiyorum. Ben birkaç arkadaşı tanıyorum ama galiba genelde hukuk kökenli kişiler var. O zaman belki söyleyeceklerim bir kısmınıza yeni kavramlar olarak ulaşacak.

Bu sözü çok beğeniyorum. Prof. Dr. Faruk Erem'in "Suçu kazıyın, altından insan çıkar" demiş. Yani nerede çalışsanız çalışın insanla uğraşıyorsanız, bu suçlu da olabilir suçsuz da, sağlam da olabilir bir hasta da bunun bir insan olduğunu unutmayacağız. Bu hekim de olacak ya da cezaevinde yönetici kişide olacak ama uğraştığımız kişi insandır. Bu hiçbir zaman akıldan çıkmamalı.

Ceza İnfaz Kurumlarının yapısı içerisinde değişik servisler var. Bunlardan bir tanesi de Sağlık Servisi ve görevi mevzuatta şöyle tanımlanmış;

Kurumda koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini ceza infaz kurumu tabibinin başkanlığında yerine getiren servistir. Başhekim ve onun denetimindeki bir ekip çalışmasıdır. Sağlık servisinde ceza infaz kurumu tabibi, dış tabibi, eczacı, veteriner, diyetisyen, sağlık memuru ve hayvan sağlık memuru görev yapar. Cezaevlerinde besicilik yapılırken ve ayrıca da beslenmeyle ilgili gıda maddelerinin alınmasında da sağlık ekibi ve doktor işin içerisinde.

Cezaevi yönetimi yalnız hükümlülere bir sağlık hizmeti sunmaktan değil, hükümlülerin, personelin ve hatta ziyaretçilerin sağlığını koruyacak koşulları sağlamakla yükümlüdür. Demek ki cezaevindeki sağlık hizmetleri sadece hükümlüye değil, gelen ziyaretçiye dahi hizmet vermek üzere planlanmıştır.

Devlet, özgürlükleri ellerinden alınan kişileri sağlıklı koşullar altında tutmak ve hastalanırlarsa bakımlarını gerçekleştirmek yükümlülüğünü de üstüne alır. Demek ki biraz evvel ifade edildi "hükümlü devlete emanet edilmiş bir kişidir." Dolayısıyla onun sağlığını korumak kollamak, tedavi etmek devletin görevidir.

Şimdi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Önerilerinin R(98)7 sayılı bir karar var. Avrupa'da cezaevlerinde sağlık hizmetleri nasıl olmalı?, ifade eden kararlardan birisi.

- Toplumun geneline uygulanan hizmetlerle eşitlik. Yani normal topluma dışarıdaki kişilere sağlık hizmetleri hangi düzeyde veriliyor ise cezaevindeki sağlık hizmetlerinin de ona eşit olması lazım.
- İnsan Hakları Sözleşmesine uyma. İşkenceden tutun hepsi var.
- İşkencenin ve insanlık dışı küçültücü muamelenin önlenmesi.
- İnsan üzerinde tıbbi araştırma yapmama

Çok ilginç bir tarihi bilgi vardır biliyorsunuz. Lady Marry Montegue, İstanbul'da 17. yüzyıldaki İngiliz Büyükelçisinin kansı. İstanbul'da varyelasyon usulüyle çiçek aşısı yapıldığını görüyor. Mektup yazıyor İngiltere'ye, döndükten sonra da krala bunu anlatıyor. Bu yöntemi hükümlüler üzerinde denetiyor. İyi sonuç alındığını gördükten sonra serbest bırakıyor. Eskiden beri cezaevinde birtakım deneyler yapıldığı bilinir artık böyle bir şey yok ama gene de bu kararlar arasına girmiş.

- Her zaman bir sağlık hizmetine erişebilme hakkı. Demek ki hangi tür cezaevinde olursa olsun, ister cezaevi hekimi vardır veya yoktur, hükümlü bir sağlık hizmetine erişecek.
- Cezaevinde sürekli hekim ve hemşire bulunacak diyor yine bu karar.
- Sağlık biriminin olanaklarının yeterli olmasını istiyor bu kararda
- Cezaevi dışında tedavi olanağı, eğer gerekiyor ise...
- Psikiatrik danışma ve konsültasyon olanağı olmalıdır.
- Diş hekimliği hizmeti mutlaka var olacak.
- Bağımlılar için tedavi olanağı, yani uyuşturucu kullanımları için tedavi hizmetlerini şart koşuyor.
- Kadın hükümlüler için uygun servisler, kadınların özel günleri var, çocukları ile birlikte olanlar var, bunlar için ayrı özel konumlar olacak,

- Gebelerin izlenmesi yine bu kararların içinde
- Bilgilendirme ve onay. Hükümlüye bir sağlık hizmeti verecekseniz, sana şu ilacı yapacağım, şu hizmeti yapacağım bilgisi verilir. Tıpkı normal kişilere nasıl davranıyorsanız onun da aydınlatılmış onam dediğimiz, iznini almak zorundasınız.
- Gizlilik esastır. Sağlık kayıtları başkalarına açıklanmayacak.
- Açlık grevi, akıl hastalığı gibi güvenlik ve tıbbi görevlerin çıktığı durumlarda mahkeme izni alınacak. Yani sağlık personeli kararsız kalıyorsa ya da cezaevi yönetimi kararsız kalıyorsa bazı hükümler arasında çelişki görüyorsa o zaman mahkeme izni alınacak.
- Dışardan hekim çağırabilme hakkı olacak.
- Transferlerde, yani hasta naklinde tıbbi kayıtlar da gönderilecek. Yani tıbbi kayıt cezaevinde saklı kalmayacak. Hükümlü hastaneye gidiyorsa bu kayıtlarda onunla birlikte gidecek. Bu gizliliği bozamaz.
- Hekimin kararları yalnızca tıbbi gerekçelere dayandırılacak. Yani karşınızdaki bir katil olabilir, ağır suçlu olabilir bunlara göre değil, hekimin tamamen tıbbi gerekçelerle işlem yapması lazım.
- Tıbbi personelin ücretlendirilmesi halk sağlığının diğer sektörlerinden daha düşük olmamalıdır.

Türkiye'deki hekim olarak söyleyeyim. Tabipler Birliği temsilcisi de burada Türkiye'deki zorunlu hizmet uygulamasında hekim kurayı çekiyor. Eğer o bilek cezaevi hekimliği çekerse Adalet Bakanlığı kadrosuna giriyor ve sadece maaşa talim. O bilekle bir sağlık ocağını çekerse 3 misli maaş alıyor. Cezaevi hekimlerinin en büyük şikâyeti budur. Sağlık Bakanlığı kadrosunda olmak istiyorlar. Cezaevinde doktorluk yapmak sanki onlara da bir hükümlü psikolojisi veriyor. Bu durumun iki bakanlık arasında görüşülerek çözümünün sağlanması lazımdır.

Cezaevinde sağlık riskleri yüksektir, çünkü,

- Genellikle tutuklu ve hükümlüler düşük sosyo-ekonomik gruptandırlar, eğitimsiz, kendi sağlığının değerini bilmeyen, fakir çevre koşullarında yetişmiş kişilerdir. Bunlar normalde de sağlık sorunları olan insanlardır.

- Yaşadıkları toplumda olumlu sağlık davranışları kazanmamışlardır,
- Yüksek riskli davranışları vardır. Uyuşturucu kullanırlar, sigara içerler, asabidirler... v.s.
- Cezaevlerindeki çevre ve yaşam koşulları genellikle yetersizdir, iyileşiyor ama genellikle yetersiz olabilir.
- Cezaevinde ruh sağlığını olumsuz etkileyen faktörler vardır.

İşte bu nedenle risklidir bu kişiler. Normal toplumdan daha fazla sağlık sorunları vardır. Bunu bilmek lazım.

Ceza infaz kurumlarında verilen sağlık hizmetleri.

- Cezaevine kabul aşamasında muayene yapılıyor.
- Düzenli sağlık kontrolleri yapılıyor
- Taramalar yapılabilir, hastalık taramaları verem taraması gibi
- Acil sağlık hizmetleri
- Poliklinik hizmetleri
- İlaçların sağlanması
- Bulaşıcı hastalıkların kontrolü
- Ruh sağlığı hizmetleri
- Ağız ve diş sağlığı hizmetleri
- Çevre koşullarının iyileştirilmesi, hekim cezaevinin içindeki havalandırmadan tutun tuvaletine kadar ilgilenmek zorunda
- Yeterli ve dengeli beslenmenin sağlanması da sağlık biriminin sorumluluğunda
- Sağlık eğitimi ve sağlığın geliştirilmesi, "health promotion"
- Tıbbi kayıtların tutulması
- Kurumun sağlık koşullarını düzenlemek
- Kurumun sağlık koşullarını bozan ve tedaviyi reddedenleri yönetime bildirmek gibi yükümlülükleri var.

Düzenli sağlık kontrolleri var.

- Bu hükümlülerin en az yılda 1 kez muayene edilmesi gerekiyor.
- Gaita kültürü, balgam kültürü gibi rutin hastalık taramaları yapılıyor. Özel durumlarda gene başka taramalar yapılabilir. Mesela sıtma veya verem, hepatit ki çok önemli günümüzde, bitlenme gibi taramalar yapılabilir.
- Bir uzman kuruluştan destek sağlanabilir bu taramalarda. Verem taraması yaparsanız, Verem Savaş Dispanserinden ekip çağırırsınız, onlar yapar bu taramayı.
- Tarama sonuçları muayene işlemi gibi kayıtlara geçirilmelidir;
- Ülke programındaki tarama programları ceza infaz kurumlarında da aynen uygulanmalıdır. Mesela sağlık bakanlığı normal topluma bir kanser taraması yapıyorsa cezaevinde de yapılmalıdır.

Hasta haklarına saygı konusu bir ilke

Muayeneye başvuru hakkı var. Uygulamada infaz koruma memuruna bir dilekçe veriyorlar. Revir işlemleri var. Hastanede bakımı gerektirmeyenler burada kalıyor. Fakat çok özel bir durum var revirlerde, mesela bulaştırmacı veremi varsa hastanın o zaman koğuştta değil de revirde kalıyor. Tartışılmaya değer bir nokta sanıyorum burası.

Bulaşıcı hastalıkların kontrolü için çevre ve temizlik, hijyen, aşılama gibi... İlginçtir verem konusu çok önemli. Cezaevinde normal toplumun 10 katı daha fazladır verem. Onun için cezaevinde çalışan sağlık personelinin özellikle verem konusunu çok iyi bilmesi lazım.

Veremle ilgili Adalet, İç İşleri ve Sağlık Bakanlıkları arasındaki 2003 yılında yapılmış bir protokol var. Ayrıntısına girmiyorum ama çok önemli işbirliği noktaları var.

Beslenme konusu sağlık servisinin görevlerinden birisi.

Kadınlara günde 2000 kkal, erkeklere 2500 kkal veriliyor. Ağır iş yapanlar varsa o kişilerin kalorilerini de yaptıkları işe göre ayarlanması lazım. Burada ben gezdiğim cezaevlerinde de şahit oldum gıda alımlarında hekim görüyor, eti, pirinci, fasulyeyi vs. Hekimlerimiz bu konuda ne kadar yetkindir? Bir hekim olarak ben de şüpheliyim. Onla-

rn da bu konuda eğitilmeleri lazım.

Yemek boykotları ve grev konusu var.

Yemek boykotu devletin verdiği işeyi kabul etmeyip, kendi kaynakları ile beslenme. Bir açlık grevi türü değildir.

İkincisi Süreli açlık grevi. Devletin verdiği işeyi reddederek kendi kaynaklarından beslenmeyi de belirli bir süre için kabul etmeme. Ama bu sürelidir. 3 - 5 gün gibi.

Bir de süresiz açlık grevi var ki hayatta kalacak ölçüde beslenme. Tamamen reddetme değil ama yaşamını idame ettirebilecek kadar düşük besleniyor.

Dönüşümlü açlık grevleri var. Grup grup 3 gün biri sonra rotasyon şeklinde öbürü şeklinde yapıyorlar.

Destek amaçlı açlık grevleri var. Bir cezaevindeki hükümlünün, başka bir cezaevinde açlık grevi yapanlara moral vermek amacıyla yaptığı açlık grevi.

Ölüm hedefli açlık grevi var ki işte bu ciddi bir durum. Belirli bir amacı gerçekleştirmek için ölünceye kadar aç kalma.

Açlık grevinin tıbbi yönünü geçiyorum, yasal yönü çok önemli. Burada meslek kuruluşlarıyla onların görüşüyle

yasal durum tam uyuşmayabilir.

5275 sayılı Cezaevi ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 82. maddesi bu konuda hüküm getirmiş. "Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları" ... uzatmayayım kanun diyor ki, önce bunlar eğitilir, konuşulur, vazgeçmeleri talep edilir, eğer talep etmezlerse bunlara sağlık müdahalesi yapılır. Hayatta kalmaları için her türlü işlem yapılır.

Cezaevlerinde şiddet ile ilgili durumlar var.

Burası Sinop Cezaevi, görmeyi tavsiye ederim, tabi şimdi müze. Ama bu cezaevini gören birisi suç işlemekten vazgeçer. O kadar eğitici bir cezaevi.

Hükümlü de toplumdaki herhangi bir kişinin ulaşabileceği sağlık hizmetlerine erişme ve onlara davranıldığı gibi davranılma hakkına sahiptir. 2. ilke, bir hükümlü cezaevinden tahliye edildiğinde cezaevine girdiği halinden daha kötü olmamalıdır. Hekimler açısından ve yöneticiler açısından empati yapınız. Yani kendinizi karşımadaki hükümlü yerine koyunuz. Dozu da fazla kaçırmayınız, empatinin dozu kaçarsa bu sefer sizin sağlığınız bozulabilir.

KURUMLARDAKİ SAĞLIK POLİTİKALARI VE İŞLEVSELLİĞİ (III)

Dr. Dumitru Laticevski

Dünya Bankası Küresel Fon Doğu Avrupa ve Orta Asya Fonları Müdürü, Cenevre

Teşekkürler. Tabii ki cezaevlerine birer sağlık hizmeti alternatifi gibi bakmam pek de mümkün değil, çünkü bildiğiniz gibi cezaevi dış dünyadan farklı. Kendi ortamınızı ve komşularınızın kim olacağını kontrol edebilme şansınız yok. Bunun yanı sıra, cezaevine giren insanların genellikle cezaevi dışında da sağlık hizmetlerine veya hijyene erişimi zor. Cezaevinde sağlık ve güvenlik dengeleri malesef sağlıktan taraf olamıyor ve uyum içerisinde sürdürülüyor. Temel prensip cezaevi nüfusu ve sivil nüfus arasında hizmet dengelerinin sağlanması olmalı.

Bizler cezaevlerinde tüberkülozun kontrolünün mümkün olduğunu biliyoruz. Örneğin Kazakistan'da, Moldova'da, Tomsk'ta cezaevleri için hazırlanmış MDRTB programları var ve muhtemelen Tomsk'taki de bugüne kadar yapılmış olan en iyi MDRTB programı.

Aynı zamanda HIV kontrol projeleri de yapılabilmekte. Bildiğiniz gibi cezaevinde iğneler paylaşılabilir. Almanya, Moldova, Kırgızistan ve İspanya'da bu örnekleri yaşadık.

Aynı zamanda yan etkilerinden dolayı antiretroviral tedavinin gerçekleştirilmesi zor olsa da cezaevinde bunun uygulanabilir olduğunu söylemek mümkün ve Rusya, Bulgaristan, Moldovya ve Belerosa gibi ülkeler küresel fondan gelen finansmanlar sayesinde bunları gerçekleştiriyorlar.

Antiretroviral tedavinin yan etkileri şunlardır; karın ağrısı, kansızlık, nefes darlığı, baş ağrısı, hepatit, uykusuzluk, zihinsel bulanıklık, mide bulantısı.

Avrupa ve Orta Asya bölgesinde edinilen birtakım deneyimler gösteriyor ki devletin sağlık birimleri ile sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliği çok önemlidir. Tabii ki sağlık programlarında kalite kendiliğinden ortaya çıkan bir şey değildir. Kaliteli programlar için sürekli personele ve sisteme yatırım yapmak, mevcut kaynakların kullanımının iyileştirilmesini sağlamak ve aynı zamanda hem personel hem de tutuklu ve hükümlüler açısından sağlık hizmetlerinden yararlanan kişi odaklı bir yaklaşım gütmek gerekmektedir.

İyi hizmetlerle AIDS'in yaygınlaşması kontrol altında tutulabilir. AIDS'le mücadelede duygusal yaklaşımlardan çok pragmatik yaklaşımlar daha doğrudur çünkü bu finansal kaynakların doğru yönlendirilmesi açısından da daha geçerli bir yaklaşımdır.

Burada dolaresk bir dilin kullanılması gerçekten oldukça önemli. Tabii bunun insan sağlığına faydası, doğru maliyete çevrilmesi ve finansal eş değerinin bulunması oldukça önemlidir.

Farklı senaryolarda HIV müdahalesinin kapsamına bakacak olursak yıllara göre kurtarılan yaşamı ve daha sonrasında da bu yılların net faydasını ele aldığımızda aslında cezaevlerinde finansal açıdan elde edilen fayda görülebilir.

Yani bunun içinde bizler için neler var? Bir insan hakkı olarak sağlık, halk sağlığına bir katkı olarak cezaevlerindeki sağlık ve ulusal bir kaynak olarak sağlık...

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim .

KURUMLARDAKİ SAĞLIK POLİTİKALARI VE İŞLEVSELLİĞİ (IV)

Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı

Türk Tabipler Birliği Yüksek Onur Kurul Üyesi

Türk Tabipleri Birliği temsilcisi olarak davetli bulunuyorum ve bu dönemde, Yüksek Onur Kurulu Üyeliğini sürdürüyorum. Türk Tabipleri Birliği olarak cezaevlerindeki sağlık sorunları ile ilgili çalışmalarını da uzun yıllardır yürütmeye uğraşıyoruz çünkü cezaevleri hekimleri önemli oranda meslek örgütümüzün üyesidir. Bu arada anımsatmak isterim Türk Tabipleri Birliği bir sivil toplum kuruluşu değildir. 6023 sayılı yasayla kurulmuş yani resmi kamu kurumu niteliğindedir. Niteliği itibarıyla de her ne kadar 1982 anayasasıyla üyelik zorunluluğu ortadan kaldırılmış olsa da meslektaşlarımızın %80'i meslek örgütümüzün üyesidir. Kendi talepleri ve istekleriyle zorunlu olmadan üye olmuşlardır. Dolayısıyla, demokratik kitle örgütü niteliğindedir. Bu kimliği itibarıyla de bir STK olarak tanımlamakta yarar var. Meslektaşlarımıza karşı her zaman sorumlu olduğumuzu hissettik, ama topluma karşı da sorumluyuz. Çünkü yasamızın ilk ve 4. maddesi halk sağlığı konusunda çalışmalar yürütmek gibi bir görevi bize vermektedir. Cezaevlerindeki sağlık sorunu da bir halk sağlığı sorunudur. Öyle olduğunu da zaten hemen anlıyoruz, çünkü bu masada 2 halk sağlığı uzmanı var. Bir Hacettepe'den, bir de Dünya Bankasında bu konuda çalışmalar yürüten bir meslektaşımız, halk sağlığı uzmanı.

Ashında bir kolaylaştırıcı olarak bir şeyler söylemek beklenen bir durum değildir ama bir hekim olarak, bir adli tıp uzmanı olarak, Türk Tabipleri Birliği'nde 1977'den beri emek veren bir gönüllü çalışan olarak, sağlık alanında, cezaevleri alanında yaşananlarla ilgili konuşacağım.

Evet, bizler neden cezaevleriyle ilgileniyoruz. Mordillo'nun bu karikatürünü çok severim ben. Bana hep hekimliği mi ve insanlığı mı anımsatır. Zafer hocamın da sözünü ettiği hani -suçu kazıyan altından insan çıkar- gerçekten böyle. Cezaevi ortamı sabahtan beri konuşuyoruz hep bir yoksunluk ortamı. Bu yoksunluk ortamının hekimle nasıl bir ilişkisi olabilir? Sağlık hizmetlerinin organizasyonunun nasıl bir değerlendirmeye ihtiyacı var?

Ashında yoksunluk ortamları hepimiz için, tüm canlılar için, bir travma niteliğindedir. Adli tıp uzmanı olarak travmanın ne anlama geldiğini çok iyi bilenlerdenim ve tabii ki tüm canlı organizmaların da travmaya bir yanıtı var. Bu travmanın sonuçları, sonuç olarak Türk Ceza Yasasına göre de bu bir travma ise, vücut dokunulmazlığına karşı suç niteliğine bürünebilir. O nedenle hukuka uygunluk olması gerekiyor.

"Cezaevleri sağlıklı ortamlardır", diyor Vigiani, Batı İngiltere Üniversitesinden bir halk sağlığı uzmanı. "Baştan sağlıklı olduklarını kabul etmek, ona göre sağlık hizmetlerini düzenlemek gerekir", diyor. Sabahtan beri verilen rakamlar vardı. Türkiye'de 74.000 tutuklu ve hükümlü var. Sağlık hizmeti harcaması 7,5 trilyon. Hesapladım hemen, 100 milyon kişi başına harcamıyor. Türkiye'de sağlık hizmetlerinde kişi başı harcamalar 257 dolar. Dolayısıyla bu 257 dolara ulaşmıyor.

Oysa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 21. maddesi; "tüm vatandaşlar kamu hizmetlerinden eşit yaralanır." Diyor. Dolayısıyla eşitlik ilkesinde sorun varmış gibi duruyor. Dünya Sağlık Örgütü de bu eşitlik ilkesindeki sorunu, yalnızca Türkiye'ye özgü değil, bütün dünyada 1996-2000 yıllarında bir cezaevinde sağlık projesi yürüterek gidermeye çalışıyor.

Özellikle İngiltere bu süreci epeyce yakından izleyen ülkelerden biri. Geçtiğimiz yıl yani 2006 yılında İngiltere'de sağlık hizmetleri sunumu ulusal sağlık sistemine geçti. Ashında Türkiye için de gerçekten böyle bir süreç çok anlamlı olacak.

Ben bugün sevinerek gördüm iletişim adına, yani yoksunluğun gidermek adına çok anlamlı adımlar atılmış Türkiye’de. Mevzuat buna uygun hale getirilmeye çalışılmış, Adalet Bakanlığı çok ciddi projeler üretmiş. Çok güzel projelerin yürüdüğünü ve destek aldığını yakından biliyorum. Örneğin Senaryo Yazarları Derneği, “hayal kurmak serbest projesi” yaptı. Çok hoş öykülerle, çok hoş senaryolarla önümüzdeki günlerde karşımıza filmlerle çıkacak. Bu çalışmalar çok önemli. İletişim insan olmanın temel değerlerinden biri. Çünkü eğer iletişim yoksa, yani yoksunluk derinleşirse sonuçları çok ağır oluyor. Bedellerini hep beraber ödüyoruz.

Örneğin tıbbi açıdan söyleyebilirim. Görme alanında dalma ve işitme duyusunda azalma ile karşımıza çıkabiliyor cezaevlerinde insanlar. Bu çok ciddi organik bozukluklara dönüşüyor. Başlangıçta ruhsal sıkıntılarımız gibi görünse de daha sonra organik bozukluklarla toplumun zarar görmesine neden oluyor. Cezaevinde örneğin tüberkülozun çok yaygın olduğu söylendi. Bir arada yaşamın, koğuş sisteminin tüberkülozun artışına ciddi anlamda katkısı olduğu ifade edilirdi. Ancak farklı bir sisteme geçilmesine rağmen tüberküloz oranlarının çok da değişmediğini görüyoruz çünkü bağımsızlık sistemi çöküyor. Canlı organizma, eğer uyarandan yoksun kalıyorsa, yaşama sevincinden yoksun kalıyorsa bağımsızlık sistemini ortadan kaldırıyor. Kadınlar erken menapoz giriyorlar ve tabii ki sayısız ruhsal değişiklikler ortaya çıkıyor. Çok sık karşılaşılan yakınmalar var. Dünyanın değişik ülkelerinde ve bizde de benzer yakınmalarla karşılaşabiliyoruz. Ağır bir travma olduğunu ben anımsatmak istiyorum. Türk Ceza Yasasına göre yaşamı tehlikeye sokabilecek düzeyde dahi olabilir.

Neden bunları söyledim? Türk Tabipleri Birliği meslek örgütü olması nedeniyle cezaevleri hekimlerine yönelik çalışmalar yürütmek için çaba göstermektedir. Cezaevi hekimliği el kitabı çıkarmaya gayret göstermiştir. Bununla ilgili ve eğitimler için Adalet Bakanlığı ile iletişimlerde

bulunmuştur. İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri olduğum dönemden elimdeki veriye göre, 15 Ocak 2004 tarih ve 12848 sayılı yazıyla, Adalet Bakanlığı’na yazı yazmışız. Sağlık hizmetleri, tarama, aşılama ve ayrıca cezaevi hekimleri ile ilgili eğitim çalışmalarını yürütmek istediğimizi belirtmişiz. 16 Mart 2004’te 17115 sayılı yazı ile Adalet Bakanlığından kendilerinin yeterli sağlık hizmeti sunumu olduğu, cezaevlerinin hekimlerinin yeterli olduğu, gereksinim duyduklarında da devlet hastanesinden yardım alabileceklerini söylemişler.

2004-2007’deyiz. Ben tavrın değiştiğini ve değişeceğini umuyorum. Burada bir arada olduğumuza ve birlikte çalıştığımıza göre. Bir takım çalışması bu. Cezaevindeki insanların sağlıklı olması bu toplumun yararına anlamına gelir. O nedenle cezaevlerindeki süreci hep beraber yeniden gözden geçirip daha sağlıklı bir ortamı birlikte sağlayabiliriz, cezaevi hekimleri için daha yararlı çalışmalar üretebiliriz, bunları da konuşmak zorundayız.

Tabii ki ciddi bir sorun cezaevi sorunu. Bütün dünyada tavrın değiştiğini görüyoruz. 1960’lara kadar bedensel azap bir ceza sistemi iken 1960’dan sonra gizli kapaklı ortadan kaldıran bir ceza sistemi vardı. Ama son yıllarda da tam tersine toplumun içinde, birebir toplum yararına çalışmalar yürütmeleri ile yürüyen ceza sistemleri de var. O nedenle ben hepimize çok teşekkür ediyorum, bu çalışmayı düzenlediğiniz için, çok değerli buluyorum. Ama hiçbir sivil toplum örgütü ya da demokratik kitle örgütü bu çalışmaların dışında olamaz çünkü her biri bu toplumun birer üyesi ve bu toplumun gelişmesi için vergisini ödüyor, hepimizin maaşları o vergilerden kaynaklanıyor. Dolayısıyla varlık nedenimiz o toplumdur. Toplum adına çalışan hiçbir örgüt de bunun dışında yer almamalıdır. Başta tartışmalardan buraya geldik. Herkesi bir araya getiren bir toplantı yapabilmek becerisini göstererek geldik. Ben çok özür dilerim bu korsan sunum için ama ruhumda korsanlık var.

Yürütücü: Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, Türk Tabipler Birliği Yüksek Onur Kurul Üyesi

Zihni Doğan: Ben Üsküdar Cumhuriyet Savcısı, Paşakapısı Kadın ve Ümraniye Erkek E tipi ve T tipi cezaevlerinden sorumlu olarak görev yapıyorum. Yani dolayısıyla sizinle aynı ortamda İstanbul'da görev yapıyoruz. İstanbul'da hastanelerde hasta sayısı çok yoğun. Haydarpaşa Numune Hastanesinde günde 10.000'le 20.000 arasında hasta giriş çıkışı oluyor. Hastaneye cezaevlerinden yapılan sevklerde çok ciddi verimsizlikle karşılaşıyoruz, haklı olarak gerekli ilgi gösterilemiyor. Mahkum koğuşu İstanbul'un birçok bölgesinde oluşturulamıyor. Haydarpaşa, Zeynep Kamil gibi hastanelerle yaptığımız görüşmelerde kendi hastalarına yeterli birimler ayrılmadığı, doktor odalarının oluşturulamadığı, muayene odalarının oluşturulamaması sebebiyle böyle bir şey yapamayacaklarının sürekli altını çiziyorlar. Çözüm için şöyle bir önerim var. Hastaneye sevk değil de doktorlarımızın, uzman doktorlarımızın branşlarına göre haftada, ayda belli günler cezaevlerine gelerek uzmanlık alanındaki konularla ilgili icapçı dediğimiz yöntemle muayene ve tedavilerinin cezaevinde yapılabilmesi için teknik hazırlıkların yapılması. Hastaneye sevk problemi İstanbul'da hakikaten çok ciddi bir problem. Savunma hakkını ön plana aldıkları için sağlık sorunları geriye atılıyor. Yine doktorlarımızın ceza infaz kurumlarında görev yapan doktorlarımızın verimsiz çalıştığı hakikaten çok doğru, siz de altını çizdiniz. Çünkü maddi anlamda dışarıda çalışan doktorlarla karşılaştığımızda çok düşük maaş alıyorlar. Bunun giderilmesi konusunda ne yapılabilir çözüm önerisi sunmadınız. Bu arkadaşlarımız mecburi hizmet kapsamına dahil edilebilirler, döner sermayeden pay alabilirler fakat Adalet Bakanlığı bünyesinden çıkıp Sağlık Bakanlığı bünyesine geçmeleri gerekiyor. Doktor sayımız gerçekten çok çok yetersiz. Ümraniye cezaevinde yaklaşık 1300 kişiye 1 hekimle hizmet vermeye çalışıyoruz. Paşakapısı cezaevi de aynı durumda. Hastanelerde mahkum koğuşu hakikaten yok ve yataklı hasta durumunda olan hükümlülerimiz hastane hastane dolaşmak zorunda kalıyorlar. Tutuklu hükümlülere insan olmayan yaklaşımlarla da karşılaşıyorum. Duyarlılıklarını gösterdiler ama İstanbul için bu sorunların farklı değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Bunun yanında olumlu katkılardan da bahsetmek istiyorum. Haydarpaşa ve Zeynep Kamil hastaneleriyle yaptığımız şifai toplantılarla ge-

rek Paşakapısında gerek diğer erkek cezaevimizde aylık uzman hekimlerin gelip seminer vermelerini sağladık. Gerçekten çok güzel bir çalışma oldu. Özellikle Paşakapısında bulunan kadınlarımız kadın doğum ve çocuk sağlığı konusunda bilgilendirildi, bilinçlendirildi ve sizlerin huzurunda onlara da teşekkür ediyorum. Bu konularda bir görüş alışverişinde bulunabilirsek, katkımız olursa memnun olurum.

Mustafa Saldırım: Mustafa Saldırım, genel müdürlük tetkik hakimi. Şimdi yarı ceza infaz kurumu ziyareti var. Orada yarı Soroptimist Derneği, AÇEV ve Kudret Göz Hastanesinin yani 3 tane hükümet dışı kuruluşun organize ettiği 1500 personel, 3.000 üzerindeki mahkuma yönelik bir sağlık taraması görecektir arkadaşlarımız. Bu bizim genel müdürlüğün sivil toplumun sağlık hizmetlerine yönelik katkılanna ne kadar açık olduğumuzu görme imkanı olacak. Kişi başına düşen harcama miktarını belirttiğinizde cezaevindeki mahkumlara yönelik daha az para harcandığını söylemiştiniz. Dünyadaki durumda aşağı yukarı böyle yanlış anlamadıysam. Yalnız cezaevi nüfusu genç bir nüfus. Acaba yaşlara göre dağılım yapıldığında harcama gene de çok farklı mı? Yani _ az mı, yoksa çocukların ve yaşlıların sağlık harcamalarının daha fazla olduğu dikkate alındığında bu orantılamada yeniden bir değerlendirme yapmak gerekir mi?

Meryem Erdal: Cezaevine kabul muayeneleri hekim tarafından cezaevleri mesai saatleri içinde yapıyorlar. Onun dışında bulunamıyorlar. Yanlışsam düzeltin lütfen. Mesai saati dışındaki girişlerde muayene ne zaman yapılıyor, nasıl bir yöntem izleniyor? Kadınların kadın hekime muayene olma hakları var, mevzuatta tanımlanmış bir hak. Bu tür talepler nasıl karşılanıyor? Yine bildiğim kadarıyla uygulamada cezaevi hekimlerinin neredeyse tamamı erkek diye düşünüyorum, ama yanılıyor olabilirim. Kadınların bu tür ihtiyaçları, örneğin giriş muayenelerinde böyle bir talebi olduğunda nasıl bir çözüm üretiyorsunuz? İstanbul protokolünde tıbbi etik diğer uluslararası standartlarda da belirttiği üzere muayene olan kişilerin muayene öncesinde yada yapılabilecek her türlü tıbbi müdahale de onaylarının alınması meselesi var. Oysa CMK'da ve ilgili düzenlemelerde onama konusunda, CMK infaz kurumlarında açıkça onayı öngörmeyen bir düzenlemeye

sahip. CMK'daki beden muayenesi sözkonusu olmayabilir ama ulusal standartlarla mevzuatın çeliştiği durumlarda hekimler nasıl bir çözüm yoluna başvuruyorlar. İstanbul protokolü bu konuda bir çözüm sunuyor, şebnem hanım herhalde iletacaktır.

Erhan Polat: Kuşkusuz sorunun muhatabı benim ancak sağlık şubemiz çok yeni, 3 ay kadar oldu kuruldu, dış ilişkiler ve insan haklarından sorumlu tetkik hakimiyim. Genel müdürlüğümüzden üst düzey yöneticilerimiz cevaplayabilirler

Mustafa Can: Edirne F tipi ceza infaz kurum müdürü. Kurumun yanına inşa edilmiş lojmanlar da doktorlara, sağlık biriminde çalışanlara öncelik tanınarak mesai dışında gelen tutuklamalarda, doktordan gece dahi olsa mesaisinden faydalanarak bu işler giderilmektedir.

Zihni Doğan: Kadınlardan sorumlu cezaevini yönetmekle ben de katkıda bulunayım. Bizde lojman çok uzakta ama mümkün olduğu kadar gündüz saatlerinde mahkum girişleri oluyor. Mesai dışına çok sarkmıyor. Mevzuatta da bir hüküm var. Eğer doktor bununmazsa en yakın hastaneye ya da sağlık ocaklarından yararlanma hakkımızda var. Bu güne kadar bu şekilde hep sorunları aştık ve hiçbir problemde yaşamadık. Özellikle kabuldeki muayenelerde ciddi bir problemimiz hemen hemen yok. Nöbetçi konusunda da demin söylediğim gibi hakikaten bir verimsizlik var doktorlarımızda.

Zafer Özbek: Hekimlerin adalet bakanlığı, sağlık bakanlığı kadrosunda olma konusu. Hekimler tarafından ciddi olarak yüksek sesle dile getirilen bir sorundur. Artık bunun çözülmesi lazım. Cezaevindeki sağlık hizmetlerinin sağlık bakanlığı tarafından üstlenilmesi ve verilmesi yanlışım. Hem hekimler hem de Adalet Bakanlığı için iyi olacaktır. Burada bir noktayı da unutmayalım cezaevi hekimi cezaevi müdürüne karşı sorumlu. Şimdi her ne kadar hekim özgürdür, bağımsızdır, tıbbi gerekçelerle hareket eder falan diyorsak da başında bir yönetimin otoritesi var. Dolayısıyla hekiminde cezaevi müdürüne bağlı olması bence doğru değil. Kamu kurumlarında saymanın maliye bakanlığına bağlı olması gibi, cezaevi hekimi sağlık bakanlığına bağlı olsun. İkincisi gece gelen mahkûmlara ilk giriş muayenesi nasıl oluyor sorusunda. Görüştüğüm cezaevi hekimleri böyle bir sorun dile getirmedi. Ama icapçılarda var, bazı cezaevi hekimleri acil durumda gece

çağırıldıklarını söylüyorlar. Zaten şikâyetçi oldukları noktalardan birisi de budur. Ağır mesai yapıyorlar. Hakikaten uzun mesai yapıyorlar ve ne zaman hizmete çağırılacakları da belli değil ama geliyorlar. Onay hakkı meselesi tabii önemli, aydınlatılmış onay alınması lazım. Yalnız bilmiyorum ne derece uygulanıyor. Sunumumda da söylemeye çalıştım. Mevzuatla uygulama arasında ya da hekimin görüşleri arasında bir uyumsuzluk olduğunda mahkeme karar gerekir. Onay meselesi çok basit bir şeydir, bunun içinde mahkemeye gitmeye gerek yok ama bir uyumsuzluk varsa mahkeme kararına işaret etmiş hükümler. Harcama konusunda Mustafa Bey haklı galiba. Harcamalar ne kadar bilmiyorum ama Mustafa Bey çok güzel bir noktaya değindi. Gerçekten genel toplumda sağlık harcamaları yaşlılara ve bebeklere çocuklara çok fazla, genç nüfusa azdır. Fakat kadının nüfusu bunun dışında olabilir, tam doğurgan çağdaki kadınlar bunlar. Onların sağlık sorunları erkeklerden farklı olarak daha yüksektir. Sağlık harcamaları konusunu ayrıntılarıyla incelemek lazım, ortalama rakamlarla konuşmak pek doğru olmaz ama genel toplumda durum bu.

AIDS ile ilgili burada hiç söz edilmedi. Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının ortak çalışmaları var. Hem eğitim projeleri var, programları var hem de araştırma programları var. Ben de bu araştırmaların birisinde rol almış durumdayım. Orada tespit ettiğimiz şeyler şudur. Uyuşturucu kullanımı, AIDS, homoseksüellik gibi konular için içine giriyor. Odak grup görüşmeleri ve derinlemesine görüşme yaptığımızda doğrusu büyük sorun gibi görünmüyor ama tek tük de olsa bu bir sorun. Yani AIDS potansiyel bir tehlike olabilir ama Adalet Bakanlığı bu konunun üzerine gitmiş durumda. Araştırmanın sonucuna göre belki daha farklı önlemlerde olacaktır. Aramızda tartıştığımız konuyu, Mustafa Bey izin verirse söyleyeyim. Bu gizli saklı değildir sanırım. Avrupa ülkelerinde cezaevlerinde enjektör kullanımı serbesttir. Ama söz gelimi Hollanda'da Türkiye'den çok farklı bir yaklaşım var. Uyuşturucu kontrolü toplumda da serbest. Uyuşturucu kullananlar herhangi bir eczaneye gidip kontrollü bir şekilde enjektör sağlayabiliyorlar. Bizim ülke biraz daha farklı bir politika izliyor. Bu toplumdaki farklılık cezaevlerinde de uygulanıyor. Ben cezaevlerinde uyuşturucu sorununun çok üstü düzeylerde olduğunu sanmıyorum. Ama enjektör dağıtımını serbest olsun fikri bizim Türkiye'mize uygun değil, onu da burada belirtmek istiyorum.

SİNCAN YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ

Konferansın ikinci gününde atölye katılımcıları Sincan Cezaevi ziyareti ile uygulamaları birebir izlediler. İlk günü uzmanların sunumları ve sonrasında yapılan cezaevi ziyareti ile elde edilen verilerle atölye çalışmaları gerçekleştirildi. Cezaevi ziyareti, çocuk, kadın ve F tipi yüksek güvenlikli cezaevlerini içeriyordu. Ziyaret sırasında insan hakları bağlamında yaşam koşulları, günlük faaliyetler, sağlık ve fiziki durum ele alındı.

CEZA REFORMUNUN GELECEK İÇİN KAZANIMLARI VE ÖNCELİKLERİ

Bernhard Wydra

Avrupa Konseyi Türkiye Proje Ofisi, Uzman

Sevgili... Bayanlar ve Baylar! Beni bu kongreye davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Biraz kendimden söz edecek olursam, yargıç olabilme yeterliliğine sahip bir avukat ve üniversite mezunu bir psikoloğum. İlk önce cezaevi yönetiminde, son 19 yıldır da Bavarian Cezaevi Personeli Eğitim Merkezi'nde olmak üzere, 35 yıldan daha uzun bir süredir cezaevi hizmetinde çalışıyorum. Yerel Alman uzman olarak 2,5 yılı aşkın bir süredir aktif biçimde rol aldığım "Türkiye'de Yargının Modernizasyonu ve Ceza Reformu" projesi hakkında konuşma fırsatı bulduğum için onur duydum. Bu projenin bir parçası olmaktan ve Türkiye'de yaşamaktan zevk aldım.

Bu kısa zaman diliminde size şunlardan söz etmek istiyorum:

- bu proje, özellikle de ikinci maddesi "Ceza Reformu" ve amaçları hakkında genel bir açıklama ve planlanan aktiviteler; çünkü bu madde, konferansın programıyla doğrudan ilgili
- belli başlı kazanımlara dair bir özet ve
- gelecekteki önceliklere ilişkin birkaç görüş.
- Türkiye'de Yargının Modernizasyonu ve Ceza Reformu" projesi, 2002 yılında özenle hazırlandı. Nisan 2004'te uygulamaya başlandı. Projenin iki ana maddesi için, proje süresince Türkiye'de bulunmak üzere dört uzman çalışıyordu. İlk madde "Yargının Modernizasyonu" bünyesindeki A1 alt-maddesi, "Bütün yargı çalışanları için uygun bir eğitim yapısı ve sistemi içeren bir Adalet Akademisi'nin kurulması" ile A2 alt-maddesi, "yeni yargıçların AB kanunlarına göre eğitilmesi" için bir Fransız uzman, A3 alt-maddesi, "adli inceleme kalitesinin iyileştirilmesi ve zamanında tamamlanmasının geliştirilmesi" için bir Finlandiyalı uzman Türkiye'deydi. Bir İngiliz ve bir Alman uzman, "Ceza Reformu" maddesinin B1'den B3'e kadar olan üç alt-maddesi için çalıştılar. Bu sırada, yargıçlara -infaz yargıçlarına- hitap eden B4, Fransız uzmana kaldı. B1 alt-maddesi, "cezaevlerinin mimari yapısı"yla ilgilidir. Bu madde için uzun süre Türkiye'de kalarak çalışabilecek bir uzman bulunamamıştır. Bu alt-maddenin ana etkinlikleri İngiliz ve Alman uzmanın destekleriyle, üç inceleme ziyareti, çalışma grupları ve bir konferansla gerçekleştirilebildi.

B maddesinin belli başlı alanları, Türkiye'deki Cezaevi Sisteminde İnsan Kaynaklarının Gelişimi (B2 alt-maddesi) ile Cezaevi İdaresi ve Cezaevi Sakinlerine Yapılan Muamele'dir (B3 alt-maddesi).

B2 alt-maddesinin projedeki amacı, "Cezaevi Personeli Eğitim Okullarının eğitim kapasitesini takviye etmek"tir. Buna göre, Cezaevi Personeli Eğitim Okulları'na verilecek teknik destek şöyle planlanmıştır:

- eğitim stratejisinin geliştirilmesi
- eğitimcilerin eğitilmesi
- her türden cezaevi personeli için eğitici kurslar tasarlamak
- uygulama kursları açmak ve
- insan kaynakları ve yönetim kapasitesini geliştirmek amacıyla eğitim ekipmanları sağlamak.

Ayrıca, bir müfredatın geliştirilmesi ve yeni eğitim yöntemlerinin benimsenmesi gerekmektedir. Bu amaçlara kat-

CEZA REFORMUNUN GELECEK İÇİN KAZANIMLARI VE ÖNCELİKLERİ

kı yapması planlanan, “mevcut yapının ve yasal gerekliliklerin analizi ile karşılanması gereken ihtiyaçlar” gibi maddelerden oluşan 18 faaliyetin detaylıca tanımlandığı bir liste hazırlanmıştır; bu listede, proje başlarken, Türkiye Adalet Bakanlığı ile birlikte küçük bazı değişiklikler yapılmıştır.

B3 alt-maddesinin projedeki amacı, “cezaevi yönetiminin kuralları ve uygulamaları ile

cezaevi sakinlerine karşı yaptığı muamelenin AB standartlarına göre iyileştirilmesi; Türk cezaevi sisteminde kabul edilmiş uygulamaların daha iyi bir hale getirilmesi”dir. Böylece, Cezaevleri ve Tutukevleri Genel Müdürlüğü’ne verilen teknik destek; cezaevi yönetimi uygulamalarının tanımlanması ve gerçekleştirilmesi ile cezaevi sakinlerine karşı tutumun nasıl olması gerektiğine ilişkin yol gösterici ilkelerin belirlenmesini amaçlıyordu. Bu yapılırken şunların göz önünde bulundurulması gerek:

- fiziksel ve ruhsal sağlık,
- beslenme ve hijyen,
- sosyalleşme ihtiyaçları, kültürel ve sosyal aktiviteler,
- cezaevi sakinlerinin mesleki eğitimi ve rehabilitasyonu,
- cezaevi sakinlerinin hakları ve yükümlülükleri

Pilot bir cezaevinde bu yol gösterici ilkeler tanımlanmalı ve uygulanmalı; ikinci bir aşamada yaygınlaştırılmalı ve diğer Türk cezaevlerinde tekrarlanmalıdır. 15 maddeden oluşan bir etkinlik listesinde detaylıca tanımlanan, bu alt-maddeye yapılması planlanan katkılar, örneğin, “cezaevi yönetimindeki mevcut uygulamaların, hapsedme koşullarının ve çalışma koşullarının değerlendirilmesi; iyileştirmenin tanımlanması.” Bu listede de çok küçük değişiklikler yapılmıştır.

B4 alt-maddesinin projedeki amacı, “infaz yargıçlığı sistemini daha etkin kılmaktır.” Bu program, yeni infaz yargıçlığı sisteminin fiili uygulamasını iki temel noktadan desteklemelidir: eğitimli insan kaynaklarıyla ve bir bilişim teknoloji sisteminin kurulmasıyla. Denetleme komiteleri, bu programa gözlemciler olarak dahil edilmelidir.

Projenin amaçlarını tanımladıktan sonra, şimdi kazanımlara ilişkin özetlerime dönüyorum. Özel alanım olduğu için,

B2 alt-maddesi “İnsan Kaynaklarının Gelişimi”ne ve B3 alt-maddesi “Cezaevi yönetimi ve Hükümlülere yapılan muamele”ye odaklanacağım, çünkü bu alt-maddeler konferansımızın başlıklarıyla örtüşüyor. B4’ten, “infaz yargıçlığı sistemini daha etkin kılmaktan” sadece kısaca söz edeceğim.

Türk Cezaevi Hizmeti, artık iyi işleyen bir sistemdir. Ankara, İstanbul, Erzurum ve Kahramanmaraş’ta olmak üzere dört eğitim merkezi vardır. Bu merkezler, eğitim görenler için tatminkar bir konaklama imkanı sunmaktadır ve iyi donatılmıştır. Kendi alanlarında, özellikle de farklı metodolojilerde eğitim görmüş yüksek motivasyona sahip eğitimciler bulunmaktadır.

Avrupa Konseyi İnsan Kaynakları Gelişimi Uzmanı olarak benimle yakın işbirliği içinde bulunan Ankara Eğitim Merkezi, bazı eğitim dokümanlarını özenle hazırlamıştır, özellikle de:

Cezaevi hizmetine yeni katılanların eğitimine kaynak oluşturmak için, ilgili eğitim araçlarıyla birlikte, bir ön-hizmet eğitimi müfredatı -yani, her bir eğitim saatinin detaylıca belirlenmesi-. Cezaevi hizmetine yeni başlayanlardan oluşan bir grupla yapılan ilk çalışma, bu müfredatın, Avrupa ilke ve standartlarına uygun bir içerikle etkin bir ön-hizmet için başarılı bir strateji ve yapı sağladığını kanıtlamıştır.

Hizmet-içi eğitimler için hazırlanan daha sonraki programlar, hem her kategorideki personeli ilgilendiren eğitim araçlarıyla, hem de eğitim müfredatının tanıtımıyla ilgilidir. Örneğin, en yüksek önceliğe sahip hedef grup olan cezaevi yöneticilerine yönelik hizmet içi programın her üç denemesi, program içeriğini aktarmak için oluşturulan yapının isabetli ve kapsamlı olduğunu ve söz konusu eğitim yönteminin eğitim alanları eğitim sürecinde etkin bir işbirliğine teşvik ederek eğitimcilerin ve eğitim alanlarının daha çok tatmin olmalarını sağladığını açıkça gösteriyor.

Eğitimciler, uzmanlık kazandıran çeşitli eğitimleri Ankara’da, ayrıca İstanbul, Erzurum ve Kahramanmaraş’ta aldılar. Bunlar arasında en etkin olanlar, örneğin “Yetişkin öğrenmesi” gibi yöntem eğitimleriydi, yani eğitimciler ve verdikleri eğitimlerin sunuş biçimlerini özellikle etkileyen yöntemler.

Batı Avrupa ülkelerine yapılan üç araştırma ziyareti başarıyla tamamlanmıştır. Bu geziler, katılımcıların başka ülkelerdeki cezaevi personelinin eğitimine dair ilginç görüşler ve kendi görevlerini nasıl ifa edeceklerine ilişkin fikirler kazanmalarını sağladı.

Biri cezaevi yöneticileri, diğeri doktorlar için olmak üzere, ortak meselelerde görüş alışverişinde bulunulmasını sağlayan canlı bir atmosfer yaratan iki büyük konferans gerçekleştirildi.

İngiliz meslektaşımın özel alanı olan B3 alt-maddesinin ana kazanımları şunlardır

- “Türkiye’deki cezaevi sistemi”, “Türk Cezaevlerinde Sağlık Bakımı”, vb. gibi cezaevi sisteminin 8 farklı yönüne ilişkin çeşitli uzman görüşleri, 187 öneriyle birlikte üretilmiştir;
- AB cezaevlerindeki deneyimler pek çok atölyede uygulanmış ve özellikle Batı Avrupa ülkelerine yapılan üç araştırma ziyareti, cezaevlerinin yönetimine ilişkin değerli görüşler kazanılmasına neden olmuştur.
- “Cezaevlerini yönetmek”, “İnsan Onurunu Korumak”, “Cezaevlerini güvenli ve korunaklı kılmak” vb.. gibi cezaevi yönetiminin 14 yönüne ilişkin Cezaevi Yönetim tüzüğü dikkatle hazırlanmıştır.
- Cezaevi Doktorunun Elkitabı hazırlanmış ve cezaevi doktorlarına dağıtılmıştır.
- Cezaevi ve Tutukevleri Genel Müdürlüğü’nün daha önceki bir versiyonuna dayanılarak hazırlanan Hükümlü-

nün Elkitabı hazırlanmış; İngilizce’ye, Fransızca’ya ve Almanca’ya çevrilmiş; Türkçe 100.000, İngilizce 2500, Fransızca ve Almanca 750’şer adet basılmıştır.

- Uluslararası cezaevi standartlarını içeren bir kitap hazırlanmıştır.
- Hükümlüler için pek çok rehabilitasyon programı, diğer cezaevi sistemlerinden edinilmiş ve Türkçe’ye çevrilmiştir. Bunlardan biri -İstanbul Bilgi Üniversitesi’nden iki yerel uzmanın desteğiyle- üç cezaevinde başarıyla uygulanmıştır.
- Biri batıda (Uşak), biri doğuda (Elazığ) olmak üzere pilot çalışma için iki cezaevi seçilmiş ve çalışmalar başarıyla uygulanmıştır. Uşak’a 14, Elazığ’a 11 ziyaretle uzun vadede Türkiye’de bulunan yabancı proje uzmanları, oradaki personel için tavsiye ve rehberlik hizmetinde bulunmuşlar, seminerler vermişlerdir. Proje tarafından Uşak’a sağlanan malzemeler 130.000 Euro’ya, Elazığ’a sağlanan malzemeler 72.000 Euro’ya elde edilmiştir. Toplam finansal destek -DHPDH’nin yatırımları, STK’ların ve yerel işadamlarının destekleriyle birlikte- Uşak için 1,5 milyon Euro, Elazığ için 1,3 milyon Euro’dur. Başarıyla uygulanan değişiklikler, mahkumlar için mesleki eğitim, spor ve rehabilitasyon programları gibi pek çok açık hava etkinliğini kolaylaştırmıştır; Kilit imalatı için atölyeler, tekstil ve dikiş, deri eşya üretimi, vs. de kurulmuştur.

B2 alt-maddesi, pilot cezaevlerinde çeşitli eğitimlerle katkıda bulunmuştur. Bu eğitimler, Ankara Eğitim Merkezi’nin İnsan Kaynakları Gelişimi Uzmanları’yla kurduğu ya-

CEZA REFORMUNUN GELECEK İÇİN KAZANIMLARI VE ÖNCELİKLERİ

kın işbirliğiyle yürütülmüştür: her bir pilot cezaevindeki tüm personel için iki eğitim ile cezaevi yönetimi ve yakın çalıştıkları ekipler için birkaç yönetim eğitimi, personelin davranışlarında dikkate değer bir değişikliğe yol açmıştır.

B4 alt-maddesi “İnfaz Yargıçlığı sistemini daha etkin kılmaktaki” kazanımlar, infaz yargıçlarının, AB üyesi devletlerdeki karşılaştırmalı cezaevi kanunları ve benzer uygulamalar konusunda oynamaları gereken role ilişkin farkındalıklarını artırmıştır. Denetleme komiteleri ve yargıç temsilcilerinin katıldığı, infaz yargıçları için verilen iki konferans, daha önce söz edilen kazanımı kolaylaştırmıştır. İnfaz yargıçlarına yapılan asıl vurgu, dikkatleri bu alt-maddenin “Cezaevlerinin dışarıdan denetlenmesi” başlığından çok uzağa sürüklemiştir. Bu konferanstaki sizler, ikinci panelde bu konuya odaklanarak dikkatleri geri çekmiş oldunuz. Benim de parçası olduğum projenin amaçlarını ve başarılarını gösterdikten sonra, şimdi önceliklere ve gelecekteki projelere ilişkin görüşümü açıklayayım:

Türk eğitim sistemi, eğitimcilerin sürekli biçimde eğitilmesine ihtiyaç duymaktadır.

Eğitimcilerin sürekli biçimde eğitilmesi, fonksiyonel bir eğitim sistemi için vazgeçilmezdir; eğitimcilerin eğitimlerini güncel içerikler ve güncel yöntemlerle vermelerini sağlar. Eğitim alanlarının, bir eğitim grubu içinde konuyla ilgili bilgiye ve dinamik sürece ilişkin deneyim gerektiren aktif bir katılıma tabi kılınır. Bu durum hem eğitimciler hem de eğitim alanları için eğitimin heyecanını yaşama şansını kolaylaştırır. Böylesi deneyimli bir heyecan, sonraki işler için motivasyon oluşturur, çünkü motivasyon önemli ve başarılı aktivitelerle birlikte gelen bir duygudur. Bir eğitim grubundaki grup dinamiklerine ilişkin gerekli bilgi ve deneyim, sürekli bir eğitimle ya da psikolojik anlamda yapılan bir gözetimle kolaylaştırılmış, sürekli bir öğrenmeyi gerektirir; yaptıkları işlerde deneyimlerini rahatlıkla paylaşabilen, meslektaşları ve amiri tarafından profesyonel rehberlik desteği alabilen eğitimcilerin oluşturduğu bir grupta böylesi bir gözetim, söz edilen öğrenme sürecini güçlü bir şekilde destekleyecektir.

Pilot cezaevlerindeki sonuçların yaygınlaştırılması sürdürülmelidir.

Bu yaygınlaşma, başsavcılarının ve cezaevi yöneticilerinin

model cezaevleri ziyaret ederek bilgilendirilmeleri ile başlamış durumdadır. Önce sınırlı sayıda başka cezaevlerinin, sonra gittikçe artan sayıdaki cezaevlerinin, pilot cezaevlerindeki uygulamaları benimsemesini hedefleyen bir program olmalıdır. Uşak ile Elazığ pilot cezaevlerinde etkinliği kanıtlanmış olan, tesislere ve personel eğitimine özel yatırımların yapılması şarttır; bunlar en az iki boyutta olumlu sonuçlar doğuracaktır: seçilmiş cezaevleri iyileştirilecek ve oluşturdukları örnekler diğer cezaevlerine taşınacaktır – ilk pilot cezaevlerinin sergilediği, gözle görülür başarılı örneklerinde olduğu gibi.

Rahatsız Edici Muameleler ile ilgili çalışmalar devam etmelidir. Öfke Denetimi Programı’nın başarıyla başlaması, bu sürekliliğin nasıl planlanması gerektiğini göstermektedir. Türk kültürü içinde dikkatle geliştirilen diğer programlar, eğitimcilerin ve özel öğretmenlerin yoğun bir eğitimi vasıtasıyla gerçekleştirilmelidir; programın işlenmesini sağlamak için bu eğitimcilerin ve özel öğretmenlerin gözetimi şarttır. Bu türden programlara yapılan yatırımlar, harcanan zamana ve paraya değer: Öfke Denetimi Programı’nın sonuçları, ümit verici bakış açıları kazandırmaktadır.

Cezaevi yetkilileri ile STK’lar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi çalışmalarını sürdürülmelidir. STK’ların ve Sivil Toplumların, hükümlülerle dış dünya arasındaki iletişimi artırmak ya da cezaevi bütçesinden veya temin edilen sponsorluklarla karşılanamayacak ek hizmetler sağlayarak cezaevi yaşamını normalleştirmek gibi konularda katkı sağlayabilecekleri pek çok boyut vardır. STK’lar ve Sivil Toplumlar, sağlık bakımı, kadın ve çocuk hükümlüler için hizmetler, istihdam için beceri kazandırma ve benzeri pek çok alanda mahkumlara geniş bir yelpazede hizmet sunabiliyorlar. JMPR projesindeki Cezaevi Yönetimi Uzmanı Shane Bryans ile Tomris Atabay tarafından hazırlanan mükemmel bir bilirkişi raporu, Cezaevi yetkilileriyle STK’lar ve Sivil Toplumlar arasında özü itibarıyla gerekli olan işbirliğini tarif eder. Benim düşünceme göre, bu işbirliği yüksek bir önceliğe sahiptir. STK’ların ve Sivil Toplumların temsilcileri olan sizler, bu konferansı düzenlemek suretiyle bu yönde önemli bir adım atmış bulunuyorsunuz. Bu konferansın sizler ve Türk hükümeti için, devamlılığı olan başarılı bir işbirliği adına gerçek bir hamle olmasını diliyorum.

İlginize teşekkür ederim.

HÜKÜMLÜ PSİKO-SOSYAL YARDIM ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Atölye Katılımcı Listesi

Yürütücüler

- Doç Dr Kültegin Ögel Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği
Dr Mustafa Saldırım Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hakim

Uluslararası Katılımcılar

- Bernhard Wydra Avrupa Konseyi Türkiye Proje Ofisi, Uzman
Jan van den Brand Hollanda Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürlüğü Dışişleri Koordinatörü

Kurumlardan Katılımcılar

- Ceren Dedeoğlu Uşak Ceza İnfaz Kurumu Psikoloğu
Davut Taş Edirne Ftipi Ceza İnfaz Kurumu Sosyal Hizmet Uzmanı
Fetali Doğan Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnfaz Memuru
Hasan Karakurt Uşak E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürü
Hüsnü Şentürk Giresun Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu Öğretmeni
Mustafa Öztürk Elazığ Ceza İnfaz Kurumu Müdürü
Neslihan Öztürk Bandırma M Tipi Ceza İnfaz Kurumu Psikoloğu
Ozan Aksu Bayrampaşa Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Sosyal Hizmet Uzmanı
Özlem Şahinkol Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Yetişkin İyileştirme Şube Müdürü
Şenay Demiryeri Şanlıurfa Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu Psikoloğu
Tuğba Görgülü Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Yetişkin İyileştirme Şubesi, Psikolog
Tülay Çelebi Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Yetişkin Eğitimi Şube Müdürü

STK – Üniversite – Bağımsız Katılımcılar

- Yar Doç Dr Aslı Akdaş Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü
Ayşen Merih Acar Çağdaş Drama Derneği
Derya Avcı Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı
Namık Kemal Dinç Tarihçi-Araştırmacı
Selin Müderrisoğlu İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikoloji Bölümü
Vasfiye Ulutaş Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği

Kültegin Ögel: Bir özet yapacak olursak bizim için gayet verimli bir atölye geçtiğini düşünüyoruz. Herkesin çok yoğun bir biçimde katkıda bulunduğu bir atölye idi. Bazı sonuçları sunmadan önce nasıl yaptığımızı çok kısaca anlattım. Herkes öncelikle, çeşitli alanlarda önemli gördüğü üçer sorunu yazmıştı. Arkasından bu sorunlardan en önemlileri tekrar değerlendirildi. Arkasından üç ayrı gruba bölündük ve üç ayrı gruptan bu sorunların çözümleri için öneriler aldık. Şu anda sunacaklarımızda bu önerilerin virgülüne, noktasına belki dokunduk ama harflerine mümkün olduğu kadar dokunmadık. Tüm grupların önerileri burada yeralacak. Sorunlar çok uzun, burada göreceğiniz gibi ama sonra dokuz başlık altında topladık.

Sorunlar

Psikososyal çalışmalarda belirlenen sorunların tespiti için yapılan tartışmada, aşağıdaki temel başlıklarda sorunlar sıralanmıştır.

1. Psiko-sosyal servisin genel sorunları nelerdir?

- Gerekli materyal ve imkân yetersizliği
- Uygun mekânın kurum içinde bulunmaması
- Uzman sayısının yetersiz oluşu
- Diğer görevlerden dolayı servis olarak üstümüze düşen görevi yerine getirmede zaman yetersizliği
- Mesleki gelişim açısından destek yetersizliği (Uzmanlardan, Üniversitelerden)
- Görev tanımı içinde yer almayan işlerin idare tarafından talep edilmesi
- İdari işlerin yoğunluğu (evrak, v.s.)
- Kurum personelinin engellemeleri ve yaratılan gerginlik
- Kurum personelinin Psiko-sosyal Servis'in tam olarak ne görev yaptığını bilmemesi
- Görev tanımları yetersiz kalıyor
- Birim kurum personeli tarafından önemsenmiyor, öncelik sahibi değil
- Patolojik vakalarda destek alınamıyor
- Amirlerin istekleri doğrultusunda çalışmak zorunda

kalınıyor

n. Sosyal çalışmalar özendirici değil

o. Faaliyetleri gerçekleştirebilmek için yeterli İnfaz Koruma Memuru yok

p. Hükümlü ve tutuklular genellikle ekonomik problemler ile karşımıza geliyorlar, sunabileceğimiz alternatifler yetersiz

2. STK'lar neler yapabilirler?

- Kurumlar STK'ları tanımıyorlar, STK'lar kendilerini tanıtmahılar
 - Çeşitli alanlarda (özellikle uzman desteği alanında) yardım ve destek sağlamak
 - Objektif olmak
 - Materyal ve imkânlar açısından yardım ve destek sağlamak
 - Kamuoyuna konuyu duyurmak ve bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmaları yapmak
 - Gönüllü desteği sağlamak
 - STK'lar kendi içlerinde kurumlara verebilecekleri destekleri kesinleştirmeliler
 - Hükümlülerin ailelerine ulaşmada, maddi destek konusunda, iş bulma ve gıda yardımında bulunabilirler
 - Personele ve Psiko-Sosyal Servis çalışanlarına eğitim desteği verebilirler
 - Bağımsız izleme kurulları kurabilirler
 - Psiko-sosyal Servis çalışanları ile sürekli temas içinde bulunabilirler
 - Resmi kurumlardaki imajlarını (kusur arayan kuruluşlar) değiştirmeliler
 - Daha hoş görülme olmaları
- ### 3. STK'lar ile yaşanan sorunlar nelerdir?
- STK'lar bize önyargılı yaklaşıyor
 - STK'ların mevzuatla ilgili bilgi eksiklikleri var
 - Olumsuz örnekleri genelleyerek olumsuzları görmezden geliyorlar

- d. Tarafsız değiller, tarafsızlar ise de gösteremiyorlar
- e. Bazı STK'lar saygı sınırlarını aşıyorlar
- f. STK ile kurumlar arasında iletişim problemleri var
- g. Çalışmalarının süreklilikleri yok
- h. Ortak çalışmaya istekli değiller
- i. Kurumları tanımıyorlar
- j. Bazıları daima kusur arıyor

En sık karşılaşılan sorunlara bakıldığında aşağıdaki dokuz sorun ortaya çıkmıştır.

1. Psiko-sosyal Servis'in faaliyetlerini eksiksiz gerçekleştirebilmesi için uygun mekân sorunu nasıl çözülebilir?
2. Psiko-sosyal Servis'in faaliyetlerini eksiksiz gerçekleştirebilmesi için uzman sayısındaki yetersizlik nasıl giderilebilir?
3. Mesleki gelişim açısından eğitim desteği alabilmek için neler yapılabilir, kimlerle bağlantıya geçilebilir?
4. Kurum personeli tarafından gerçekleştirilen engellemeleri ve kurum personeli ile yaşanan gerginlikleri gidermek adına neler yapılabilir? Kurum personeli Psiko-sosyal Servis'in tam olarak ne hizmet verdiğini kimlerden ve nasıl öğrenebilir?
5. Kurumlar STK'ları nasıl tanıyabilirler? STK'lar kendilerini kurumlara nasıl tanıtabilirler?
6. STK'lardan uzman desteği nasıl alınabilir?
7. STK'lardan gönüllü çalışan desteği nasıl alınabilir?
8. STK'ların kurumlara olan önyargılı yaklaşımı nasıl giderilebilir?
9. STK'lar destek verebilecekleri alanları nasıl kesinleştirebilirler?

Çözüm önerileri

Yukarıda sayılan sorunların çözümüne ilişkin yapılan grup çalışmalarında elde edilen öneriler aşağıdadır.

1. İnşa edilen yeni kurumlarda psiko-sosyal servise ait bir odanın mutlaka bulunması ve bu odanın başka amaçlarla kullanılmaması gerektiği, var olan kurumlarda ise psiko-sosyal servis için mahremiyeti korunan bir odanın tahsis edilmesinin gerektiği vurgulanmıştır.

2. Ekonomik ve sosyal bakımından mesleğin cazip hale getirilmesi, üniversitelerin ilgili birimlerince konunun tanıtılması ve öğrencilerin konuya duyarlı hale getirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

3. Uzman desteğinin sağlanması için STK'ların yardımcı olmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

4. Psiko-sosyal servis çalışanlarının mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla, ulusal ve uluslararası konferanslara ve eğitimlere katılmalarının teşvik edilmesi ve ilgili ekonomik desteğin sağlanması, bunlar için bir bütçenin ayrılması üstünde durulmuştur. Ayrıca katılımı belgeleyen sertifikaların düzenli olarak verilmesi istenmiştir.

5. Adalet Bakanlığı'nın kurum içi iletişim becerileri konusunda kurum personeline eğitim vermesi ve gerekli finansal desteği sağlaması vurgulanmıştır.

6. STK'lar ve kurumların toplantı ve konferans gibi faaliyetlerle bir araya gelerek grup çalışmalarına var olan sorunlara birlikte çözüm önerisi getirmesinin ve bu toplantıların yıl içinde belli sayıda yapılmasının önemi üstünde durulmuştur. Bu toplantılara kurum, STK ve Adalet Bakanlığı merkez temsilcilerinin de katılması vurgulanmıştır.

7. Kurumlar kendi bölgelerindeki STK'ları kurum içi aktivitelerine davet ederek, iki tarafın birbirini tanımasına zemin oluşturulması önerilmiştir.

8. STK'ların var olan projelerini bakanlığa ve kurumlara sunmalarının ve önerilerini almalarının gerekliliği bildirilmiştir.

9. Kurumlarda konferans salonu dışında ekipmanıyla birlikte bir eğitim salonunun da mutlaka bulunması gerektiği belirtilmiştir.

10. Bakanlık tarafından psiko-sosyal servis personelinin beklentinin yeniden gözden geçirilmesi önerilmiştir.

11. Psiko-sosyal destek programlarının aşamalı ve sırayla uygulanmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Söz konusu programların uygulanması konusunda çalışma programlarının yapılması ve bunlara uyulmasının önemi belirtilmiştir.

12. Psiko-sosyal servis çalışanlarının özlük hakları ve ücret politikasının iyileştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

13. Psikologların ve sosyal hizmet uzmanlarının adli alanda çalışmaya özendirilmesinin gerektiği belirtilmiştir.

14. Adalet Bakanlığı tarafından mesleki eğitimlerin böl-

gesel olarak verilmesinin altı çizilmiştir.

15. Kurum yönetiminin, psiko-sosyal servis çalışanları ve kurum personeli ile haftalık veya aylık paylaşım toplantılarının yapılması önerilmiştir.

16. Psiko-sosyal servis çalışmalarına kurum personelinin de dahil edilmesinin önemi vurgulanmıştır. İnfaz koruma memurlarının eğitim alarak psiko-sosyal servise destek verebileceği düşünülmüştür.

17. Kurum personeline verilecek eğitim hizmeti için STK'lardan destek alınması önerilmiştir.

18. STK'lar psiko-sosyal servis çalışanları ve kurum yönetimi, bölgesel olarak bir araya gelip, ihtiyaç analizi yapmalı, eylem planı oluşturmalı ve birlikte projeler üretmeli denmiştir.

19. Psiko-sosyal servise STK ve gönüllü çalışan desteği için genel müdürlüğün bir bütçe havuzu oluşturması gerekliliği bildirilmiştir.

20. Gönüllülüğün sürdürülebilir olması için toplumsal bilinç ve sosyal sorumluluğun oluşturulmasının önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca, kurum müdürlerinin bu konuda hassasiyet göstererek, gönüllülerin motivasyonunu sağlamaları gerektiği vurgulanmıştır.

21. Mekânların işlevsel olarak kullanılabilmesi ve personel yetersizliğinin asgari düzeyde hissedilebilir olması amacıyla haftalık veya aylık, kurum içi zaman-mekân planlamasının yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

22. Kurumların, STK'ları tanıyabilmeleri ve iletişim bilgilerine ulaşabilmeleri için bir veri tabanının bu toplantıdan sonra oluşturulması beklenmektedir.

23. Psiko-sosyal programlara destek olmak amacıyla STK'ların kurumlarla işbirliği ve kurumlara girişlerinin kolaylaştırılması için gerekli resmi düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Mustafa Saldırım: Önerilerle ilgili birkaç açıklayıcı bilgi vermek istiyorum. Özellikle yeni inşa edilen kurumlara ilişkin oda sıkıntısında, pek haklılık payı veremiyorum çünkü Paşakapısı gibi fiziki imkanları son derece sınırlı olan bir yerde yapılanlarla yeni inşa edilen kurumların, mekanları karşılaştırıldığında en az 10 misli daha geniş mekanlar. Psikososyal yardım çalışmalarının genişletilememesi diye bir

sorun olabiliyorsa bu kurumun işleyişiyle ilgili olabilir, orada yeterli odanın olduğunu düşünüyorum.

Psikososyal servis personeli sayısının azlığı doğrudur. 775 kanuni psikolog ve sosyal çalışma kadrosu vardır. Bakanlığımız son zamanlarda personel politikası olarak her biri için ayrı ayrı bu kadroların doldurulmasını hedeflemektedir. İlk günkü yaptığım konuşmada istatistiksel olarak bunları da belirtmiştim. Evet kanuni kadrolar olduğu zaman ve 2-3 yıl içerisinde hedeflediğimiz 207 ceza infaz kurumuna ulaştığımız zaman her kurumda en az 2-3 tane psikolog, sosyal çalışmacının her meslek dalından ayrı ayrı olmak üzere bulunduğunu göreceğiz. Genel müdürlük politikası bu şekilde devam ediyor.

STK'ların kurumları tanıması, kurumların STK'ları tanıması burada da büyük ölçüde tabii bizlere görev düşüyor. Yani ben STK'ları bize karşı olan önyargılarından dolayı kesinlikle suçlamıyorum. Şunun için suçlamıyorum. 5-6 yıl öncesine kadar gerçekten cezaevleri iyi bir şekilde yan yana gelemiyordu ki. Ama son 5-6 yıl içerisinde çok ciddi reformlar yapıldı. Önemli iyileştirmeler yapıldı. Bunun mutlaka topluma, kurula, basına elden geldiği kadar anlatılması gerekiyor. Gerçi basın pek ilgilenmedi ama en azından bizim müdürlerimiz özellikle psikososyal servis çalışanlarımız, STK'lara gidip kendilerini anlatırlarsa sanıyorum bu önyargıları aşmak olanaklı. Burada kabahati STK'larda bulmuyorum.

İşyükünün yoğun olması meselesine gelindiğinde, psikososyal servise düşen işyükünün yoğun olması. Ona katılmıyorum. Yalnız şöyle bir zorluk var. Psikososyal servisin kurumlarda oluşumu aslında çok yeni. Yani 1980'de birim kuruldu ama cezaevlerinde psikolog ve sosyal çalışmacının bulunması, görev yapması, ona ilişkin bir kültürün oluşması şu an bu kadroların doldurulmasıyla gündeme yeni gelen bir şey. Onlara standartlar sistemi çerçevesinde, görev tanımları içerisinde verdiğimiz işler de bir anlamda kurum içinde yeni. Personel için, müdür için yeni. Hatta psikolog ve sosyal çalışmacı arkadaşlar için de yeni. Ama eğer kurum işleyişini düzgün bir şekilde yapabilirse ve planlı çalışabilirse, bunun örneği olan pek çok kurum sayabiliriz, temsilcileri de burada, o zaman işyükünün yoğun olduğunu kabul etmemiz mümkün değil. Çalışanların neyin kendi işleri, neyin kendi işleri olmadıklarını hem müdürle hem de kendi personelimizle bir konuşması gerekir.

İZLEME KURULLARI SİSTEMİ VE ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Atölye Katılımcı Listesi

Yürütücüler

Meryem Erdal	Türkiye İnsan Hakları Vakfı
Türker Tok	Ceza ve Tevkifhahleri Genel Müdürlüğü Güvenlik ve İnfaz Daire Başkanlığı

Uluslararası Katılımcılar

Warnder Speelman	Zoetermeer Tutukevi ve Cezaevi Müdürü, Haaglanden, Hollanda
------------------	---

Kurum Katılımcıları

Ahmet Er	Bursa Cumhuriyet Başsavcısı
Ezgi Bektaş	Bitlis E Tipi Kapalı Ceza infaz Kurumu-Öğretmen
İsmet Özkorul	Rize Cumhuriyet Başsavcısı
Murat Emsen	Muş Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnfaz Memuru
Mustafa Batu	Ankara C.İ.Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanlığı
Necati Nursal	Ceza ve Tevkifhahleri- Uluslararası ve Dış İlişkiler
Niyazi Yüksel	Kocaeli 1 Nolu Ftipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu, Öğretmen
Pınar Köksal	Ankara C.İ. Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Üyesi

STK – Üniversite – Bağımsız Katılımcılar

Ayça Uluseller	İnsan Hakları Gündemi Derneği
Berin Çanlı	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği
Hülya Üçpınar	Türkiye İnsan Hakları Vakfı
Rahşan Aytaç Solak	Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Merkezi
Sezai Sarıoğlu	PEN Yazarlar Derneği
Sinan Cem Uzunet	Ankara Tabip Odası İnsan Hakları Komisyonu
Prof Dr Şebnem Korur Fincancı	Türk Tabipler Birliği
Tomris Atabay	Uluslararası Ceza Reformu Örgütü-Türkiye Temsilcisi
Ülkü Özen	Türkiye İnsan Hakları Vakfı

Meryem Erdal: Biz aslında daha kısa bir uzlaşım metni çıkardık ortaya. Toplantıda iki bölüm halinde çalıştık, izlediğimiz yöntem oydu. Birinci bölümde mevcut sorunların ve yakınmaların tesbitini yaptık. Aslında bizim açımızdan, herkes için de böyle olduğunu düşünüyorum, doyurucu, tamamına ermiş bir toplantı değil tabii ki. Bunu bir başlangıç olarak kabul ettik. Dolayısıyla sizler tarafından da devam edecek sürecin bir ilk halkası olarak değerlendirilmeli. Birinci bölümde hemen hemen katılımcıların tamamı görüşlerini ifade ederek yakınmalarını, bu konuda eksiklikler var ise onları dile getirdiler. İkinci tur oturumda da eksiklikler üzerinden önerileri var ise onları ifade ettiler. Dolayısıyla biz de sizler gibi içimizden yine yürütücünün de olduğu küçük bir grup tespit ederek aldığımız notlar üzerinden önerileri biraraya getirmeye çalıştık. Sizlere şimdi onu sunacağım.

Öncelikle izlemenin ne olduğunu sizlere de kısaca ifade edeyim. İzleme, aslında tüm ahkonulma koşullarını ilgilendiren bir konu ve onları da kapsayan bir faaliyet. Ama burada sadece cezaevlerinin izlenmesi konusunu ele aldık. Cezaevi özelinde söyler isek cezaevinde tutulan kişilerin ahkonulma koşullarını izleme. Nedir bu koşullar? Hijyen, sağlık yardımı, bakım, beslenme, beden eğitimi, şikayet mekanizmaları, disiplin prosedürleri, muameleler, yani aklınıza gelebilecek her açıdan bakarak, günlük kalori ihtiyaçları, tutuldukları odaların hücrelerin boyutları, standartlara uygunluğu gibi tüm bu unsurların uluslararası standartlara ve mevzuata uygunluğunu izlemek. Yani izlemenin genel olarak çerçevesi budur.

İzleme faaliyeti aynı zamanda mevzuatı da izlemeyi içerir. İzleme organları yaptıkları izleme faaliyeti sonucunda ulaştıkları tespitleri, tavsiyeleri oluştururlar. Yetkili makamlara bu tavsiyelerin yaşama geçmesi talebinde bulunurlar. Son aşamada da bu tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediğini izlerler, takip ederler. Süreç böyle tamamlanır ve etkili, etkin kılınmaya çalışılır.

Uzlaşmaya vardığımız metin çok temel bir belge. Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşmenin seçmeli protokolünün bu alanda da önemine vurgu yaptık, bunu dile getirdik. Bildiğiniz gibi Türkiye 2005 yılında bu sözleşmeyi imzaladı, ancak henüz onaylama süreci tamamlanmadı. Ama edindiğimiz izlenimlerden bu konuda bir onaylama sürecine ilişkin çalışma olduğunu öğrendiğimiz için bunu önem-

sedığımızı vurgulamak istedik. İkinci nokta da cezaevi izleme kurumlarının yasal dayanağı, mevzuatı ve kanununda askeri cezaevleri izleme kapsamı dışında tutulmuştu. Hayli ihlallerin olduğu bir alan olarak cezaevi bağlamında askeri mekanların da izleme kapsamına alınması gerekliliğine vurgu yaptık. Bu vurgu tabii daha çok, daha çok değil sadece, sivil toplum örgütleri tarafından dile getirilen bir husustu. Bizler bunu da böyle tespit ettik.

Önemsediğimiz bir başka nokta, izlemede sivil toplum örgütlerinin rollerinin artırılması idi. Toplantının ilk günü Türk Tabipleri Birliği Merkez Konsey Başkanı Sayın Gencay Gürsoy'un da dile getirdiği bir öneriden yola çıkarak formüle etmeyi çalıştık. STK'ların ve meslek odalarının, gerçekten bu alanla ilgili, uzmanlıkları olan ve bu rolde etkin olabilecek, katkısını sunabilecek olanları düşünmek gerektiğini belirttik, saptadık. Bu tür bağımsız mekanizmaların olması gerekliliğine vurgu yaptık. Bizim için bağımsızlık konusu beklediğiniz gibi gerçekten çok tartışma konusu oldu. Atölye grubunda cezaevi izleme kurulu üyeleri ve infaz kurumlarından temsilciler de vardı ama sivil toplum örgütleri özellikle bağımsızlık vurgusuna ve bağımsızlığın hangi noktalarda eksik kaldığına, güçlendirilmesi gerektiğine vurgular yaptılar ve önerilerini de bu doğrultuda geliştirdiler. Devam eden süreçte işbirliği temelinde de daha fazla değişiklikler olacağını umuyoruz.

Uzlaşmaya vardığımız temel noktalar şunlar oldu. İzleme faaliyetinin özellikle uluslararası standartlara uygun yürütülmesi gerekliliği önemlidir. Bu konuda uzlaşımımız oldu çünkü dünyayı yeniden keşfetmiyoruz. Varolan sistemde hangi yöntemler izlenerek faaliyet yürütülüyor incelenmeli ve bu yöntemleri ülkemiz için de uyarlamak gerektiğini tespit ettik. STK'ların bu sürece etkin katılımının çok önemli olduğunu da az önce de belirttiğim gibi STK'larla işbirliğinin de güçlendirilmesi gerektiğini belirledik.

Cezaevi izleme kurulu üyelerinin, standartlar, izleme yöntemleri, teknikleri, özellikle personel ve ahkonulanan, tutulan kişilerle görüşme teknikleri konusunda, yine raporlama teknikleri de dahil çünkü tüm bunlar gerçekten teknik ve uzmanlık gerektiren işler, izleme faaliyetinin bütün boyutlarında bir eğitim ihtiyacı olduğuna inanıyoruz.

Bu eğitim sürecinde STK'ların da işbirliği alanı olarak bu sürece katılımının yararlı olacağını tespit ettik ve uzlaş-

tık. Bu çalışma kapsamında bakanlığın mevcut el kitabı bizim rehber ya da kılavuz diyebileceğimiz bir çalışması var. Ancak mevzuatı da içeren el kitabının hem uluslararası standartlar hem de günlük ihtiyaçlar ve güncel sorunlar üzerinden kesinlikle güçlendirilmesi ve yeniden değerlendirilmesi, ele alınması gerektiğini, izleme yöntemleri açısından kapsamının geliştirilmesi gerektiğini tespit ettik. El kitabı hazırlanırken bizim de katkı sunmamız gerektiğini vurguladık.

Cezaevlerinin şeffaflaştırılması ve bilgilendirme yönteminin etkin kılınması konusuna vurgu yaptık. Bu konuda da raporların önemli bir araç olduğunu, bu raporların da bir standardının olduğu ve bu standartlar doğrultusunda ortak bir yöntemin kullanılması gerektiğini tespit ettik.

Son olarak izleme kurulu üyelerinin seçimiyle ilgili konuştuk. Seçim ya da atama yönteminin şeffaf olması, herkesin katılımına açık olması ve hangi kriterlere göre bunların yapılması gerektiğinin, seçimlerin hangi kriterler doğrultusunda yapıldığının açıklığa kavuşturulması STK'lar tarafından dile getirilmişti. Bu bağlamda da yine üye olacak kişilerin seçiminin yaygın bir şekilde duyurulması, başvurunun yaygın bir şekilde alınmasının sağlanmasını tespit ettik.

Genel olarak konuştuklarımız bunlardı ama tabii ki sorunlar bunlarla sınırlı değil. Çalışmamızı daha geniş ve devam eden, sürekli bir etkileşimi gerektiren bir sürecin başlangıcı olarak gördük ve ilk etapta uzlaşarak ortaya çıkabilecek şeyler bunlar oldu. Muhakkak daha derinlikli sorunlar var ama uzlaşarak için bu kadarını yeterli gördük.

TARTIŞMALAR

Türker Tok: Güvenlik ve infaz dairesi başkanı. Bu sonuç raporuna biz de önemli ölçüde katılıyoruz. Bu bir başlangıçtır. Bu tür faaliyetlerin hiç olmasa yılda bir kez tekrar edilmesinin, infaz sisteminin ve izleme sisteminin geliştirilmesi bakımından faydalı olacağını düşünüyoruz. Eğitim konusu ve izleme yöntemi olarak bazı eksikliklerimizin olduğunu düşünüyoruz. Hatta 2007 yılı içerisinde Ankara'da, Eylül Ekim aylarında bir eğitim faaliyeti düzenlemeyi öngörmüştük. Burada sivil toplum örgütlerinin bu izlemenin sistematik olarak nasıl yapılacağı konusunda

uluslararası belgelerden de yararlanarak kılavuz temin ederlerse biz bunları bu eğitimler sırasında dile getiririz. El kitabının yenilenmesi çalışmalarımızı tetkik hakimimiz 2-3 aydır yürütüyor. Çünkü mevzuatta izleme kurullarının devreye girmesinden sonra değişiklik oldu. Onları yansıtmamız lazım. Parlamentoda bekleyen bir değişiklik yasamız var. Biran önce çıkarılmasını arzu ediyoruz. Teknik sıkıntılar dile getirildi. Biz işlevin daha da arttırılması, kolaylaştırılması anlamında 5 asil üye, 3 yedek üye biçiminde bir sistem öngörülmüştük. Bunun çok yararlı olacağını düşünüyoruz. Sivil toplum kuruluşlarının bu eksikliklerimizin, aksaklıklarımızın tespiti konusunda göstermiş oldukları duyarlılık için de teşekkür ediyorum.

Mehmet Güvel: İstanbul TAYAD Yönetim Kurulu Başkanı. Ceza infaz sistemi ve sivil toplum konferansının hazırlanmasını olumlu buluyoruz ve takdirle karşılıyoruz. Böyle bir izleme kurulunun da olması ve hâmmefendinin de bahsettiği gibi bağımsızlık üzerinde durulması konusunu da takdir ediyoruz. Yalnız bu maddeler arasında eksik gördüğüm yerler var.

Hapishanelerde 7 yıldır süren bir ölüm orucu eylemi oldu ve hepimizin de malumu 122 tane evladımız yaşamalarını yitirdi. Sayın Adalet Bakanı 1-2 ay önce bir genelge yayınladı. Bu genelge F tipi hapishanelerdeki en büyük sorun olan tecridin kaldırılmasında bir adım olarak değerlendirildi. Son ölüm orucu direnişçileri ve avukat Behiç Aşçı ve iki çocuk annesi Gülcan Görüroğlu ve bir kadın tutuklu Sevgi Saymaz ölüm oruçlarına ara verdiklerini, olumlu bir adım olduğunu bu genelgeden sonra açıkladılar. Adalet Bakanlığı haftada 10 saat 10 kişinin birarada görüşürüleceğini ve hatta 20 saate çıkarılacağını da sözünü vermişti. 2 ay zaman geçmesine rağmen bu genelge hala bir çok cezaevinde uygulanmıyor. Geçenlerde son ölüm orucuna ara verenler bir basın açıklaması yaptılar. Genelgenin uygulanmadığını ve bunun uygulanması için çaba harcanması gerektiğini aksi takdirde tekrar başlayacaklarını söylüyorlar. Biz tabii ki artık bunu arzu etmiyoruz. Daha fazla insanın yaşamını yitirmesini hiçbir zaman istemiyoruz. Onun için izleme kurulunun bunu da gündeme almasını istiyoruz. Gene bir Adalet Bakanı bir genelge yayınladı ve bu genelge uygulanmıyor. Cezaevlerinin durumunu biliyorum. 2 hafta önce Kandıra F tipinde arkadaş ziyareti yaptım. Orada Ümit İlter ile görüştüm.

Ona cezaevinin konumu itibarıyla bu genelgenin uygulanamayacağını söylemişler halbuki diğer cezaevlerinde, Bolu F tipi cezaevinde uygulanıyor.

Bu konunun da takipçisi olunması gerekir. Yeniden ölümlerin olmasını istemiyoruz. Bir tek Bolu'da uygulanıyor, diğer cezaevlerinde uygulanmıyor. Bu konu üzerinde de hassasiyetle duracağımıza inanıyorum. Genelgenin biran önce uygulanmasını istiyoruz

Zafer Kırac: Şimdi bu konuyla bizim derneğimiz de süreç boyunca çok yakından ilgiliydi ve bir katkıda bulunmaya da çalıştık. Hem kimse ölmesin artık, o noktada biz de elimizden geleni yapalım dedik ve bir formül de önerdik. Çünkü açıkçası ben F tiplerini dolaştım, çeşitli mekanlar var, ortak alan yapılmış ama kullanımda bir takım sorunlar vardı. Bu konuda biz de sivil toplum kuruluşları olarak katkıda bulunabileceğimizi, biran önce ortak alanların sağlıklı bir şekilde kullanılabilmesi için Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'yle paylaştık ve bunun üzerine de o genelge yayınlandı. Şu anda bu konuda biraz sabırlı olmak gerekiyor diye düşünüyorum. Mesela Nisan başında bizim Tekirdağ ve Edirne F tiplerinde çok büyük iki projemiz başlıyor. Bunları buradan anons etmek istiyorum. Birçok sivil toplum kuruluşunun da bu konuda çalışmalar yapmaya başladıklarını biliyoruz. Çok yeni bir genelge. Bu konuda biz de çok şeyle uğraştığımız için bilginiz olsun diye söylüyorum. O dönemde olayların içinde de olduk. Biz de birtakım sözler verdik. Artık o zaman yaklaştı yani bir sürü şey çözülecek gözüküyor. Bu konuda da biraz sabırlı olmak gerektiğini düşünüyorum.

Türker Tok: Bu genelgenin uygulanması konusunda biz de başsavcılıklarımıza cezaevi müdürlerimize kesinlikle sürekli olarak yapabildiğinizin azamisini yapın diye tali-

mat veriyoruz. Ancak şöyle sorunlarımız da var, gerçekçi olmak lazım. Personel sayımızda eksikliklerimiz var. Bakanlığımız açıktan atamayla sürekli olarak personel alıyor. Bu sene 1000'e yakın insan alınacak. İmkanlarımızın azamisini kullanarak, hatta bazı ceza infaz kurumlarımızda 8 saatlik çalışma süresinin çok üstüne de çıkarak, yapabileceğimizin azamisini yapmaya çalışıyoruz. Tabii sorunlar 1 gün, 2 gün, 3 gün içerisinde çözülemez. Kurum-sallaşma, iş akışı, bir sürü faaliyet var. Hastane, duruşma, kantin hizmeti, bunları tabii birlikte ele almak gerekir.

Mehmet Güvel: Şimdi cezaevlerinin müdürlerinden bazılarının açıklamaları oluyor. Biz genelgeyi tanımıyoruz, bizi genelge hiç bağlamaz. Ben örnek veremeyeceğim, kendileri de biliyorlardır. Bu tür kişiler hakkında kendileri soruşturma açıyorlar mı? Ne tür önlemler alıyorlar onu merak ettim.

Türker Tok: Genelge bakanlığın tutumudur. Artık bir cezaevi müdürü "Ben bunu uygulamam", bir başsavcı "Ben bunu uygulayamam" diyemez. Sonuçlarına da katlanır. Açık söylüyorum. Bu konuda son 5-6 yıl içerisinde disiplin cezası verilen hatta meslekten atılan bir sürü personelimiz var. Bu bir sistem sorunudur. Bazı önemli mesafeler katettiğimizi düşünüyoruz. Bunun sürmesini, yenileşmenin, yeni anlayışın yerleşmesini arzu ediyoruz.

Zafer Kırac: Sivil toplum kuruluşları olarak özellikle bizim derneğimiz, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, ve diğer birçok dernekle biz de bunları izleyeceğiz. Alınan kararların yapıp yapılmadığını, uygulanıp uygulanmadığını hem de katkı vererek, bazı şeyleri oradaki personel yapamıyorsa sivil toplumun yapması yönünde katkı vererek, bu problemi elbirliğiyle çözeceğiz ve izleyeceğiz.

DENETİMLİ SERBESTLİK, KORUMA

KURULLARI VE ÇALIŞMALARINA STK KATKISI

Atölye Katılımcı Listesi

Yürütücüler

Serap Güre	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
İbrahim Usta	Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı

Uluslararası Katılımcılar

Rolf Streng	Hollanda Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Dışişleri Daire Bşk.
Mihai Popescu	Uluslararası Ceza Reformu Örgütü Doğu ve Orta Avrup. Böl. Md. Romanya

Kurumlardan Katılımcılar

Bilge Yıldız	Sincan Dent. Serb. ve Yard.Merk. Şube Md.lüğü
Cemil Kuyu	Mersin Cumhuriyet Başsavcısı
Fuat Lüle	Ankara Denetimli Serbestlik, Sosyolog
İlhan Sezer	Kocaeli 1 Nolu F tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Baş memur
İlknur Koca Değim	Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik Yardım Hizm. Dr.
Mehmet Can Özkaya	Mersin Denetimli Serbestlik Şubesi-Sosyal Çalışmacı
Mehmet Emin Bayram	DPT Hukuki Tedbirler, Kurumsal Düzenlemeler Dairesi
Mehmet Kaplan	Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
Murat Güneşli	Ankara Denetimli Serbestlik
Oben Südütemiz	Kartal-İst. C.İ.Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu üyesi
Ömer Ekinci	Bandırma M Tipi Ceza İnfaz Kurumu Müdürü
Taylan Beydoğan	Bursa Denetimli Serbestlik Müdürü

STK – Üniversite – Bağımsız Katılımcılar

Abdullah Karatay	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
Aytekin Yılmaz	Mahsus Mahal Hapishane ve Edebiyat Dergisi
Canan Arın	TCK Kadın Platformu
Ceyda Eke	Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği - Psikolog
Dilek Erdem Özbek	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği İstanbul Şb.Bşk
Dilek Çelik	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı
Galma Jahic	İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi
Hüsniye Tekin	Ankara Denet. Serb. ve Yard.Merk. Şube Md.lüğü,
Janset Bay	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği
Nevin Özgün	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı
Selin Berghan	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği
Yaşar Çavdar	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı

Serap Güre: Denetimli Serbestlik ve Koruma Kurulları atölyesi geniş bir katılım ve heyecanlı bir ortamda geçti. Hizmetin çok genç olması nedeni ile herkes yapılanları ve yapılacak olanları bilmek istiyordu. Kamudan katılanlara yöneltilen sorular ve alınan cevaplar sonrasında uygulamanın daha iyi sonuç vermesi için başka neler yapılabilir ve yöntem ne olmalı üzerine katkı ve öneriler yapıldı. Atölyenin son bölümünde somut saptamalar ve öneriler ile yazılı bir metin hazırladık.

Saptamalar

- Toplumun her yerinde demokrasinin yerleşmesi için kamu ve STK diyalog içinde çalışma biçimi esas olmalıdır. Yasalardaki esnek maddeler toplum gelişimi ve dönüşümünü gerçekleştirecek uygulamaların desteklenmesi ile sağlıklı bir yapının oturmasının önünü açar.
- Kamu ve STK birlikte çalışma biçimi yeni bir yaklaşım. Doğal olarak yerelde kamu çalışanları direnç gösteriyor ve bakanlığı eleştiriyor. Adalet Bakanlığı kamu ve STK

arası diyalog ortamının denetimli serbestlik sisteminin uygulamasında sağlanmasını ve gelişmesini destekliyor. Toplum içinde infaz, toplumla birlikte infazı esas alan denetimde serbestlik sistemi ve koruma kurulları kamu ve STK işbirliğini temel alır.

- Adalet Bakanlığı ihtiyaç tespiti yapar. STK'ların uzmanlıklarına ve birikimlerine göre birlikte yapılacak çalışma alanlarını tespit eder. Pilot bölge belirler ve uygulamayı STK'larla yapar. Çalışma sonuçları ve çözüm önerileri değerlendirilir. Stratejisi doğru belirlenmiş pilot çalışmalar STK'larla ortaklığı geliştirir ve yaygınlaştırır.
- STK'ların Denetimli Serbestlik faaliyetlerine nasıl katılacağı ve neler yapabileceğinin yasal zemininde boşluklar var.

Öneriler

- Kamu ve STK arasında protokol yaparak yasalda eksik olan resmi işbirliği maddesi çözümlenebilir. Uygulama-

- larda kolaylık sağlar.
- Denetimli Serbestlik ve STK işbirliğinin yaratıcı proje ve faaliyetlerle desteklenmeli
 - STK çalışmalarını için bütçeden kaynak ayrılmalı
 - STK'larla işbirliği yapabilme olanaklarını ortaya çıkaran pilot bir çalışma yapılmalı ve sonuçları değerlendirilmeli.
 - STK'ların Denetim Serbestlik Sistemine neler yapabileceği tanımlanmalı.
 - Yasamın uygulanması izlenmeli ve STK işbirliği konusunda amacına ulaşmada yeterliliği ölçülmeli
 - Kamu'nun STK ile işbirliği içinde çalışmasının resmi yükümlülüğü olması gerektiği önerisini değerlendirmek için pilot çalışma uygulanmalı
 - STK'larla Denetimli Serbestlik Şubelerinin yerel bazda işbirlikleri geliştirmesi ve sürekliliğin sağlanması yönünde ısrarcı ve yaratıcı olunmalı
 - Denetimli Serbestlik konusunun kavranması, uygulamalarının değerlendirilmesi, işbirliği olanaklarının saptanması için iki günlük geniş katılımlı bir toplantı yapılmalı. Bu toplantıların sürekli olması istenmektedir.
 - Adalet Bakanlığı STK'ların önerdiği projeleri destekleyerek yerel ortaklıklarının gelişmesinin önünü açması vurgulanmıştır.
 - İl bazında yetkili kamu çalışanlarının (müdür ve başsavcılar) STK'larla işbirliği konusunda ve diğer yeni uygulamaların gerçekleşmesinde cesur olmaları beklenmektedir.
 - Kamu ön çalışma ile STK'yı nasıl bir çalışma mekanizması içinde görmek istediğini sorgulamalı.
 - Kamu kaynakları belirlemeli. STK'ların hizmet kapasitelerini değerlendirmeli.
 - Hükümlülerin talebi araştırılmalı ve sonuçlara göre programlar planlanmalı.
 - Üniversiteler ve Denetimli Serbestlik daha sık birlikte çalışmalı ve ihtiyaç analizi yapılmalı.
 - İstatistikler sürekli yenilenmeli ve merkezi bir sistem sayesinde STK'ların ulaşabileceği bir veri oluşturulmalı. STK'ların kapasite gelişimi desteklenmeli.
 - Hakim ve savcılara (infaz kararını verenlere), sosyal çalışma görevlilerine, alanda çalışanlara, yasa ve uygulama biçimleri ile ilgili belli aralıklarla hizmet içi eğitim verilmeli. Üniversitelerle birlikte yapılan hizmet içi eğitim çalışmalarında ilgili eğitimcilerin eski yargı sistemindeki sorunları vurgulayan, toplumsal dönüşümü destekleyecek eğitim programları geliştirmeli
 - Denetimli Serbestlik Sisteminin tanıtılması için yazılı ve görsel basın ile toplumun bilgilenmesi sağlanmalı.
 - Yasayı uygulayan ve yargı karar verenler belli sürelerde toplantılar yaparak bilgi aktarımı yapmalı ve yeni yasamın yerleşmesini sağlamalı ve kamuoyu oluşturulmalı.
 - Koruma kurulları hükümlülerin toplum tarafından sosyal dışlanmasını önleyen ve topluma kazandırılmasını sağlayan çalışma biçimini kamu ve STK işbirliği ile diyalog ortamında gerçekleştirmeli
 - Toplum temelli alternatif cezalarla ilgili yasa çok önemli. Başarılı olması sistemin oturmasını sağlar. Kaynakların sınırlı olduğu göz önüne alınarak, yaratıcı uygulamalarla bürokrasi hantallığı aşılamalıdır.
 - Ceza İnfaz Kurumunda bulunan ve toplum içinde cezasını çeken hükümlülere Koruma Kurulları konusunda eğitim düzeyleri dikkate alınarak yazılı ve görsel bilgilendirme yapılmalı.
 - Yasamın özelliği dikkate alınarak ceza almış kişinin topluma kazandırılması esası ile kamu uygulama planlarını özenli yapmalı ve STK ile diyalog kurarak uzmanlık alanlarına göre işbirliği geliştirmeli.
 - Gönüllü hizmeti alınmasını öngören yasada gönüllü yönetimi hassasiyeti dikkate alınmalı ve işbirlikleri ceza almış kişinin topluma kazanılmasının önemini birincil kabul etmeli.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Ceza infaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, Hollanda Büyükelçiliği'nin mali desteği ve Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün katkıları ile 21-23 Mart tarihleri arasında CEZA İNFAZ SİSTEMİ VE SİVİL TOPLUM isimli uluslararası bir konferans düzenlenmiş, bu konferansta Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü temsilcileri, ceza infaz sistemi çalışanları, uluslararası uzmanlar ve Sivil Toplum Kuruluşları temsilcileri bir araya gelerek ceza infaz sistemindeki reform çalışmaları, sorunlar ve bu sorunların çözümüne STK katkıları konusunu tartışmışlardır. Konferans sunum ve atölyeleri sonucunda sonuç bildirgesi ve eylem planı bütün katılımcılardan katkı alınarak, Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Derneği tarafından hazırlanmıştır. Bu sonuç bildirgesi ve eylem planının ilgili kurumlar, sivil toplum kuruluşları, medya ve kamuoyuyla paylaşılması kararlaştırılmıştır. Cezaevleri sorununun toplumun bir sorunu olduğunu kabul ederek:

- Türkiye'deki cezaevlerini uluslararası standartlara ulaştırmak için Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalara güçlü ve etkili bir sivil toplum desteği verilmesinin gerekliliğine inanıyoruz;
- Ceza İnfaz Kurumlarının şeffaflaştırılmasını, sivil toplumla bağlarının güçlendirilmesini ve Avrupa Cezaevleri Kurallarının 5. maddesinin* öngördüğü şekilde cezaevleri içindeki hayatın mümkün olduğu kadar dışındaki hayatın olumlu yönlerini yansıtmasını sağlamayı hedefliyoruz;
- Türkiye cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısının son zamanlarda ciddi bir artış gösterdiğini kaydederek, mağdurların da durumunu dikkate alan Ceza İnfaz Kurumlarına alternatif, sosyal entegrasyonu teşvik eden yaptırımların uygulanmasına, suçu önleyici çalışmaların yaygınlaştırılmasına ve bu sayede Ceza İnfaz Kurumlarının kullanımının azaltılmasına katkıda bulunulmasını amaçlıyoruz;
- Sivil toplum kuruluşlarının ceza adalet sistemindeki reform çalışmalarına katkısının artırılması ve yaygınlaştırılması sayesinde sivil toplumun ceza, ceza infaz, suçu önleme, tahliye olan hükümlülere destek gibi konularda politika geliştirilmesine daha fazla katkıda bulunabilmesinin yolunu açmayı hedefliyoruz;
- Bu sayede hem Avrupa Cezaevleri Kurallarının 7. maddesini* hem de Türkiye Ceza infaz Kanununun 77. maddesinin* etkin bir şekilde hayata geçirmeye başlamış olacağımız kanısındayız.

* Avrupa Cezaevi Kuralları

Madde 5: Cezaevi yaşamı, genel toplum yaşamının olumlu yönlerine mümkün olduğunca yaklaşmalıdır.

Madde 7: Dışındaki sosyal hizmetlerle işbirliği ve sivil toplumun mümkün olduğunca cezaevi yaşamına katılımı teşvik edilmelidir.

* Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Madde 77: Hükümlülerin iyileştirilme çabalarında başanya ulaşılması için dernekler, vakıflar ve gönüllü kişi ve kuruluşları ile işbirliği yapılabilir. Kamu kurum ve kuruluşları bu maksatla olanakları ölçüsünde, gerekli yardımları yapmakla yükümlüdürler.

EYLEM PLANI

Genel

- Cezaevlerindeki sorunları daha detaylı konuşabilme ve ceza infaz sistemi ile ilgili bir çok alanda STK katkıları belirleyebilmek ve sistematikleştirmek için Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve STK temsilcileri arasında periyodik toplantıların, seminerlerin düzenlenmesi.
- Ceza İnfaz Sistemi konularında STK'lar arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi için STK'lar arası bilgi alışverişinin artırılması ve düzenli toplantılar düzenlenmesi.

Hükümlü Psiko-sosyal Yardım Çalışmaları

- Ekonomik ve sosyal bakımından mesleğin cazip hale getirilmesi; psiko-sosyal servis çalışanlarının mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla, ulusal ve uluslararası eğitimlere katılmalarının teşvik edilmesi; üniversitelerin ilgili birimlerince konunun tanıtılması ve öğrencilerin konuya duyarlı hale getirilmesi.
- STK'lar ve kurumların toplantı ve konferans gibi faaliyetlerle bir araya gelerek grup çalışmalarını var olan sorunlara birlikte çözüm önerisi getirmesinin ve bu toplantıların yıl içinde belli sayıda yapılmasının önemi üstünde durulmuştur. Bu toplantılara kurum, STK ve Adalet Bakanlığı merkez temsilcilerinin de katılımı vurgulanmış, kurumların kendi bölgelerindeki STK'ları kurum içi aktivitelerine davet ederek, iki tarafın birbirini tanımalarına zemin oluşturması, eylem planı oluşturularak birlikte proje üretilmesi.
- Kurumların, STK'ları tanyabilmeleri ve iletişim bilgilerine ulaşabilmeleri için bir veri tabanının bu toplantıdan sonra oluşturulması.

Cezaevleri İzleme Kurulları

- Tüm alıkonulma mekanlarının bağımsız ulusal ve uluslararası mekanizmalar tarafından izlenmesi sistemini öngören BM İşkenceye Karşı Sözleşmenin Seçmeli Pro-

tokolünün imzalanmış olmasının olumlu bir adım olarak kabul ediyor, yakında onaylamanın gerçekleşecek olmasını da memnuniyetle karşılıyoruz.

- Bu bağlamda, STK ve meslek odalarının temsilcilerinin de katılımıyla oluşan tam bağımsız ve ulusal düzeyde bir izleme kurulunun oluşturulması ve kurulun çalışma mekanizmalarının belirlenmesi için Adalet Bakanlığı ve diğer ilgili birimler ile başlatılan diyalogun sürdürülmesini öneriyoruz.

Aşağıda belirtilen öneriler halen görevlerini sürdürmekte olan cezaevleri izleme kurullarının çalışmalarına ilişkindir.

- Cezaevleri izleme kurullarının bağımsızlığını güçlendirme konusunda çalışmaların sürdürülmesinin ve askeri cezaevlerinin izleme kapsamında olmalarının gerekliliğine STK'lar tarafından vurgu yapılarak, aşağıdaki önerilerde uzlaşma sağlanmıştır.
- İzleme faaliyetlerinin uluslararası izleme standartlarına uygun bir biçimde geliştirilmesi için izleme kurullarına bu alanda uzmanlığı olan STK'ların etkin katılımının sağlanması ve işbirliğinin güçlendirilmesi;
- Cezaevleri izleme kurulları üyelerinin izleme ve ceza infaz kurumlarındaki kişiler ile görüşme tekniği konusunda uluslararası standartlar bağlamında eğitimlerinin güçlendirilmesi gerektiğini kabul ederek, bu konuda uzmanlığı olan STK ve meslek örgütlerinden de eğitim katkısı alınması ve bu eğitim programı çerçevesinde mevcut el kitabının gözden geçirilerek yeni bir izleme kurulları el kitabının hazırlanmasını içermesi;
- Cezaevlerinin şeffaflaştırılması ve kamuoyunun cezaevleri konusunda doğru bir şekilde bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi için izleme kurullarının yazdıkları raporların uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanması ve kamuoyu ile paylaşılması.
- İzleme kurulu üyelerinin ilgili alanlarda uzman kişiler arasından seçilmesine dikkat edilmesi; seçimlerde şeffaflığın artırılması ve üye seçimlerinin yaygın bir şekilde duyurulması.

Denetimli Serbestlik ve Koruma Kurulları

Toplum içinde infazı esas alan denetimli serbestlik sisteminin kamu kurumları ve STK işbirliğini temel aldığına vurgu yapılarak:

- Denetimli Serbestlik ve Koruma Kurulları kapsamına girilenlerin, mağdurların da gereksinimleri dikkate alınarak, toplum tarafından sosyal dışlanmasını önleyen ve topluma kazandırılmalarını sağlayan çalışma biçiminin kamu ve STK işbirliği ile diyalog ortamında gerçekleştirilmesi; kamu kurumları ve STK'ların birlikte çalışma biçimi yeni bir yaklaşım olduğu için Adalet Bakanlığı'nın kamu ve STK'lar arası diyalog ortamının denetimli serbestlik sisteminin uygulamasında sağlanması ve gelişmesini desteklemesi.
- STK'larla işbirliği yapabilme olanaklarını ortaya çıkaran pilot bir çalışma yapılması ve sonuçların değerlendirilmesi öngörülmektedir. Bu aşamada Adalet Bakanlığı'nın STK'ların önerdiği uygun projeleri destekleyerek yerel ortaklıkların gelişmesinin önünün açılmasını sağlaması; bu ortaklıkta Denetimli Serbestlik Sistemi plan ve projelerine göre, STK'ların uzmanlıklarını, birikimlerini göz önünde bulundurarak, birlikte çalışılacak alanlar saptanması. Stratejisi doğru belirlenmiş pilot çalışmaların STK'larla ortaklığı geliştirme ve yaygınlaştırmadaki önemli rolünü dikkate alarak, STK çalışmalarını için bütçeden kaynak ayrılarak çalışmaların sürdürülebilirliğine destek olunması.
- Denetimli Serbestlik konusunun kavranması, uygulamalarının değerlendirilmesi, işbirliği olanaklarının saptanması için periyodik toplantılar düzenlenmesi.
- Bu alanda çalışan sistemin tüm unsurlarının düzenli eğitim alarak kapasitelerinin geliştirilmesi
- Gönüllü hizmeti alınmasını öngören uygulamaların geliştirilerek toplumsal katılımın sağlanması.

- Toplum temelli alternatif cezalarla ilgili yasanın öneme ve başarılı uygulamanın sistemin oturmasını sağlayacağına vurgu yapılarak, ve kaynakların sınırlı olduğu göz önüne alınarak, yaratıcı uygulamaların önünün açılması ve desteklenmesi.
- Denetimli Serbestlik Sisteminin kamuoyuna tanıtılması için bilgilendirme çalışmalarının yapılması, yazılı ve görsel basın ile toplumun bilgilendirilmesi ve duyarlılığının artırılması sağlanarak kamuoyu oluşturulması.

Kurumlardaki Sağlık Politikaları ve İşlevselliği

- Sağlık birimlerinin sağlık hizmetlerinin düzenlenmesinde daha verimli ve etkin çalışmalar yürütebilmesi, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetleri ile eşgüdüm içinde çalışabilmeleri ve cezaevlerindeki sağlık çalışanlarının cezaevleri dışında çalışan meslektaşları ile daha eşit şartlarda görevlerini yerine getirebilmeleri için cezaevleri sağlık hizmetlerinin Adalet Bakanlığı'nın sorumluluğundan Sağlık Bakanlığı'nın sorumluluğuna geçmesi yönünde çalışmaların başlatılması,
- Adalet Bakanlığı bünyesinde sağlık alanında uzmanlaştırılmış bir birim oluşturularak Sağlık Bakanlığı'nda kurulacak cezaevi sağlık birimi ile eşgüdüm içinde çalışmalarının sağlanması,
- Cezaevlerindeki sağlık hizmetlerinde doktor sayısında ve niteliğindeki alana özgü gereksinimlere ilişkin bilgi ve deneyim yetersizliğinden dolayı sorun yaşandığını kabul ederek, bu hizmetlerin iyileştirilmesi için Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve Türk Tabipleri Birliği ile işbirliğinin güçlendirilmesi.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.CTE.0.00.09/
Konu : Teşekkür.

25.04.2007 +0 3 3 6 4 0

FAKS
.. / 04 / 2007

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİNE
İstiklal Caddesi Gazeteci Erol Dernek Sokak Hanif Han No.11/3 D.5
Beyoğlu/İSTANBUL

Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin yeniden suç işlemesini engelleyici etkenlerin güçlendirilmesi ve yeniden sosyalleşmesinin teşvik edilmesi yönündeki çalışmalarda sivil toplumun desteği büyük önem taşımaktadır.

Bu kapsamda Derneğiniz tarafından Ankara Hakimevinde 21,22,23 Mart 2007 tarihleri arasında düzenlenen “Ceza İnfaz sistemi ve Sivil Toplum” konferansı ve atölye çalışması sonucu oluşan rapor Genel Müdürlüğümüzce dikkate alınacaktır.

Söz konusu konferans ile atölye çalışmalarının düzenlenmesinden dolayı teşekkür eder, işbirliğimizin artarak devamını dilerim.

Kenan İPEK
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür

Çok güzel, çok başarılı bir organizasyondur. İçinde bulunduğum için çok sevindim, tamamına katılmadığım için çok üzüldüm. Umanım başka çalışmalarda daha uzun birlikte çalışabiliriz.

Seda Akço, Avukat

İki hafta önce gerçekleşen konferansınıza davet ettiğiniz için tekrar teşekkür ederim. Perşembe öğleden sonra ve Cuma günkü programın olumlu devam ettiğini umuyorum. Konferans üzerine hazırlayacağınız raporu merakla bekliyorum. İyi dileklerle

Jos Kösters, Hollanda Helsinki Komitesi

Konferansa dair;

Sonuç bildiğimize içtenlikle katıldığımı belirtmeliyim. Yıllarca Cumhuriyet Savcılığı yaptım ve genellikle Adalet Bakanlığının eğitim/sosyal amaçlı tüm etkinliklerinde bulundum. İlk kez sivil toplum kuruluşları ile bir çalışma yaptık. Yapılan toplantı son derece önemli. Doğrusu, sivil kurumların cezaevlerine olumlu anlamda katkıyı düşünmesi, bu amaçla Adalet Bakanlığı ile ortak çalışma yürütmesi ilk, önemli ve umut verici. Bu nedenle bu toplantıyı önemsiyorum. Gerçekten gerek sivil kuruluşların ve gerekse bilim çevrelerinin bu anlamda geç kaldığını da ifade etmeliyim. Tekrar bir araya geldiğinde çok daha somut, kalıcı çalışmalar yapılacağına neredeyse eminim. Katkısı nedeniyle Hollanda Büyükelçiliğine ve tüm katılımcılara saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Cemil Kuyu, Mersin Cumhuriyet Başsavcısı

Sayın Dernek Yetkilileri,

Gönderdiğiniz email için teşekkür ederim. Çok güzel bir konferans oldu. Faaliyetlerinizden haberdar olmak isterim. Çalışmalarınızda başarılar dilerim. Saygıları.

Dr. Mehmet Emin Bayram

DPT Hukuki Tedbirler Kurumsal Düzenlemeler Daire Bşk.

Emeği geçenlere tekrar teşekkür etmek isterim, çok önemli, ufuk açıcı, zihin açıcı bir üç gün geçirdim, ellerinize sağlık, tebrikler,

Yar Doç Dr Aslı Akdaş, Doğu Üniv. Psikoloji Bölümü

Ankara'dan dönüşümüzden beri içine girmiş olduğum yoğun tempodan dolayı biraz gecikmiş olsa da sizlere gerçekleştirmek için büyük çaba sarf etmiş olduğunuz bu başarılı 3 günlük toplantıdan dolayı teşekkür etmeyi borç bilirim. Tüm emekleriniz sayesinde paylaşımcı ve üretici bir ortamda ceza infaz ve sivil toplum kuruluşları işbirliği açısından önemli bir ilk adım atılmış oldu. Tüm organizasyon için tekrar teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Selin Müderrisoğlu, İst. Bilgi Üniv. Psikoloji Bölümü

Cezaevi, zindan, hapisane ya da içeri; hangi adı verirseniz verin, insan doğasına aykırı bir uygulama ve zor sisteminden gayri bir şey değil. Özgürlükle arandaki engelin bir adımlık mesafede bulunması, adımlarla sınırlandırılmış dünyada bir adım daha ileri gidememek kahredici bir çelişkidir. Cezaevlerinin olmadığı bir dünya ütopyada olsa yaşanacak en güzel, en mutlu dünya olacaktır muhakkak ki.

Türkiye'de cezaevlerinin her daim sorunlu, kanayan bir yara olarak süre geldiği biliniyor. Cezaevleri dendiğinde Türkiye'de hafızaları kaplayan operasyonlar, isyanlar, ölümler, yangınlar, ambulanslar vb oluyor. Bu yürek burkan tarihin son 10-15 yıllık zaman diliminin şahidi, yaşayanı, tanığı, mağduru vb olarak, böyle bir konferansa katılma kararı vermek benim için kolay olmadı. Ancak konferansın, içeriğinin sorunlarını dile getirmeyi, çözümler üretmeyi, sivil toplumu müdahil bir konuma getirmeyi hedeflemesi, ayrıca CISST'nin içerideki bireye nefes aldırarak, yeni pencereler açacak projeler üretmesi katılma kararını güçlendiren faktörler oldu. Ama yine de konferansın politik-diplomatik hesapların, yeni imaj oluşturma arayışlarının kurbanı olabileceği kaygıları vardı. bu karmaşık duygular ve ruh hali içinde biraz kaygılı, biraz gergin de olsa katılmayı doğru buldum.

Üç gün süren konferansın ana tartışmalarının, atölye çalışmalarının yürütüldüğü ilk iki günlük oturumlarına katıldım. Aşağıda konferansa dair gözlem, değerlendirme ve eleştirilerimi maddeler halinde yazmaya çalışacağım. Böyle bir değerlendirmeyi kaleme alma ihtiyacı, konferans sürecinde yeterince katılım yapamama sorunundan kaynaklanmıştır. Bu, konferansın planlamışı, yoğunluğuyla alakalı olduğu kadar, aşağıda dile getireceğim sorunlarla da bağlantılıdır.

Her şeyden önce cezaevi sorunlarını dile getirmeyi ve çözümler üretmeyi hedefleyen böyle bir çalışmanın önemli olduğunu teslim etmek gerekmektedir. Toplumsal duyarlılıkların önemli oranda köreldiği bir dönemde, böyle önemli bir yaraya parmak basmak ve sorumluluk yüklenmeyi üstlenmek elbette değerlidir. Kaldı ki, STKları buna teşvik etmek ve bir ilki gerçekleştirip devlet ve STKları aynı platformda sorunları tartışmak amacıyla buluşturmak, hem problemin daha iyi analiz edilmesi, hem de birbirine mesafeli kesimlerin birbirini yakından tanıması, çözüm iradesi ve yaklaşımını anlaması açısından önemliydi. Konferansın bu açılardan olumsuzuyla-olumsuzuyla önemli veriler sunduğunu, belki içeriğinin sorunlarını tahlilde yetersiz kalsa bile, dışandakilerin, yani STK temsilcileri ve devlet yetkililerinin ahvalini yansıtmaya açısından olumlu olduğunu düşünüyorum.

Böyle birkaç kısa vurgudan sonra değerlendirmeme geçecek olursam:

1) İçeriği yaşamış, dört duvar arasındaki o ölü-mekandan çıkmalı daha uzun bir zaman geçmemiş biri olarak, konferans bileşiminin içeriği ve içerideki insanı pek iyi anlayamadığımı, biraz da içim sıkılarak gözlemledim. Bir-iki katılımcı tarafından günümüzün pek revaçta olan çözüm formülü "empati kurma" üzerinde durulduysa da söylemenden öteye gitmedi. Değerlendirmeler genel ve soyut kalıp, içerideki insanın bir nesne gibi algılanması ağırlıktaydı. Oysa on dakika olsun kendimizi içeride tasavvur edip, bir tek günün nasıl geçirileceği hayal edilmeye, hafızalarda canlandırılmaya çalışılıyorsa değerlendirmeler daha isabetli olurdu. Sadece bir görevi icra ediyorum diye düşünmek ya da sadece acıma duygusuyla hareket etmek ne oradaki insanı anlamamıza ne de sorunların çözümüne faydalı olur.

2) Konferansın en göze batan eksikliği bileşiminin eşit, dengeli bir dağılımı ihtiva etmemesiydi. STK'ların katılımındaki yetersizlik, cezaevlerinden sorumlu devlet yetkililerinin nicelik olarak fazlalığı doğal olarak konferansın seyrine ve rengine damgasının vurdu. Bu dengesizliğin tartışmalarda diyalog ortamını engellediği görülebildi. Bazı cezaevi yetkililerinin sorunların dile getirilmesi ve eleştiriler karşısında refleksif bir tutum takınıp, hemen savunmaya geçmeleri de tartışma ortamını zorladı.

3) Konferans programının çok yoğun hazırlandığı, bir güne çok şeyin sığdırılmaya çalışıldığı görüldü. Böyle olunca hem konuşmacılar zaman sıkıntısı yaşadılar, hem de tartışma bölümleri çok kısa tutulup, kesilmek zorunda kaldı. Dolayısıyla düşüncelerini ifade edememe durumu ortaya çıktı ki, yer yer elektrikli bir havanın oluşumuna da sebep oldu.

4) Değerlendirmelerde açığa çıkan bir durum da; cezaevlerinde genel olarak yaşanan sorunların bütünlüklü ortaya konulamaması oldu. Belki sorunun büyüklüğü ve karmaşıklığı bunda bir engeldi ama, çözüm ve reform çabaları sorunların doğru tespitinden geçmekteydi. Bundan ziyade lokal düzeyde yürütülen projelerin ve olumlu çalışmaların daha sık dile getirilmesi cezaevleri sorununun büyük fotoğrafını çekmeyi engelledi. Bunları söylerken yapılan olumlu şeylerin göz ardı edilmemesi gerektiğinin altını çiziyorum. Nitekim benim de ilk defa konferans vesilesiyle haberdar olduğum bu çalışmalar içerisinde gerçekten değerli, faydalı şeyler var. Bu çabanın sahibi STK'ların ve cezaevi yetkililerinin hakkını teslim etmek gerekiyor. Ancak bunlar genel içinde ne kadar bir yekun oluşturuyor diye sorduğumda tatminkar olmak mümkün değil. Pilot cezaevlerinden hareketle bütün cezaevleri hakkında genellemelere gitmek sağlıklı ve gerçekçi olmayacaktır.

5) Başlangıçta belirttiğim gibi konferans içeridekilerin sorunlarını değil de, dışarının durumunu açığa çıkarmak anlamında önemli bir işlev gördü. Öncelikle STK'lar açısından katılımındaki yetersizlik ciddi eleştiri konusudur. Özellikle çağrılı olduğu halde gelmeyen STK'ların tavrını kabul etmek mümkün değildir. STK'ların cezaevleri sorununa yeterince vakıf olmadığı, bence konferans da açığa çıkan en önemli sonuç oldu. Cezaevleri sorunlarına yönelik yeni bir vizyonun, yeni bir STK anlayışının geliştirilmesi

zorunluluğu kendini yakıcı bir şekilde hissettirdi. STK'ların cezaevlerini yeterince mercek altına almadığı, izlemeyeceği, bütünlüklü bir bakışa sahip olmadığı, çözüme dair projelerde zayıf kaldığı ortaya çıktı. STK'ların donanımsızlığı ve belli klişe ve kalıpların dışına çıkamaması, soruna müdahil olma ve çözüm üretmelerini de imkansızlaştırıyor.

STK temsilcileri ve cezaevi yetkililerini bir araya getirmeyi amaçlayan konferans da görüldü ki, karşılıklı önyargılar ve güvensizlik diyalog ve ortak çalışma önündeki en büyük engeldir. Bunların çözümü elbette ki kolay değildir. Cezaevlerinde köklü bir değişiklik, istek ve iradesinin olduğu yansıtılmalıdır. "Zindancılık" ve "cezalandırma" yaklaşımına son verilmek istendiği, ancak cezaevlerinin topluma kapalı, "gizli" yerler olmaktan çıkarılmasına bağlıdır. Cezaevlerinin tarihinin en yüksek doluluk oranına ulaştığı düşünöldüğünde, devletin sivil toplumun desteğine ihtiyaç duyduğu anlaşılabilir. Ancak buradaki ilişki göstermelik olmaktan çıkarılmalı, iktidar ve otorite kaygılarından uzaklaşılmalıdır. Ayrıca bu ilişkinin kalıcılaşması, süreklilik arz etmesi de bir o kadar önemlidir. Yine STK'lar arasında ayrımcılık yapmak, adeta akredite STK'lar gibi bir anlayış da doğru değildir. Bun-

dan hareketle, STK'ların da kendini hep eleştiri yapan, çözümün bir parçası olmak yerine muhalefet yapmakla yetinen, cezaevlerine bütünlüklü bakmaktan uzak yaklaşımlarını terk etmesi de bir o kadar önemlidir.

Sonuç olarak; bu konferansın bir ilk olması sebebiyle önemli olduğunu vurgulamak gerekiyor. Elbette konferansa dair daha bir çok değerlendirme yapılabilir. Ancak bir çalışmada bütün sorunların masaya yatırılması, çözümler bulunması da zaten imkansızdır. Konferansların devamı konusunda ortak yaklaşımların belirlenmesi ise sevindiricidir. Gelecekte yapılacak konferansların belirli sorunlar ve sınırlanmış gündem üzerinden yapılması daha verimli ve sonuç alıcı olacaktır. Örneğin tartışmalar da fazla bir yer bulmayan, ancak yaşanan acılar nedeniyle hafızalarımızda hala tazeliğini koruyan F Tipi Cezaevleri sorunu ayrı bir konferans konusu olabilir.

Son olarak, böyle bir konferansı düzenlediği ve cezaevlerine dair değerli ve duyarlı çalışmalar yürüttüğü için CISST'ı tebrik ediyor, başarılar diliyorum.

Namık Kemal Dinç, Eski Hükümlü

KATILIMCI LİSTESİ

AD SOYAD	KURUM ADI	İL
A.Haluk Ünal	Senaryo Yazarları Derneği	Ankara
Abdullah Çelik	Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdür Yardımcısı	Ankara
Abdullah Karatay	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği	İstanbul
Abdülkadir Yalvaç	Devlet Planlama Teşkilatı	Ankara
Adem Solak	Karadeniz Teknik Üniversitesi - HEGEM Başkanı	Ankara
Ahmet Er	Bursa Cumhuriyet Başsavcısı	Bursa
Alev Anayurdu	Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	Ankara
Altan Ayaz	Türk Tabipleri Birliği	Ankara
Arman Yılmaz	İstanbul Barosu - Avukat	İstanbul
Aycan Akdeniz	Avrupa Komisyonu	Ankara
Ayça Uluseller	İnsan Hakları Gündemi Derneği	İzmir
Ayşe Nur Önsoy	Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği	Ankara
Ayşen Merih Acar	Çağdaş Drama Derneği	Ankara
Aytekin Yılmaz	Mahsul Mahal Tutuklu-Hükümlü Edebiyat Dergisi	İstanbul
Barış Bilgen	Bilkent Üniversitesi - Öğrenci	Ankara
Berin Çanlı	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği	Ankara
Bernhard Wydra	Avrupa Konseyi Türkiye Proje Ofisi, Uzman	Almanya
Bilal Kolbükten	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	Ankara
Bilge Yıldız	Sincan Den. Serb. ve Yardım Merk. Şb. Md., - Sosyal Çal.	Ankara
Burhan Alıcı	Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü	Ankara
Canan Arın	TCK Kadın Platformu	İstanbul
Cemil Kuyu	Mersin Cumhuriyet Başsavcısı	Mersin
Cengiz Çiftçi	Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Der.- Siyaset Bilimci, Uzm	İstanbul
Ceren Dedeoğlu	Uşak Ceza İnfaz Kurumu - Psikolog	Uşak
Ceyda Eke	Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği - Psikolog	İstanbul
Çiğdem Mater	Anadolu Kültür	İstanbul
David Perry	Avrupa Birliği Eşleştirme Projesi-Danışman	İngiltere

KATILIMCI LİSTESİ

AD SOYAD	KURUM ADI	İL
Davut Taş	Edirne Ftipi Ceza İnfaz Kurumu - Sosyal Hizmet Uzmanı	Edirne
Derya Avcı	Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı	İstanbul
Didem Bulutlar Ulusoy	Avrupa Komisyonu - Politika Ofisi	Ankara
Dilek Çelik	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	İstanbul
Dilek Erdem Özbek	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği	Ankara
Doç Dr Kültegin Ögel	Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği	İstanbul
Dr Dumitru Laticevschi	Dünya Bankası, Doğu Avrupa ve Orta Asya Fonları Md.	Cenevre
Dr. Mustafa Saldırım	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, Tetkik Hakim	Ankara
Dr. P Marcel Kurpershoek	Hollanda Büyükelçisi	Ankara
Dr. Ulrike Dufner	Heinrich Böll Stiftung Derneği	İstanbul
Ekrem BAKIR	Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdür Yardımcısı	Ankara
Emrah Kırımsoy	Gündem Çocuk Derneği	Ankara
Emrullah Beytar	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği	Ankara
Erhan Polat	Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü Sağlık Şubesi	Ankara
Ezgi Bektaş	Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu - Öğretmen	Bitlis
Fahrettin Kayhan	Çağdaş Drama Derneği - Avukat	Ankara
Fetali Doğan	Elazığ Ceza İnfaz Kurumu - İnfaz Memuru	Elazığ
Filiz Berker	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği	Ankara
Fuat Lüle	Ankara Denetimli Serbestlik - Sosyolog	Ankara
Galma Jahic	İstanbul Bilgi Üniversitesi - İnsan Hakları Merkezi	İstanbul
Gamze Hızlı	Anadolu Kültür	İstanbul
Gökhan Deniz	Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği	İstanbul
Gönül Demir	Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı	Ankara
Gülay Gülenç	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği	İstanbul
Güney Haştemoğlu	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	İstanbul
H. Mahmut Arslan	Devlet Planlama Teşkilatı	Ankara
Hale Akyüz	Soroptomistler Derneği	Ankara

AD SOYAD	KURUM ADI	İL
Hasan Dursun	Devlet Planlama Teşkilatı	Ankara
Hasan Karakurt	Uşak Ceza İnfaz Kurumu Müdürü	Uşak
Hülya Keskin	Sosyal Hizmet Uzmanı	Ankara
Hülya Polat	Ankara Barosu	Ankara
Hülya Üçpınar	Türkiye İnsan Hakları Vakfı	İzmir
Hüseyin İşbilir	Adalet Bakanlığı TCE Gn.Müd., İzleme Kurulu Daire Bşk. -T.Hakim	Ankara
Hüsniye Tekin	Ankara Denetimli Serbestlik ve Yardım Merk. Şb. Md.lüğü	Ankara
Hüsnü Şentürk	Giresun Kapalı Ceza infaz Kurumu - Öğretmen	Giresun
İbrahim Usta	Adalet Bakanlığı TCE Gn. Müd., Den.Serb. ve Yrdm. Hizm. Sor. Daire Bşk.	Ankara
İlhan Sezer	Kocaeli 1 Nolu F tipi Ceza İnfaz Kurumu - Baş Memur	Kocaeli
İlknur Koca Değim	Adalet Bakanlığı TCE Gn. Müd., Den.Serb. ve Yrdm. Hizm. Sor. Daire Bşk.	Ankara
İsmet Özkorul	Rize Cumhuriyet Başsavcısı	Rize
Jan van den Brand	Hollanda Adalet Bakanlığı Cezaevleri Gn. Md., Dışişleri Koordinatörü	Hollanda
Janset Bay	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği	Ankara
Jos Kösters	Hollanda Helsinki Komitesi	Hollanda
Kamil Büyükyıldırım	Hükümlü ve Hükümlü Yakınları Yardımlaşma ve Day. Derneği	Ankara
Kenan İpek	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü - Genel Müdür	Ankara
Kubilay Özmen	Anadolu Kültür	İstanbul
Kürşat Hamurcu	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, Bütçe ve Ödenek Daire Bşk.	Ankara
Levent Korkut	Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi	Ankara
Leyla Emanet	Koruma Kurulları ve Yardım Şube Müdürlüğü - Şube Müdürü	Ankara
Leyla Kayacık	Avrupa Konseyi	Ankara
Mehmet Can Özkaya	Mersin Denetimli Serbestlik - Sosyal Çalışmacı	Mersin
Mehmet Emin Bayram	Devlet Planlama Teşkilatı, Hukuki Tedbirler Kurum. Düzen. Dairesi	Ankara
Mehmet Güvel	Tutuklu Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği - Başkan	İstanbul
Mehmet Kaplan	Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Gn. Md.	Ankara
Meryem Erdal	Türkiye İnsan Hakları Vakfı	Ankara

KATILIMCI LİSTESİ

AD SOYAD	KURUM ADI	İL
Mesut Demirdoğan	Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi Derneği	İstanbul
Michael Vögele	AB Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu	Ankara
Mihai Popescu	Uluslararası Ceza Reformu Örg.- Doğu ve Orta Avrupa Böl. Md.	Romanya
Mine Özerden	Anadolu Kültür	İstanbul
Murat Cevher	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, Personel Eğitim Merk. Md.	Ankara
Murat Emsen	Muş Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu - İnfaz Memuru	Muş
Murat Güneşli	Ankara Denetimli Serbestlik	Ankara
Murat Şahin	Sincan Ceza İnfaz Kurumu - Doktor	Ankara
Mustafa Batu	Ankara Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanlığı	Ankara
Mustafa Can	Edirne F Tipi Ceza İnfaz Kurumu - Müdür	Edirne
Mustafa Doğru	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, İşyurtları Daire Başkanı	Ankara
Mustafa Okur	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müd., Yetişkin Eğitim Şb. Md.lüğü - Eğitim Uzm.	Ankara
Mustafa Onuk	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müd., İş Yurtları Daire Bşk., Tetkik Hakim	Ankara
Mustafa Öztürk	Elazığ Ceza İnfaz Kurumu - Müdür	Elazığ
Namık Kemal Dinç	Eski Hükümlü	İstanbul
Nazmiye Erol	Adalet Bakanlığı TCE Gn. Müd., Den. Serb. Şb. Md.lüğü - Şube Md.	Ankara
Necati Nursal	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, Uluslararası ve Dış İlişkiler	Ankara
Necmettin Yemiş	Gençlik Çalışmaları	Ankara
Neslihan Öztürk	Bandırma M Tipi Ceza İnfaz Kurumu - Psikolog	Bandırma
Nevin Öktem	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği	Ankara
Nevin Özgün	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	İstanbul
Nilay Pekel Uludağlı	Adalet Bakanlığı TCE Gn. Müd., Çocuk ve Genç Den. Serb. Şb. Md.lüğü - Şb. Md.	Ankara
Niyazi Yüksel	Kocaeli 1 Nolu F tipi Ceza İnfaz Kurumu - Öğretmen	Kocaeli
Nizamettin Kalaman	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, Ceza İşleri Gn. Md.	Ankara
Oben Südütemiz	Kartal-İst. C.İ. Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanlığı	İstanbul
Oktay Yörük	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü - Daire Başkanı	Ankara
Orhan Arslan	Adalet Bakanlığı TCE Genel Md., İzleme Kur. Daire Başkanlığı - T. Hakim	Ankara

AD SOYAD	KURUM ADI	İL
Osman Kavala	Anadolu Kültür	İstanbul
Ozan Aksu	Bayrampaşa Kapalı Ceza İnfaz Kurumu - Sosyal Hizmet Uzmanı	İstanbul
Ömer Ekinci	Bandırma M Tipi Ceza İnfaz Kurumu - Müdür	Bandırma
Ömer M. Uryanoğlu	Adalet Bakanlığı CİKPEM	Ankara
Özgür Bolkan	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği	İstanbul
Özlem Altuğ	İngiltere Büyükelçiliği, Projeler Koordinatörü	Ankara
Özlem Şahinkol	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müd., Yetişkin Eğit.Şb. Md.lüğü - Şube Md.	Ankara
Peyman Altan	Sağlık Bakanlığı - Şube Müdürü	Ankara
Pınar Köksal	Ank. CİK. ve Tutukevleri İzleme Kur. Üye., Ecz.,Pef Hold. Yön.Kur.Bşk.Yrd.	Ankara
Prof. Dr. Gençay Gürsoy	Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı	Ankara
Prof. Dr. İrfan Yazman	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı	Ankara
Prof. Dr. James Sandham	Oxford Üniversitesi	İngiltere
Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı	Türk Tabipler Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi	İstanbul
Prof. Dr. Turgut Tarhanlı	İstanbul Bilgi Üniversitesi - Hukuk Fakültesi Dekanı	İstanbul
Prof. Dr. Zafer Öztekin	Hacettepe Üniversitesi	Ankara
Rahşan Aytaç Sala	Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Merkezi	Ankara
Rıfat Çulha	Edirne Cezaevleri İzleme Kurulu Başkanı	Edirne
Rolf Streng	Hollanda Denetimli Serbestlik Müdürlüğü	Hollanda
Salih Efe	İnsan Hakları Gündemi Derneği	Ankara
Seda Akço	Avukat	İstanbul
Sedef Koray-Tıppkamper	Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği	Ankara
Selami Candemir	Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı	Ankara
Selin Berghan	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği	Ankara
Selin Müderrisoğlu	İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikoloji Bölümü	İstanbul
Selvi Sümen	Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	Ankara
Semiha Eyilik	Tutuklu Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği	Ankara
Serap Görücü	Adalet Bak. TCE Genel Müd., Yetişkin Eğitimi Şb. Md.lüğü, Psikolog	Ankara

KATILIMCI LİSTESİ

AD SOYAD	KURUM ADI	İL
Serap Güre	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği	İstanbul
Serkan Ağar	Türk Tabipleri Birliği	Ankara
Sezai Sanoğlu	PEN Yazarlar Derneği - Şair, Yazar	İstanbul
Sinan Cem Uzunget	Ankara Tabip Odası, İnsan Hakları Komisyonu	Ankara
Sinem Birsin	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi - Öğrenci	İstanbul
Şaban Karataş	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, Personel Eğitim Merkezi Müd.	Ankara
Şafak Soy	Hükümlü ve Hükümlü Yakınları Yardımlaşma ve Day. Derneği	Ankara
Şenay Demiryeri	Şanlıurfa Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu - Psikolog	Şanlıurfa
Taner Çoruh	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	Ankara
Taylan Beydoğan	Bursa Denetimli Serbestlik Müdürü	Bursa
Tomris Atabay	Uluslararası Ceza Reformu Örgütü-Türkiye Temsilcisi	İstanbul
Tuğba Görgülü	Adalet Bakanlığı TCE Gn. Müd., Yetişkin Eğt. ve İyileştirme Şb. Md.lüğü	Ankara
Tülay Çelebi	Adalet Bakanlığı TCE Gn. Müd., Yetişkin Eğt. ve İyileştirme Şube Müdürü	Ankara
Tülin Açıkgöz	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu	Ankara
Türker Tok	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müdürlüğü, Güvenlik ve İnfaz Daire Başk.	Ankara
Ülkü Özen	Türkiye İnsan Hakları Vakfı - BM Seçmeli Protokol	Ankara
Vasfiye Ulutaş	Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği	Ankara
Vehbi Kadri Kamer	Adalet Bakanlığı TCE Genel Müd., Denetimli Serbestlik Daire Başkanı	Ankara
Warnder Speelman	Zoetermeer Tutukevi ve Cezaevi Müdürü	Hollanda
Willemijn van Haaften	Hollanda Büyükelçiliği, Başkatip	Ankara
Yar. Doç. Dr Ash Akdaş	Doğu Üniversitesi - Psikoloji Bölümü	İstanbul
Yar.Doç.Dr.Kerem Altıparmak	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi - Öğretim Görevlisi	Ankara
Yaşar Çavdar	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı	Ankara
Yavuz Önen	Türkiye İnsan Hakları Vakfı	Ankara
Zafer Kıraç	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği	İstanbul
Zihni Doğan	Üsküdar Paşakapısı Cezaevi Savcısı	İstanbul

NOTLAR

